

Skolval 2018/2019

Slutrapportering av uppdraget
(KU2017/01611/D)

© Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor (MUCF) 2020

Webb: www.mucf.se

Skolval 2018/2019

**Slutrapportering av uppdraget
(KU2017/01611/D)**

Uppdragsledare
Mattias Lunn

Förord

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har fått i uppdrag av regeringen att förbereda och genomföra Skolval 2018 i samband med allmänna val i Sverige och 2019 vid val till ledamöter i Europaparlamentet. Uppdraget har genomförts i nära samarbete med flera ungdomsorganisationer och i samråd med andra myndigheter.

Valdeltagandet vid skolval åren 2018 och 2019 vart rekordhög, cirka 450 000 elever röstade sammanlagt i skolor över hela Sverige under de båda valen. Antalet elever som röstade i Skolval 2018 till riksdagen ökade med 16 procent och i Skolval 2019 till Europaparlamentet med 47 procent.

Många elever har fått möjlighet att diskutera politik, ta ställning till partier och prova på att rösta. Att arbeta med frågor såsom demokrati, samhällsengagemang och politik är viktigt för skolan, även under mellanvalsperioden.

I denna slutrapport beskrivs den verksamhet som genomförts inom ramen för uppdraget. Skolval 2018/2019 har varit ett viktigt uppdrag som myndigheten har genomfört i samarbete med flera aktörer inom offentlig sektor och det civila samhället. Uppdraget genomfördes samtidigt som myndigheten har omlokiserats från Stockholm till Växjö. Personalbyten mitt under projektet har påverkat genomförandet av uppdraget.

Organisationerna Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige har tillsammans utgjort den projektgrupp som har drivit det praktiska och administrativa genomförandet av projektet Skolval 2018/2019. Till dessa vill vi rikta ett stort tack för gott samarbete. Ett tack riktar vi även till Skolverket och Valmyndigheten som har varit samverkande myndigheter.

En utvärdering av regeringsuppdraget överlämnas samtidigt med denna slutrapport. Utvärderingen innehåller både kvalitativa och kvantitativa delar och är utförd av professor Michele Micheletti och Annasara Agefors vid Stockholms universitet.

Ungas engagemang och tilltro till det politiska systemet är en av samhällets viktigaste utmaningar för att på sikt säkra demokratin och minska riskerna för utanförskap bland unga. Arbetet med demokratifrågor i skolan behöver ske kontinuerligt och särskilt möjliggöra ett bättre stöd till skolor i områden som präglas av lågt valdeltagande och bristande samhällstillit.

Lena Nyberg

Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	9
Inledning	11
Regeringsuppdraget	11
Historik	11
Skolval 2018/2019	12
Genomförande och spridning	17
Resultat Skolval 2018 / 2019	27
Skolval inför de allmänna valen	27
Skolval inför Europaparlamentsvalet	29
Deltagande skolor	31
Övriga aktiviteter	35
Webbsidan Valår i klassrummet	35
Prata politik! Ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan	36
Workshop om att undervisa om EU i klassrummet	38
Lärarhandledning Ditt val 2019	38
Fryshusets demokratiprojekt	39
Seminarium i Almedalen	40
Förstärkning av uppdrag Skolval 2018/2019	41
Bidrag till organisationer för att stärka skolval	41
Reflektioner från projekten	45
Utveckling av uppdraget	49
Bakgrund och utveckling	49
Uppdragsstärkande projekt	50
Utvärdering av regeringsuppdraget skolval	52
Reflektioner från MUCF	55
Framgångsfaktorer	55

Utmaningar	55
Kommande skolval	56
Ekonomisk redovisning	59
Skolval 2019	59
Referenser	60
Bilaga 1:	
Slutrapport projekt Skolval 2018/2019	
Bilaga 2:	
Skolvalen 2018 och 2019	
En statsvetenskaplig utvärdering	

Sammanfattning

Myndigheten för ungdoms och civilsamhällsfrågor (MUCF) fick den 29 juli 2017 i uppdrag av regeringen att förbereda och genomföra Skolval 2018 i samband med de allmänna valen och skolval 2019 till Europaparlamentet för årskurs 7–9 samt gymnasiet. (KU2017/01611/D). Uppdraget att genomföra skolval anges också i myndighetens regleringsbrev för 2018 och 2019 (U2017/01398/UF, U2017/02966/UF, U2017/03289/UF, U2018/04397/UF, U2018/04740/UF (delvis) U2018/04765/UF med flera).

Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige är de ungdomsorganisationer som har ansökt om och beviljats uppdraget att genomföra det praktiska genomförandet av projektet Skolval 2018/19. Valmyndigheten och Skolverket har varit samrådande myndigheter. MUCF har även samarbetat med en rad andra myndigheter och organisationer i de uppdragsstärkande aktiviteter som utförts inom uppdraget.

Till Skolval 2018 till riksdagen anmälde sig 1 718 skolor för deltagande. 1 528 skolor rapporterade in resultat där 391 045 elever röstade och valdeltagandet var 79,8 procent. Antalet skolor var något färre 2018 jämfört med 2014. En orsak kan vara att valdagen låg i nära anslutning till sommarlovet och anmälningstiden gick ut innan skolorna startat efter sommaren. När skolval inför riksdagsvalet 2018 jämförs med skolvalen 2010 och 2014 så kan vi konstatera att räckvidden för skolvalet har minskat mellan 2014 och 2018. Däremot är antal elever som omfattas fler än 2010 och 2014. Antalet röstande elever ökade med 16 procent från 2014 års skolval till riksdagen.

Till Skolval 2019 till Europaparlamentet anmälde sig 377 skolor för deltagande. 315 skolor rapporterade in resultat där 65 630 elever röstade och valdeltagandet var 47 procent. Antalet inrapporterande skolor var fler än tidigare och antalet röstande elever ökade med 47 procent från 2014 års skolval till Europaparlamentet.

Utöver att förbereda de praktiska delarna som ger skolor möjlighet att arrangera och genomföra skolval, så har MUCF arbetat med ett flertal andra aktiviteter inom uppdraget. MUCF har varit ansvariga för uppdatering och spridning av stöd materialet *Prata Politik! Ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan* samt framtagande av det helt digitala materialet *Valår i klassrummet*.

Dessutom har en mängd aktiviteter genomförts för att stärka uppdraget med syftet att öka valdeltagandet i socioekonomiskt svaga områden, yrkesskola och sarskola.

Skolval 2018/2019 har lyckats nå fler elever än någonsin tidigare. Dock har myndigheten identifierat och några områden som behöver utvecklas för att öka måluppfyllelsen ytterligare. IT-plattformen har moderniserats och uppdaterats, stödet till lärare och skolledare har utvecklats och en webbsida för att stödja skolornas demokratiarbete mellan valen har tagits fram. Syftet är att stärka myndighetens demokratiska arbete och relevans mot målgruppen lärare och skolledare samt att stimulera skolor till kontinuerligt demokratiarbete. Samtliga insatser gör att myndigheten står väl rustad för att engagera elever, lärare och skolledare även under framtida skolval.

Inledning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har under 2017–2019 haft i uppdrag att förbereda och genomföra skolval i samband med de allmänna valen och valet till Europaparlamentet. I denna slutrapport redovisas skolvalets resultat och hur uppdraget har genomförts.

Regeringsuppdraget

MUCF fick den 29 juli 2017 i uppdrag av regeringen att förbereda och genomföra Skolval 2018 i samband med de allmänna valen och Skolval 2019 till Europaparlamentet för årskurs 7–9 samt gymnasiet. (KU2017/01611/D). Uppdraget att genomföra skolval anges också i myndighetens regleringsbrev för 2018 och 2019 (U2017/01398/UF, U2017/02966/UF, U2017/03289/UF, U2018/04397/UF, U2018/04740/UF (delvis) U2018/04765/UF med flera). Så här beskriver regeringen bakgrunden till uppdraget:

Skolval ger en konkret upplevelse av röstningsförfarandet. Det är också ett tillfälle för skolorna att diskutera frågor om det demokratiska systemet och demokratins principer. Detta kan påverka ungas benägenhet att rösta i framtiden (KU2017/01611/D).

I beskrivningen av uppdraget anges att genomförandet ska utgå från erfarenheter från tidigare skolval samt att särskild vikt ska läggas vid att tillgängliggöra skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden. MUCF ska samråda med Valmyndigheten och Skolverket samt relevanta aktörer inom civila samhällets organisationer.

Historik

Skolval har anordnats och genomförts runt om i landet på grund- och gymnasieskolor åtminstone sedan slutet av 1960-talet. Då var det elever och lärare som själva tog initiativ till att arrangera skolval utan att resultaten sammanställdes nationellt. Det var vid valet 1998 som resultaten från olika skolval för första gången sammanställdes nationellt. MUCF har sedan 2002 varit ansvarig myndighet för skolval och genomfört arbetet i samarbete med en flera olika aktörer under valåren: 2002, 2006, 2010, 2014 och nu senast både inför allmänna nationella valen och Europaparlamentsvalet år 2018/2019.

- År 1998 samordnades den första nationella sammanställningen genom en kampanj för att främja ungas politiska deltagande. Kampanjen drevs av Riksskatteverket, Skolverket, SVT och Ungdomsstyrelsen (nuvarande MUCF). I sammanställningen redovisades röster från knappt 112 000 elever i cirka 370 gymnasie- och högstadieskolor.

- År 2002 samordnades Skolval av Ungdomsstyrelsen i samarbete med Skolverket, Valmyndigheten och Sveriges elevråd – SVEA. Antalet röstande elever var 250 000 i 1 100 skolor.
- År 2006 samordnades Skolval av Ungdomsstyrelsen i samarbete med Valmyndigheten, Myndigheten för Skolutveckling, Sveriges elevråd – Svea och Sveriges Ungdomsråd. De två ungdomsorganisationerna genomförde utöver själva valet också en turné riktad mot elever engagerade i elevråd och ungdomsråd. Valresultat rapporterades in från cirka 1 400 skolor i årskurs 7–9 och gymnasiet. Totalt röstade cirka 405 000 elever i valet (Ungdomsstyrelsen 2007).
- År 2010 samordnades Skolval av Ungdomsstyrelsen i samarbete med Valmyndigheten, Skolverket, Sveriges elevråds centralorganisation (SECO) samt Sveriges Ungdomsråd. Totalt rapporterade 1 383 skolor in sina valresultat till den nationella sammanställningen och totalt röstade cirka 335 000 elever. Förutom att förbereda valutförandet så skedde en rad andra aktiviteter inom uppdraget. Bland annat arrangerade Sveriges elevråd – SVEA, Rädda Barnens ungdomsförbund och Centrum mot rasism en workshopturné med namnet *Interaktiv demokrati* (Ungdomsstyrelsen 2011).
- År 2014 samordnades Skolval av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i samråd med Skolverket och Valmyndigheten som var samverkande myndigheter kring det praktiska genomförande av skolval under 2014. Organisationerna Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd och Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige utgjorde den projektgrupp som drev det praktiska och administrativa genomförandet av projektet Skolval 2014. Totalt rapporterade 1 629 skolor in resultat och 361 000 elever röstade i skolval till riksdagen. Under Europaparlamentsvalet rapporterade 234 skolor in valresultat från cirka 45 000 röstande elever. (MUCF 2015)

Skolval 2018/2019

MUCF har samordnat skolval till riksdagsvalet sedan valåret 2002 och 2019 var det andra gången ett nationellt organiserat skolval genomfördes till Europaparlamentsvalet. Åren 2018/19 var första gången myndigheten genomförde två nationellt organiserade skolval under samma läsår. I detta avsnitt beskriver vi hur regeringsuppdraget har organiserats och vilka aktörer som medverkat samt hur rollfördelningen sett ut.

Övergripande mål

MUCF har ställt upp övergripande mål som har haft till syfte att vara vägledande för den verksamhet som skett inom regeringsuppdraget.

- Så många elever som möjligt ska delta i Skolval.
- Stimulera till samtal om politik i skolan.
- Öka elevers kunskap om demokrati och möjlighet att delta i politiska processer.

Utöver de övergripande målen har MUCF lagt särskild vikt vid att försöka synliggöra och tillgängliggöra möjligheten att delta i Skolval 2018/19 för särskolor, yrkesprogram samt skolor i socioekonomiskt svaga områden. Detta på grund av ett lägre valdeltagande i skolval och med målet att på sikt främja valdeltagande i de ordinarie valen. Uppdraget har också stöttat lärare och skolledare på dessa skolor och i dessa områden.

De övergripande målen har även varit vägledande för de aktörer som myndigheten har samarbetat med inom uppdraget.¹

Resultat

När Skolval 2018 jämförs med skolval 2010 och 2014 så kan vi konstatera att räckvidden för skolvalet har minskat mellan 2014 och 2018. Däremot är antal elever som omfattas fler än 2010 och 2014. Antalet röstande elever ökade med drygt 16 procent från 2014 års val. I Skolval 2019 till Europaparlamentet har räckvidden ökat. Fler skolor anmälde sig än tidigare och antalet röstande elever ökade med 47 procent från 2014 års val.

Att lägga en röst i skolval är frivilligt för eleverna och därför utgör antalet röstande elever ett perspektiv på hur väl uppdraget lyckats. De elever som inte har röstat har haft möjlighet att ta till sig information och ta del av de aktiviteter som skolan anordnat i samband med skolval. De metodmaterial som producerats har varit efterfrågat och uppenbarligen fyllt ett behov.

I den här slutrapporten redogör vi för hur många elever som hade möjlighet att delta i skolvalen och hur många som valde att lägga sin röst. Vi redogör också för deltagande beroende på skolform och i vilken omfattning som skolor och de områden som varit prioriterade för insatser deltagit. För en utförligare diskussion hänvisas till utvärderingen, *Skolvalen 2018 och 2019- en statsvetenskaplig utvärdering*, i bilaga 2.

Begrepp och benämningar

I den fortsatta löpande texten kommer den verksamhet som bedrivits av utförarorganisationerna benämnas som *projektet Skolval 2018/2019*. Den verksamhet som myndigheten ansvarat för kommer att benämnas som *regeringsuppdraget* eller *regeringsuppdraget* att genomföra Skolval.

Medverkande aktörer och roller

I regeringsuppdraget framgår att uppdragets utförande ska bygga på tidigare erfarenheter från skolval och ske i nära samarbete med relevanta aktörer inom civila samhällets organisationer och i samråd med Valmyndigheten och Skolverket. MUCF har därför, som vid Skolval 2002, 2006, 2010 och 2014, valt att samarbeta med flera organisationer och myndigheter i genomförandet av Skolval 2018/2019.

¹ I det informationsunderlag som skickades ut till organisationer som var kunde anmäla intresse att genomföra verksamhet inom regeringsuppdraget skolval framgick utöver de övergripande att ett särskilt fokus skulle ligga på skolor i särskolor, socioekonomiskt utsatta områden och yrkesförberedande program.

Här presenteras en översiktlig beskrivning av de aktörer som medverkat i utförandet av uppdraget Skolval 2018/2019.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Myndigheten har ansvarat för uppdraget och har haft en samordnande roll som innefattat dels att ha löpande kontakt med medverkande aktörer och samverka med andra myndigheter och organisationer som drivit uppdrag eller projekt under valåren 2018/2019.

- **Distribution**

MUCF har haft det yttersta ansvaret över beställning av valsedlar och valkuvert från Valmyndigheten samt distributionen av dessa ut till anmälda skolor. Myndigheten har stått för distributionskostnaden. En nära samverkan med Valmyndigheten utgjorde en betydande roll i detta arbete.

- **Teknisk plattform**

Myndigheten har ansvarat för att ta fram och sköta den tekniska plattform dit skolorna anmäler sig till skolval samt den tekniska plattform dit skolorna rapporterar in resultat. Myndigheten har även ansvarat för de publika webbsidor där resultaten presenteras. Där kan skolvalsresultaten brytas ned på, läns- kommun- och skolnivå.

- **Skolvalsresultaten**

Myndigheten har fattat beslut kring de inrapporterade skolor som uppmärksammas för att ha brustit i rutinerna för hur ett skolval ska gå till enligt de instruktioner som skolorna ska utgå från i genomförandet.

- **Övriga aktiviteter**

Inom uppdraget har myndigheten tagit fram och spridit pedagogiska material. Materialen har tagits fram i syfte att vara ett stöd för lärare i att främja elevers engagemang för och kunskap om demokrati samt stimulera till samtal om politik. Materialen har särskilt tryckt på vikten av elevers inflytande i aktiviteter som sker innan, under och efter skolval. Myndigheten har arbetat fram digitalt material som tematiska filmer, översättning och lärarhandledning till EU-webbplats, samt tips om annat digitalt material som varit samlat på myndighetens hemsida. Fortbildningstillfällen för lärare och skolläda-re har anordnats och en rad organisationer har anlåtats för att uppnå målen i uppdraget. Myndigheten har även genomfört en rad spridningsaktiviteter för att informera om framtaget material samt regeringsuppdraget.

Samrådande myndigheter

Valmyndigheten och Skolverket har varit samrådande myndigheter kring det praktiska genomförandet av skolval. MUCF har kontaktat dessa myndigheter löpande i arbetet för avstämningar kring uppdragets genomförande. Avstämningar och kontakten med Skolverket har framför allt gällt informationsutbyte gällande politisk information i skolan och spridningshjälp. Skolverkets kompetens inom frågor om hur skolor ska förhålla sig till politisk information och politiska partiers närvaro i skolan har varit värdefullt för MUCF i arbetet.

Samråd med Valmyndigheten har framförallt gällt distributionen av valsedlar och valkuvert till skolor. Ett nära samarbete har varit en förutsättning för genomförandet av regeringsuppdraget, då en viktig aspekt är att skolval ska vara så likt ett riktigt val som möjligt gällande genomförande och material i form av valsedlar och valkuvert.

Utförarorganisationer

Huvuddelen av uppdraget att genomföra Skolval handlar om praktiska och administrativa uppgifter så som att se till att skolorna får information om Skolval, att de kan anmäla sig och får material för att arrangera valen samt att kunna rapportera in resultaten. Det arbetet har utförts av vad som inom uppdraget benämns som *utförarorganisationer* och dessa utgörs av de fyra ungdomsorganisationerna: Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska ungdomsparlamentet Sverige samt Ung Media Sverige. De har ansökt om och beviljats medel för att driva projektet Skolval 2018/2019 gentemot skolorna och varit de som tagit kontakt med skolor för att sprida information och haft den löpande kontakten med skolorna kring anmälningar, praktiskt genomförande, material, inrapportering av resultat osv. Arbetet har skett i löpande samverkan med MUCF.

Utförarorganisationerna fick totalt cirka 3 miljoner kronor² för uppdraget att organisera genomförandet av projektet Skolval 2018/2019.

Medverkande organisationer i övriga aktiviteter

Myndigheten fördelade under hösten 2017 bidrag på 70 000 kronor till tre organisationer i syfte att öka valdeltagandet i Skolval 2018 och 2019. Under hösten 2018 fördelades ytterligare medel på 1 670 000 kronor till ytterligare åtta kommuner och organisationer med fokus på ökat valdeltagande i skolval till Europaparlamentet. Konsulttjänster har även upphandlats och särskilt fokus har varit att nå områden och skolor där valdeltagandet tidigare varit lågt i skolval. Utförligare beskrivning finns i kapitel 5 och 6.

MUCF har även samarbetat med en rad myndigheter och utbildningsradion (UR) i framställandet av en webbsida på myndighetens webbplats.

Skolorna

Skolorna är själva arrangörer för de aktiviteter de vill genomföra på sin skola. När skolor anmäler sig så får de det material de behöver för att praktiskt genomföra ett skolval³. Utförarorganisationerna bidrar med inspiration och stöd om skolorna har frågor och ger praktiska råd om hur skolorna kan göra ett så bra skolval som möjligt. Eleverna har varit utförarorganisationernas primära målgrupp i arbetet med projekt Skolval 2018/19. MUCF:s primära målgrupp på skolorna har varit lärare och skolledare.

² Medelstilldelningen fördelades uppdelat på 2017, 2018 och 2019 års uppdragsbudget.

³ Valskärmar som inte ingått i materialet som skickas till skolorna. De får däremot tips om hur de själva kan göra egna eller lån av kommun eller länsstyrelse.

Genomförande och spridning

I det här kapitlet redogörs för den del av regeringsuppdraget som är kopplat till Projektet Skolval 2018/2019, det vill säga hur det praktiskt genomförts och hur utförarorganisationerna har arbetat gentemot skolorna. Utförlig beskrivning av utförarorganisationernas arbete finns att läsa i deras slutrapport, *Slutrapport Skolval 2018/2019*, i bilaga 1.

Ansökningsprocessen

Under hösten 2017 gick MUCF ut med en intresseförfrågan till organisationer om att anmäla sitt intresse för att samarbeta med regeringsuppdraget att genomföra skolval. Därefter beviljades medel till en gemensam ansökan från en konstellation av fyra ungdomsorganisationer: Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige. Dessa fyra organisationer fick därmed i uppgift att driva och administrera genomförandet av projektet Skolval 2018/2019. I kriterierna för beviljade medel framgick följande åtaganden för organisationerna:

- I samarbete med myndigheten ta fram en gemensam kommunikationsplan för projektet
- i samarbete med myndigheten ta fram en gemensam strategi för press och media
- ansvara för framtagande av grafisk profil och logotyp
- ta fram information rörande skolvalets (praktiska) genomförande
- informera skolorna om möjligheten att arrangera skolval och administrera anmälningar från deltagande skolor
- ta fram en tidsplan för projektet (som konsulteras med samverkanspartner)
- löpande informera myndigheten om verksamhetens fortskridande
- ansvara för produktion och drift av webbsidor för Skolval 2018/19
- administrera mottagande av valresultat från deltagande skolor och följa upp eventuella oegentligheter.

Utförarorganisationerna har utfört projekt Skolval 2018/2019 enligt alla dessa punkter. De gemensamt upprättade dokumenten i form av kommunikationsplan och riktlinjer för ställningstaganden kring olika frågor som kunde dyka upp underlättade arbetet och tydliggjorde rollfördelningen mellan utförarorganisationerna och MUCF.

Distribution av valsedlar och valkuvert

MUCF har ansvarat för beställning av valsedlar och valkuvert från Valmyndigheten samt upphandling av distributionen av dessa till anmälda skolor. En nära samverkan med Valmyndigheten har utgjort en betydande roll i detta arbete. Valsedlar distribuerades till skolor från de partier som har fått minst en procent av rösterna i ett av de två senaste valen samt blanka valsedlar. De valsedlar som trycktes motsvarade samma politiska partier som Valmyndigheten distribuerar

till det nationella riksdagsvalet. Till riksdagsvalet beställdes 8 miljoner valsedlar och dessa levererades till den upphandlade distributören i februari 2018.

Till Europaparlamentet beställdes drygt 5 miljoner valsedlar och dessa levererades till den upphandlade distributören i april 2019. Liberalernas valsedlar blev kraftigt försenade eftersom partiet valde att stryka sitt förstanamn på listan väldigt sent. Detta innebar att Liberalerna fick trycka upp sina listor själva. Ett intensivt arbete de sista dagarna ledde till att valsedlarna kom fram till distributör 2019-04-24 kvällen innan packning och utskick skulle börja. Ett gott samarbete mellan alla inblandade inte minst distributören, Förlagssystem i Falun, gjorde att allt material kom ut till skolorna i rätt antal och i rätt tid.

Teknisk plattform

MUCF har ansvarat för att uppdatera, anpassa och sköta den tekniska plattform där skolorna anmäler sig till skolval samt den plattform där skolorna rapporterar in resultat.

Utförarorganisationerna har ansvarat för hemsidan¹ dit skolor vänder sig för anmälan, information, frågor och rapportering av resultat. Webbplatsen uppdaterades sedan löpande under hösten vart efter informationsmaterial blev färdigställt. Från och med den 10 november 2017 var det även möjligt för skolor att anmäla sig för skolval till riksdagsvalet och från och med den 29 oktober 2018 var det möjligt att anmäla sig till Europaparlamentsvalet.

Den tekniska plattformen uppdaterades under 2019 för att följa teknikutvecklingen och kunna erbjuda större kapacitet och utvecklingsmöjligheter till framtida skolval.

Material från projekt Skolval

Inför de båda skolvalen skickades informationsmaterial ut till skolor i syfte att skapa ett intresse för att arrangera skolval. Ytterligare material skickades till skolorna när de anmält sig. Här presenteras en översikt av det material som utförarorganisationerna skickat ut till skolorna inom projektet Skolval 2018/19²:

Anmälningsmaterial bestod av fysiskt- och digitalt material som skickades ut till alla skolor för att informera om Skolval 2018/19 och uppmuntra till att anmäla sin skola. Under året skickade utförarorganisationerna ut följande:

Startpaket var material som utförarorganisationerna skickades till skolor direkt när de anmälde sig till skolval. Det innehöll:

- Arrangörshäfte
- Kontrollanthäfte
- Arrangörsaffisch
- Checklista
- Skolvals-kuvert
- Klistermärken

¹ Webbplatsen: www.skolval2018.se publicerades den 26 oktober 2017.

Webbplatsen: www.skolval2019.se publicerades den 29 oktober 2018.

² Material som Myndigheten har tagit fram och skickat till lärare och skolpersonal beskrivs i kapitel 4.

- Info klistermärken
- Skolval & Särskolan
- Lättläst om Skolval

Syftet med startpaketet var främst att skapa en överblick över hur skolorna skulle planera och förbereda inför det praktiska arbetet med skolvalsperioden, men även att uppmuntra till kringaktiviteter som till exempel temadagar eller debatter. Skolval & Särskolan³ var ett separat häfte som skickades ut till skolor med elever i särskolan. Häftet *Lättläst om Skolval* ingick även i startpaketet.

Valpaketet innehöll allt det material som skolorna behövde för att genomföra sitt valarbete. Förutom material som den operativa projektgruppen producerade ingick även valsedlar och valkuvert från Valmyndigheten. Myndigheten ansvarade för material från Valmyndigheten samt skötte upphandling av distributör av valpaketen. Ansvar för distributionslistor och att agera länk mellan skolor och distributören låg på den operativa projektgruppen.

Valpaketen innehöll:

- Följebrev
- Instruktionshäfte
- Instruktionsaffisch
- Valdagsaffisch
- Valurna
- Dekal

Valsedlarna som distribuerades var för samma partier som Valmyndigheten distribuerar kostnadsfritt i det ordinarie valet, partier som fått minst 1 procent av rösterna i ett av de senaste två valen samt blanka valsedlar. Valsedlarna distribuerades i lika stort antal för varje parti vilket motsvarade elevantalet på skolan. Följande partiers valsedlar distribuerades via Skolval 2018/2019:

- Arbetarepartiet-Socialdemokraterna
- Centerpartiet
- Feministiskt Initiativ
- Kristdemokraterna
- Liberalerna
- Miljöpartiet de gröna
- Moderaterna
- Sverigedemokraterna
- Vänsterpartiet
- Piratpartiet (Europaparlamentsvalet)

Digitalt material

För att komplettera det skriftliga materialet och underlätta spridningen av information från projektet gjordes fyra korta filmer. Dessa lades ut på Youtube och fanns tillgängliga på projektets material-flik på hemsidan.

³<https://skolval2019.se/wp-content/uploads/2018/12/saerskolawebb.pdf>

SKOLVAL 2019

START OM SKOLVAL TURNÉ MATERIAL VANLIGA FRÅGOR KONTAKT

Skolval 2019

Se valresultat här!
en chans att undersöka demokratin

Sveriges viktigaste demokratiprojekt?

Efter framgången 2018 med närmare 600 000 anmälda elever är Skolval tillbaka! Skolval är ett val på en skola som ger elever möjlighet att ta ställning genom att rösta på ett parti. När alla val genomförts räknas rösterna ihop och ett officiellt valresultat släpps. Skolval 2019 arrangeras i samband med Europaparlamentsvalet och projektet

vänder sig framför allt till elever i årskurs 7-9 och gymnasiet. Anmälda skolor får kostnadsfritt material till sitt val, exempelvis valsedlar och instruktioner. Förutom själva valdagen innebär Skolval en möjlighet att arrangera debatter, temadagar och studiebesök. Skolval är helt enkelt en chans att undersöka demokratin.

Skolval 2019 drivs av Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige på uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Valmyndigheten och Skolverket är samverkande myndigheter.

TALA

- Om Skolval – en film om projektet och en uppmaning att anmäla sin skola riktad till skolor/elever/personal.
- Att rösta – genomgång av hur röstningen går till riktad till elever som deltar i skolval.
- Ta emot röster – genomgång av hur röstmottagningen går till riktad till funktionärer inom skolval (arrangör, kontrollant, röstmottagare och rösträknare).
- Räkna röster - genomgång av hur rösträkningen går till riktad till funktionärer inom skolval (arrangör, kontrollant, röstmottagare och rösträknare).

Ett grafiskt kit togs fram som fanns tillgängligt via projektets hemsida. I detta fanns bilder som skolor kunde använda i sociala medier, diplom att dela ut till funktionärer samt information och filer för att till exempel kunna trycka egna tröjor. Två olika sorters GIF:ar⁴ fanns även tillgängliga via hemsidan för att uppmuntra deltagande i Skolval samt att visa de olika stegen i röstningsförfarandet. Allt tryckt material som ingick i startpaket och valpaket fanns även i digital form på materialfliken på projektets hemsida.

Webbplatser

Utförarorganisationerna startade upp två webbplatser dit skolor kunde vända sig för anmälan, information, frågor och rapportering av resultat.

Webbplatsen: www.skolval2018.se publicerades i samband med höstlovet 2017. Hemsidan uppdaterades sedan löpande vart efter informationsmaterial blev färdigställt. Från och med den 10 november var det även möjligt för skolor att anmäla sig till Skolval till riksdagsvalet. Anmälan stängde den 15 augusti 2018.

Webbplatsen www.skolval2019.se publicerades i slutet av oktober 2018 och anmälan öppnades den 20 oktober i samband med mässan Skolforum.

Spridningsaktiviteter utförarorganisationer

Utförarorganisationerna utförde en rad aktiviteter där de spred information om skolval. Här presenteras några av dem.

Skolforum

Myndigheten initierade samverkan med UR under hösten 2017 vilket bland annat resulterade i att Skolval delade monter med UR under mässan Skolforum, som arrangerades under höstlovet då mycket av skolornas planering inför nästa termin påbörjas. Webbplatsen visades upp och flyers om skolval delades ut. Skolforum användes också för att lansera skolval till Europaparlamentsvalet hösten 2018. Utförarorganisationerna och myndighetens personal medverkade vid båda konferenserna.

Rundringning till skolor

Utförarorganisationerna gjorde innan de båda valen en rundringning till över 3 732 skolor. Vilket innebar att samtliga skolenheter i Sverige blev kontaktade. Syftet vara att sprida information om Skolval och den informationsturné som arrangerades.

⁴ Enkla animationer för sociala medier.

Informationsturnéer

Informationsturnén inför riksdagsvalet genomfördes under fem veckor våren 2018. Inför Europaparlamentsvalet varade turnén i tre veckor i mars 2019. Huvudsyftet med turnéerna var att informera om skolval och inspirera till kringaktiviteter som till exempel temadagar och debatter. Ett pass var två timmar långt och innehöll information om hur man arrangerar skolval, en workshop för aktiviteter i samband med skolval samt en avslutande frågesport.

DELTAGARE 2018	ANMÄLDA	DELTAGANDE	BORTFALL
Stockholm 19/2	38	25	13
Gävle 20/2	23	22	1
Borlänge 21/2	19	16	3
Västerås 22/2	26	22	4
Sundsvall 26/2	22	4	18
Östersund 27/2	17	15	2
Umeå 28/2	17	17	0
Luleå 1/3	29	20	9
Malmö 5/3	60	41	19
Helsingborg 6/3	64	37	27
Hässleholm 7/3	24	20	4
Växjö 8/3	35	29	6
Kalmar 9/3	23	18	5
Göteborg 13/3	100	53	47
Karlstad 14/3	36	30	6
Örebro 15/3	37	25	12
Uppsala 19/3	62	35	32
Stockholm 20/3	118	70	48
Norrköping 21/3	30	21	9
Linköping 22/3	57	45	12
Jönköping 23/3	41	29	12
TOTALT	878	594	289

SKOLOR	ANMÄLDA	DELTAGANDE	BORTFALL
Stockholm	13	11	2
Gävle	6	6	0
Borlänge	6	4	2
Västerås	6	6	0
Sundsvall	5	3	2
Östersund	4	4	0
Umeå	5	5	0
Luleå	6	5	1
Malmö	18	14	4

SKOLOR	ANMÄLDA	DELTAGANDE	BORTFALL
Helsingborg	21	17	4
Hässleholm	9	8	1
Växjö	11	10	1
Kalmar	8	7	1
Göteborg	28	18	10
Karlstad	12	10	2
Örebro	10	10	0
Uppsala	18	14	4
Stockholm	22	13	9
Norrköping	7	6	1
Linköping	13	10	3
Jönköping	10	9	1
TOTALT	238	190	48

DELTAGARE 2019	ANMÄLDA	DELTAGANDE	BORTFALL
Göteborg 5/3	35	19	16
Malmö 6/3	14	11	3
Växjö 7/3	11	9	2
Linköping 11/3	12	10	2
Karlstad 12/3	3	1	2
Stockholm 14/3	55	38	17
Uppsala 15/3	10	10	0
Umeå 19/3	3	2	1
Luleå 21/3	8	7	1
TOTALT	151	107	44

SKOLOR	ANMÄLDA	DELTAGANDE	BORTFALL
Göteborg	6	5	1
Malmö	3	3	0
Växjö	2	2	0
Linköping	2	2	0
Karlstad	1	1	0
Stockholm	14	12	2
Uppsala	3	3	0
Umeå	1	1	0
Luleå	2	2	0
TOTALT	34	31	3

Inför Skolval 2018 genomfördes 21 träffar, med ca 600 deltagare, varav en majoritet elever, från 190 skolor. Det är fler stopp, färre deltagare och liknande antal deltagande skolor i jämförelse med redovisade siffror för tidigare turnéer

vid skolvalen 2010 och 2014. Utförarorganisationerna förklarar det höga bortfallet med att kostnadsfria träffar ofta innebär bortfall.

Inför Skolval 2019 genomfördes 9 stopp, med ca 110 deltagare, en majoritet elever, från 31 skolor. Det var färre stopp, deltagare och antal skolor jämfört med turnén 2018. Utförarorganisationerna förklarar detta med att Skolval 2019 låg inom samma läsår som Skolval 2018 och att många personer i målgruppen redan hade genomfört ett skolval och inte kände behov av ytterligare information. En annan förklaring är att intresset för Europaparlamentsvalet generellt sett är lägre både i skolans värld och i samhället i stort.

Social media

Utförarorganisationerna arbetade aktivt med att föra ut information och väcka intresse och engagemang via digitala kanaler så som Facebook, Instagram och Twitter med hashtaggen #skolval 2018 och #skolval 2019. Se utförarorganisationernas slutrapport (bilaga 1) för mer detaljerad beskrivning.

Spridningsaktiviteter från MUCF

För att sprida information om skolvalsuppdraget och de material som tagits fram riktat mot målgruppen lärare har myndigheten även genomfört och deltagit i en rad aktiviteter.

- Deltagit i UR:s monter på Skolforum 2017.
- Föreläsning konferens på SKR.
- Medverkande i SKR:s webbsändning om politisk information i skolan.
- Myndighetens webbseminarium om politisk information i skolan.
- Medverkade på utbildningsdag för UR.
- Monterplats på Järvaveckan tillsammans med Erasmus+, LSU, UHR och Europakommissionens representation i Sverige.
- Seminarium i Almedalen. Hur pratar vi politik i skolan?
- Utställare på mässan Skolforum 2018.
- Arrangerade ett seminarium om EU i klassrummet på Skolforum 2018.
- Två föreläsningar på Europahuset för lärare och EU-skolambassadörer.
- Intern information.
- Föreläsning på SKR i samband med Nationell dialogkonferens om EU:s sammanhållningspolitik.
- Informationsspridning via Sveriges 16 Europadirektkontor.
- Information och utdelning av material vid rikskonferensen för fritidsledare Rätt att veta.
- Workshops om EU i klassrummet i Umeå, Göteborg, Malmö, Stockholm, Norrköping, Örebro och Sundsvall.
- Information och föreläsning på NUNI - Nationella nätverket för ungas inflytande⁵
- Föreläsning och information för lärare på lärarträff på Specialpedagogiska skolmyndigheten.
- Information vid utbildningstillfälle för chefer för kultur och fritid i ett tiotal kommuner.

⁵ Stödande nätverk för tjänstepersoner i kommuner och regioner som vill utveckla sitt arbete med ungas delaktighet och inflytande. nuninatverk.se

- Informationsutskick, e-post samt information via myndighetens sociala medier.
- Intervjuer i rikstäckande och lokala medier.
- Information genom SKR:s nyhetsbrev och Skolverkets Facebook.
- Utdelning av flyers bland annat vid kollegors medverkan vid olika konferenser.
- Genom FUB, Naturskyddsföreningen, UR, Europahuset och Stockholms universitets projekt Fest i Valen.
- Två seminarier på MUCF:s rikskonferens 2019.
- Föreläsning på nationell skolkonferens i Växjö 2019. Handlingskraft för en hållbar skola.
- Bokbord på lärarnas fortbildningsdag 2019 i riksdagen med tema EU-kunskap.
- Pressmeddelanden skickades ut i samband med att det preliminära valresultatet presenterades samt det slutgiltiga resultatet veckan efter de båda valen.
- Annonser och material på Utbudet.se.
- Annonser och material på SO-rummet.
- Annonsering i Lärarnas tidning.
- Annonsering i Skolvärlden.
- Nationell och lokal pressinformation i samband med Skolval 2018 och 2019.
- Löpande information om Skolval 2018/2019 i MUCF:s sociala medier.
- Produktion av film som visade goda exempel från skolor som arbetade med politik och demokrati inför skolvalen som spreds via sociala medier och mucf.se.

Skolval i press och media

För att få en överblick över mediabevakningen av regeringsuppdraget Skolval så genomfördes en profilanalys med bevakningsprofil, MUCF val⁶. Sökningen gjordes av mediebevakning och analysföretaget Retriever under perioden 2018-08-01 till 2019-07-01. Sökningen resulterade i 790 artiklar på web, 438 artiklar i tidningar och 84 program i radio och TV som alla innefattade sökorden i bevakningsprofilen. En genomgång av resultaten visade att träffsäkerheten var hög för perioden med skolval till riksdagen. I sökningen över perioden för skolval till Europaparlamentet var träffsäkerheten något sämre. Efter bortsortering av felaktiga artiklar i sökningen så hamnar det sammanlagda antalet artiklar i web, tidningar och radio och TV på cirka 1 000.

Tidningarnas telegrambyrå (TT) släppte under perioden 14 pressmeddelanden som handlade om skolval. Ett nationellt genomslag blev det med nyheten om att få skolor anmält sig till skolval till Europaparlamentet i mars 2019. Nyheten om att få elever fick möjlighet att delta i skolval till Europaparlamentet togs också upp av många medier i maj 2019 och fick stor publicitet. Lokalpressen skrev om skolval efter TT:s olika pressmeddelanden men också i samband med skolvalen på skolorna. Många tidningar genomförde besök på skolor och intervjuer med eleverna. I Västra Götalands län producerades mest press om de båda skolvalen följt av Skåne län, Östergötlands län, Jönköpings län och Stockholms län.

⁶Sökorden innefattade: *Skolval 2018, Skolval 2018 och MUCF/Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor, Skolval 2019, Skolval 2019 och MUCF/Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor, Skolval + riksdagsvalet, Skolval + Europaparlamentsvalet, Skolval till riksdagen + MUCF/Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor, Skolval till Europaparlamentet + MUCF/Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor, Skolval + Lena Nyberg, Skolval + Mattias Lunn, Skolval + Linn Andergren.*

Resultat Skolval 2018/2019

I det här avsnittet presenteras resultaten för projektet Skolval 2018/19. För att få en god bild av skolvalets omfattning bör resultaten beskrivas både i antalet anmälda skolor samt antalet skolor och elever som omfattas av de inrapporterade resultaten. De anmälda skolorna innefattas främst av elever i åk 7–9 samt gymnasiet, vilket är uppdragets primära målgrupp. Myndigheten har även godkänt anmälningar från skolor som vill arrangera skolval för elever i åk 4–6, SFI, Komvux, vuxenskola och folkhögskola, dessa ingår däremot inte i de slutliga resultaten som endast består av åk 7–9 samt gymnasiet. Den totala omfattningen av Skolval 2018/19 är därför större än det antal skolor som är med i den nationella sammanställningen av resultaten.

Skolval inför de allmänna valen

Anmälda skolor

Skolorna hade möjlighet att anmäla sig mellan tidsperioden 10 november 2017 och 15 augusti 2018. I utförarorganisationernas delrapport (se bilaga 1) finns anmälningsfrekvensen beskrivet mer detaljerat.

- Antalet godkända anmälningar: **1 718 skolor**.¹
- Projektet i sin helhet har därmed skapat möjlighet för **över 591 000 elever** att delta i skolval inför riksdagsvalet.²

Nationell sammanställning av resultatet

Perioden för att genomföra skolvalet sträckte sig mellan perioden 27 augusti till 7 september. De preliminära resultaten publicerades vid vallokalernas stängning på valdagen den 9 september. För att ingå i de preliminära skolvalsresultaten skulle skolorna ha rapporterat in resultat senast vid midnatt fredagen den 7 september. Därefter var det möjligt att rapportera in resultat i en vecka för att komma med i de slutliga resultaten.

Utförarorganisationerna granskade resultaten när de rapporterades in av skolorna utifrån kriterier som beslutats av MUCF. I de fall vidare bedömning krävdes, lämnade utförarorganisationerna dessa fall över till myndigheten för beslut.

Skolvalsresultat riksdagsvalet

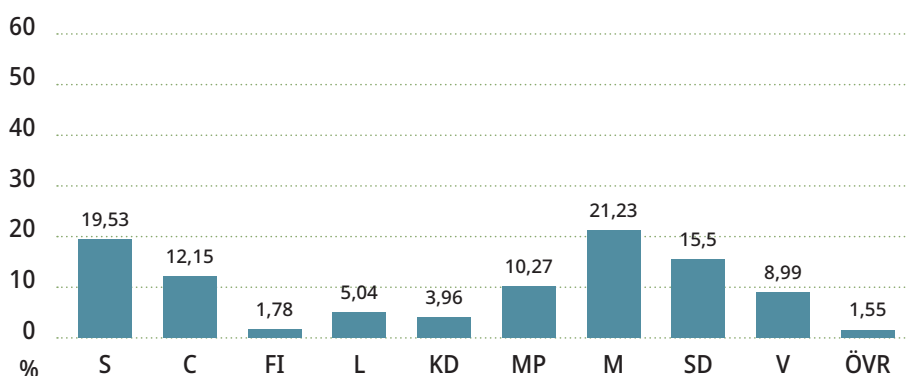
Resultaten innefattar skolor som rapporterat in sina skolvalsresultat och blivit godkända i sitt genomförande. Innefattar endast elever i årskurs 7–9 och gymnasiet.

- Antal skolor som rapporterat in godkända skolvalsresultat var **1 528 skolor**.
- Av de godkända inrapporterade skolorna har **489 982 elever** haft möjlighet att rösta i skolval inför riksdagsvalet.
- **391 045** elever röstade.
- Valdeltagandet var **79, 8 procent**.
- Antal röstande elever ökade med **16 procent** från Skolval till riksdagen 2014.

¹ Antalet godkända anmälningar avser de skolor som har projektet Skolval 2018 har skickat ut valpaket till.

² Beräknar på antalet elever som varje skola uppgett i sin anmälan.

Resultat allmänna val

VALDELTAGANDE 79,8%	ANTAL	%
Summa giltiga röster	366 939	93,84
Ogiltiga, inklusive blanka	24 106	6,16
Antal blanka bland de ogiltiga	14 854	3,8
Summa angiva röster	391 045	
Antal skolor	1 528	
Antal elever	489 982	

RÖSTFÖRDELNING	ANTAL	%
S Arbetarepartiet Socialdemokraterna	71 658	19,53
C Centerpartiet	44 598	12,15
FI Feministiskt Initiativ	6 517	1,78
L Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	18 507	5,04
KD Kristdemokraterna	14 533	3,96
MP Miljöpartiet de gröna	37 679	10,27
M Moderaterna	77 915	21,23
SD Sverigedemokraterna	56 880	15,5
V Vänsterpartiet	32 975	8,99
ÖVR Övriga	5 677	1,55

Källa: <https://www4.mucf.se/skolval2018/ValresultatRiksdagG97PT2.do>

Spridning skolvalsresultaten

MUCF ansvarar för den webbplats där resultaten för skolval presenteras. Samma dag som riksdagsvalet, den 9 september publicerades sidan med de preliminära resultaten i ett pressmeddelande från MUCF och utförarorganisationerna. Resultaten publicerades även på myndighetens samt utförarorganisationernas sociala medier. De slutgiltiga resultaten publicerades den 19 september.

Webbstatistiken för resultatsidan visar att från och med valdagen 9 september 2018 och följande vecka hade resultatsidan drygt 7 000 unika besökare. Webbplatsen finns tillgänglig även efter att regeringsuppdraget avslutas.

Skolval inför Europaparlamentsvalet

Anmälda skolor

Skolorna hade möjlighet att anmäla sig mellan tidsperioden 29 oktober 2018 och 1 maj 2019. I utförarorganisationernas slutrapport (se bilaga 1) finns anmälningsfrekvensen beskrivet mer detaljerat.

- Antal godkända anmälningar **377 skolor**
- Projektet har skapat möjlighet för **139 581 elever** att delta i skolval inför Europaparlamentsvalet.

Nationell sammanställning av resultatet

Perioden för att genomföra Skolval till Europaparlamentsvalet sträckte sig mellan perioden 9 maj till och med 24 maj. De preliminära resultaten publicerades vid vallokalernas stängning på valdagen den 26 maj. För att ingå i de preliminära skolvalsresultaten skulle skolorna ha rapporterat in resultat senast vid midnatt fredagen den 24 maj. Därefter var det möjligt att rapportera in resultat i en vecka för att räknas med i de slutliga resultaten.

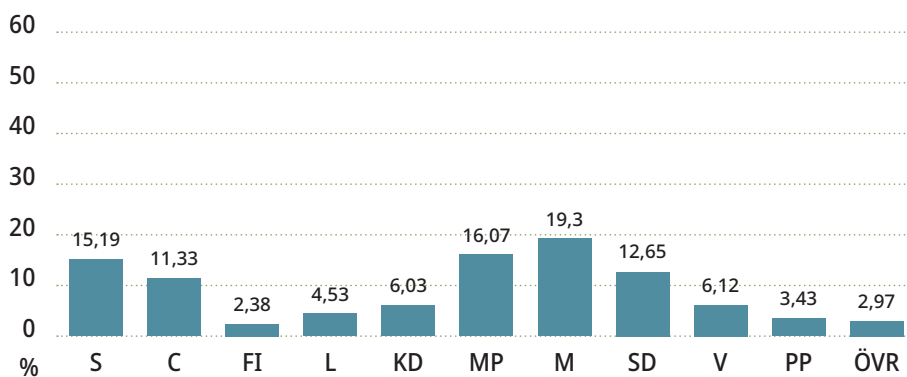
Utförarorganisationerna granskade resultaten när de rapporterades in av skolorna utifrån kriterier som beslutats av MUCF. I de fall vidare bedömning krävdes, lämnade utförarorganisationerna dessa fall över till myndigheten för beslut.

Skolvalsresultat Europaparlamentsvalet

Resultaten innefattar skolor som rapporterat in sina skolvalsresultat och blivit godkända i sitt genomförande. Innefattar endast elever i årskurs 7–9 och gymnasiet.

- Antal skolor som rapporterat in godkända skolvalsresultat var **315 skolor**.
- Av de godkända inrapporterade skolorna har **139 581 elever** haft möjlighet att rösta i skolval inför riksdagsvalet.
- **65 630 elever** röstade.
- Valdeltagandet var **47 procent**.
- Antalet röstande elever ökade med **47 procent** från Skolval till Europaparlamentet 2014.

Resultat Europaparlamentet

VALDELTAGANDE 47%	ANTAL	%
Summa giltiga röster	60362	91,97
Ogiltiga, inklusive blanka	5268	8,03
Antal blanka bland de ogiltiga	3469	5,29
Summa angiva röster	65630	

Antal skolor	315
Antal elever	139581

RÖSTFÖRDELNING	ANTAL	%
S Arbetarepartiet Socialdemokraterna	9170	15,19
C Centerpartiet	6837	11,33
FI Feministiskt Initiativ	1438	2,38
L Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	2735	4,53
KD Kristdemokraterna	3640	6,03
MP Miljöpartiet de gröna	9701	16,07
M Moderaterna	11650	19,3
SD Sverigedemokraterna	7634	12,65
V Vänsterpartiet	3692	6,12
ÖVR Övriga		2,97

Källa: <https://www3.mucf.se/skolval2019/ValresultatLLJ21NN.do>

Spridning av skolvalsresultaten

MUCF ansvarar för den webbsida där resultaten för skolval presenteras.

Samma dag som Europaparlamentsvalet den 26 maj publicerades sidan med de preliminära resultaten i ett pressmeddelande från myndigheten och utförarorganisationerna. Resultaten publicerades även i myndighetens samt utförarorganisationernas sociala medier. De slutgiltiga resultaten publicerades den 5 juni.

Webbstatistiken för resultatsidan visar att från och med valdagen 26 maj och följande vecka hade resultatsidan drygt 3 300 unika besökare. Webbplatsen finns tillgänglig även efter att regeringsuppdraget avslutas.

Deltagande skolor

I följande stycke undersöks hur väl regeringsuppdraget lyckats nå skolor och de områden som varit prioriterade i uppdraget. För en mer detaljerad genomgång och förslag på prioriteringar hänvisas till utvärderingen, *Skolval 2018 och 2019 En statsvetenskaplig utvärdering*, i bilaga 2.

Deltagande efter skolform

Andel deltagande skolor i skolval inför riksdagsvalet 2018 var 58 procent (tabell 1) och i skolvalet till Europaparlamentet 2019 deltog 15 procent av skolorna (tabell 2). Ungefär samma andel i grundskolor och i gymnasier deltog 2018. Långt färre grundskolor deltog i skolval till Europaparlamentet 2019.

	ANDEL SKOLOR MED SKOLVAL %	ANTAL
Grundskolor	57	2011
Gymnasier	60	1495
Blandade	26	19
Samtliga	58	3525

Källa. Skolverket, MUCF

Kommentar: Grund- och gymnasiesärskolor inkluderade.

Tabell 1 Skolval efter skolform. Riksdagsvalet 2018.

	ANDEL SKOLOR MED SKOLVAL %	ANTAL
Grundskolor	6	2009
Gymnasier	27	1496
Blandade	6	18
Samtliga	15	3523

Källa. Skolverket, MUCF

Kommentar: Grund- och gymnasiesärskolor inkluderade.

Tabell 2 EU-skolval efter skolform. EU-valet 2019.

I båda skolvalen deltog kommunala skolor i betydligt högre utsträckning än friskolor. I skolvalet 2018 deltog 64 procent av alla kommunala grundskolor men endast 44 procent av friskolorna. Bland gymnasierna deltog 67 procent av de kommunala skolorna och 43 procent av friskolorna. En närmare analys bekräftar betydelsen av huvudmannaskap som den viktigaste förklaringsfaktorn bakom skillnaderna i deltagande.

Deltagandet bland prioriterade målgrupper

Deltagandet är genomsnittligt lägre bland yrkesprogramskolor och särskolor. Skolor i de utsatta områdena hade högre deltagande än skolor i andra områden i Sverige. Skillnaden i deltagande 2018 är 21 procentenheter mellan skolor med enbart

yrkesprogram (51 procent deltagande) och skolor med enbart högskoleförberedande program (72 procent). Deltagandet var ännu lägre i fristående yrkesprogramgymnasier (tabell 3). Endast 23 procent av yrkesprogramfriskolorna deltog, jämfört med 68 procent av de kommunala yrkesprogrammen.

Gymnasier: nationella program	Huvudmannaskap		
	Friskolor%	Kommunala%	Samtliga%
Endast högskoleförberedande	61	80	72
Både högskoleförberedande och yrkes	49	77	68
Endast yrkes	23	68	51
Endast introduktionsprogram	0	49	49
Samtliga gymnasier*	45	71	62
Endast högskoleförberedande N	162	224	386
Både högskoleförberedande och yrkes N	138	294	432
Endast yrkes N	132	224	356
Endast introduktionsprogram N	1	152	153
Samtliga gymnasier N	433	894	1327

Källor: Skolverket, MUCF. *Skolor med enbart särskola, andra typer av program än de nationella eller där uppgift om program saknas har uteslutits i denna tabell.

Tabell 3 Skolval efter huvudmannaskap och högskoleförberedande program respektive yrkesprogram. Riksdagsvalet 2018.

Särskolor deltog i betydligt mindre utsträckning både 2018 och 2019 (tabell 4). Av de renodlade särskolorna (både grundskolor och gymnasier) deltog 35 procent 2018 jämfört med 62 procent av skolorna utan särskola. Fristående särskolor deltog i lägre utsträckning, 5 procent deltog jämfört med 38 procent av de kommunala särskolorna 2018. I skolvalet 2019 deltog ytterst få särgrundskolor (2 procent). Nivån bland fristående sargymnasierna (13 procent) var nästan i nivå med skolor i övrigt.

	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Skolor utan särskola	2791	62	2789	16
Skolor med särskoleklasser	333	57	335	13
Särgrundskolor	238	35	238	2
Särgymnasier	153	35	153	13
Både grundskolesär och gymnasiesär	10	20	8	0

Källa: Skolverket, MUCF

Tabell 4. Skolval efter särskolors deltagande. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

I de utsatta områdena deltog 60 procent av skolorna 2018 och 10 procent 2019 (tabell 5) Deltagandet inför riksdagsvalet 2018 var högst bland skolor i de

särskilt utsatta områdena (62 procent) men lägst inför Europaparlamentsvalet 2019 (6 procent). Huvudmannskapet spelar inte samma roll bland dessa skolor. Friskolor och kommunala skolor i de utsatta områdena deltog i samma utsträckning.

Typ av område	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Andel med skolval%	Antal skolor	Andel med skolval%
Särskilt utsatt område	47	62	48	6
Riskområde	5	40	7	14
Utsatt område	33	61	32	16
Samtliga utsatta områden	85	60	87	10
Skolor i ej utsatta områden	3440	58	3436	15

Källa: MUCF, SCB, Polismyndigheten

Tabell 5. Skolval efter typ av område. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Övriga aktiviteter

I det här kapitlet beskrivs övriga aktiviteter som har genomförts inom regeringsuppdraget. Aktiviteterna har syftat till att stötta elever, lärare och skolpersonal under valåret.

Webbsidan *Valår i klassrummet*

Webbsidan *Valår i klassrummet* som finns på myndighetens webbsida¹ har kontinuerligt uppdaterats med aktuella tips på material och aktiviteter som kan användas i undervisningen om demokrati, inflytande och politik. Ett flertal filmer producerades för webbsidan tillsammans med skolor och andra relevanta aktörer som inspiration till undervisning kring olika ämnen relaterade till demokrati, inflytande och politik. Vid tre tillfällen skickades tematiska klickbara PDF:er ut till samtliga skolor inom målgruppen i Sverige. Riktade utskick gjordes till de lärare som stod som ansvariglärare på de skolor som anmält sig till skolval.

Syftet och innehåll

För att nå uppdragets uppsatta målsättningar har myndigheten tagit fram en rad olika insatser för lärare i årskurs 7–9 och gymnasiet. *Valår i klassrummet* är en av dessa och syftar till att ge lärare stöd och inspiration i undervisningen inför och efter valen. Under hösten 2017 togs beslutet att *Valår i klassrummet* ska vara helt digitalt för att uppdraget på bättre sätt ska möta miljömålen i Agenda 2030.

Fördelen med att arbeta med MUCF:s webbplats som bas för *Valår i klassrummet* har varit att myndigheten kontinuerligt kunnat uppdatera med ny information och hålla webbsidan levande. En annan fördel är att det har varit möjligt att mäta antal klick både på webbsida och enskilda delar och på så sätt har det gått att följa upp hur webbsidan används samt vilka materialtips som är mest efterfrågade. En ytterligare fördel är att det är ett sätt för lärare att hitta till MUCF:s webbplats och därigenom stärka myndighetens varumärke hos målgruppen.

De tips som finns på *Valår i klassrummet* är en bredd av material och stöd som lärare kan använda från olika aktörer, både från offentliga sektorn och civilsamhället. För att ge webbsidan mer djup togs sju tematiska filmer fram:

- Källkritik i skolan
- Tema delaktighet
- Två filmer om EU
- Tema Skolval
- Tema efter valen
- Tema ungas inflytande

I filmerna fick målgruppen själva komma till tals och dela sina erfarenheter i arbetet med demokrati och politik. Detta efter önskemål från målgruppen själv. Även andra aktörer från civilsamhället och myndigheter har i vissa filmer deltagit genom sina expertkunskaper om ämnet. Filmen om EU i skolan,

¹ www.mucf.se/valar-i-klassrummet

*Från Bryssel till ditt klassrum*² togs fram tillsammans med en konsult som även arbetar som lärare och EU- skolambassadör. Genom konsulten har myndigheten kunnat göra en målgruppsundersökning över vad lärare önskar för information om EU för att kunna göra en mer kvalitativ informationsfilm. Bakgrunden är att det i utvärderingen av Skolval 2014³ framkom att en av anledningarna till att skolor väljer att inte delta i skolval till Europaparlamentet är bristande kunskaper om EU.

Spridning

*Valår i klassrummet*⁴ skickades ut till samtliga lärare som registrerat sig som ansvariga i anmälan till skolval. Utskick gjordes även till Sveriges skolor med årskurs 7–9 och gymnasium via deras infoadresser. Utskicken gjordes i augusti 2018, februari 2019 och i maj 2019.

Filmerna marknadsfördes mot målgruppen kontinuerligt på sociala medier med hänvisning till webbsidan *Valår i klassrummet* och skolvals webbplats.

Webbstatistiken visar att sidan *Valår i klassrummet* till riksdagsvalet 2018 hade drygt 4 300 unika besökare från oktober 2017 till valdagen 9 september 2018.

Webbstatistiken för *Valår i klassrummet* till Europaparlamentsvalet 2019 hade drygt 2 000 unika besökare från september 2018 till och med valdagen 26 maj 2019.

Prata politik! Ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan

I oktober 2013 fick MUCF i uppdrag av regeringen att ta fram ett stödmaterial om politisk information och närvaro av politiska partier i skolan (Ju2013/7073/D). Efter lagändringen som trädde i kraft 1 januari 2018 har myndigheten reviderat metodmaterialet för att tydliggöra vilka regler som gäller när skolor ska bjuda in politiska partier. Revideringen har gjorts i samråd med Skolverket och metodmaterialet *Prata politik! – ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan* togs fram i samråd med Skolverket och Statens medieråd.

Syftet med metodmaterialet

1 januari 2018 trädde en ny lag i kraft som tydliggör hur skolor kan göra det urval av politiska partier som enligt grundlagen ska vara opartiskt. I och med lagen tydliggjordes att urval kan ske i enlighet med vald församling, till exempel partier som finns representerade i riksdag, kommun eller Europaparlament. Myndigheten uppdaterade metodmaterialet med information kring den nya lagen och uppdaterade även de intervjuer som var gjorda med elevorganisationerna.

Metodmaterialet *Prata politik!* vänder sig till de yrkesverksamma som på något sätt arbetar med unga. Skolan och dess personal har varit en särskild målgrupp och materialet har till stor del varit utformat för skolans kontext.

² https://www.youtube.com/watch?v=K_blQdNsF2w

³ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015) *Öva och ta ställning – en utvärdering av arbetet med skolvalen 2014* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

⁴ https://www.mucf.se/sites/default/files/valar_i_klassrummet.pdf

Syftet med metodmaterialet är att främja samtal om politik i skolan samt att ge stöd till lärare på skolor som bjuder in politiska partier. Materialet är utformat för att fungera i skolans systematiska kvalitetsarbete samt är tänkt att fungera som ett stöd för de skolor som valt att arrangera ett skolval, men även för skolor som på olika sätt vill arbeta med samtal om politik före, under och efter valen.

Ett webbseminarium sändes i mars 2018 tillsammans med Sveriges elevkårer och Sveriges elevråd – SVEA. Webbseminariet syftade till att ge ett mervärde av metodmaterialet genom elevperspektivet som är en viktig del av metodmaterialet. Elevorganisationerna gav konkreta tips på hur skolor kan arbeta med politiska partier i skolan och andra exempel på hur skolor kan arbeta med elevinflytande och demokratiska och politiska samtal i skolan. Webbseminariet fanns att ladda ned på myndighetens webbsida *Valår i klassrummet*.

Spridning

Det reviderade metodmaterialet trycktes i 13 000 exemplar. Av dessa distribuerades 8 200 exemplar i ett riktat utskick till ansvariga samhällslärare och skolledare på samtliga skolor med årskurs 7–9, gymnasieskolor och särskolor⁵. Det gick även ut ett exemplar till ansvarig skolchef i samtliga landets kommuner. Ett brev med information om uppdraget skolval skickades till kommunledningen i Sveriges samtliga kommuner.

Marknadsföringskanalen Utbudet⁶ anlätades i maj 2018 för att marknadsföra och distribuera materialet. Genom utbudet kan lärare och skolpersonal på olika nivåer beställa materialet utan kostnad. Materialet hos distributören tog slut i april 2018 efter ett högt beställningstryck. Myndigheten skickade ytterligare material till Utbudet på grund av en stor efterfrågan där Prata Politik låg på Utbudets topplista. Ett nytryck av materialet gjordes under hösten 2018 med en upplaga av 5 000 exemplar. Ytterligare nytryck under våren och hösten 2019 på sammanlagt 6 000 exemplar. Den sammanlagda distributionen av Prata politik! från Utbudet uppgår till drygt 10 000 exemplar. Den totala distributionen av materialet har uppgått till cirka 19 000 ex (februari 2020).

Prata politik har även funnits för nedladdning i PDF på myndighetens webbplats där den nedladdats 997 gånger (februari 2020)

Resterande material har spridits vid informationstillfällen och konferenser som myndigheten arrangerat eller varit inbjudna till⁷. Informationsspridning av metodmaterialet har även skett genom de informationsinsatser som skett inom regeringsuppdraget Skolval.

⁵ Det riktade utskicket innehöll även ett brev signerat MUCF generaldirektör och innehöll information om uppdraget Skolval och övriga stödmaterial.

⁶ Utbudet är en ledande marknadsföringskanal för att distribuera gratis material till lärare och skolpersonal på olika nivåer i stora delar av landet.

⁷ Se avsnitt 2.1.6 för en överblick av informationstillfällen.

Workshop om att undervisa om EU i klassrummet

I skolan vittnar lärare om att de undviker EU i samband med demokratiundervisning på grund av sina bristande kunskaper. Inte ens universitetslärare i statsvetenskap känner sig bekväma med ämnet.⁸ För att underlätta och bistå lärarna så arrangerade myndigheten under hösten/vinter 2018 och våren 2019 workshops på sju olika platser i Sverige med tips och metoder hur skolor kan arbeta med EU i klassrummet. Umeå, Göteborg, Malmö, Stockholm, Norrköping, Örebro och Sundsvall var de kommuner som besöktes. Dessutom ingick information om Skolval 2019. Workshoparna utfördes i samarbete med en lärare och EU-skolambassadör.⁹

Workshoparna låg på kvällstid i en central konferenslokal i varje kommun. Workshopen varade i två timmar och innehöll följande:

- EU – historia, nutid, framtid
- Vad valet till Europaparlamentet innebär
- Många praktiska och konkreta exempel och övningar för EU i undervisning
- Fyra stationer med flera övningar.
 - Station 1: Skolval 2019 – Anmäl din skola
 - Station 2: EU i undervisningen
 - Station 3: Hur påverkar EU mig?
 - Station 4: Aktiviteter under valrörelsen

Spridning och deltagande

Spridning och information om workshoparna gick via nyhetsbrev från MUCF, nyhetsbrev från SKR, sociala medier från MUCF samt annons på webbplatsen SO-rummet. Dessutom gjordes mailutskick till utbildningsnämnd, utbildningsförvaltning och kommunernas EU-samordnare i de kommuner som ingick i regionen där utbildningen hölls. Vi skickade även mail till samtliga skolledare i kommunen samt angränsande kommuner. Vi använde oss även av de kanaler mot lärare som EU-skolambassadören ingick i. Dessutom spred vi i kanaler via olika fackförbund för lärare och via kommunernas demokratisamordnare.

Workshoparna besöktes av sammanlagt 68 personer. I anslutning till workshopen gjordes en enkel utvärdering som bekräftade bilden av att det finns ett behov av nya arbetssätt och metoder hur skolan arbetar med EU- frågor i sin undervisning.

Workshopen låg på kvällstid vilket kan ha bidragit till att antalet deltagare inte blev fler.

Lärarhandledning Ditt val 2019

Myndigheten gav organisationen Vote Watch, som är baserad i Bryssel, i

⁸ SOU 2016:10 EU på hemmaplan – Betänkande av utredningen om delaktighet i EU.

⁹ En skolambassadör för EU inspirerar och stöttar kollegor på skolan i arbetet med att undervisa om EU och Europa. Det kan innebära att genomföra aktiviteter själv eller i samverkan med lokala aktörer.

uppdrag att översätta webbplatsen *Ditt val 2019*¹⁰ till svenska för att tillgängliggöra den för en svensk målgrupp. Syftet var att webbplatsen skulle vara ett pedagogiskt verktyg i till exempel en klassrumssituation under samhällskunskapsundervisning. För att webbplatsen Ditt val 2019 skulle vara tillgänglig, intresseväckande och användbar som pedagogiskt verktyg togs det fram en lärarhandledning. Lärarhandledningen har togs fram tillsammans med Pedagogiskt Centrum i Göteborg för att sprida information om Europaparlamentsvalet och för att öka valdeltagandet till skolval. Syftet med lärarhandledningen har varit att ge stöd till lärare i att undervisa kring EU på ett intressant och lustfyllt sätt.

Lärarhandledningens målgrupp är i första hand lärare som undervisar i samhällskunskap på gymnasiet, men även i viss mån högstadiets senare årskurser. Lärarhandledningen innehåller följande:

- Introduktion till handledningens innehåll
- Koppling till skolans styrdokument
- Handledning till webbsidan yourvotematters.eu/sv/ funktion och innehåll
- Stöd till efterdiskussion kring webbsidans innehåll
- Förslag på övningar och fördjupningsuppgifter
- Tips på fakta och länkar

Spridning

Utbudet anlätades som distributör och 4 500 exemplar levererades. Upplagan tog slut under hösten 2019. Publikationen fanns även som nedladdningsbar PDF på myndighetens webbsida där den laddades ned 122 gånger. Spridning har även skett på diverse arrangemang, workshops och konferenser som myndigheten varit delaktig i.

Fryshusets demokratiprojekt

Fryshuset beviljades projektmedel på 250 000 kronor och genomförde ett demokratiprojekt med unga. Syftet var att identifiera framgångsfaktorer när det gäller demokratifrämjande verksamhet, i synnerhet med unga som visar svagt intresse för samhällsfrågor och/eller lägre intresse av att delta politiskt. Projektet bestod av två delar. Den första delen var en kunskapsinsamling där intervjuer kring ungas politiska deltagande genomfördes av och med unga. Den andra delen bestod av koor-dinerandet av ungdomsdrivna projekt för att öka valdeltagandet i sina lokala samhällen. Fryshuset skapade arvoderade uppdrag för unga med lokal förankring i fyra stadsområden, Angered - Göteborg, Rosengård - Malmö, Hammarby Sjöstad och Husby i Stockholm. Unga gavs själva mandatet att definiera utmaningen och lösningen när det gäller ungas valdeltagande. Efter en ledarskapsutbildning fick vardera projektgrupp en mindre budget för att driva sitt demokratiprojekt.

Projektledaren på Fryshuset menar att intresset för skolval är relativt lågt hos de unga som de kommer i kontakt med. Anledningar till det är att valet inte betraktas som användbart eftersom det inte gör någon reell skillnad och att det betraktas som något vuxenvärlden hittat på för de unga. Det pratas mycket om

¹⁰ <https://dittval2019.se/sv/>

att det är viktigt att diskutera politik i skolan och skolvalet är ett redskap för det, men för de som inte deltar på grund av brist på tillit till samhället så behöver detta göras oftare än var fjärde år. Projektet gav ut en handbok, *Ungas Val 2018 framgångsfaktorer för ungas ökade valdeltagande*. Syftet med handboken var att sprida förståelse för ungas upplevelser och tankar kring politiskt engagemang men också fungera som ett verktyg för framtida arbete med valdeltagande. Projektet avslutades med en konferens på Fryshuset den 13 september 2019, *Trygghet genom inkludering – hur skapar vi ett hållbart samhälle?* där myndighetens generaldirektör deltog.

MUCF gav också Fryshuset ett separat uppdrag att anordna en valvaka i samband med riksdagsvalet 2018. Den genomfördes av ungdomar för ungdomar. Även om antalet deltagare blev hälften av det man hoppats på så bedömdes valvakan ändå som lyckad då de unga som arbetat med den utvecklade förmågan att ta egna initiativ och utveckla sitt engagemang.

Seminarium i Almedalen

Myndigheten anordnade under Almedalsveckan 2018 ett seminarium där representanter från Sveriges Elevkårer, Sveriges elevråd, Sveriges elevråd – SVEA, Sveriges skolläraryrkeförbund, SKR samt en lärare medverkade. Fokus på seminariet var *Hur pratar vi politik i skolan?* Myndigheten beslutade att låta elevorganisationerna få använda merparten av tiden för att elevperspektivet skulle vara representerat. Seminariet var på 45 minuter och hade omkring 30 besökare. Utöver detta ordnade myndigheten en kampanj och delade tillsammans med ungdomsorganisationen Ung Media Sverige ut armband som det stod Prata Politik på. Syftet var att uppmärksamma Skolvalsprojektet och politiska samtal i skolan.

Förstärkning av uppdrag Skolval 2018/2019

I det här kapitlet redogörs för olika insatser som genomförts runt om i Sverige av andra aktörer för att stärka uppdrag Skolval.

Bidrag till organisationer för att stärka skolval

Förutom att myndigheten fördelade medel till de utförarorganisationer som drev genomförandet av projektet Skolval 2018/19 så gavs även möjligheten att ansöka om medel för att bedriva kringaktiviteter i syfte att ytterligare bidra till uppdragets måluppfyllelse. Myndigheten har fördelat medel till organisationer och kommuner i två omgångar. Både med fokus på skolval till riksdagsvalet och skolval till Europaparlamentsvalet. Vid båda utlysningarna så genomfördes en samverkansträff med de organisationer som fått bidrag och MUCF. Vid träffarna så informerade myndigheten om skolval och målen med utlysningarna. Projekten fick även berätta om sina projekt, identifiera utmaningar och hitta synergier.

Sveriges elevråd (SVEA)

Svea beviljades bidrag på 239 000 kr. De samarbetade med Sverok – spelhobbyförbundet i att vidareutveckla och uppdatera rollspelen *Rådet och Republiken Skolan*. Som utvecklades under Skolval 2014 under projektet *Det levande valet*. Rollspel är en form av upplevelsebaserat lärande och kan användas som ett verktyg i undervisningen för att få igång samtal om politik och de politiska systemen med eleverna.

På webbplatsen www.detlevandeval.se finns rollspelen tillgängliga att ladda ned gratis. Där finns även en lärarhandledning samt en film som guidar spelaren. Cirka 1 000 unika användare har varit inne på sidan. Utskick har gjorts till 300 elevråd runt om i Sverige och det har spelats och informerats på SVEA:s nationella träff med 150 deltagare från olika skolor. Materialet har legat på SO-rummet.se som är en digital plattform för samhällsintresserade. Där hade materialet lästs 120 gånger av lärare. Under Almedalsveckan 2018 spelades *Republiken skolan* av makthavare och politiker på ett seminarium som arrangerades av SVEA. Organisationerna har spridit information om projektet via media och vid olika arrangemang och konferenser där organisationerna medverkat. Spelen är utformade för att kunna användas även om det inte är valår och planeras att fortsatt finnas på MUCF:s webbplats.

SVEA beviljades även bidrag på 308 000 kronor för projektet *Från elevers vardag till Europaparlamentets beslutsprocesser!* Projektet har genomförts fysiska och lokala workshops, föreläsningar och kompetensutvecklingsaktiviteter inför Europaparlamentsvalet. Syftet var att stimulera till valdeltagande i skolval i socioekonomiskt svaga områden samt att skapa en tydlig förankring hos målgruppen till EU. De har genom konceptet *Pizza och Politik* besökt elever runt om i

Sverige. Samverkan skedde med Österåkers kommun, Härnösands kommun, Lunds kommun, Härryda kommun samt Mölndals kommun.

De genomförde även konceptet på Use Your Voice som är SVEA:s nationella utbildningshelg. Där deltog 150 elever från ett fyrtiotal skolor i landet. Total spridning i projektet cirka 350 elever.

Riksförbundet FUB

FUB beviljades bidrag på 221 220 kronor. De vände sig till elever som går på grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan. Syftet med projektet var att sprida kunskap om demokrati, demokratiska rättigheter och vikten av att rösta bland unga personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF). FUB tog fram en film tillsammans med elever som går i gymnasieskolan. Filmen *Min röst, vårt val*¹ lyfter specifika frågor om det demokratiska systemet och är även en uppmaning om att rösta i skolval. I filmen delar eleverna med sig av sina tankar om samhället och framtidsdrömmar, vilket varvas med animerade klipp som beskriver hur det går till att rösta. Filmen lyfter på ett lättillgängligt sätt fram varför det är viktigt att rösta samt hur röstningsförfarandet går till.

Filmen riktar sig framför allt till skolungdomar med IF själva, men den har också varit enkel att använda i olika verksamheter där målgruppen befinner sig, som till exempel skolan och fritidsverksamheter och även gruppbofästäder och dagliga verksamheter. Filmen har i sin tur spridits på flera events som till exempel Almedalsveckan, olika utbildningsdagar samt att FUB har skrivit om den i sin medlemstidning UNIK. Utbildningsradion fick visningsrättigheter för filmen, och den fanns tillgänglig på deras webbplats som når många lärare, pedagoger och elever runt om i landet. Filmen var även den mest besökta på MUCF:s webbplats *Valår i klassrummet* under 2018.

I samband med att filmen lanserades arrangerade FUB två mindre release-fester, en på en gymnasieskola i Stockholm och en på sitt kansli för andra intressenter. Under projekttiden fick en bra spridning och såväl elever som lärare har uttryckt att de uppskattar filmen. Skolpersonal som FUB varit i kontakt med berättar att de använder filmen i sin undervisning och att den tycker att den fungerar bra för eleverna. När FUB har träffat ungdomar och unga vuxna i målgruppen har de berättat att de tittar på filmen på sin fritid, vilket visar på ett ändamålsenligt innehåll och format.

Ung Media Sverige

Ung Media beviljades bidrag för projektet *Den 3:e Skolmakten: Skolmedier? en demokratisk aktör i Skolvalet* med 239 780 kronor för att ta fram och sprida ett digitalt material med en tillhörande lärar- och läshandledning som kan användas av elever, lärare och annan skolpersonal. Genom att använda befintlig infrastruktur inom skolvalets kärnuppdrag kontaktade Ung Media Sverige skolor runtom i landet. Ett särskilt fokus låg på skolor där valdeltagandet har varit lågt i skolval. Socioekonomiskt svaga områden nåddes genom ett flertal aktiviteter. Bland annat medverkade Ung Media på Järvaveckan (i närheten av områdena Rinkeby/Tensta), där det fanns en redaktionsgrupp på plats som

¹ Filmen finns tillgänglig på www.fub.se/skolval2018

bevakade tillställningen ur ett ungt perspektiv via mediaplattformen² samt en kampanj i samarbete med Mobilestories frågades ungdomar i Tensta vilka politiska frågor de skulle vilja ha svar på. Filmen³ delades på Facebook.

Projektet deltog i festivalen We are Stockholm. Där hade Ung Media en utställarplats där deltagare bjöds in att skapa media tillsammans. We are Stockholm-festivalens målgrupp är ungdomar utanför Stockholms innerstad.

Under 2018 skickade projektet en redaktionsgrupp med 20 unga journalister till Visby för att bevaka Almedalsveckan. Samtliga i redaktionsgruppen var elever i årskurs 7–9 eller gymnasiet. Projektet prioriterade ansökningar från personer från socioekonomiskt utsatta områden. Under veckan publicerades artiklar, poddar, videor och multimedieproduktioner på mediaplattformen www.ungpress.se. Produktionerna hade fokus på unga väljare. Bland annat gjordes en videointervjuiserie med representanter från de partipolitiska ungdomsförbunden som en ”guide för förstagångsväljare” under namnet ”För unga, av unga”.⁴ Projektets har nått ut till 104 630 personer som tagit del av aktiviteter och produktion.

Ung Media Sverige beviljades även 83 550 kronor i bidrag för projektet *Säg vad du tycker! - Medieproduktion i samband med Skolval 2019* med fokus på EU-valet. Projektet syftar till att unga själva inspireras till att göra research, intervjua och producera media om EU, valdeltagande, demokrati med mera. Syftet var att de själva skulle lära sig om EU och valdeltagande samt att sprida detta till andra unga. Målet var att öka förståelsen för EU och Europaparlamentsvalet och därmed öka intresset och engagemanget för hur frågor på EU-nivå påverkar unga i deras vardag. En lärarhandledning togs fram med fem lektionsupplägg att hålla innan, under och efter skolval. Mailutskick och utskick av vykort till samtliga Sveriges skolor gjordes för att uppmärksamma webbsidan. Projektet medverkade bland annat på *Nordic Youth Media Days 2019* och höll workshop med organisationen *Youth for understanding*. Drygt 14 000 personer har tagit del av de aktiviteter som utfördes.

Europeiska ungdomsparlamentet Sverige (EUP)

EUP beviljades 177 000 kronor i bidrag för att genomföra projektet *din röst räknas* med fokus på skolval till Europaparlamentsvalet. Målet med projektet var att bidra till valdeltagande, kunskap, möten och inkludering. Syftet var att unga i årskurs 7–9 samt gymnasieelever skulle erbjudas möjlighet att delta under en informell, informativ konferens inför Europaparlamentsvalet, som även syftar till att belysa betydelsen av deltagande i skolval. Konferenser genomfördes i tre av organisationens fyra regioner, öst, väst och syd. Formatet var föreläsningar, paneldiskussioner, intervjuer med beslutsfattare och interaktivt deltagande med möjlighet till frågor och diskussion. Samtliga riksdagspartier samt FI bjöds in till träffarna. Deltagarna fick lära sig mer om EU och dess institutioner men även hur valprocessen går till, vilka effekter ungdomarnas röster har samt hur EU-politiken implementeras i Sverige. Projektet nådde 670 ungdomar i Stockholm, Göteborg och Malmö.

² www.ungpress.se

³ <https://vimeo.com/274660256>

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=D5C1UxqNenI&t=107s>

Ung Teaterscen

Ung teaterscen beviljades bidrag om 155 190 kronor och hade som mål att nå särskolor inför Skolval till Europaparlamentsvalet. Detta bidrag betalades tillbaka då ingen aktivitet utfördes. Ung Teaterscen lyckades inte starta upp uppdraget.

Projektör ideell förening

Projektör ideell förening beviljades bidrag om 144 313 kronor för projektet *Demokrati för alla*. Syftet med projektet var att lyfta frågor om Europaparlamentsvalet i skolklasser. Projektet syftade till att uppmärksamma vikten av var och ens röst och vad demokrati är samt uppmåna till deltagande i skolval. Målen med projektet var att nå unga i hela Kronobergs län i högstadiet och gymnasiet. Under projektet genomfördes 32 workshops i skolklasser i fem olika kommuner. Målet var att ungdomarna skulle få mer kunskap om demokrati och valprocesser samt att unga själva ska vilja delta i Skolval 2019. Ungdomarna som organisationen träffade skulle efteråt veta var de kan vända sig för att få mer information och inspiration. Projektet nådde ut till 415 elever i workshops. Projektet hade väl inarbetade kanaler med skolan och förde en dialog med ansvarig klasslärare innan varje workshop för att metod och innehåll skulle kunna anpassas efter varje klass olika förutsättningar.

Projektet har även gjort insatser på sociala medier med bilder, information och tävlingar. Projektet anordnade en demokratimiddag under Europadagen på *European youth week* med sjutton deltagare.

Unga Örnar Stockholms Län

Unga Örnar beviljades bidrag med 352 000 kronor. Projektet *Ropa Europa - ungas röster i Europaparlamentsvalet?* Projektet syftar till att ge eleverna i årskurs 7–9 redskap och kunskap att påverka sin egen vardag och livssituation kopplat till EU:s beslut och på så sätt främja valdeltagande i skolvalet i samband med Europaparlamentsvalet 2019. Målet var att nå elever i Stockholms ytterstadsområden. Genom kunskapshöjande och engagerande aktiviteter ville projektet att eleverna skulle lära sig om hur EU och EU:s politik påverkar samhället lokalt och vad de själva tycker att partierna ska driva för politiska frågor i EU. Projektet använde sig av folkbildningens idéer⁵, där några grundtankar var att deltagarna lär av varandra, att arbetsformerna är demokratiska och engagerande samt att lärandet är aktivt. Unga Örnar arrangerade workshops i skolor som ligger i områden där valdeltagandet generellt är lägre än rikssnittet. Projektet nådde ut till 220 elever i Stockholms ytterstadsområden.

Falkenbergs Kommun

Falkenbergs kommun beviljades bidrag med 450 000 kronor för insatser med fokus på skolval till Europaparlamentsvalet. Projektet bygger vidare på ett tidigare projekt inför Skolval 2018, *Demokratiprojekt - ungdomar och val 2018*. Projektet hade två syften. Dels ett kortsiktigt mål i att öka kunskapen om och intresset för EU-frågor och därmed öka valdeltagandet i Europaparlamentsvalet

⁵ https://www.folkbildningsradet.se/globalassets/fakta-om-folkbildning/fakta-om-folkbildningen-2019_webb.pdf

valet bland ungdomar. Det långsiktiga målet var att fortsätta att stärka förutsättningarna till dialog mellan politiker och ungdomar.

Ungdomar fick anställning för att genomföra projektet tillsammans med projektledare. Ungdomarna var på utbildning vid tre tillfällen, valvårdar på gymnasieskolor och röstmottagare vid förtidsröstning. De producerade kortfilmer om viktiga frågor i EU som skickades till gymnasieskolorna inför valet. De genomförde workshop med Europa direkt och besökte Sveriges riksdag och träffade politiker. De höll en politikerdebatt i Falkhallen i Falkenberg för de gymnasieelever som fyllt 18 år och kunde rösta i Europaparlamentsvalet, samt var valvårdar på valdagen. Röstmottagande skedde i ytterområden där valdeltagandet tidigare varit lågt. I projektets arbetsgrupp ingick ungdomar från olika delar av kommunen på så sätt uppnåddes en spridningseffekt eftersom ungdomarna kan nå ut till andra ungdomar.

Reflektioner från projektet

Projektet har arbetat runt om i Sverige med en mängd olika metoder och arbetssätt för att engagera och stärka lärare, skolledare och elever i demokratifrågor kopplade till de båda valen. Projektet beskriver i sina slutrapporter projektet som lyckade och att de möter ett stort engagemang men också hinder. Några av hindren är att lärarna inte har tid, svårigheten att övertyga rektorer och att skolorna är mycket upptagna under vårterminen. Projektet som arbetade under Europaparlamentsvalet upplevde dessa hinder tydligt. Projektet som arbetade med workshops i socioekonomiskt svaga områden och på yrkesprogram hade svårigheter att nå skolor i den omfattningen de önskade. I några fall hölls workshops på fritidsgårdar i dessa områden.

Det är svårt att dra långtgående slutsatser av de redovisningar som kommit in från organisationerna och vi kan därför inte med säkerhet kan uttala oss om vilka effekter dessa insatser fått. På grund av myndighetens omlokalisering och en hundraprocentig personalomsättning i regeringsuppdraget har en mer omfattande och skarp analys inte varit möjlig att genomföra. Några kommentarer från projektet visar både på framgångsfaktorer och svårigheter.

Framgångsfaktorer och effekter

”Det som fungerat bäst har varit att bygga på de kontakter vi redan har i Växjö då lärarna redan känner till det vi gör och har bokat in oss väldigt lätt samt tipsat kollegor som vi kommit i kontakt med. Lärare känns generellt väldigt upptagna så denna kontakt sedan tidigare har varit väldigt värdefull. Många lärare har varit väldigt glada och tacksamma för våra besök. Många av de vi kommit i kontakt med har tyckt att demokratifrågor är något vi behöver prata om kontinuerligt och på ett sätt så att det genomsyrar allt, inte bara samhällslektionerna i skolan men även det vardagliga livet.”

”När vi varit ute och utfört workshopen har det fungerat väl. Eleverna uppskattade att få lära genom folkbildning. De uppskattade även att få möjligheten att vara kreativa och göra barnrättsträd i grupp. Folkbildning som metod uppskattades då många elever är vana vid katederundervisning och att moment som arrangerats liknande folkbildning har saknat att det grundats i lekfullhet, nyfikenhet och gemensamt lärande.”

”En annan framgångsfaktor kopplat till att vi känner vår målgrupp väl är att vi också vet vilka metoder och tillvägagångssätt vi ska använda oss av för att nå fram till dem. Genom att blanda fakta delar med värderingsövningar och diskussion blir deltagarna på workshopen delaktig och inkluderad i det som händer. Men även genom att prata om frågor/teman/ämnen som de själva är intresserade av.”

”Vi tror också att politiska frågor är ett intressant ämne som många unga är intresserade av och vill lära sig mer om. Dessa aktiviteter har dels lockat redan engagerade personer från vår existerande medlemsbas, dels helt nya individer har sökt sig till oss och hittat oss just på grund av dessa aktiviteter, något vi ser som en stor framgångsfaktor.”

”Ja, vi tror att vårt projekt har lett till ökat valdeltagande. Dels för att vi hela tiden har uppmärksammat Skolval och spridit det i våra sociala medier och andra informationskanaler till medlemmar och allmänheten i samband med projektet. Det har höjt medvetandet om att Skolval finns över huvud taget. Vi tror också att redaktionsgruppernas bevakning av Järvaveckan och Almedalsveckan ledde till ökat valdeltagande då deras produktioner, skapade för och av unga, lyfte perspektiv i politiska frågor som rör just unga. Därigenom genererades intresse och vilja att själva påverka bland läsarna som tog del av produktionerna. Rapporteringen på Ung Press är en unik och viktig källa för information för målgruppen, vars åsikter och frågor sällan lyfts i etablerade medier.”

”Tyvärr ledde nog inte projektet till ett ökat valdeltagande men det ledde till ett mer informerat valdeltagande. Ett grundproblem var att vi inte fick tillräckligt stor spridning bland de skolor som tidigare uttryckt intresse som sedan ändrade sig i rädsla för att uppfattas som ett politiskt ställningstagande. Nästa gång bör vi i mejlutsickan även lägga till MUCF:s logotyp för att få en större legitimitet att det vi gör inte gynnar något enskilt parti utan demokratin i sig. Vi kunde även samordnat oss med något av de andra projekten för att visa på alternativ men även partipolitisk opartiskhet.”

Utmaningar

”EU-valet sammanfaller med gymnasieläsårets mest intensiva period då en rad slutprov och nationella prov skrivs. En annan aspekt är att kontakta gymnasieskolor i god tid. De tenderar att skissa planerna för vårterminen i slutet av höstterminen och i början av vårterminen. Därför hade det varit behjälpligt om det fanns möjlighet att inleda ansökningsprocessen för bidraget tidigare.

Även om man har lärarnas stöd så är ett annat hinder att övertyga rektorer. Ansvaret för gymnasieskolornas elever tenderar nämligen att vara uppdelade mellan olika rektorer, inte minst hos yrkesförberedande gymnasieskolor. Detta innebär att man måste övertyga flera olika rektorer för att nå rätt målgrupp, vilket försvårar rekryteringen.”

”Valrörelsen infaller under slutet av vårterminen då eleverna har hög studiebelastning och därför inte har tid till att engagera sig i valet. På gymnasieskolan som genomförde skolval var valdeltagandet lågt och ansvarig lärare uppger att eleverna upplever EU-frågor som svåra och därför inte kan ta ställning i EU-valet. Sammantaget förefaller där-för också projektgruppens insatser att ha varit viktiga för att överhuvudtaget belysa EU och EU-valet.”

”I de socioekonomiskt utsatta områdena med lågt valdeltagande har vi fått input om att många skolor inte arrangerat skolval då intresset inte funnit. Sett från skolans perspektiv.”

”Den absolut största utmaningen har varit att få kontakt med lärare på skolor i kommuner vi själva inte besökt eller arbetat med tidigare. Vi har förstått att lärarna har väldigt fullt upp så den största utmaningen har varit att få till så många workshops som vi ville.”

”Vi har märkt att det varit liknande i många klasser att de inte riktigt berört EU och att eleverna inte vet så mycket, de känner sig inte trygga i den lilla EU kunskap de har.”

”Den största utmaningen för oss var tid. Tid i relation att ta fram konceptet, kompetensutjämna oss internt samt få kontakt med skolor/kommuner som har tid och möjlighet att ta emot oss så att det också passar in i deras planeringar. En annan utmaning har också varit att hitta en bra nivå på själva workshopen så att den går att skala upp och ner beroende på gruppens kunskap. Då vi träffat ungdomar mellan 13 och 20 år har de väldigt olika erfarenheter och är olika insatta i Europaparlamentet och hur frågorna som behandlas där påverkar oss.”

”En stor utmaning har varit att se till att materialet användas av lärare i klassrum runt om i landet. Vi har fått väldigt lite respons på materialet som skickats ut och har svårt att uppskatta huruvida det har tagits emot och hur/om det har använts. Svårigheten kan dels bero på att lärare har hög arbetsbelastning och att detta ses som en extra börda, istället för att faktiskt underlätta undervisningen för dem med färdiga lektionskoncept som är kopplade till de obligatoriska delarna i läroplanen om skolans demokratiuppdrag.”

”Svårt att nå elever på skolor i socioekonomiskt utsatta områden med lågt valdeltagande. Till exempel blev det inga workshops på dessa skolor som planerat. Det är för att det generellt är svårt att nå skolor och få tillgång till att vara på plats och sprida information/hålla workshops.”

Utveckling av uppdraget

I regeringsuppdraget beskrivs att särskild vikt ska läggas vid att tillgängliggöra skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden (KU2017/01611/D).

Myndigheten har identifierat några viktiga områden som behöver utvecklas i uppdraget för att öka måluppfyllelsen. Vi beskriver i följande kapitel de vägval och de projekt som regeringsuppdraget genomförde för att nå socioekonomiskt svaga områden, yrkesprogram och särskola.

Bakgrund och utveckling

Bakgrund

Skolan är den enda gemensamma institution vi har i samhället för att gynna utvecklingen av demokratiska medborgare. Skolans demokratiuppdrag får idag olika utfall beroende på klass, genus och etnicitet och skolan har idag på många håll svårt att kompensera för de initiala skillnader som finns bland eleverna och istället reproduceras dessa i vissa miljöer. Myndighetens utvärderingar av skolval samt ett flertal rapporter och forskningsöversikter under de senaste tio åren från en rad organisationer och myndigheter visar på svårigheterna.¹ Utmaningarna är komplexa och lärarna har ett svårt uppdrag i en många gånger utmanande miljö. Att skolan ges förutsättningar att lyckas med sitt demokratifostrande uppdrag är extra viktigt i de tider vi nu lever i, där demokratin utmanas på flera sätt och på olika plan.²

Vad fungerar?

När det demokratiska uppdraget fungerar i skolan så kan detta kompensera till viss del för de initiala skillnader som finns bland eleverna. Ett öppet skolklimat och samtal som bygger på ömsesidig respekt och förståelse tycks vara av särskild vikt för elever från socioekonomiskt svaga hem och just denna grupp påverkas positivt av demokratistärkande utbildning. Denna slutsats är synnerligen viktig och förtjänar att lyftas fram. Att skolan klarar av denna uppgift även framöver är centralt, givet de utmaningar som de demokratiska institutionerna står inför i vår samtid. Med andra ord riktas fokus på läraren och dennes förmåga att skapa ett klimat och en dynamik i skolan som är tillåtande när det gäller samtal om politiska frågor. Däremot så finns lite forskning om vilka metoder som är effektiva.³ Skolledarens roll i att strukturera och systematisera demokratiarbetet på skolan är också viktigt att lyfta fram.

¹ Är skolan demokratiframjande? Kopplingen mellan utbildning och demokratiska färdigheter: en forskningsöversikt. <https://www.levandehistoria.se/material/ar-skolan-demokratiframjande>, Skolinspektionen (2012) Skolornas arbete med demokrati och värdegrund. 2012:9. SOU 2017:35 Samling för skolan - Nationell strategi för kunskap och likvärdighet Skolan och medborgarskapandet, Skolverket 2011, En kunskapsöversikt över aktuell forskning om hur svenska elever rustas för en framtid som samhällsmedborgare i en demokrati. ICCS 2016, Skolverket 2017

² Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara (Regeringen 2018)

³ Är skolan demokratiframjande? Kopplingen mellan utbildning och demokratiska färdigheter: en forskningsöversikt. <https://www.levandehistoria.se/material/ar-skolan-demokratiframjande>

Många av de lärare och skolledare vi varit i kontakt med i uppdraget efterlyser en systematik och struktur som idag saknas på många skolor. De olika utmaningar som lärare möter i sitt demokratiuppdrag ser också olika ut. Det behövs således en systematik och struktur och en mängd metoder som kan vara användbara i olika sammanhang.

Utvecklingsområden

Vi har identifierat några områden som kan utvecklas för att öka måluppfyllelsen för framtida skolval.

- Utvecklande av IT-plattformen för att följa teknikutvecklingen och bli mer användarvänlig.
- Utveckla metoder för att stödja lärare i skolans demokratiuppdrag med fokus på yrkesprogram, särskola och socioekonomiskt svaga områden.
- Utveckla metoder för att stärka ungas inflytande och tillit på lokal nivå.
- Inspirera samt visa på goda exempel på lokal samverkan i demokratiprojekt.
- Stärka MUCF:s roll som ett stöd för lärare och skolledare i demokrati och inflytandefrågor.
- De erfarenheter och det material som regeringsuppdraget skolval producerat behöver utvecklas, uppdateras och finnas tillgängligt även under mellanvalsperioderna.

Uppdragsstärkande projekt

Ett flertal projekt startades i syfte att engagera lärare, skolledare och elever i demokratifrågor för ett framtida valdeltagande. Några av projekten är metodutvecklande och bygger på tidigare framgångsrika projekt som i och med Skolval 2018/2019 fått möjlighet att utvecklas och pröva metoderna.

UNIK – Västerås

Uppdraget innefattar att ta fram ett metodmaterial som anpassas till skolan. Materialet bygger på UNIK:s beprövade metod om ungdomsinflytande. Syftet med detta material är att det ska vara ett stöd till lärare samt att kunna engagera ungdomar kring samhälls- och demokratifrågor som kan leda till ökat engagemang, tillit och inflytande i samhället. Viktiga målgrupper är yrkesprogram samt skolor i landsbygd och glesbygd. Uppdraget utfördes tillsammans med Västerås kommun och lärare på Rudbeckianska gymnasiet i Västerås.

Uppdraget innefattar följande delar.

- En lärarhandledning tas fram.
- En workshop produceras samt turné under hösten/vintern 2019.
- En utvärdering genomförs och rapport lämnas till MUCF.
- En inspirationsfilm om projektet produceras.

Institutet för Demokrati och Dialog (Fryshuset)

Uppdraget syftade till att bygga vidare på de framgångsfaktorer och lärdomar som identifierades i uppdraget *Ungas Val 2018 framgångsfaktorer för ungas ökade*

valdeltagande. Uppdragets målsättning var att identifiera arbetssätt och metoder som bygger tillit mellan ungdomar och politiker i olika geografiska kontexter, för att öka tillit, delaktighet och inflytande hos ungdomarna samt att bygga en långsiktig relation med politiker i lokalsamhället.

Kulturskolan Värnamo kommun

Uppdraget har producerat två filmer som kommer ligga på MUCF web och kommer spridas som en del i det metodutvecklande arbetet inom demokrati. Målsättningarna för projektet är dels att sprida kunskap och metoder till samhällsaktörer och skola som vill samverka kring demokratifrågor dels att inspirera kring demokratibegreppet.

Konsultuppdrag manual och lärarpaket

Syftet var att stärka skolledare och lärare i särskola och yrkesprogram i det demokratiska uppdraget i skolan. Målet är också att identifiera metoder som fungerar i miljöer där tilliten till det demokratiska systemet är låg och engagemanget för samhälls- och demokratifrågor är svag. Uppdraget innefattar.

- **Kartläggning**

Utifrån nuläge och omvärldsbehov ska konsult undersöka vad det finns för metoder och arbetssätt som används idag i skolan för våra prioriterade målgrupper och vad som bedöms fungera.

- **Manual för skolledare**

Manualen ska vara en vägledning i hur skolans demokratiuppdrag kan bedrivas systematiskt och strukturerat i alla ämnen. Manualen kan användas för samtliga skolformer.

- **Utbildningspaket, för särskola och yrkesprogram vid gymnasiet**

Två utbildningspaket tas fram, ett för gymnasiesärskolan och ett för yrkesprogram, med tre olika delar i vardera paketet. Utbildningspaketen syftar till att skapa engagemang och väcka intresse samt visa på flera olika undervisningsexempel och metoder för genomförande. De exempel som tas fram i paketen kommer att anpassas efter särskolans och yrkesprogrammets centrala innehåll.

Demokratispelet

MUCF har tagit fram ett demokratispel som bygger på resultat från myndighetens studier Unga med attityd och Fokus 19. Det är ett undervisningsmaterial där elever får möjlighet att praktiskt öva inflytande och prova det demokratiska systemet på lokal nivå. Spelet har tagits fram i samråd med samhällskunskapslärare och elever från årskurs två på gymnasiet. Med hjälp av spelet uppfylls flera av de delar som ingår i skolans demokratiuppdrag. Demokratispelet kommer kunna beställas från MUCF websida.

Mellanvalswebb

En webbsida tas fram för att öka vår synlighet och relevans hos lärargruppen samt vara ett stöd för de skolor som upplever skolans demokratiuppdrag som svårt eller utmanande. Där kan lärare och skolledare hitta inspiration och en bredd av metoder till sin egen undervisning samt tips på hur de kan engagera ci-

vilsamhälle och kommun i skolans demokratiska arbete. Det är även ett sätt för myndigheten att låta de lärdomar och metoder som skolval tagit fram fortsatt ska användas och inspirera även under mellanvalsperioden. Webb sidan kommer även innehålla andra relevanta delar från myndighetens arbete med demokrati och inflytandefrågor kopplade både till kommun, EU och civilsamhälle.

Utveckling av teknisk plattform

Den tekniska plattformen uppdaterades under 2019 för att följa teknikutvecklingen och kunna erbjuda större kapacitet och utvecklingsmöjligheter till framtida skolval. Gränssnittet har uppdaterats och anpassats för mobiltelefoner och läsplattor.

Utvärdering av regeringsuppdraget skolval

I myndighetens uppdrag för skolval 2019 ingår även att myndigheten ska följa upp och utvärdera genomförandet av uppdraget. En utvärdering av regeringsuppdraget överlämnas vid samma tidpunkt som denna slutrapport. Utvärderingen är utförd av professor Michele Micheletti och Annasara Agfors vid Stockholms universitet. Utvärderingen ger förslag på viktiga utvecklingsområden och har tagit fram detaljerad information om vilka skolor och kommuner som inte deltar i skolval och orsaker till detta. Denna kunskap kommer att vara viktig för myndigheten för att öka måluppfyllelsen i framtida skolval. Utvärderingens slutsatser presenteras här i sammanfattning. Utvärderingen *Skolval 2018 och 2019 En statsvetenskaplig utvärdering* bifogas i bilaga 2.

Utvärderingen visar att huvudmannaskapet är den starkaste förklaringsfaktorn bakom deltagande i skolvalen. Friskolor deltog i lägre utsträckning än kommunala skolor. Det gäller vid de senaste två skolvalen 2018 och 2019 liksom vid alla skolval från 2002. Skillnaden mellan friskolor och kommunala skolor kan inte förklaras med de andra skolegenskaper eller de kommunegenskaper som ingår i utvärderingen. Slutsatsen blir därför att det är just huvudmannaskapet som främst förklarar varför vissa skolor anordnar skolval och andra inte.

Kartläggningen visar även andra stora skillnader. Deltagande skiljer sig kraftigt mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program på gymnasienivån. En annan stor klyfta är mellan sarskolor och skolor utan sarskoleklasser. Sarskolor deltog i mycket lägre utsträckning.

Granskningen visar att det finns en stabilitet i klyftorna över tid. Det betyder att det krävs sarskilda insatser för att få friskolorna, yrkesprogrammen och sarskolorna att öka sitt deltagande. Gapet mellan dessa skolor och övriga kommer inte att försvinna av sig självt.

Utbildning spelar också en stor roll för deltagandet. Olika mått på utbildningsfaktorn – föräldrarnas utbildningsnivå, lärarnas behörighet och examensnivå samt kommuninvånarnas skolgång – är alla viktiga faktorer bakom deltagandet. Högre utbildning är därmed en viktig del av förklaringen till att vissa skolor har högre skolvalsdeltagande än andra.

De skäl som framkommer för att inte anordna skolval handlar om att skolan väljer att arbeta med demokratiuppdraget på andra sätt, prioriterar andra delar av sitt uppdrag och att de saknar lärarresurser. Även brist på eldsjälur bland

elever och lärare uppgavs som viktiga skäl liksom praktiska svårigheter med att genomföra skolvalet.

Utvärderingens förslag på utvecklingsområden

- MUCF bör överväga att rikta satsningar mot de skolor som aldrig eller sällan har deltagit i ett skolval.
- Skolvalet 2018 visar en viss nedgång i deltagandet, vilket möjligtvis är kopplat till att allmänna val numera äger rum en vecka tidigare. Det betyder att skolval äger rum tidigare under terminsstarten. Därför bör MUCF inför planeringen av nästa skolval 2022 bedöma betydelsen av att riksdagsvalet hålls en vecka tidigare under hösten för hur skolorna förbereder sitt deltagande i skolval. Det kan till exempel göras tillsammans med några skolor och genom samtal och fokusgrupper.
- Den systematiska och stabila skillnaden mellan kommunala och fristående skolor är ett stort bekymmer för skolvalsdeltagandet. Vill MUCF bättre uppfylla sina mål bör denna klyfta studeras noggrant. Har det att göra med att friskolorna arbetar med demokratiuppdraget på annat sätt än kommunala skolor? Eller krävs särskilda satsningar för att få friskolor att öka sitt deltagande i skolval?
- Intensifierad kontakt bör tas med de skolor som sällan deltar i skolvalen för att diskutera hur deras deltagande kan öka. En fördjupad analys som utgår ifrån de faktorer som enkäten identifierat som viktigaste förklaringar till icke-deltagande bör användas som utgångspunkt i samtalen.
- Alla skolor är inte lika och vissa skolor har andra förutsättningar än Skolsverige i stort. Särskilda insatser behövs för att öka deltagande och minska klyftorna mellan olika skolformer. MUCF bör se över hur väl de allmänna processerna kring skolval och myndighetens allmänna skolvalsmaterial passar skolornas olika förutsättningar.
- Skolvalsprocesserna bör utvecklas så att skolor med få elever, och kommuner med ett fåtal skolor, lockas att delta i högre utsträckning. Små skolor behöver en process som garanterar valhemligheten och som inte tär på skolresurserna. MUCF bör överväga möjligheten för flera små skolor att hålla skolval tillsammans.
- Särskolor behöver en skolvalsprocess och ett förberedande material som tar hänsyn till elevernas speciella behov. MUCF bör tillsätta en arbetsgrupp som tar initiativ till didaktiska samtal med särskolorna för att ta reda på vad som behövs för att kunna delta i skolval. Förslag på anpassad process och anpassat material bör utvecklas inför nästa skolval. Bakom denna rekommendation ligger en fallande trend i särskolornas deltagande i skolval.

- Skolvalsprojektet bör ta hänsyn till att yrkesprogramelever har sin praktik förlagd utanför skolområdet. Andra processer bör utvecklas som möjliggör högre deltagande bland yrkesprogramskolorna i skolvalen. Streaming av samtal med de politiska partierna, poddar och bloggar för att göra skolvalsprocessen mer dynamisk är några exempel som bör övervägas. Förhandsröstning, som utnyttjas allt oftare i de allmänna valen, bör införas som alternativ till röstning på en bestämd plats och bestämd valdag. Det är viktigt att åtgärder utvecklas eftersom yrkesprogrammets deltagande inte har stabiliserats, snarare har deras deltagande efter en viss ökning börjat falla igen.
- MUCF bör tillsätta en projektgrupp med uppgift att utveckla nya sätt att locka skolor att delta i skolvalet inför valen till Europaparlamentet. Nya didaktiska metoder som konkretiserar betydelsen av europeiskt samarbete för elevernas vardag och framtid men även varför det är viktigt att delta i skolval inför EU-valet bör utvecklas.
- Skolval hålls i ett flertal länder. MUCF bör ta initiativ till samarbete mellan länderna, exempelvis de nordiska länderna, om hur skolvalsprocesser ska kunna utvecklas.

Reflektioner från MUCF

Framgångsfaktorer

Det är viktigt att lyfta fram de synergieffekter som har uppnåtts under året. Samarbetet med elev- och ungdomsorganisationer i genomförandet av uppdraget har varit särskilt bra för att nå bred spridning bland Sveriges skolor och elever. På många skolor är eleverna organiserade i elevråd, elevkårer eller andra typer av organiseringar. Medlemmarna finns redan ute i de skolor som projektet försöker nå, vilket är ett sätt att ytterligare förankra projektet Skolval. Samarbeten med elev- och ungdomsorganisationer skapar även en legitimitet för varumärket Skolval gentemot de unga som ska arrangera och delta i skolval på sin skola. Ytterligare synergieffekter har kunnat uppnås då flera myndigheter har fått uppdrag med syfte att öka valdeltagandet under valåret och på sikt. Det har underlättat samverkan mellan myndigheterna och skapat ett incitament samt en möjlighet att dra nytta av varandras resurser, stödmaterial/publikationer och aktiviteter. Även samarbeten med organisationer som Europaparlamentet- och kommissionens informationskontor har varit ett sätt att bredda spridningen av projektet Skolval 2019 inför Europaparlamentsvalet. En annan framgång har varit det material som vi tagit fram och uppdaterat som Prata Politik! Och Valår i klassrummet.

Utmaningar

Anmälan och sommarlov

En stor utmaning låg i att perioden mellan sommarlovet och anmälan till Skolval var betydligt kortare än 2014. Det skilde över två veckor. Det går också att se en tydlig trend när skolor anmäler sig. Inför 2014 hade cirka 800 skolor anmält sig innan sommaren och de sista 2–3 veckorna innan sista anmälningdatum 26 augusti anmälde sig nästan 1 000 skolor, anmälningar togs emot ända in i valveckorna. Under 2018 var det cirka 1 300 skolor anmälda innan sommarlovet och cirka 400 skolor anmälde sig de sista två veckorna trots att skolorna var stängda. Vår strategi var också att så många som möjligt skulle anmäla sig innan sommaren så att de skulle kunna få allt material i tid. Det kan alltså vara väldigt avgörande för när i tiden valet ligger för att ta emot anmälningar. Det kan också påverka skolorna för hur många förebyggande aktiviteter de hinner med när det skolorna startar upp en vecka innan valveckorna. Utvärderingen av Skolval 2018 och 2019 lyfter också upp den kortare tiden mellan terminsstarten och riksdagsvalet som en möjlig orsak till det något lägre deltagandet av antal skolor i riksdagsvalet i Skolval 2018.

Några utmaningar för Europaparlamentsvalet

Inför skolval till Europaparlamentsvalet var utmaningarna flera. Att engagera skolor att delta i ännu ett skolval under samma läsår är inte självklart. Som beskrivits tidigare så är vårterminen en intensiv period i skolan samt att intresset och kunskapen om EU-frågor är bristande på många skolor. Tid för efterarbete

av valresultatet blir också begränsat då valet hölls sent i maj. Yrkesprogrammets arbetsplatsförlagda lärande (APL) riskerar sammanfalla med skolvals genomförande. På många yrkesprogram och i gymnasiesärskolan ligger denna sent på våren. Bland annat därför att det kan öka chanserna för eleven att få ett sommarjobb på sin praktikplats.

Omlokaliseringen av MUCF

Omlokaliseringen har påverkat arbetet med Skolval 2018/2019. Bland annat så har personalomsättningen varit stor. Tre olika uppdragsledare har i olika omfattning arbetat i uppdraget. Övrig personalomsättning har också varit omfattande. Nuvarande uppdragsledare introducerades under vintern 2018/19 och tog över från och med februari 2019. Uppdraget har därför i perioder tappat fart men trots detta lyckats leverera enligt uppsatta mål.

Att nå socioekonomiskt svaga områden

En utmaning för uppdraget är att nå skolor i socioekonomiskt svaga områden och på yrkesprogrammen. Organisationerna som arbetade med detta uppdrag beskriver att de upplevde det svårt att få besöka de tilltänkta skolorna med sina pedagogiska program och workshops i önskad omfattning. Därav blev besöken färre och målgruppen nåddes i mindre omfattning än förväntat. I några fall kompletterades skolbesöken med besök på fritidsgårdar för att nå unga.

Den operativa projektgruppen beskriver i sin slutrapport (bilaga 1) ett behov av en tydligare definition på vilka skolor och områden som ingår i begreppet socioekonomiskt svaga områden. De framhåller att i nuläget finns inte tillgänglig statistik för att följa upp hur många elever från särskola och yrkesprogram som har röstat i Skolval.

- Operativa projektgruppen ser en lösning på problemet med yrkesprogrammets långa praktikperioder i att sätta ett högre mål för deltagande i grundskolan innan eleverna går vidare till gymnasieprogram.
- De ser också en vinst i att ge mer uppdrag till projektgruppen för satsningar mot fokusområden. Detta skulle möjliggöra att anställa verksamhetsutvecklare inom gruppen som skulle arbeta aktivt och uppsökande mot de kommuner och skolor med ett lägre valdeltagande. Vinsten vore enligt den operativa projektgruppen en mer samlad kompetens och tydligare avsändare i form av Skolval som projekt jämfört med kommuner eller ideella organisationer.

Kommande skolval

I Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara¹, uttrycker regeringen en tydlig ambition att öka det demokratiska deltagandet såväl generellt som specifikt i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen vill genomföra satsningar på såväl ökat valdeltagande som annat deltagande i demokratin. Regeringen beskriver även hot mot demokratin i form av demokratiskt utanförskap, ett hotat demokratiskt samtal och en kamp om verklighetsbilder när antidemokratiska aktörer utmanar.

¹ Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara (Regeringen 2018)

För att möta dessa utmaningar inom ramen för regeringsuppdraget Skolval behövs ett långsiktigt och uthålligt uppdrag.

Långsiktighet och uthållighet

Bristen på långsiktighet framkom i de intervjuer som gjordes till utvärderingen *En utvärdering av arbetet med Skolval 2018*. De aspekter som framhållits som negativa var att uppdraget om skolval kommer uteslutande inför valår och att dokumentation av tidigare skolvalsarbete inte alltid finns eller görs tillgängligt. Den främsta kritiken gäller dock att det saknas aktiviteter mellan valen för att hålla demokratarbetet och intresset för politiken uppe bland de unga. Vikten av detta framhölls även i utvärderingen från 2014, *Öva och ta ställning en utvärdering av arbetet med skolvalen 2014*. Fryshuset påpekar att mellanvalsarbetet är viktigt för alla unga, men särskilt viktigt för de som inte röstar på grund av brist på tillit till samhället och att den gruppen unga är överrepresenterad i socialt utsatta områden.

Utökad stöd till skolor

Lärare och skolledare behöver stöd, inspiration och metoder för att lyckas med det demokratiska uppdraget i utmanande miljöer. Ett utökad, permanent och långsiktigt uppdrag inom skolval med ytterligare fokus på dessa miljöer är något som borde utvecklas. I MUCF:s budgetunderlag för 2021–2023 beskriver myndigheten det ökade behovet av att utveckla arbetet med demokratifrågor. Myndighetens undersökningar som gjorts under de senaste åren visar att samtidigt som mycket utvecklas åt rätt håll, till exempel valdeltagandet och intresset för samhällsfrågor, så finns det för många unga som inte känner sig inkluderade i samhället och inte heller känner sig behövda. Att utgå ifrån att alla stödjer det demokratiska styrelsesättet är inte lika självklart i dag som det varit tidigare. Dessutom finns det exempel på aktiviteter och uttalanden som visar att respekten för de grundläggande mänskliga rättigheterna inte heller längre är självklart i Sverige.

Avslutande reflektioner och förslag

Skolval 2018/2019 har totalt sett varit en framgång. Fler elever än någonsin tidigare har röstat och deltagit i aktiviteter kopplade till skolval. Skolor i utsatta områden har deltagit i större omfattning i skolval till riksdagsvalet än skolor i övriga områden. Däremot minskar deltagandet från särskolor i skolval och klyftan i deltagande mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram finns kvar. Vem som är skolans huvudman är av avgörande betydelse för deltagande i skolval.

Skolval är ett viktigt element i skolornas arbete med demokrati- och inflytande frågor. Bristen på kontinuitet försvårar dock arbetet, eftersom skolvalen genomförs i samband med riksdags- och europaparlamentsvalen och att insatsen därför uppfattas vara ”ännu ett projekt” istället för ett medvetet långsiktigt arbete för demokratisk skolning.”²

Ungas engagemang och tilltro till det politiska systemet är en av samhällets viktigaste utmaningar för att på sikt säkra demokratin och minska riskerna för utanförskap bland unga.

² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2020). Budgetunderlag 2021–2023. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF ser behov av ett aktivt arbete för att bibehålla och utveckla demokratiska och inkluderande värderingar hos unga för att på så sätt bidra till ett demokratiskt och inkluderande samhälle. Av denna anledning vill MUCF öka ambitionsnivån i arbetet för ungas inflytande och ungas möjlighet att vara en del av och förstå det demokratiska systemet i Sverige. Det är fyra år mellan de nationella riksdagsvalen. Om tilltron till demokratin ska öka bland unga där den idag är låg är det nödvändigt med ett ordentligt och uthålligt stöd. Detta kan med fördel kombineras med ett grundläggande uppdrag för myndigheten att arbeta med skolval. Det skulle bidra till möjligheten att med framförhållning uppmuntra och stödja skolor i områden som bör vara särskilt prioriterade för insatser.

MUCF föreslår att

regeringen ger myndigheten ett särskilt uppdrag att arbeta långsiktigt med att främja ungas valdeltagande genom skolval för att möjliggöra ett bättre stöd till skolor i områden som präglas av lågt valdeltagande och bristande samhällstillit.

Ekonomisk redovisning

Skolval 2019

I enlighet med regleringsbrev för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor U2018/04397/UF U2018/04740/UF (delvis) U2018/04765/UF får myndigheten disponera totalt 5 500 000 från Uo 01 06:001 Allmänna val och demokrati, ap.4 Valdeltagande – skolval 2019.

För att genomföra uppdraget disponerade myndigheten medel enligt följande:

Anslag enligt regleringsbrev, medel att fördela	5 500 000
Summa intäkter	5 500 000
Verksamhetsmedel	-2 471 356
Personalkostnader	-2 541 767
Summa kostnader	-5 013 122
Återbetalade bidrag till anslag som har utbetalats före 2019	225 411
Utgående överföringsbelopp	712 289

Referenser

Regeringsuppdrag

Ku2017/01611/D *Uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att genomföra förberedelser av skolval 2018 och 2019*

Datum: 2017-06-29

(U2017/01398/UF, U2017/02966/UF, U2017/03289/UF) *Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.* Regeringsbeslut II:3. Datum: 2017-12-13.

U2018/04397/UF, U2018/04740/UF (delvis) U2018/04765/UF med flera) *Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.* Regeringsbeslut II:4. Datum: 2018-12-20

Publikationer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015) *Öva och ta ställning – en utvärdering av arbetet med skolvalen 2014* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2018) *Ditt val 2019 – en lärarhandledning.* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2018) *Prata Politik! – ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan.* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2018) *Valår i klassrummet – Inför riksdagsvalet 2018.* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2018) *Valår i klassrummet – Inför Europaparlamentsvalet 2019.* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2020). *Budgetunderlag 2021–2023.* Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Ungdomsstyrelsen (2007) *Skolval 2006, Ungdomsstyrelsen slutrapport.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2011) *Ett val i sig – utvärdering av skolvalet 2010.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Elektroniska källor

Projekt Skolval 2018: www.skolval2018.se

Projekt Skolval 2019: www.skolval2019.se

Marknadsföringskanal Utbudet: www.utbudet.se

Ditt val 2019: <https://dittval2019.se/sv/>

Regeringen 2018 – Agenda 2030: <https://www.regeringen.se/49e20a/contentassets/60a67ba0ec8a4f27b04cc4098fa6f9fa/handlingsplan-agenda-2030.pdf>

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor:

Valår i klassrummet: www.Myndigheten.se/valar-i-klassrummet

Prata Politik!: www.mucof.se/publikationer/prata-politik

Skolvalsresultat riksdagsvalet: www4.Myndigheten.se/skolval2018/ValresultatRiksdagG97PT2.do

Skolvalsresultat Europaparlamentsvalet: <https://www3.mucof.se/skolval2019/ValresultatLLJ21NN.do>

Valmyndigheten: www.val.se

**Bilaga 1:
Slutrapport projekt Skolval
2018/2019**

SKOLVAL

Innehållsförteckning

Inledning	4
Sammanfattning nyckeltal Skolval 2018	5
Sammanfattning nyckeltal Skolval 2019	6
Kommentar nyckeltal Skolval 2018 och Skolval 2019	7
Tidslinje Skolval 2018	8
Tidslinje Skolval 2019	9
Ekonomi	10
Kommentar ekonomi	11
Medarbetare	12
Prioriteringar i beslutsunderlaget	14
Kommentar prioriteringar i beslutsunderlaget	16
Informationsmaterial	17
Material Skolval 2018	18
Material Skolval 2019	23
Anmälningmaterial 2019	23
Startpaketet 2019	23
Turnémateriel 2019	24
Valpaketet 2019	25
Digitalt material Skolval 2019	26
Evenemang Skolval 2018	27
Skolforum 2017	27
Informationsturnén 2018	27
Upptakt18	29
Övriga insatser Skolval 2018	30
Evenemang Skolval 2019	31
Skolforum 2018	31
Informationsturnén 2019	31
Upptakt19	32
Kommunikation	34
Kommunikationsplan	34
Media	34
Hemsida 2018	34
Rundringning 2018	34
Sociala medier 2018	35
Hemsida 2019	35
Rundringning 2019	36
Sociala medier 2019	36

Administration av Skolval 2018 och Skolval 2019	37
Hantering av anmälningar 2018	37
Frågor gällande skolvalens praktiska genomförande Skolval 2018	39
Inrapportering av valresultat Skolval 2018	39
Oegentligheter vid genomförda Skolval 2018	40
Frågor gällande skolvalens praktiska genomförande Skolval 2019	42
Inrapportering av valresultat Skolval 2019	42
Oegentligheter vid genomförda Skolval 2019	43
Den operativa projektledarens kommentar	44
Bilagor	46

Inledning

Detta är en slutrapport av projektet Skolval 2018 och 2019 som summerar arbetet med och utfallet av Skolval 2018 och Skolval 2019. Projektet startade officiellt i oktober 2017 och denna rapport innehåller aktiviteter inom projektet fram till juli 2019.

Rapporten är författad av Skolvals operativa projektledare Jill Vennelin och innehåller därför aktiviteter och arbetssätt från den operativa projektgruppen. Med den operativa projektgruppen avses gruppen som ansvarat för uppdraget som tilldelats de så kallade utförarorganisationerna: Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige samt Ung Media Sverige. Ansvarat för Skolval som helhet har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) haft. Myndigheten och andra involverade organisationers aktiviteter och arbetssätt redovisas inte i denna rapport.

Tack alla som varit med och gjort Skolval 2018 och Skolval 2019 möjligt!

Sammanfattning nyckeltal Skolval 2018

Siffror anmälningar

Antal anmälda skolor totalt: 1718¹
Antal anmälda elever totalt: 591 207²
Antal anmälda skolor i målgruppen: 1652³
Antal anmälda elever i målgruppen: 553 131⁴
Elever i målgruppen: 682 163⁵
Andel nådda elever i målgruppen: 81,1 %

Siffror valresultat

Antal inrapporterade valresultat: 1554
Antal underkända valresultat: 26
Antal godkända valresultat: 1528
Antal elever som enligt inrapporterade valresultat har haft möjlighet att rösta: 489 982
Valdeltagande baserat på inrapporterade valresultat: 79,8 %

Slutgiltigt valresultat Skolval 2018⁶

S	Arbetarepartiet-Socialdemokraterna	19.53 %
C	Centerpartiet	12.15 %
FI	Feministiskt Initiativ	1.78 %
L	Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	5.04 %
KD	Kristdemokraterna	3.96 %
MP	Miljöpartiet de gröna	10.27 %
M	Moderaterna	21.23 %
SD	Sverigedemokraterna	15.5 %
V	Vänsterpartiet	8.99 %
ÖVR	Övriga	1.55 %

¹ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk.

² Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk.

³ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk. <https://www3.mucof.se/skolval2018//SkolLista.do>

⁴ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk.

⁵ Källa: Budskapsplattformen för Skolval 2018 och <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller>

⁶ <https://www4.mucof.se/skolval2018/ValresultatRiksdagG97PT2.do>

Sammanfattning nyckeltal Skolval 2019

Siffror anmälningar

Antal anmälda skolor totalt: 377⁷

Antal anmälda elever totalt: 171 931⁸

Antal anmälda skolor i målgruppen: 365⁹

Antal anmälda elever i målgruppen: 167 330¹⁰

Elever i målgruppen: 682 163¹¹

Andel nådda elever i målgruppen: 24,53 %

Siffror valresultat ¹²

Antal inrapporterade valresultat: 321

Antal underkända valresultat: 6

Antal godkända valresultat: 315

Antal elever som enligt inrapporterade valresultat har haft möjlighet att rösta: 139 581

Valdeltagande baserat på inrapporterade valresultat: 47 %

Slutgiltigt valresultat Skolval 2019

S	Arbetarepartiet-Socialdemokraterna	15,19 %
C	Centerpartiet	11,33 %
FI	Feministiskt Initiativ	2,38 %
KD	Kristdemokraterna	6,03 %
L	Liberalerna	4,53 %
MP	Miljöpartiet de gröna	16,07 %
M	Moderaterna	19,3 %
PP	Piratpartiet	3,43 %
SD	Sverigedemokraterna	12,65 %
V	Vänsterpartiet	6,12 %
ÖVR	Övriga	2,98 %

⁷ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk.

⁸ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk.

⁹ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk. <https://www3.mucf.se/skolval2019/SkoLLista.do>

¹⁰ Siffrorna baseras på antal anmälningar i systemet samt i ett manuellt register för när rapporten skrivs. Enstaka skolor har varit anmälda men fått sin anmälan borttagen på egen begäran eller på grund av att den bedömts vara falsk.

¹¹ Källa: Budskapsplattformen för Skolval 2019 och <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller>

¹² <https://www3.mucf.se/skolval2019/ValresultatLLJ21NN.do>

Kommentar nyckeltal Skolval 2018 och Skolval 2019

Skolval 2018

Mängden deltagande skolor minskade under Skolval 2018 till 1718 jämfört med 1822 under Skolval 2014. En möjlig förklaring är att det fanns färre skolor att nå i målgruppen jämfört med 2014 (något som är svårt att kartlägga då Skolverkets register listar skolenheter där olika enheter ibland går in under samma skola), eller så har helt enkelt färre skolor valt att delta.

Andel nådda elever i målgruppen landade på 81,1 %. Nämnad siffra är baserad på statistik från Skolverket över antal elever i målgruppen och det sammanlagda elevantalet från skolor i målgruppen som anmält sitt deltagande i projektet. Eftersom antalet elever i målgruppen kan variera från år till år föreslås att det läggs större vikt vid siffran över andel nådda elever i målgruppen än absoluta tal. Det totala antalet elever och skolor är intressant, inte minst som underlag för att sätta ramar för budget, men andelen nådda elever i målgruppen bör väga tyngst i målarbetet framöver.

Gällande datan från valresultatet skiljer antal elever som har haft möjlighet att rösta sig från andel nådda elever i målgruppen då den tidigare baserats på skolor som genomfört sitt val och rapporterat in ett godkänt resultat. Antal elever som hade möjlighet att rösta i Skolval 2018 ökade till 489 982 jämfört med 465 960 under Skolval 2014. Till dessa räknas alltså inte elever som haft möjlighet att rösta, men som gått på en skola som fått sitt valresultat underkänt eller valt att inte rapportera in sitt resultat. Valdeltagandet ökade från 77,5 % till 79,8 % jämfört med Skolval 2014.

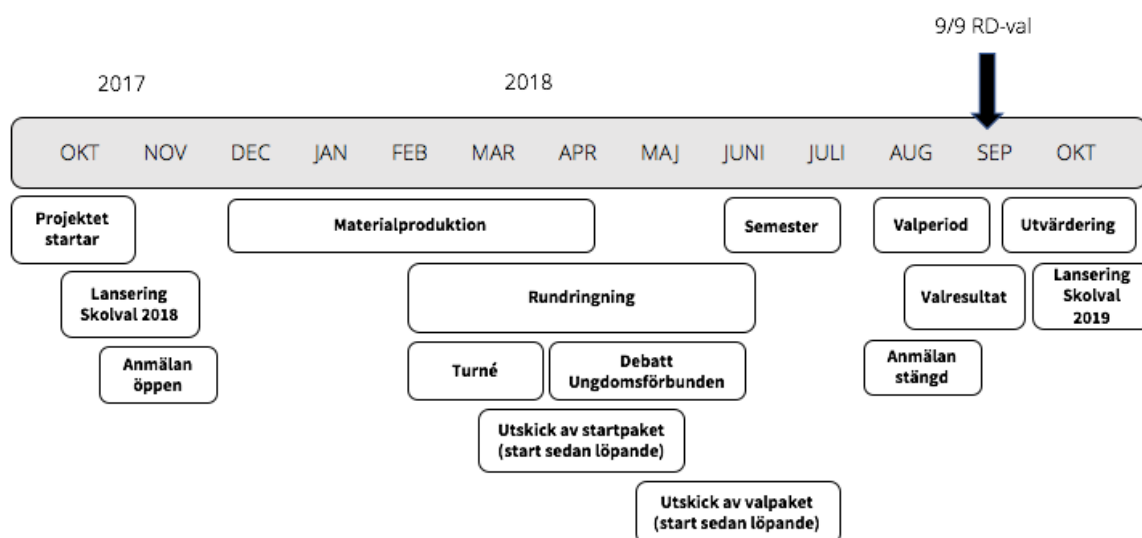
Skolval 2019

Mängden deltagande skolor ökade under Skolval 2019 till 377 jämfört med 277 under Skolval 2014. Andel nådda elever i målgruppen landade på 24,53 %. Denna siffra är baserad på statistik från Skolverket över antal elever i målgruppen och det sammanlagda elevantalet från skolor i målgruppen som anmält sitt deltagande i projektet.

Gällande datan från valresultatet skiljer antal elever som har haft möjlighet att rösta sig från andel nådda elever i målgruppen då den tidigare baserats på skolor som genomfört sitt val och rapporterat in ett godkänt resultat. Antal elever som hade möjlighet att rösta i Skolval 2019 ökade till 139 581 jämfört med 97 856 under Skolval 2014. Valdeltagandet ökade från 45,8 % till 47 % jämfört med Skolval 2014.

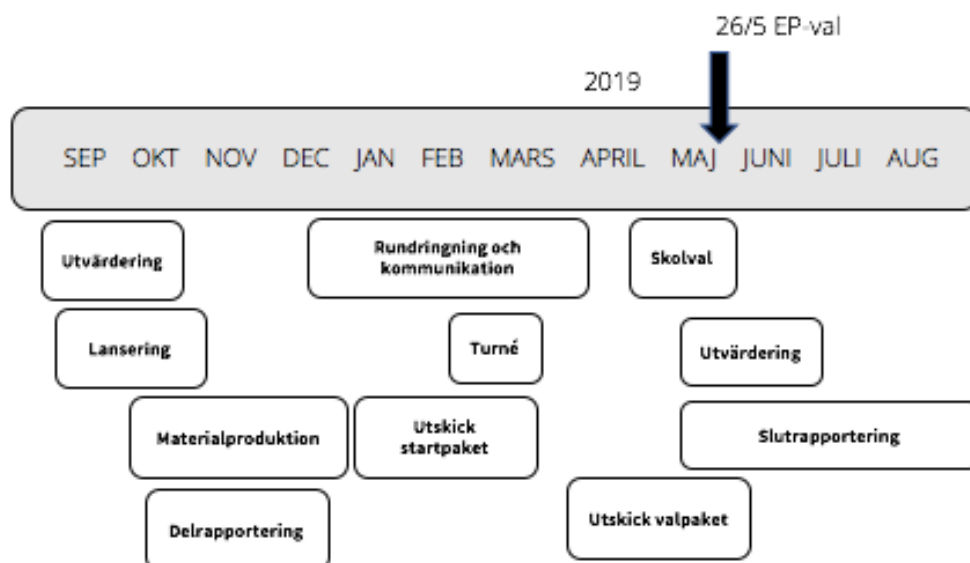
Tidslinje Skolval 2018

- Uppstart och lansering i slutet av oktober 2017 i samband med höstlov och mässan Skolforum.
- Anmälan öppnar 10 november 2017.
- Huvudsaklig materialproduktion under december 2017 till april 2018.
- Rundringning till skolor i målgruppen med start från februari 2018. Initialt fokus på anmälningar till informationsturnén, sedan fokus på anmälningar till Skolval 2018.
- Informationsturné under delar av februari och mars 2018, fem veckor totalt.
- Debatt mellan ungdomsförbunden under Sveriges Elevkårers mötesplats Upptakt18 den 4e maj 2018.
- Startpaket börjar skickas till anmälda skolor i mitten av april 2018.
- Valpaket börjar skickas till anmälda skolor i början av juni 2018.
- Sommar, med relativt låg aktivitet, under delar av juni och jul 2018.
- Anmälan stänger 15 augusti 2018.
- Valperiod från 27 augusti till 7 september 2018.
- Preliminärt valresultat släpps 9 september 2018.
- Slutgiltigt valresultat släpps 19 september 2018.
- Utvärdering under september och delar av oktober 2018.
- Uppstart och lansering av Skolval 2019 under oktober 2018.

Tidslinje Skolval 2019

- Uppstart och lansering i slutet av oktober i samband med höstlov och mässan Skolforum 2018.
- Anmälan öppnar 29 oktober 2018.
- Uppdatering av tryckmaterial under november och december 2018.
- Rundringning till skolor i målgruppen med start från januari 2019. Initialt fokus på anmälningar till informationsturnén, sedan fokus på anmälningar till Skolval 2019.
- Informationsturné under mars 2019, tre veckor totalt.
- Pass om Skolval 2019 under Sveriges Elevkårers mötesplats Upptakt19 den 3e maj 2019.
- Startpaket börjar skickas till anmälda skolor i mitten av februari 2019.
- Valpaket börjar skickas till anmälda skolor i slutet av april 2019.
- Anmälan stänger 1 maj 2019.
- Valperiod från 9 till 24 maj 2019.
- Preliminärt valresultat släpps 26 maj 2019.
- Slutgiltigt valresultat släpps 5 juni 2019 (planerades att släppas 3 juni).
- Utvärdering och färdigställande av slutrapport under juni och augusti 2019.
- Överlämning från projektledare till utförarorganisationer under juni och augusti 2019.

Ekonomi

Ekonomisk redovisning finns separat, se Bilaga 1.

Ekonomi Skolval 2018/2019 resultaträkning

Post	Budget	Utfall	Avvikelse
Löner	1 914 412	1 872 473	-1 941
Administration	347 000	116 627	230 373
Resor	50 000	66 434	- 16 434
Arvoden	100 000	58 000	42 000
Lokaler	56 000	25 676	30 324
Förtäring	50 000	23 200	26 800
Information	579 800	382 940	196 860
Summa	3 097 212	2 545 350	507 982

Ekonomi Skolval 2018/2019 inklusive internfakturering (exempelvis för kontorsplatser)

Post	Budget	Utfall	Avvikelse
Löner	1 914 412	1 872 473	-1 941
Administration	347 000	397 931	-50 931
Resor	50 000	66 434	-16 434
Arvoden	100 000	89 750	10 250
Lokaler	56 000	25 676	30 324
Förtäring	50 000	23 200	26 800
Information	579 800	382 940	196 860
Summa	3 097 212	2 858 404	238 808

Prognos Ekonomi Skolval 2018/2019

Post	Budget	Utfall	Avvikelse
Löner	1 914 412	1 990 353	-32 061
Administration	347 000	397 931	-50 931
Resor	50 000	66 434	-16 434
Arvoden	100 000	99 750	250
Lokaler	56 000	25 676	30 324
Förtäring	50 000	23 200	26 800
Information	579 800	382 940	196 860
Summa	3 097 212	2 942 404	154 808

Kommentar ekonomi

I budgeten för Skolval hade mer pengar kunna avsättas för löner och i vissa fall längre anställningsperioder. Vissa justeringar gjordes i budgeten, som exempelvis en förlängning av projektledaren tjänst en månad för utökad tid för rapportering. Semesterdagar och semesterlön bör budgeten ta höjd för. Mer pengar behövs för porto. Tryckmaterialet blev billigare än beräknat, en del av dessa pengar kan förslagsvis i framtida budgeteringar läggas på anställning av en kommunikatör och mer digital marknadsföring och kampanjer. Efter önskemål från MUCF om att få upp en hemsida och kampanj i samband med projektets start fattades beslutet att välja enklare hemsidor som medarbetare på Sveriges Elevkårer kunde skapa. Hemsidorna blev därför relativt billiga då projektet betalade timlön för en IT-ansvarig, istället för att köpa denna tjänst av frilansare eller byråer vilket ofta är dyrare. Det gav pengar över i Arvodes-posten som kunde läggas på en kommunikatör på deltid under en period av Skolval 2019, samt bekostade digitalt material i form av uppdaterade filmer för Skolval 2019.

Budgeten var på det stora hela rimlig i förhållande till den operativa projektgruppens uppdrag.

Medarbetare

Projektledartjänsten är den enda tjänst som funnits med under hela projektet. Resterande tjänster har varit på visstid under 2-8 månader. Projektgruppen har, när den varit som störst, bestått av fem personer. Totalt har nio personer varit anställda inom projektet. Alla tjänster har varit på heltid.

Projektledare 23 månader Skolval 2018 och Skolval 2019

Projektledaren har ansvarat för det operativa projektet som helhet och rapporterat om dess framskridande till projektets styrgrupp (där Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige ingår) samt till MUCF. Arbetsuppgifter har varierat men fokus har varit på planering, synkning med MUCF, ekonomi, arbetsrutiner, agera talesperson för projektet, rekrytering och arbetsledning av projektgruppens medlemmar, ansvar för redovisning samt att säkra att direktiven för driften av projektet följs. Dock har även en hel del operativt arbete förekommit som textproduktion, ansvar för sociala medier, administrering av anmälningar och valresultat etc.

Copywriter 2 månader Skolval 2018 och Skolval 2019

Copywritern ansvarade för att uppdatera texter från Skolval 2014 till projektets hemsidor och tryckmaterial.

Kommunikatör 5 månader Skolval 2018 och Skolval 2019

Kommunikatören ansvarade för grafisk formgivning i projektet. Exempelvis att ta fram en uppdaterad grafisk profil, formge tryckmaterial, formge digitalt material (som GIF:ar och turnépresentation), formge hemsidan och skapa filmer.

Informatör 8 månader Skolval 2018

Informatören ansvarade till en början för informationsturnén 2018 där denne agerade turnéledare. Det innebar att ansvara för logistik kring turnén som inhandling, bokningar och kommunikation med deltagare, men även att ansvara för genomförandet av turnén tillsammans med turnéassistenten. Efter turnéns slut ansvarade informatören främst för administrering av anmälningar till Skolval 2018, utskick av startpaket, support till skolor och administrering av valresultat.

Turnéassistent 3 månader Skolval 2018

Turnéassistenten ansvarade för att tillsammans med informatören ordna med logistik kring turnén som inhandling, bokningar och kommunikation med deltagare, men även bidra till genomförandet av turnén genom att föreläsa och köra bil mellan stoppen.

Projektassistent 5 månader Skolval 2018

Projektassistenten ansvarade för rundringning till skolor i målgruppen med syfte att få in anmälningar till turnén och projektet som helhet. Denne packade även startpaket som skickades ut till anmälda skolor.

Projektassistent 3 månader Skolval 2018

Projektassistenten ansvarade för rundringning till skolor i målgruppen med syfte att få in anmälningar till turnén och projektet som helhet. Denne packade även startpaket som skickades ut till anmälda skolor.

Informatör 5 månader Skolval 2019

Informatören ansvarade till en början för informationsturnén 2019 där denne agerade turnéledare. Det innebar att ansvara för logistik kring turnén som inhandling, bokningar och kommunikation med deltagare, men även att ansvara för genomförandet av turnén tillsammans med turnéassistenten. Efter turnéns slut ansvarade informatören främst för administrering av anmälningar till Skolval 2019, utskick av valpaket, support till skolor och administrering av valresultat.

Turnéassistent 1,5 månader Skolval 2019

Turnéassistenten ansvarade för att tillsammans med informatören ordna med logistik kring turnén som inhandling, bokningar och kommunikation med deltagare, men även att bidra till genomförandet av turnén genom att föreläsa och köra bil mellan stoppen.

Projektassistent 5,5 månader Skolval 2019

Projektassistenten ansvarade för rundringning till skolor i målgruppen med syfte att få in anmälningar till turnén och projektet som helhet. Denne ansvarade även för utskick av startpaket, support till skolor och administrering av valresultat.

Prioriteringar i beslutsunderlaget

I beslutet där uppdraget att driva Skolval 2018/2019 tilldelades utförarorganisationerna fanns följande fokusområden med från MUCF:

- Tillgängliggöra Skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden.
- Få fler särskolor att delta i och arrangera aktiviteter i samband med Skolval.
- Få fler yrkesförberedande program att delta i och arrangera aktiviteter i samband med Skolval.

Eftersom det saknas en lämplig definition av "skolor i socioekonomiskt svaga områden", samt att det inte förs statistik över vilka elever som deltar i Skolval har det inte varit möjligt för projektgruppen att följa upp resultaten inom dessa fokusområden. Detta har även påtalats för MUCF. Det operativa projektet har dock gjort olika satsningar för att arbeta med fokusområdena.

Utveckling av material

Fokus i framtagandet av material har varit att det ska vara tillgängligt för alla. Med ett tydligt och enkelt material kan tröskeln för att delta i Skolval sänkas för skolor som hittills inte tagit det steget. I den påbörjade förändringen av material och layout har målgruppen varit elever, något som även kan underlätta för lärare och annan skolpersonal eftersom de då inte blir ensamt ansvariga för Skolval.

Representation

I bilder och exempel som används i material, sociala medier, på hemsidor och under evenemang har ambitionen varit att ge en heterogen bild av eleverna (och skolorna) som deltar i Skolval. Till exempel anlätades en influencer som skriver om funkofofi utifrån sina erfarenheter av att leva med Cerebral Pares som modell för projektet. Andra exempel är att yrkesförberedande program som engagerat sig i Skolval lyfts fram, till exempel Byggprogram som gjort valskärmar och Hotell- och turismprogram som agerat arrangörer av Skolval.

Information till målgruppen

Alla skolor i målgruppen som vi haft kontaktuppgifter till (vilket Skolverket tillhandahåller) har vi gjort utskick till per post och via mail. Dessa utskick har även kompletterats av en rundringning där skolor som inte varit anmälda fått samtal från projektmedarbetare. Under dessa rundringningar har vi haft möjlighet att nå skolor som inte har en tradition av att arrangera Skolval eller som har frågor om eller invändningar mot att delta i projektet.

En extra satsning gjordes för särskolor under rundringningen där medarbetare delvis mötte motstånd från skolpersonal med kommentarer som "det här kommer inte fungera för våra elever". Ett möte med Riksförbundet FUB bokades in där motargument diskuterades och kunskap överfördes om dessa skolors förutsättningar, som sedan kunde användas under resterande rundringning.

Kommentar prioriteringar i beslutsunderlaget

Om nämnda fokusområden ska behållas för kommande Skolval vore det bra att göra dessa mätbara samt ge den operativa projektgruppen resurser för att aktivt kunna jobba med dem.

För att kunna nå skolor i socioekonomiskt svaga områden behöver dessa skolor definieras. Vilka skolor är det som åsyftas? Ett förslag som diskuterades var områden där det ordinarie valdeltagandet var lågt. Utmaningen blir då att få fram information om vilka skolor som finns i valdistrikten med lägst valdeltagande.

Som tidigare nämnts, för varken skolor eller projektet statistik över vilka elever det är som deltar i Skolval. Det främsta argumentet mot att börja föra statistik är att det skulle öka den administrativa bördan för de deltagande skolorna. En annan risk är att elever känner sig utpekade eller särbehandlade. På grund av att det saknas statistik är det i nuläget inte möjligt att följa upp hur många elever från särskola och yrkesförberedande program som har röstat i Skolval.

Bland eleverna som går ett yrkesförberedande program innebär det faktum att en stor del av deras skoltid är förlagd på arbetsplatser utanför skolan ett hinder för dem att delta i Skolval. Ett sätt att ta sig an denna problematik är att sätta högre mål för grundskolors deltagande i Skolval. Att ambitionen istället blir att elever fått möjlighet att delta i Skolval innan de går vidare till ett yrkesförberedande program.

Något att överväga är ge vissa av uppdragen som externa aktörer fått till den operativa projektgruppen. Det skulle kunna möjliggöra nationella satsningar för att bättre nå fokusområdena till skillnad från lokala satsningar som workshops på specifika platser i landet. Till exempel skulle verksamhetsutvecklare kunna anställas för att jobba uppsökande för att nå skolor som historiskt inte valt att delta i projektet eller metodutvecklare anställas för ett mer anpassat och pedagogiskt material. Vinsten med det vore en mer samlad kompetens och en tydligare avsändare i form av Skolval som projekt jämfört med kommuner eller ideella organisationer.

Informationsmaterial

Informationsmaterial som producerats inom projektet faller inom ett antal olika kategorier. Allt fysiskt material finns arkiverat i minst ett exemplar hos Sveriges Elevkårer och MUCF.

- Anmälningsmaterial är material som skickades ut för att informera om projektet och uppmuntra till anmälningar.
- Startpaketet är det material som skickades till anmälda skolor med syftet att underlätta förberedelse av valet.
- Valpaketet är det material som skickades till anmälda skolor med syftet att ge skolor det de behövde för att genomföra valdagen.
- Digitalt material är övrigt material som fanns tillgängligt via hemsida och vissa sociala medier. Exempelvis filmer, grafiskt kit och GIF:ar.

Strukturen för materialet bygger på upplägg från tidigare Skolval. Fokus dessa omgångar av Skolval har varit att anpassa materialet för målgruppen elever. Ambitionen har varit att korta ner texter och använda ett vardagligare språk i kombination med en layout som känns ung, utan att framstå som barnslig. Vi kom en bit på vägen men det finns fortfarande potential för ett bättre och mer elevanpassat material.

Något som möjligen förutsätts men som är viktigt att komma ihåg är att materialet alltid behöver uppdateras för varje ny omgång av Skolval. Dels rent grafiskt, dels med till exempel aktuella datum och aktuella kontaktuppgifter.

Material Skolval 2018

Anmälningmaterial 2018

Material	Upplaga
Anmälningbroschyr	5000
Turnéflyer	5000

Anmälningmaterialet utgjordes av två olika material med separata utskick, anmälningbroschyren och turnéflyern. Anmälningbroschyren gav information om Skolval som helhet och innehöll en anmälningstalng som kunde fyllas i och skickas in via post, vilket utgjorde en möjlighet att anmäla sig analogt. Turnéflyern marknadsförde enbart informationsturnén.

Båda dessa material skickades ut till skolor i målgruppen samt medlemsorganisationer i Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd. Exemplar gavs även till Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige för att kunna delas ut till respektive organisations medlemmar samt för att kunna användas på evenemang som till exempel mässor.

Dessa material var en del av ett flertal satsningar för att marknadsföra projektet och underlätta deltagandet. En stor bredd och mängd av information, metoder, kanaler (tryckmaterial, rundringning, turné, digitala utskick) och målgrupper är av vikt för att få in anmälningar.

Bild på delar av startpaket.

Startpaket 2018

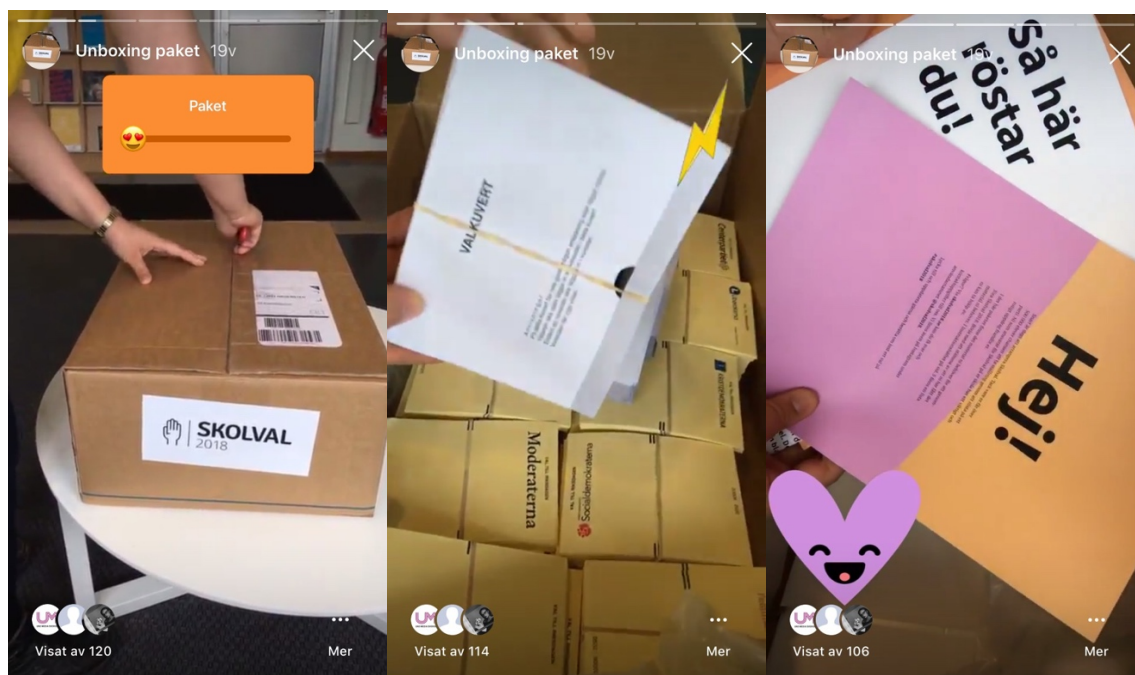
Material	Upplaga
Arrangörshäfte	2 000 + 2000 (pga omtryck)
Kontrollanthäfte	2 000
Arrangörsaffisch	2 000
Checklista	2 000
Skolvals-kuvert	2 000
Klistermärken	2000
Info om klistermärken	2000
Skolval & Särskolan	1000
Lättläst om Skolval	1000

Syftet med startpaketet var främst att ge skolorna en överblick över hur de kunde planera och förbereda det praktiska arbetet med valet, men även att uppmuntra till kringaktiviteter som till exempel temadagar eller debatter. "Skolval & Särskolan" var ett separat häfte som skickades ut till skolor med elever i särskolan. Efter önskemål från MUCF kompletterades även nämnda häfte med häftet "Lättläst om Skolval".

Startpaketen var planerade att vara färdiga för utskick i februari, men försenades till april, delvis på grund av ett från MUCF begärt omtryck av arrangörshäftet. Ett uppsamlade utskick till alla dittills anmälda skolor ägde rum, vilket krävde en del insatser. Alla startpaket packades för hand och frankerades av projektmedarbetare. Vid det uppsamlade första utskicket av hundratals paket fick en hämtning beställas via PostNord. Därefter skickades paket löpande varje vecka (till skolor som anmält sig föregående vecka) via PostNords allmänna brevlådor.

Turnémateriel 2018

Inför turnén för Skolval 2018 skalades turnémateriel som varit aktuellt 2014, som tryckta schan, block och pennor, bort till förmån för valurnor i valpaketet. Turnématerialet under Skolval 2018 utgjordes av roll-ups och tröjor med Skolvalls logotyp som användes av medarbetare under turnén.

Bilder från Instagram av uppackning av valpaket.

Valpaketet 2018

Material	Upplaga
Följebrev	2 000
Instruktionshäfte	2 000
Instruktionsaffisch	2 000
Valdagsaffisch	2 000
Valurna	2 000
Dekal	2 000

Valpaketet innehöll allt det material som skolorna behövde för att genomföra sin valdag. Förutom material som den operativa projektgruppen producerade ingick även valsedlar och valkuvert från Valmyndigheten. MUCF ansvarade för material från Valmyndigheten samt skötte upphandling av distributör för valpaketen. Ansvar för distributionslistor och att agera länk mellan skolor och distributören låg på den operativa projektgruppen.

Valsedlarna som ingick i valpaketet var för samma partier som Valmyndigheten distribuerar kostnadsfritt i det ordinarie valet, det vill säga för partier som fått minst 1 % av rösterna i ett av de senaste två valen samt blanka valsedlar. Mängden valsedlar skolan fick baserades på elevantalet som uppgivits i anmälan. Om en skola uppgivit elevantalet 100 distribuerades 100 valsedlar av varje sort i valpaketet. Följande partiers valsedlar distribuerades via Skolval 2018:

- Arbetarepartiet-Socialdemokraterna
- Centerpartiet
- Feministiskt Initiativ
- Kristdemokraterna
- Liberalerna (tidigare Folkpartiet)
- Miljöpartiet de gröna
- Moderaterna
- Sverigedemokraterna
- Vänsterpartiet

Instruktionshäftet utgjorde valpaketets grundstomme och riktade sig framförallt till Skolvals funktionärer, i synnerhet kontrollanten. I häftet fanns information om allt från möblering av vallokal till vilka röster som räknas som giltiga. I häftet ingick även arbetsdokument: ett protokoll, ett resultatformulär och ett kopieringsunderlag för hur man röstar. Affischerna i valpaketet var riktade till eleverna på skolan och hade syftet att marknadsföra valet och förklara hur röstningen går till.

En stor tillgång för skolorna var den medföljande valurnan som verkar ha varit mycket uppskattad och höjde känslan av att valet var "på riktigt". Dekalen med projektets logotyp klistrades fast på varje kולי av valpaket som gick ut. Syftet var att undvika att skolor tappade bort mottagna valpaket.

Digitalt material 2018

För att komplettera det skriftliga materialet och underlätta spridningen av information från projektet gjordes fyra korta filmer. Dessa lades ut på Youtube och fanns tillgängliga på projektets material-flik på hemsidan.

- Om Skolval – en film om projektet och en uppmaning att anmäla sin skola riktad till skolor/elever/personal.
- Att rösta – en film om hur röstningen går till riktad till elever som deltar i skolval.
- Ta emot röster – en film om hur röstmottagningen går till riktad till funktionärer inom skolval (arrangör, kontrollant, röstmottagare och rösträknare).
- Räkna röster – en film om hur rösträkningen går till riktad till funktionärer inom skolval (arrangör, kontrollant, röstmottagare och rösträknare).

Ett grafiskt kit togs fram som fanns tillgängligt via projektets hemsida. I detta fanns bilder som skolor kunde använda i sociala medier, diplom att dela ut till funktionärer samt information och filer för att till exempel kunna trycka egna tröjor.

Två olika sorters GIF:ar fanns även tillgängliga via hemsidan för att uppmuntra deltagande i Skolval samt att visa stegen för röstningen.

Allt tryckmaterial som ingick i startpaket och valpaket fanns även i digital form under material-fliken på projektets hemsida.

Material Skolval 2019

Anmälningmaterial 2019

Material	Upplaga
Anmälningbroschyr	5000
Turnéflyer	0

Under Skolval 2019 slogs anmälningmaterialet ihop till ett material istället för en anmälningbroschyr och en turnéflyer, som det varit under Skolval 2018. Under Skolval 2019 plockades även talongen bort från anmälningbroschyren vilket innebar att alla anmälningar behövde göras digitalt.

Materialet skickades ut till skolor i målgruppen samt medlemsorganisationer i Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd. Exemplar gavs även till Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige och Ung Media Sverige för att kunna delas ut till respektive organisations medlemmar samt för att kunna användas på evenemang som till exempel mässor.

Materialet gav resultat men var en del av många satsningar för att marknadsföra projektet. Mängden information, metoder, kanaler (tryckmaterial, rundringning, turné, digitala utskick) och målgrupper är av vikt för att få in anmälningar.

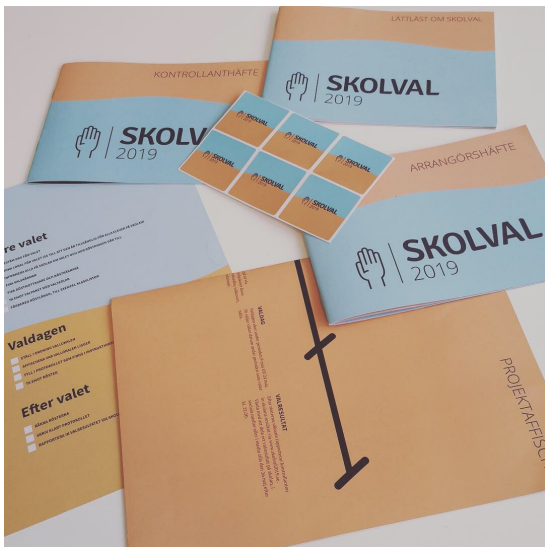

Bild på delar av startpaketet.

Startpaketet 2019

Material	Upplaga
Arrangörshäfte	750

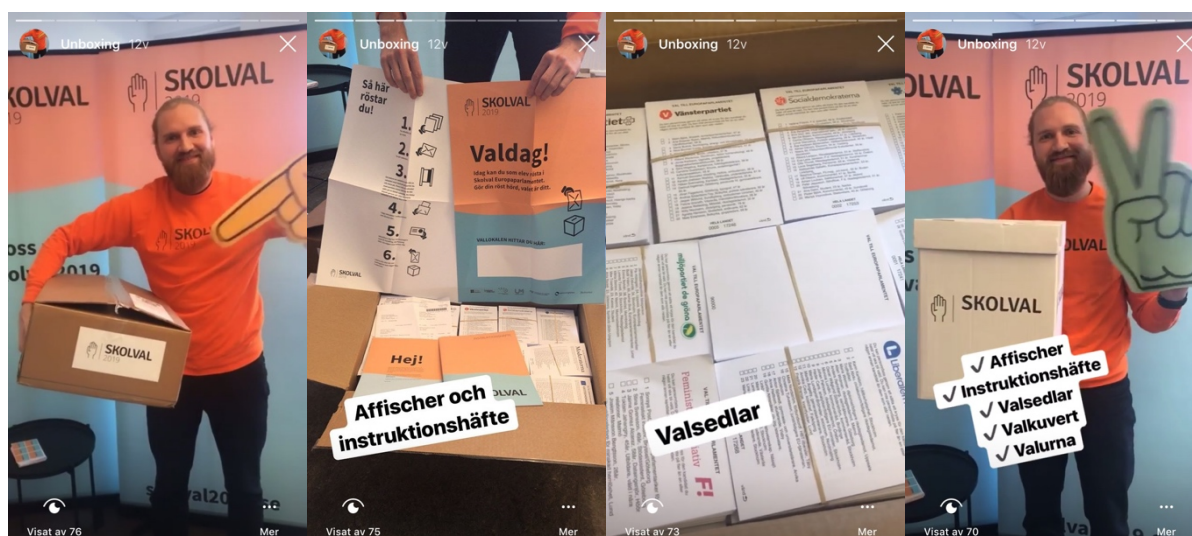
Kontrollanhäfte	750
Arrangörsaffisch	750
Checklista	750
Skolvals-kuvert	750
Klistermärken	750
Info om klistermärken	750
Skolval & Särskolan + Lättläst om Skolval	750

Syftet med startpaketet var främst att ge skolorna en överblick över hur de kunde planera det praktiska arbetet med valet, men även att uppmuntra till kringaktiviteter som till exempel temadagar eller debatter. "Skolval & Särskolan" och "Lättläst om Skolval" slogs ihop till ett gemensamt häfte och skickades under Skolval 2019 ut till alla deltagande skolor istället för endast till skolor med elever i särskolan.

Startpaketen började skickas ut i slutet av januari 2019. Alla startpaket packades för hand och frankerades av projektmedarbetare. Vid det uppsamlade första utskicket skickades alla paket till skolor som anmält sitt deltagande dittills. Därefter skickades paket löpande varje vecka (till skolor som anmält sig föregående vecka) via PostNords allmänna brevlådor.

Turnématerial 2019

Turnématerialet 2019 följde samma koncept som 2018. Tryckta scheman, block och pennor skalades bort till förmån för valurnor i valpaketet. Turnématerialet utgjordes av roll-ups och tröjor med Skolvals logotyp som användes av medarbetare under turnén.

Bilder från Instagram av uppackning av valpaket.

Valpaketet 2019

Material	Upplaga
Följebrev	750
Instruktionshäfte	750
Instruktionsaffisch	750
Valdagsaffisch	750
Valurna	750
Dekal	1000

Valpaketet innehöll allt det material som skolorna behövde för att genomföra sin valdag. Förutom material som den operativa projektgruppen producerade ingick även valsedlar och valkuvert från Valmyndigheten. MUCF ansvarade för material från Valmyndigheten samt skötte upphandling av distributör för valpaketen. Ansvar för distributionslistor och att agera länk mellan skolor och distributören låg på den operativa projektgruppen.

Valsedlarna som distribuerades var för samma partier som Valmyndigheten distribuerar kostnadsfritt i det ordinarie valet, det vill säga för partier som fått minst 1 % av rösterna i ett av de senaste två valen samt blanka valsedlar. Mängden valsedlar skolan fick baserades på elevantalet som uppgivits i anmälan. Om en skola uppgivit elevantalet 100 distribuerades 100 valsedlar av varje sort i valpaketet. Följande partiers valsedlar distribuerades via Skolval 2019:

- Arbetarepartiet-Socialdemokraterna
- Centerpartiet
- Feministiskt initiativ
- Kristdemokraterna
- Liberalerna (tidigare Folkpartiet)
- Miljöpartiet de gröna
- Moderaterna
- Piratpartiet
- Sverigedemokraterna
- Vänsterpartiet

Instruktionshäftet utgjorde valpaketets grundstomme och riktade sig framförallt till Skolvals funktionärer, i synnerhet kontrollanten. I häftet fanns information om allt från möblering av vallokal till vilka röster som räknas som ogiltiga. I häftet ingick även arbetsdokument: ett protokoll och ett kopieringsunderlag för hur man röstar.

Affischerna i valpaketet var riktade till eleverna på skolan och hade syftet att marknadsföra valet och förklara hur röstningen går till.

En stor tillgång för skolorna var den medföljande valurnan som verkar ha varit mycket uppskattad och höjde känslan av att valet var "på riktigt". Dekalen med projektets logotyp klistrades fast på varje kolli som gick ut. Syftet var att undvika att skolorna tappade bort mottagna valpaket.

Digitalt material Skolval 2019

Då vissa instruktioner förändrades mellan Skolval 2018 och Skolval 2019 lades resurser på att uppdatera och delvis skapa nya informationsfilmer. Dessa lades ut på Youtube och fanns tillgängliga på projektets material-flik på hemsidan.

- Att rösta – en film om hur röstningen går till riktad till elever som deltar i skolval.
- Ta emot röster – en film om hur röstmottagningen går till riktad till funktionärer inom skolval (arrangör, kontrollant, röstmottagare och rösträknare).
- Räkna röster – en film om hur rösträkningen går till riktad till funktionärer inom skolval (arrangör, kontrollant, röstmottagare och rösträknare).

Likt Skolval 2018 fann ett grafiskt kit tillgängligt via projektets hemsida. I detta fanns bilder som skolor kunde använda i sociala medier, diplom att dela ut till funktionärer samt information och filer för att till exempel kunna trycka egna tröjor.

Två olika sorters GIF:ar fanns även tillgängliga via hemsidan för att uppmuntra deltagande i Skolval samt att visa stegen för röstningen.

Allt tryckmaterial som ingick i startpaket och valpaket fanns även i digital form på material-fliken på projektets hemsida.

Evenemang Skolval 2018

Tre huvudsakliga fysiska evenemang genomfördes inför Skolval 2018.

- Närvaro under mässan Skolforum tillsammans med MUCF i samband med lansering av projektet i oktober 2017.
- Informationsturnén som varade i fem veckor, merparten i mars månad 2018.
- Deltagande under Sveriges Elevkårs nationella medlemskonferens Upptakt18 i maj 2018.

Skolforum 2017

På initiativ av MUCF inleddes projektet tidigare än planerat för att hinna genomföra en kampanj i samband med höstlovet 2017, då många skolor planerar inför nästkommande termin. Tanken var att skolor skulle anmäla och förbereda valet samt gärna hålla kringaktiviteter, som temadagar eller debatter, under vårterminen 2018. Då valperioden, alltså tidsspännet för skolor att genomföra sina val, låg nära inpå skolstarten i höstterminen 2018 ansågs det bättre att skolor kommit igång med redan på vårterminen. Den operativa projektgruppen ordnade en mailkampanj och en hemsida. Tyvärr blev dock inte anmälningssystemet klart i tid. Som en del av denna satsning hade MUCF en överenskommelse med UR vilket gjorde att Skolval fick vara en del av deras monter under mässan Skolforum, som arrangeras under höstlovet. Där representerades Skolval av den operativa projektledaren samt medarbetare från MUCF. Hemsidan visades upp och flyers om Skolval delades ut.

Informationsturnén 2018

Informationsturnén genomfördes fem veckor under våren med huvudsyfte att informera om Skolval 2018 och inspirera till kringaktiviteter som till exempel temadagar och debatter.

Ett informationspass var två timmar långt och innehöll information om hur man arrangerar Skolval, en workshop för aktiviteter i samband med Skolval, samt en avslutande frågesport. Deltagare bjöds även på fika.

DELTAGARE	Anmälda	Deltagande	Bortfall
Stockholm 19/2	38	25	13
Gävle 20/2	23	22	1
Borlänge 21/2	19	16	3
Västerås 22/2	26	22	4
Sundsvall 26/2	22	4	18
Östersund 27/2	17	15	2
Umeå 28/2	17	17	0

Luleå 1/3	29	20	9
Malmö 5/3	60	41	19
Helsingborg 6/3	64	37	27
Hässleholm 7/3	24	20	4
Växjö 8/3	35	29	6
Kalmar 9/3	23	18	5
Göteborg 13/3	100	53	47
Karlstad 14/3	36	30	6
Örebro 15/3	37	25	12
Uppsala 19/3	62	35	32
Stockholm 20/3	118	70	48
Norrköping 21/3	30	21	9
Linköping 22/3	57	45	12
Jönköping 23/3	41	29	12
TOTALT	878	594	284

SKOLOR	Anmälda	Deltagande	Bortfall
Stockholm	13	11	2
Gävle	6	6	0
Borlänge	6	4	2
Västerås	6	6	0
Sundsvall	5	3	2
Östersund	4	4	0
Umeå	5	5	0
Luleå	6	5	1
Malmö	18	14	4
Helsingborg	21	17	4
Hässleholm	9	8	1
Växjö	11	10	1
Kalmar	8	7	1
Göteborg	28	18	10
Karlstad	12	10	2
Örebro	10	10	0
Uppsala	18	14	4
Stockholm	22	13	9
Norrköping	7	6	1
Linköping	13	10	3
Jönköping	10	9	1
TOTALT	238	190	48

Totalt genomfördes 21 stopp, med ca 600 deltagare (varav en majoritet elever) från 190 skolor. Det är fler stopp, färre deltagare och liknande antal deltagande skolor i jämförelse med redovisade siffror för åren 2014 och 2010. Då bortfall inte alls nämns i 2014:s rapport är förklaringen till färre deltagare under denna turné troligen att närvaron inte följts upp tidigare år utan att endast anmälda deltagare redovisats. Kostnadsfria träffar innebär ofta bortfall.

Deltagare fick utvärdera passen på en skala från 1 till 5, där framgick att passen var uppskattade och uppfyllde sitt syfte. På frågan vad deltagare tyckte om passet gav 33,7 % en 4:a och 52 % en 5:a. På frågan om deltagarna efter passet visste hur de skulle genomföra skolval på sin skola svarade 26,2% en 4:a och 69,6% med en 5:a.

Efter en förfrågan från Trollhättans stad genomfördes även variant av ett informationspass under en arrangerad demokratidag den 27 april.

Upptakt18

Under Sveriges Elevkårers nationella mötesplats Upptakt18 den 4e maj anordnade Skolval 2018 en debatt i samarbete med podden "Statsminister för en dag". I publiken satt ca 400 representanter från 110 gymnasieskolor i Sverige. Alla ungdomsförbund till riksdagspartierna samt Unga Feminister och Ung Pirat bjöds in till debatten. Alla medverkade förutom Ung Pirat. Delar av debatten spelades in och släpptes i efterhand som podd. Avsnitten finns bland annat tillgängliga via Statsminister för en dags hemsida: <http://www.statsministerforendag.se/skolval-2018/>

Det huvudsakliga syftet med debatten var att inspirera elevkårerna att arrangera egna debatter på sina skolor. Men debatten i sig gav även inblick i de olika ungdomsförbundens ståndpunkter. Eftersom debatten släpptes i poddform gavs även elever som inte hade möjlighet att delta i Upptakt18 chansen till samma kunskap.

Skolval 2018 hade även en mässplats under Upptakt18 där det gick att kika på projektets material, prata med medarbetare, fika, delta i tävling och lämna frågor till nämnda debatt. Två seminarier hölls även under Upptakt18 som var en variant av informationspasset där tyngden låg på en workshop om kringaktiviteter till valet.

Kulturdepartementet @KulturdepSv · 4 maj

Vi måste fortsätta kämpa för att alla ska kunna leva sina liv i frihet, säger Alice Bah Kuhnke på Sveriges Elevkärs nationella konferens Upptakt i Jönköping. #skolval2018 @Skolval2018 regeringen.se/artiklar/2017/...

Bild från debatten under Upptakt18 samt ett Twitter-inlägg från Kulturdepartementet där demokratiministern talar och #skolval2018 finns med.

Övriga insatser Skolval 2018

Under demokratidagen i Trollhättan utbildades ca 110 elever från 9 olika skolor. Under seminarier i samband med Upptakt18 utbildades ca 200 deltagare från uppskattningsvis 30 olika (för projektet nya) skolor.

Dessa insatser hopräknat med turnén innebär att projektet genom olika evenemang under Skolval 2018 totalt nått uppskattningsvis 904 deltagare och 229 skolor.

Evenemang Skolval 2019

Tre huvudsakliga fysiska evenemang genomfördes inför Skolval 2019.

- Närvaro under mässan Skolforum tillsammans med MUCF i samband med lansering av projektet i oktober 2018.
- Informationsturnén som varade i tre veckor under mars månad 2019.
- Deltagande under Sveriges Elevkårs nationella medlemskonferens Upptakt19 under maj 2019.

Skolforum 2018

Lanseringen av Skolval 2019 följde samma strategi som inför Skolval 2018. En mailkampanj till skolor i målgruppen samt närvaro under mässan Skolforum. Under Skolforum 2018 bekostade MUCF en egen mässplats för Skolval 2019. Där representerades Skolval av den operativa projektledaren, medarbetare från Ung Media Sverige samt medarbetare från MUCF. Hemsidan visades upp och flyers om Skolval delades ut. Anmälningssystemet var klart och mässdeltagare kunde anmäla sin skola på plats.

Informationsturnén 2019

Informationsturnén genomfördes tre veckor under våren med huvudsyfte att informera om Skolval 2019 och inspirera till kringaktiviteter som till exempel temadagar och debatter.

Ett pass var två timmar långt och innehöll information om hur man arrangerar Skolval, en workshop för aktiviteter i samband med Skolval samt en avslutande frågesport. Deltagare bjöds även på fika.

DELTAGARE	Anmälda	Deltagande	Bortfall
Göteborg 5/3	35	19	16
Malmö 6/3	14	11	3
Växjö 7/3	11	9	2
Linköping 11/3	12	10	2
Karlstad 12/3	3	1	2
Stockholm 14/3	55	38	17
Uppsala 15/3	10	10	0
Umeå 19/3	3	2	1
Luleå 21/3	8	7	1
TOTALT	151	107	44

SKOLOR	Anmälda	Deltagande	Bortfall
Göteborg 5/3	6	5	1
Malmö 6/3	3	3	0
Växjö 7/3	2	2	0
Linköping 11/3	2	2	0
Karlstad 12/3	1	1	0
Stockholm 14/3	14	12	2
Uppsala 15/3	3	3	0
Umeå 19/3	1	1	0
Luleå 21/3	2	2	0
TOTALT	34	31	3

Totalt genomfördes 9 stopp, med ca 110 deltagare (en majoritet elever) från 31 skolor. Det var färre stopp, deltagare och antal skolor jämfört med turnén 2018 vilket också var väntat. En förklaring är att Skolval 2019 låg inom samma läsår som Skolval 2018 och att många personer i målgruppen redan hade genomfört ett Skolval och inte kände behov av ytterligare information. En annan förklaring är att intresset för Europaparlamentsvalet generellt sett är lägre, i skolans värld och i samhället i stort.

Deltagare fick utvärdera passen på en skala från 1 till 5, där framgick att passen var uppskattade och uppfyllde sitt syfte. På frågan vad deltagare tyckte gav 41,67 % passet en 4:a och 43,75 % en 5:a. På frågan om deltagarna efter passet visste hur de skulle genomföra skolval på sin skola svarade 22,92 % med en 4:a och 70,83 % med en 5:a.

Upptakt19

Under Sveriges Elevkårers nationella mötesplats Upptakt19 den 3e maj hölls ett ca 60 minuter långt pass om Skolval. På plats fanns över 300 gymnasieelever från ca 100 olika skolor. Passet innehöll grundinformation om projektet, inspiration och goda exempel på kringaktiviteter i samband med valet samt en visning av UR:s satsning "Fatta EU".

Skolval 2019 hade även en mässplats under Upptakt19 där det gick att kika på projektets material, prata med medarbetare, fika, delta i tävlingar och lämna frågor som dels besvarades under nämnda pass och dels besvarades via sociala medier.

Denna insats hopräknat med turnén innebär att projektet totalt nått uppskattningsvis 407 deltagare och 100 skolor.

Bilder från pass och mäsplats under Upptakt19.

Kommunikation

Det kommunikativa arbetet under Skolval 2018 och 2019 har haft som fokus att generera så många anmälningar som möjligt och att göra uppdraget att arrangera skolval enkelt och kul. Därför blev den huvudsakliga målgruppen elever och lärare i övre grundskolan och gymnasiet. Ett sekundärt mål var att informera allmänheten om Skolval och låta elever kommentera projektet och dess valresultat.

Kommunikationsplan

En gemensam kommunikationsplan för projektet skapades tillsammans med MUCF som utgick ifrån planen 2014, se Bilaga 3.

Media

MUCF har på det stora hela ansvarat för det proaktiva arbetet med media för Skolval 2018 och Skolval 2019 och producerat ett antal pressmeddelanden. Inom den operativa projektgruppen har framförallt fokus varit på lokalmedia i samband med turnéerna. Dessa insatser resulterade i ett antal genomslag, mest för Skolval 2018.

Hemsida 2018

Eftersom projektet tidigare lades på initiativ av MUCF, med målsättningen att lansera i samband med höstlovet 2017, fattades ett beslut om att ha en relativt enkel hemsida som snabbt kunde produceras och lanseras. Hemsidan gjordes i Wordpress med hjälp av IT-ansvarig från Sveriges Elevkårer och mobilanpassning av sidan prioriterades.

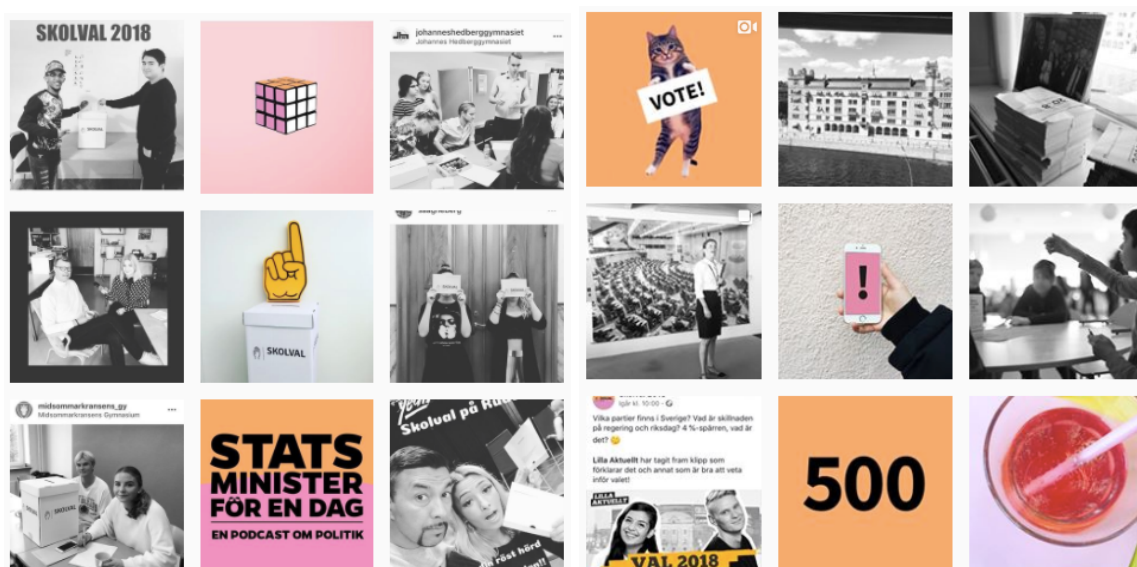
Start-sida för <http://www.skolval2018.se/>

Rundringning 2018

En rundringning genomfördes till skolor i målgruppen med ambition om att nå ansvarig samhällskunskapslärare eller rektor. Generellt handlade samtalet om att anmäla skolan till Skolval 2018, men under februari och mars ringdes skolor också för att marknadsföra informationsturnén. Totalt ringdes 3732 skolor/skolenheter, varav många av dessa ett flertal gånger.

Sociala medier 2018

Kanal	Antal
Facebook	560 likes och 576 följare
YouTube	11 686 visningar
Twitter	63 följare
Instagram	590 följare
#skolval2018	883 inlägg

Bildexempel från Skolval 2018:s Instagram.

Hemsida 2019

För att skapa enhetlighet användes samma struktur för Skolval 2019:s hemsida som för Skolval 2018. Hemsidan gjordes i Wordpress med hjälp av IT-ansvarig från Sveriges Elevkårer och mobilanpassning av sidan var något som prioriterades.

Start-sida för <http://www.skolval2019.se/>

Rundringning 2019

En rundringning genomfördes till skolor i målgruppen med ambition om att nå ansvarig samhällskunskapslärare eller rektor. Generellt handlade samtalet om att anmäla skolan till Skolval 2019, men under januari och mars ringdes skolor också för att marknadsföra informationsturnén. Totalt ringdes 3732 skolor/skolenheter, de flesta endast en gång.

Sociala medier 2019

Kanal	Antal
Facebook	331 likes och 333 följare
YouTube	749 visningar
Twitter	16 följare
Instagram	236 följare
#skolval2018	228 inlägg

Bildexempel från Skolval 2019:s Instagram.

Administration av Skolval 2018 och Skolval 2019

Administration av skolval innebär:

- Hantering av anmälningar.
- Frågor gällande valens praktiska genomförande.
- Hantering av inrapporterade valresultat.
- Uppföljning, utredning och åtgärdande av oegentligheter vid genomförda skolval.

Hantering av anmälningar 2018

Det totala antalet anmälningar till Skolval 2018 landade på 1718 stycken, varav 1714 i anmälningssystemet och fyra i ett separat dokument för anmälningar från skolor utomlands.

Vi arbetade likt tidigare Skolval utifrån premisen att en tidig anmälan betyder tidigare tillgodogörande av material och tidigare planering, vilket generellt bör resultera i mer genomarbetade och kvalitativa skolval. För Skolval 2018 där skolstart och valperiod legat närmare varandra jämfört med tidigare år var detta ännu viktigare. För att få in anmälningar i tid lyftes 1 maj som sista dagen att anmäla sig för att garanterat få material. Anmälan var dock öppen till den 15 augusti. Den kommunikativa strategin ändrade anmälningsflödet markant jämfört med tidigare år vilket kan ses i kommande diagram. Olika datum för sista anmälan kan skapa förvirring, men en lärdom är att många väntar in i (vad de tror är) det sista med att anmäla sig.

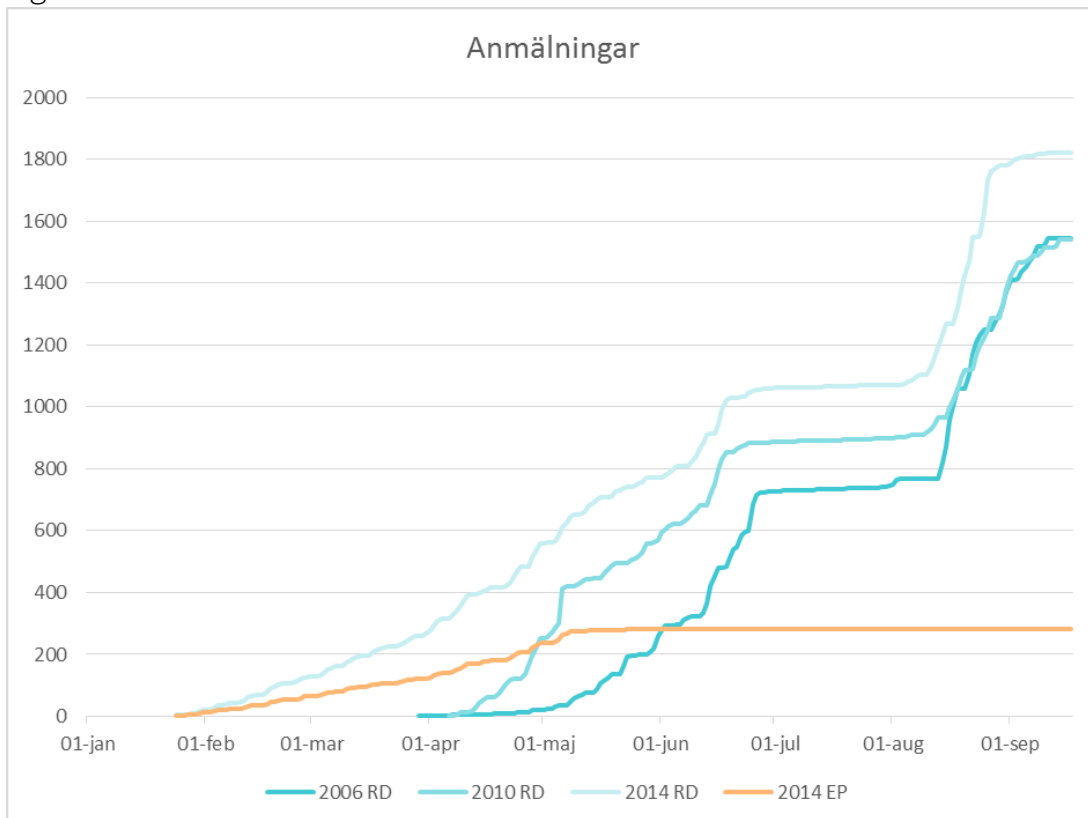
Varje anmälan granskades och godkändes manuellt av medarbetare. I en hel del fall behövde skolan kontaktas för kompletteringar. Skolorna jämfördes med Skolverkets register och anmälningar som bedömdes vara falska togs bort.

Utvecklingen av anmälningar för Skolval 2018 över tid kan ses i Figur 1. Motsvarande utveckling för de senaste fyra genomförda skolvalen ses i Figur 2. Antal anmälningar för Skolval 2018 per månad kan ses i Figur 3.

Figur 1

Figur 2

Figur 3

Frågor gällande skolvalens praktiska genomförande Skolval 2018

Skolval 2018 genomfördes som tidigare skolval under så kallade skolvalsperioder, en begränsad tidsram då skolan själv väljer datum för sitt val. Denna gång pågick skolvalsperioden från den 27 augusti till den 7 september, ca två veckor innan det ordinarie valet.

Under perioden mellan anmälan och valdag hörde skolor av sig med diverse frågor. Det rörde sig om borttappade lösenord, felaktiga postnummer, paket som inte dykt upp, material som saknades, frågor gällande instruktioner eller tips om aktiviteter. Projektets medarbetare fanns tillgängliga för frågor via ett eget växelnummer, en info-mail samt sociala medier.

Inrapportering av valresultat Skolval 2018

Alla inrapporterade valresultat granskades dels automatiskt av systemet utifrån ett antal faktorer, dels manuellt av projektets medarbetare utifrån ett antal frågeställningar. Syftet var att följa upp situationer när siffrorna inte gick jämnt ut eller när betydande frånsteg från instruktionerna rapporterats eller misstänkts.

I princip alla inrapporteringar gjordes under valperiodens andra veckas senare hälft, med tyngd på fredagen. Detta trots uppmaningar om att vara ute i god tid. En stor

del av detta berodde på att de flesta skolor inte arrangerar sina skolval förrän i mitten eller slutet av samma vecka. Att Skolval 2018:s valperiod låg närmare skolstart än tidigare år spelade troligen även in. Detta satte press på det tekniska systemet såväl som på medarbetare som skulle granska resultaten. Efter släppet av det preliminära valresultatet låg hela systemet nere på grund av att intresset och således trafiken till sidorna var stort. Detta medförde att den operativa projektgruppen fick pausa arbetet med granskningen av valresultat i ca 2 dagar.

Totalt rapporterade 1554 skolor in valresultat Skolval 2018, varav 1528 blev godkända.

Deadline för inrapportering av valresultat för det preliminära valresultatet var midnatt 7 september. Deadline för inrapportering av det slutgiltiga valresultatet var midnatt 12 september, en dag senare än planerat på grund av att systemet legat nere. Den senare deadline kommunicerades inte externt förrän den 10 september. Utskick av sms samt rundringning till alla skolor anmälda som inte rapporterat in sitt valresultat genomfördes för att få in så många resultat som möjligt. Efter den 12 september var det inte möjligt att rapportera in valresultat.

Oegentligheter vid genomförda Skolval 2018

Antalet uppföljda skolor	216
Antalet diskvalificeringar	26
Antalet bedömningsfall (till MUCF)	11

Alla oegentligheter eller undantag jämfördes mot de så kallade Valprinciperna (se bilaga 2), ett dokument som upptecknades på initiativ av den operativa projektledaren 2014 och som under Skolval 2018 reviderades och åter stämdes av med MUCF. Valprinciperna innehöll ett antal exempel på felsteg, missförstånd och undantag samt riktlinjer för vilken åtgärd som ska vidtas (släppa igenom, följa upp/korrigeras eller diskvalificeras) i varje enskilt fall. Valprinciperna var till stor hjälp för att kunna bedöma fallen snabbt och undvika godtycklighet.

De vanligaste oegentligheterna kunde korrigeras efter ett telefonsamtal. Ofta berodde dessa på feltolkningar av inrapporteringsformuläret och handlade främst om att ha missat intyga att valet gått korrekt till.

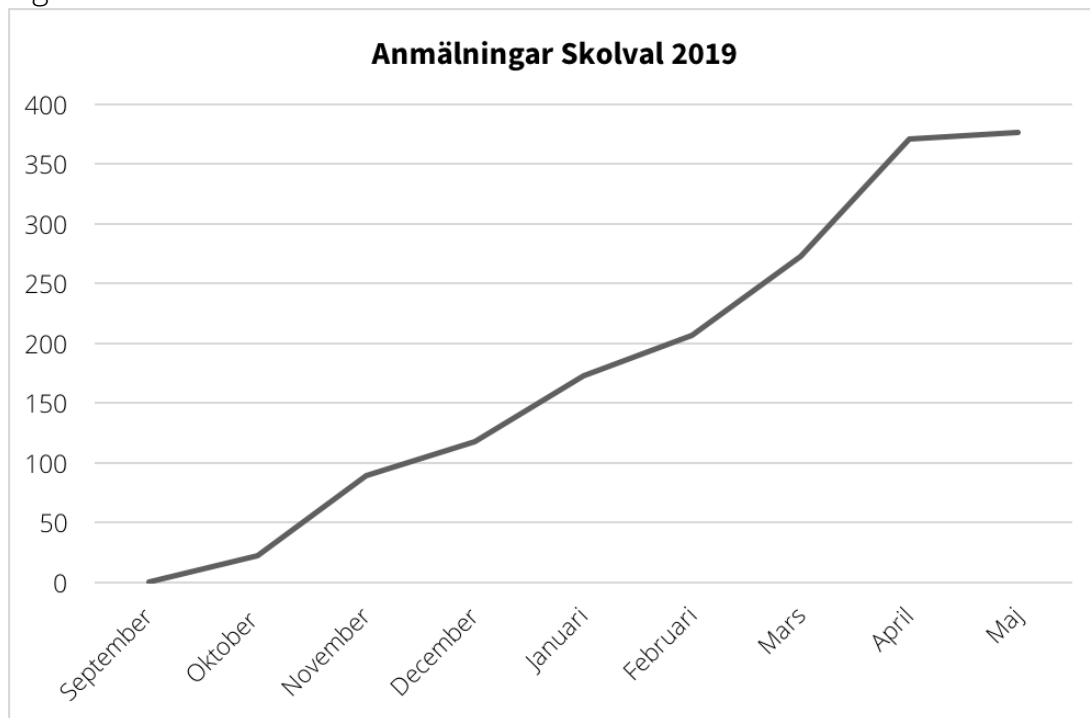
Gränsfall eller fall som inte föll inom ramen för Valprinciperna togs vidare till MUCF som beslutade om huruvida valresultatet skulle godkännas eller ej.

Hantering av anmälningar 2019

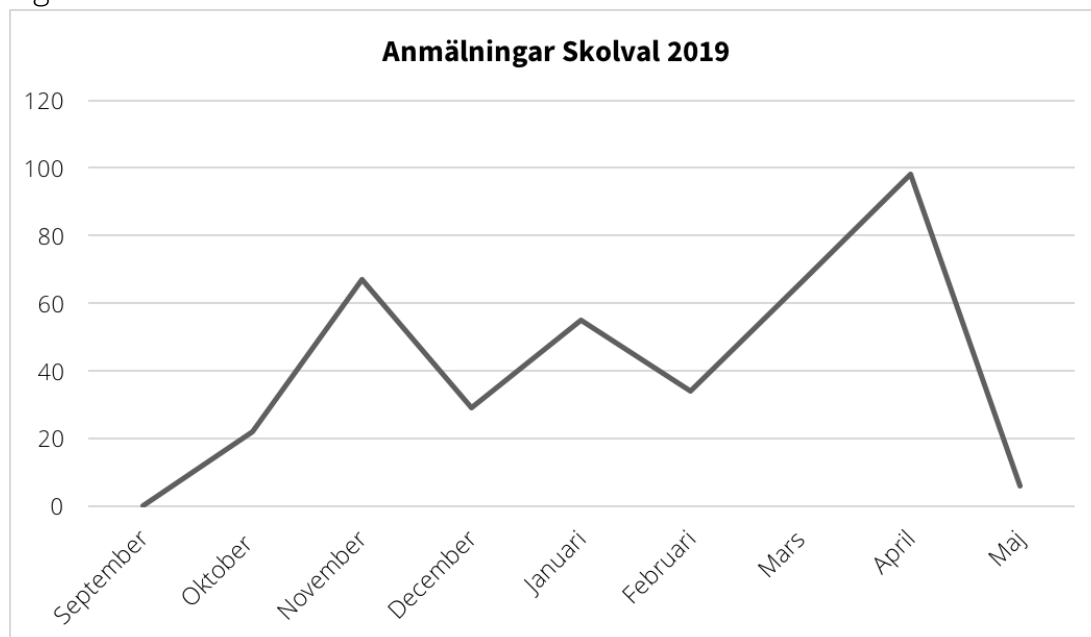
Det totala antalet anmälningar till Skolval 2019 landade på 377 stycken, varav 375 i anmälningssystemet och två i ett separat dokument för anmälningar från skolor utomlands.

Varje anmälan granskades och godkändes manuellt av medarbetare. I en hel del fall behövde skolan kontaktas för kompletteringar. Skolorna jämfördes med Skolverkets register och anmälningar som bedömdes vara falska togs bort. Utvecklingen av anmälningar för Skolval 2019 över tid kan ses i Figur 4. Antal anmälningar för Skolval 2019 per månad kan ses i Figur 5.

Figur 4

Figur 5

Frågor gällande skolvalens praktiska genomförande Skolval 2019

Skolval 2019 genomfördes som tidigare skolval under så kallade skolvalsperioder, en begränsad tidsram då skolan själv väljer datum för sitt val. Valperioden för Skolval 2019 pågick från den 9 till den 24 maj, ca två veckor innan det ordinarie valet.

Under perioden mellan anmälan och valdag hörde skolor av sig med diverse frågor. Det rörde sig om borttappade lösenord, felaktiga postnummer, paket som inte dykt upp, material som saknades, frågor gällande instruktioner eller tips om aktiviteter. Projektets medarbetare fanns tillgängliga för frågor via ett eget växelnummer, en info-mail samt sociala medier.

Inrapportering av valresultat Skolval 2019

Alla inrapporterade valresultat granskades dels automatiskt av systemet utifrån ett antal faktorer, dels manuellt av projektets medarbetare utifrån ett antal frågeställningar. Syftet var att följa upp situationer när siffrorna inte gick jämnt ut eller när betydande frånsteg från instruktionerna rapporterats eller misstänkts. Totalt rapporterade 321 skolor in valresultat Skolval 2019, varav 315 blev godkända.

Deadline för inrapportering av valresultat för det preliminära valresultatet var midnatt 24 maj. Deadline för inrapportering av det slutgiltiga valresultatet var midnatt 28 maj. Utskick av sms samt rundringning till alla skolor anmälda som inte

rapporterat in sitt valresultat genomfördes för att få in så många resultat som möjligt. Efter den 28 maj var det inte möjligt att rapportera in valresultat.

Oegentligheter vid genomförda Skolval 2019

Antalet uppföljda skolor	84
Antalet diskvalificeringar	6
Antalet bedömningsfall (till MUCF)	5

Alla oegentligheter eller undantag jämfördes mot de så kallade Valprinciperna (se bilaga 2), dokumentet som uppdaterades under Skolval 2018 reviderades igen och stämdes återigen av med MUCF under Skolval 2019.

De vanligaste oegentligheterna kunde korrigeras efter ett telefonsamtal. Ofta berodde dessa på feltolkningar av inrapporteringsformuläret och handlade främst om att ha missat intyga att valet gått korrekt till.

Gränsfall eller fall som inte föll inom ramen för Valprinciperna togs vidare till MUCF som beslutade om huruvida valresultatet skulle godkännas eller ej.

Den operativa projektledarens kommentar

Ansvar, mandat och informationsflöde

MUCF har som myndighet haft helhetsansvar för projektet men har även ansvarat för vissa praktiska delar som till exempel upphandling av distribution av valpaket, beviljande av medel till externa aktörer, vissa kommunikationsinsatser samt system för anmälan och inrapportering av valresultat. Det finns utmaningar med att dela upp ansvaret för ett projekt mellan olika organisationer. En lärdom är att det ofta lönar sig att lägga tid på att tydliggöra ansvar och mandat. På det stora hela har arbetet med Skolval 2018/2019 flutit på, men det finns rum för utveckling. Att klargöra vilka nyckelpersoner som ansvarar för vilka beslut samt hur information ska överföras mellan olika aktörer skulle effektivisera en del processer inom projektet.

System för anmälan och inrapportering av valresultat

Att MUCF ansvarar för systemet för anmälningar och inrapportering ses som något positivt. Det har inneburit en kontinuitet i projektet och att hjulet inte behövt uppfinnas på nytt. Denna ansvarsfördelning har dock till viss del hämmat utvecklingen av systemet. Vissa förbättringar har uteblivit som skulle underlättat för deltagande skolor och den operativa projektgruppen, som jobbat i systemet och administrerat anmälningar och valresultat. En önskan är att systemet ses över i samråd med den operativa projektgruppen och på sikt uppgraderas, en mobilanpassning skulle till exempel med stor sannolikhet uppskattas av målgruppen. Att systemet följer den grafiska profilen för projektet och att språket harmoniserar med projektets övriga kommunikation är ett annat exempel som skulle ge ett mer enhetligt och förtroendeingivande intryck.

Beslut om valens genomförande

Skolval skulle i framtiden vinna på att det är tydligt vem som ansvarar för ramar och regler för hur valen ska genomföras. Den uttalade ambitionen är att Skolval ska likna de ordinarie valen så mycket det är praktiskt möjligt, då behövs det göras nya bedömningar när rutiner för de ordinarie valen förändras. Ett exempel från projektet är när röster på oregistrerade partier började räknas som ogiltiga under 2018. Det innebar förändringar i instruktioner och inrapporteringsformulär för Skolval 2019, något som fångades upp och drevs igenom av den operativa projektgruppen. En rekommendation är att uppdraget att bevaka och fatta beslut om eventuella ändringar gällande valens genomförande ligger på ansvarig myndighet samt att dessa förändringar kommuniceras i god tid till den operativa projektgruppen.

Utförarorganisationer och styrgrupp

Att organisationer från det unga civilsamhället, framförallt organisationer som engagerar elever, fått ansvara för den operativa driften av Skolval 2018/2019 har varit en stor tillgång. Dessa organisationer sitter på mycket kunskap och praktisk erfarenhet vad gäller att skapa engagemang hos målgruppen. Något som är bra att ha medvetenhet kring är att ramarna för projektet till stor del spikas i ansökan och dess medföljande budget. Mål och löften i nämnda dokument är det som projektledaren följer och levererar efter. Det är främst i arbetet med ansökan som utförarorganisationerna har chansen att påverka det operativa arbetet i projektet.

Under Skolval 2018/2019 har representanter från det så kallade utförarorganisationerna, som utgjort styrgruppen, främst haft rollen att följa den operativa projektgruppens arbete samt att agera ambassadörer för projektet. Totalt har styrgruppen träffats sex gånger. Projektledaren har skickat rapporter till styrgruppen en gång per månad där projektets framskridande sammanfattats. Dessa rapporter har även skickats till berörda medarbetare hos MUCF samt övriga intressenter som till exempel ordföranden i utförarorganisationerna.

En av utförarorganisationerna, Sveriges Elevkårer, har tagit arbetsgivaransvar och ekonomiskt ansvar för projektet. Logistiskt och resursmässigt har detta varit lyckat. En utmaning med detta upplägg är att det innebär att en av utförarorganisationerna drar ett tyngre lass men också får mer inblick i projektet. Viktigt att förtydliga är att Sveriges Elevkårer inte haft möjlighet att styra eller påverka projektet mer än resterande utförarorganisationer. Dock har kvaliteten på projektet höjts av att det funnits specialister på Sveriges Elevkårer som den operativa projektgruppen kunnat bolla olika frågor med som: personalchef, ekonomichef, kommunikationschef och IT-ansvarig för att nämna några. Detta upplägg är att föredra men det är bra om det finns en medvetenhet kring att organisationen som tar huvudansvar bland utförarorganisationerna bör vara stabil och ha tillräckligt med resurser för att ta sig an uppdraget.

Bilagor

Alla bilagor bifogas som separata filer.

Bilaga 1: Ekonomisk redovisning Skolval 2018 och 2019

Filnamn: Bilaga 1 - Ekonomisk redovisning Skolval.xlsx

Filnamn: Bilaga 1 - Interna kostnader Skolval.xlsx

Innehåller den ekonomiska redovisningen för projektet samt sammanställningen av interna kostnader.

Bilaga 2: Valprinciper

Filnamn: Bilaga 2 - Valprinciper.pdf

Innehåller Valprinciperna, det dokument med riktlinjer och regelverk som de flesta bedömningarna av valresultat utgick från gällande undantag och frånsteg från instruktionerna.

Bilaga 3: Kommunikationsplan

Filnamn: Bilaga 3 - Kommunikationsplan.pdf

Innehåller den gemensamma kommunikationsplanen som upprättades av den operativa projektgruppen och MUCF.

Bilaga 4: Budskapsplattform

Filnamn: Bilaga 4 - Budskapsplattform.pdf

Innehåller den gemensamma budskapsplattformen som upprättades på initiativ av MUCF.

Bilaga 2: Skolvalen 2018 och 2019 En statsvetenskaplig utvärdering

Skolvalen 2018 och 2019

En statsvetenskaplig utvärdering

Michele Micheletti och Annasara Agfors

Förord MUCF

I denna rapport utvärderas arbetet med det regeringsuppdrag Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har haft att genomföra skolvalen inför de allmänna valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019. Det är första gången som en totalundersökning av alla skolor som hade möjlighet att delta genomförs. Utvärderingen har använt forskning om politiskt deltagande och offentlig statistik för att analysera mönster i deltagandet vid skolvalen men också över tid. De skolor som valde att avstå från att delta i skolvalet 2018 har uppmärksammas och en enkät har genomförts för att förstå varför skolorna valt att inte delta.

Utvärderingen ger en detaljerad kartläggning av deltagandet i skolval och har uppmärksammar skillnader i deltagande mellan Sveriges skolor. Utvärderingen visar att det finns en stabilitet i skillnaderna över tid och att det krävs särskilda insatser för att friskolor, yrkesprogram och särskolor ska öka sitt deltagande. Gapet mellan dessa skolor och övriga skolor kommer inte att försvinna av sig självt. Kartläggningen visar också att de skolor som en gång har deltagit i skolval fortsätter med detta, skolvalsdeltagande kan närmast beskrivas som en vana. Utvärderingen är framåtsyftande och ger förslag på utvecklingsområden inom regeringsuppdraget.

Vi vill rikta ett stort tack till professor Michele Micheletti och Annasara Agfors vid Stockholms universitet som genomförd utvärderingen. Uppdraget har varit att utvärderingen ska utföras självständigt och fristående från myndighetens uppdrag att genomföra skolval. Ett särskilt tack riktas till de skolledare som svarade på utvärderingens enkät och alla andra som deltagit i rapporten.

Lena Nyberg
Generaldirektör

Förord Utvärderarna

Flera samhällsinstitutioner ska tackas för gott samarbete kring genomförandet av vårt uppdrag att utvärdera skolvalen 2018 och 2019. MUCF har försett oss med grundläggande statistik om de skolor som har deltagit i skolvalen 2002, 2006, 2010, 2014, 2018 och 2019 och varit behjälplig med kontakter med andra myndigheter och aktörer i samhället. Vi vill rikta ett särskilt tack till Mattias Lunn, som har varit vår kontaktperson vid MUCF och som har stött vårt arbete med detta uppdrag. Andra medarbetare vid MUCF har också varit behjälpligt. Jill Vennelin, projektledare för Skolval 2018, har också snabbt svarat på våra frågor.

Skolverket, SCB, Skolinspektionen, Sveriges kommuner och regioner samt Brottsförebyggande rådet har effektivt svarat på frågor om deras statistik. Medarbetare vid Kolada har svarat på frågor angående användning av deras nyckeltal. För statistik om ideella föreningar och studiecirklar i kommuner har vi gjort en särskild beställning till SCB. Anders Kjellberg, professor i sociologi vid Lunds universitet, har bidragit med kommunstatistik över facklig anslutning. Institutet för mediastudier har hjälpt oss med statistik om medielandskapet i kommunerna. Polismyndigheten har bidragit med information om utsatta områdena.

Ett särskilt tack riktas till de skolledare som har svarat på vår enkät.

Flera forskarkollegor vid Stockholms universitet har tagit tid att svara på frågor, läsa utkast och lämna kommentarer. Tidigt i projektet bidrog Jon Nylén och Johan Sandahl med synpunkter på de skol- och kommunvariabler som ingått i våra kartläggningar. Kåre Vernby har gett viktiga råd när det gäller rapportens statistiska analyser. Vi vill också tacka arbetsseminariet Politik och förvaltning vid statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet för synpunkter. Torbjörn Einarsson och Filip Wijkström vid Stockholm Center för Civil Society Studies, Handelshögskolan har bidragit med sin kunskap om statistik om det lokala civila samhället. MUCF gav oss möjlighet att lägga fram en del av utvärderingen vid sin rikskonferens i november 2019. Vi tackar panelen och deltagarna för kommentarer. Olof Petersson har lämnat synpunkter på analyser och redigering.

Stockholm den 28 februari 2020

Michele Micheletti och Annasara Agfors

Innehåll

Sammanfattning.....	9
Inledning	15
1 Utvärderingens syfte och genomförande	17
1.1 Skolvalens betydelse för demokratin.....	17
1.2 Deltagandets betydelse för demokratin	18
1.3 Genomförande av utvärderingen	20
2 Skolors deltagande och icke-deltagande i skolvalet inför riksdagsvalet 2018	22
2.1 Inledning.....	22
2.2 Skolegenskaper.....	24
2.3 Kommunegenskapers betydelse	28
2.4 Enkät till icke-deltagande skolor.....	37
2.5 Sammanfattning	39
3 Skolors engagemang i skolvalet inför EU-valet 2019	41
3.1 Inledning.....	41
3.2 Skolegenskapers betydelse.....	43
3.3 Kommunegenskapers betydelse	45
3.4 Sammanfattning	51
4 Yrkesprogrammets deltagande i skolvalen 2018 och 2019	53
4.1 Inledning.....	53
4.2 Skillnader i deltagande mellan olika gymnasieprogram.....	55
4.3 Skolegenskapers betydelse.....	56
4.4 Kommunegenskapers betydelse	59
4.5 Sammanfattning	66
5 Särskolornas deltagande i skolvalen 2018 och 2019.....	68
5.1 Inledning.....	68
5.2 Skolegenskapers betydelse.....	70
5.3 Kommunegenskapers betydelse	71
5.4 Sammanfattning	74
6 Skolvalen 2018 och 2019 i de socioekonomiskt svaga och utsatta områdena.....	76
6.1 Inledning.....	76
6.2 Skolegenskapernas betydelse	78
6.3 Kommunegenskaper	80
6.4 Sammanfattning	82
7 Utvecklingen av skolvalsdeltagandet sedan 2002.....	83
7.1 Inledning.....	83
7.2 Deltagandenivåer över tid	83
7.3 Skol- och kommunegenskapers betydelse	87
7.4 Skillnaden mellan deltagande och icke-deltagande skolor	95
7.5 Sammanfattning	98
8 Slutsatser och rekommendationer.....	100
8.1 Skillnader i deltagande 2018 och 2019.....	100
8.2 Aktiva och passiva skolor över tid.....	101

8.3	Faktorer av betydelse för deltagande över tid	102
8.4	Rekommendationer	103
Bilaga 1: Enkäten till skolor som inte deltog i skolvalet 2018		105

Fristående rapporter:

Utvärderingens tekniska rapport

Utvärderingens sammanställning av kompletterande tabeller

Förteckning över tabeller

Kapitel 2: Skolvalet 2018. Riksdagsvalet

Tabell 2.1: Skolval efter skolform

Tabell 2.2 Skolval efter skolform och huvudmannaskap

Tabell 2.3 Skolval efter högskoleförberedande program respektive yrkesprogram

Tabell 2.4 Skolval efter huvudmannaskap och högskoleförberedande program respektive yrkesprogram

Tabell 2.5 Skolval efter skolans könssammansättning

Tabell 2.6 Skolval efter lärarnas behörighet

Tabell 2.7 Skolval efter skolresultat

Tabell 2.8 Skolval efter antal skolor i kommunen

Tabell 2.9 Skolval efter kommuntyp

Tabell 2.10 Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper

Tabell 2.11 Skolval efter politiska förhållanden i kommunen

Tabell 2.12 Skolval efter aktivitet i civilsamhälle och medias närvaro i kommunen

Tabell 2.13 Skolval efter kommunens ekonomiska förutsättningar

Tabell 2.14 Skolval efter andelen elever i friskolor

Tabell 2.15 Skolval efter resurser till skolor, kommunnivå

Tabell 2.16 Skolval efter skolkvalitet i kommunen

Tabell 2.17 Skäl att inte anordna skolval bland företrädare för skolor som inte höll skolval 2018

Kapitel 3: Skolvalet 2019. EU-valet

Tabell 3.1 Skolval efter skolform

Tabell 3.2 Skolval efter skolform och huvudmannaskap

Tabell 3.3 Skolval efter högskoleförberedande program respektive yrkesprogram

Tabell 3.4 Skolval efter huvudmannaskap och högskoleförberedande program respektive yrkesprogram

Tabell 3.5 Skolval efter skolans könssammansättning

Tabell 3.6 Skolval efter skolegenskaper

Tabell 3.7 Skolval efter kommuntyp

Tabell 3.8 Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper

Tabell 3.9 Skolval efter politiska förhållanden i kommunen

Tabell 3.10 Skolval efter aktivitet i civilsamhälle och medias närvaro i kommunen

Tabell 3.11 Skolval efter kommunens ekonomiska förutsättningar

Tabell 3.12 Skolval efter antal skolor i kommunen

Tabell 3.13 Skolval efter resurser till skolor, kommunnivå

Tabell 3.14 Skolval efter skolkvalitet i kommunen

Kapitel 4: Yrkesprogrammets deltagande i skolvalen 2018 och 2019

Tabell 4.1 Skolval efter typ av gymnasium och deltagande i Skolvalen 2014

Tabell 4.2 Gymnasiernas deltagande i skolvalen 2002-2019

Tabell 4.3 Skolvals deltagande efter typ av gymnasieprogram och skolegenskaper

Tabell 4.4 Skolval efter kommuntyp

Tabell 4.5 Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper

Tabell 4.6 Skolval efter politiska förhållanden i kommunen
Tabell 4.7 Skolval efter lokalt civilsamhälle och medienärvaro i kommunen.
Tabell 4.8 Skolval efter ekonomiska förhållanden i kommunen och kommunens ekonomiska förutsättningar
Tabell 4.9 Skolval efter kommunens skollandskap

Kapitel 5: Särskolornas deltagande i skolvalet 2018 och 2019

Tabell 5.1 Skolval efter särskolors deltagande
Tabell 5.2 Skolval efter särskolor och huvudmannaskap
Tabell 5.3 Skolval efter renodlade särskolor och huvudmannaskap
Tabell 5.4 Skolval efter renodlade särskolors deltagande i Skolvalen 2014
Tabell 5.5 Särskolors deltagande i skolvalen 2002-2019
Tabell 5.6 Skolval efter lärarkompetens i särskolorna
Tabell 5.6 Skolval efter medborgarengagemang och medias närvaro i kommunen
Tabell 5.7 Skolval efter kommunens skollandskap

Kapitel 6: Skolvalet 2018 och 2019 i de socioekonomiskt svaga och utsatta områden

Tabell 6.1 Skolval efter typ av område
Tabell 6.2 Skolval efter typ av skola och område
Tabell 6.3 Skolval efter huvudman och område
Tabell 6.4 Skolval efter skolor i utsatta områdens deltagande i Skolvalen 2014
Tabell 6.5 Skolval efter skolegenskaper i skolor i utsatta områden
Tabell 6.6 Kommunegenskaper i de utsatta områdena

Kapitel 7: Utvecklingen av skolvalsdeltagandet sedan 2002

Figur 7.1 Deltagande över tid per skolform
Figur 7.2 Deltagande över tid efter huvudman
Figur 7.3 Deltagande över tid efter gymnasieprogram
Figur 7.4 Deltagande över tid efter gymnasieprogram och huvudman
Figur 7.5 Deltagande över tid efter särskoleform
Figur 7.6 Deltagande över tid efter särskolor och huvudman
Figur 7.7 Deltagande över tid efter kommunegenskaper

Tabell 7.1 Skolval efter skolegenskaper
Tabell 7.2 Skolval efter skolans könssammansättning
Tabell 7.3 Skolval efter kommutyp
Tabell 7.4 Skolval efter deltagarfrekvensen i kommunens skolor
Tabell 7.5 Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper
Tabell 7.6 Skolval efter politiskt styre
Tabell 7.7 Skolval efter samhällsengagemang i kommunen
Tabell 7.8 Skolval efter kommunens skollandskap
Tabell 7.9 Skolval efter antalet skolor som kunde delta 2002-2018
Tabell 7.10 Skolval 2018 efter deltagande i tidigare skolval
Tabell 7.11 Skillnader i skolegenskaper efter deltagande 2002-2018

Sammanfattning

Uppdraget och skolvalens betydelse för demokratin

Deltagandet i skolval anses vara en möjlighet för elever att undersöka demokratin. Skolval betraktas som Sveriges största demokratisatsning för unga. Alla gymnasieskolor och grundskolor med elever i årskurs 7–9 har möjlighet att delta i skolval.

Denna utvärdering granskar både de skolor som deltog i skolvalet 2018 och 2019 och de som valde att inte göra det. Det är första gången som en totalundersökning av alla skolor som hade möjlighet att delta genomförs. Utifrån forskning om politiskt deltagande och befintlig offentlig statistik analyseras mönster i deltagandet vid skolvalen inför riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019 och även bakåt i tid. Vilken andel av alla skolor som skulle kunnat delta i skolvalet deltog faktiskt 2018 respektive 2019? Vad kännetecknar de engagerade och de oengagerade skolorna? Utvärderingsrapporten ger en detaljerad kartläggning av Skolsveriges deltagande i skolval. En enkät till alla skolor som inte deltog 2018 har också genomförts.

Skolvalen 2018 och 2019

Deltagandet i skolvalet inför riksdagsvalet 2018 var 58 procent och inför valet till Europaparlamentet 2019 15 procent. Ungefär samma andel i grundskolor och i gymnasier deltog 2018. Långt färre grundskolor deltog i EU-skolvalet 2019.

I båda skolvalen deltog kommunala skolor i betydligt högre utsträckning än friskolorna. I skolvalet 2018 deltog 64 procent av alla kommunala grundskolor men endast 44 procent av friskolorna. Bland gymnasierna deltog 66 procent av de kommunala skolorna och 43 procent av friskolorna. En närmare analys bekräftar betydelsen av huvudmannaskap som den viktigaste förklaringsfaktorn bakom skillnaderna i deltagande. Huvudmannaskapet har inte analyserats i tidigare utvärderingar.

Yrkesprogram, särskolor och skolor i de utsatta områdena

Deltagandet är genomsnittligt lägre bland yrkesprogramskolor och särskolor. Skolor i de utsatta områdena hade högre deltagande än skolor i andra områden i Sverige.

Skillnaden i deltagande 2018 är 21 procentenheter mellan skolor med enbart yrkesprogram (51 procent deltagande) och skolor med enbart högskoleförberedande program (72 procent). Deltagandet var ännu lägre i fristående yrkesprogramgymnasier. Endast 23 procent av yrkesprogramfriskolorna deltog, jämfört med 68 procent av de kommunala yrkesprogrammen.

Särskolor deltog i betydligt mindre utsträckning både 2018 och 2019. 35 procent av renodlade särskolor (både grundskolor och gymnasier) deltog 2018 jämfört med 62 procent av skolor utan särskola 62 procent. Fristående särskolor deltog i lägre utsträckning: 5 procent deltog jämfört med 38 procent av de kommunala särskolorna 2018. I skolvalet 2019 deltog ytterst få särgrundskolor (2 procent). Nivån bland fristående sargymnasierna (13 procent) var nästan i nivå med skolor i övrigt.

I de utsatta områdena deltog 61 procent av skolorna 2018 och 10 procent 2019. Deltagandet inför riksdagsvalet 2018 var högst bland skolor i de särskilt utsatta områdena (62 procent) men lägst inför EU-valet 2019 (6 procent). Huvudmannaskapet spelar inte

samma roll. Friskolor och kommunala skolor i de utsatta områdena deltog i samma utsträckning.

Skolvalsdeltagande över tid 2002–2018

Deltagandet i skolvalen inför riksdagsval har i stort sett ökat från 2002 till 2018. Ett undantag är 2010 när deltagandet minskade med 6 procentenheter. En mindre nedgång noteras även för 2018. Gymnasierna deltar numera i samma utsträckning som grundskolorna. Det finns dock kvar ett gap i deltagande mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program.

Ett liknande gap finns även mellan kommunala skolor och friskolor. Bland både friskolor och kommunala skolor har deltagandet ökat över tid. Men friskolorna har inte kommit i kapp de kommunala skolornas deltagandenivå från 2002. I alla skolval har friskolor deltagit i mindre utsträckning än kommunala skolor.

Särskolornas deltagande mellan 2002 och 2018 skiljer sig något från de övriga skolorna. Både grundsärskolors och gymnasiesärskolors deltagande sjönk drastiskt 2014. Eftersom uttrycket ”utsatt område” inte har funnit särskilt länge går det inte att göra samma analys över tid för dessa skolor.

Gymnasier, friskolor, mindre skolor och yrkesskolor är kraftigt överrepresenterade bland de skolor som inte deltagit i något skolval. Grundskolor, kommunala skolor och gymnasier med högskoleförberedande program är överrepresenterade bland de skolor som deltagit i alla skolval.

Faktorer bakom olika deltagarnivåer

Skolor som inte deltagit i något skolval skiljer sig från övriga skolor. Vad som kännetecknar de skolor som inte har deltagit är att de i högre utsträckning är mindre skolor, oftare gymnasier med yrkesprogram och oftare är friskolor. Skolor som har deltagit i alla skolval under perioden är i högre utsträckning gymnasier med högskoleförberedande program, grundskolor och kommunalt drivna.

Skolegenskaper är allmänt viktigare än kommunegenskaper för att förklara skolornas deltagande och icke-deltagande över tid.

De viktigaste faktorerna bakom deltagandet på skolnivån är, i fallande ordning: huvudmannaskap, elevantal, andel föräldrar med eftergymnasial utbildning, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt om skolan är en grundskola. Kommunala huvudmän, större antal elever i skolan, högre andel föräldrar med eftergymnasial utbildning och högre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen ökar sannolikheten för att en skola ska anordna skolval, även efter statistisk kontroll för de andra faktorer som ingår i utvärderingen. Utöver dessa faktorer deltog yrkesprogramgymnasier och renodlade särskolor i mycket lägre utsträckning än andra skolor.

Vissa kommunegenskaper spelar också roll. Skolor i större kommuner deltar oftare. Kommuner med ett större antal föreningar och fler anmälda brott mot person är däremot förknippat med lägre deltagande. Tabell 5 ger en överblick av kommunerna med högst respektive lägst skolvalsdeltagande under perioden 2002–2018. Sveriges största kommuner – Stockholm, Göteborg och Malmö – ligger mellan 38 och 45 procent deltagande. Av de tre hade Göteborg högst och Malmö lägst deltagande under hela perioden.

Slutsatser och rekommendationer

Utvärderingens totalundersökning av alla skolor som hade möjlighet att delta ger detaljerad kunskap om skillnaderna i skolornas deltagande i skolvalen. För första gången har en utvärdering av skolvalen jämfört kommunala och fristående skolor. Våra detaljerade studier visar att huvudmannaskapet är den starkaste förklaringsfaktorn bakom Skolsveriges deltagande i skolvalen. Friskolor deltog i lägre utsträckning än kommunala skolor. Det gäller vid de senaste två skolvalen 2018 och 2019 liksom vid alla skolval från 2002. Skillnaden mellan friskolor och kommunala skolor kan inte förklaras med de andra skolegenskaper eller de kommunegenskaper som ingår i utvärderingen. Slutsatsen blir därför att det är just huvudmannaskapet som främst förklarar varför vissa skolor anordnar skolval och andra inte.

Andra jämförelser har ingått i utvärderingen. Kartläggningen visar även andra stora klyftor förutom den mellan kommunala och fristående skolor. Deltagande skiljer sig kraftigt mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program på gymnasienivån. En annan stor klyfta är mellan särskolor och skolor utan särskoleklasser. Särskolor deltog i mycket lägre utsträckning. Vår granskning visar att det finns en stabilitet i klyftorna över tid. Det betyder att det krävs särskilda insatser för att få friskolorna, yrkesprogrammen och särskolorna att öka sitt deltagande. Gapet mellan dessa skolor och övriga kommer inte att försvinna av sig självt.

Utbildning spelar också en stor roll för deltagandet. Olika mått på utbildningsfaktorn – föräldrarnas utbildningsnivå, lärarnas behörighet och examensnivå samt kommuninvånarnas skolgång – är alla viktiga faktorer bakom deltagandet. Högre utbildning är därmed en viktig del av förklaringen till att vissa skolor har högre skolvalsdeltagande än andra.

Det har diskuterats huruvida politisk polarisering i skolorna och skolornas obenägenhet att inrapportera obekväma skolvalsresultat är faktorer som påverkar Skolsveriges deltagande i skolval. De inkomna svaren på våra enkätfrågor bekräftar inte denna förmodan. De skäl som framkommer för att inte anordna skolval handlar i stället om att skolan väljer att arbeta med demokratiuppdraget på andra sätt, prioriterar andra delar av sitt uppdrag och att de saknar lärarresurser. Även brist på eldsjälar bland elever och lärare uppgavs som viktiga skäl liksom praktiska svårigheter med att genomföra skolvalet.

Hur kan MUCF försöka få deltagandet att öka i framtiden? Vi menar att MUCF bör diskutera den allmänna uppläggningsen av hela skolvalsprojektet och överväga hur resurserna på bästa sätt kan riktas för att få fler skolor att delta. Skarpa analyser och skraddarsydda lösningar, till exempel olika strategier och satsningar, bör övervägas för att öka skolvalsdeltagande ytterligare. Kartläggningen visar att ha deltagit i ett tidigare skolval ökar sannolikheten att en skola deltar i kommande skolval. Skolvalsdeltagande blir som en vana. Riktade satsningar att få flera skolor att delta ser ut som en effektiv investering för framtida skolval.

- MUCF bör överväga att rikta satsningar mot de skolor som aldrig eller sällan har deltagit i ett skolval.
- Skolvalet 2018 visar en viss nedgång i deltagandet, vilket möjligtvis är kopplat till att allmänna val numera äger rum en vecka tidigare. Det betyder att skolval äger rum

tidigare under terminsstarten. Därför bör MUCF inför planeringen av nästa skolval 2022 bedöma betydelsen av att riksdagsvalet hålls en vecka tidigare under hösten för hur skolorna förbereder sitt deltagande i skolval. Det kan till exempel göras tillsammans med några skolor och genom samtal och fokusgrupper.

- Den systematiska och stabila skillnaden mellan kommunala och fristående skolor är ett stort bekymmer för skolvalsdeltagandet. Vill MUCF bättre uppfylla sina mål bör denna klyfta studeras noggrant. Har det att göra med att friskolorna arbetar med demokratiuppdraget på annat sätt än kommunala skolor? Eller krävs särskilda satsningar för att få friskolor att öka sitt deltagande i skolval?
- Intensifierad kontakt bör tas med de skolor som sällan deltar i skolvalen för att diskutera hur deras deltagande kan öka. En fördjupad analys som utgår ifrån de faktorer som enkäten identifierat som viktigaste förklaringar till icke-deltagande bör användas som utgångspunkt i samtalen.
- Alla skolor är inte lika och vissa skolor har andra förutsättningar än Skolsverige i stort. Särskilda insatser behövs för att öka deltagande och minska klyftorna mellan olika skolformer. MUCF bör se över hur väl de allmänna processerna kring skolval och myndighetens allmänna skolvalsmaterial passar skolornas olika förutsättningar.
- Skolvalsprocesserna bör utvecklas så att skolor med få elever, och kommuner med ett fåtal skolor, lockas att delta i högre utsträckning. Små skolor behöver en process som garanterar valhemligheten och som inte tär på skolresurserna. MUCF bör överväga möjligheten för flera små skolor att hålla skolval tillsammans.
- Särskolor behöver en skolvalsprocess och ett förberedande material som tar hänsyn till elevernas speciella behov. MUCF bör tillsätta en arbetsgrupp som tar initiativ till didaktiska samtal med särskolorna för att ta reda på vad som behövs för att kunna delta i skolval. Förslag på anpassad process och anpassat material bör utvecklas inför nästa skolval. Bakom denna rekommendation ligger en fallande trend i särskolornas deltagande i skolval.
- Skolvalsprojektet bör ta hänsyn till att yrkesprogramelever har sin praktik förlagd utanför skolområdet. Andra processer bör utvecklas som möjliggör högre deltagande bland yrkesprogramskolorna i skolvalen. Streaming av samtal med de politiska partierna, poddar och bloggar för att göra skolvalsprocessen mer dynamisk är några exempel som bör övervägas. Förhandsröstning, som utnyttjas allt oftare i de allmänna valen, bör införas som alternativ till röstning på en bestämd plats och bestämd valdag. Det är viktigt att åtgärder utvecklas eftersom yrkesprogrammets deltagande inte har stabiliserats, snarare har deras deltagande efter en viss ökning börjat falla igen.
- MUCF bör tillsätta en projektgrupp med uppgift att utveckla nya sätt att locka skolor att delta i skolvalet inför valen till Europaparlamentet. Nya didaktiska metoder som konkretiserar betydelsen av europeiskt samarbete för elevernas vardag och framtid men även varför det är viktigt att delta i skolval inför EU-valet bör utvecklas.

- Skolval hålls i ett flertal länder. MUCF bör ta initiativ till samarbete mellan länderna, exempelvis de nordiska länderna, om hur skolvalsprocesser ska kunna utvecklas.

Inledning

MUCF fick regeringens uppdrag att genomföra förberedelser av skolval inför riksdagsvalet 2018 och inför EU-valet 2019.¹ Förberedelserna skulle omfatta verksamhet i samband med de två valen och särskild vikt skulle läggas vid att tillgängliggöra skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden. MUCF fick därefter uppdraget att utvärdera Skolval 2018 och 2019. Utvärderingen ska undersöka om målen har uppfyllts.

Huvudmålet med skolval enligt ”En utvärdering av arbetet med Skolval 2018” är att ”så många skolor och elever som möjligt ska delta samt att den verksamhet som bedrivs ute i skolorna i samband med skolval ska vara så kvalitativ som möjligt”.² Sex delmål preciseras:

- 1 Att öka deltagandet i skolval.
- 2 Att stimulera till samtal om politik i skolan.
- 3 Att öka elevers kunskap om demokrati och möjlighet att delta i politiska processer.
- 4 Att ge stöd till lärare och skolpersonal som vill prata politik och demokrati med unga.
- 5 Att tillgängliggöra skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden.
- 6 Att främja deltagandet av målgrupper som visat lägre valdeltagande vid tidigare skolval.

Utöver det sista delmålet har MUCF valt att särskilt främja deltagandet av elever som går i särskolor och i yrkesprogram.

Utgångspunkten för utvärderingen av skolval 2018 och 2019 skiljer sig i väsentlig mening från tidigare utvärderingar. De tidigare utvärderingarna har utgått enbart från de skolor som har anordnat skolval och granskat hur skolvalen har organiserats och genomförts. Studieobjektet har varit de olika aktörernas olika erfarenheter av att ha genomfört skolvalet. MUCF-finansierade projekt som genomfördes i samband med skolvalsprocesserna har också granskats. Utvärderarna har intervjuat rektorer, lärare, elever, projektledare, partipolitiska ungdomsförbund och företrädare för ungdomsorganisationer. Intervjuer, enkäter och fokusgrupper har genomförts för att samla in deras erfarenheter. De tidigare rapporterna är intressant läsning och kastar ljus på de aktörer som är engagerade i skolvalsverksamheter.

Utvärderingen av skolvalen 2018 och 2019 har en annan utgångspunkt. Den tar sin utgångspunkt i statsvetenskaplig forskning om politiskt deltagande och särskilt de faktorer som forskare finner viktiga för att förklara varför det finns skillnader i deltagandet. Dessa forskningsinsikter utnyttjas för att undersöka skolornas deltagande i skolval. Vi kartlägger skolor – eller mer korrekt sagt skolenheter – som deltar i skolval och de skolor som avstår från att delta. Det är skolorna – och inte de deltagande personerna – som undersöks med hjälp av befintlig statistik om skolenheterna och deras lokala kontext. En förteckning över de faktorer (variabler) och datakällor som ingår i utvärderingens totala undersökning av alla skolors med möjlighet att delta i skolval finns i den fristående tekniska rapporten, som också diskuterar hur vi har varit tvungna att avgränsa undersökningen i de fall där viss statistik saknas.

¹ Regeringsbeslut 2017-06-29 Ku2017/01611.

² Dnr 2212/17, s. 7.

Det är med andra ord första gången som icke-deltagande skolor undersöks systematiskt i en skolvalsutvärdering. Endast genom att studera icke-deltagande skolor kan vi få en komplett bild av skolvalens räckvidd och hur deltagandet i skolval bland skolorna ska kunna öka.

Vad förklarar deltagande och vad förklarar icke-deltagande bland skolorna? För att besvara denna fråga görs en jämförelse mellan deltagande skolor med icke-deltagande skolor 2018 och 2019. Har de skolor som deltog i skolvalen något gemensamt? Har icke-deltagande skolor något gemensamt? Hur skiljer skolorna från varandra? Spelar egenskaper hos skolorna – t.ex. skolans storlek, inriktning, huvudman och skolresultat – någon roll? Kan den lokala kontexten – alltså kommunens egenskaper – förklara skillnader mellan deltagande och icke-deltagande skolor? Finns det skillnader mellan skolor i små respektive stora kommuner, skolor i kommuner med olika politiska styre eller med olika befolkningskaraktäristik?

Uppdraget är först och främst att utvärdera deltagandet och icke-deltagandet i skolvalet inför riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019. För att få en mer sammansatt och komplett bild av Skolsveriges engagemang i skolvalen jämförs även deltagande och icke-deltagande skolorna bakåt i tid – från 2002 och framåt. Vilka mönster ser vi över tid? Kan det vara så att vissa skolor alltid eller nästan alltid deltar medan andra alltid eller nästan alltid avstår? Vilken förklaringskraft har de identifierade skol- och kommunegenskaper över tid?

1 Utvärderingens syfte och genomförande

1.1 Skolvalens betydelse för demokratin

”All offentlig makt i Sverige utgår från folket” är hur regeringsformen börjar. Fri åsiktsbildning och allmän och lika rösträtt är grunden för Sveriges statskick. Den svenska demokratin bygger på att folket engagerar sig i politiken genom att gå och rösta, att hålla sig informerade om samhällsutvecklingen och att delta politiskt på andra sätt. Enligt regeringen har skolan en viktig roll att spela när det gäller att lägga grunden för ett jämlikt liv för var och en i Sverige. ”Alla elever ska ges möjligheter att rustas för vidare studier, arbetsmarknad och samhällsliv. Ingen elev ska lämnas efter och ingen ska hållas tillbaka.”³

Svenska skolor har ett demokratiuppdrag. Alla skolor ska undervisa om demokrati och visa vad demokrati betyder i praktiken. Deltagandet i skolval anses vara en möjlighet för elever att undersöka demokratin och ett sätt för skolorna att uppfylla sitt demokratiuppdrag. Enligt MUCF, som har uppdraget att genomföra skolval, är skolval en unik möjlighet för elever att få testa att själva anordna och delta i ett demokratiskt val. Myndigheten betraktar skolvalen som Sveriges största demokratisatsning för unga. Skolval ger också eleverna möjlighet att diskutera och sprida information om politik. Alla gymnasieskolor och grundskolor med elever i årskurs 7–9 har möjlighet att delta i skolval. För att delta måste skolan anmäla sig. Det ska också finnas en arrangör och en kontrollant. Arrangör kan vem som helst på skolan vara. Elev, elevråd, lärare eller skolledare kan fylla denna funktion som ansvarar för att valet blir av. Arrangören sköter det praktiska som att boka lokal och informera skolan om valdagen. MUCF ser helst att skolval är elevdrivet. Det behövs också en person som ansvarar för att valet går rätt till. Kontrollanten ska kunna instruktionerna om hur skolvalet ska hållas och se till att valresultatet stämmer och rapporteras in. Denna person behöver vara myndig senast under skolans valdag. Skolledningens roll kan variera. Åtminstone ska skolledningen godkänna att skolans lokaler används för skolvalet. För att räknas som deltagare i ett skolval ska skolan ha anmält sig, genomfört skolvalet och dessutom rapporterat in resultaten till MUCF.

Skolval förbereds på olika sätt. Uppstart och lansering av skolval börjar rätt tidigt. För skolvalet 2018 var det nästan ett år i förväg. För skolvalet 2019 var det cirka sex månader i förväg. Skolorna har då möjlighet att anmäla sig. Information om skolval skickas sedan ut till skolorna, till exempel genom en rundringning till alla skolor, närmare bestämt till SO-lärare och skolledare. Olika slags informationsmaterial inför skolval sammanställs. Det handlar om anmälningsmaterial som informerar om skolval, ett startpaket till de anmälda skolorna med syftet att underlätta förberedelse av valet, ett valpaket som innehåller det material som behövs för att genomföra valdagen och till sist digitalt material. (Övrigt material finns tillgängligt via webbplats och vissa sociala medier, till exempel filmer, grafiskt kit och bilder.) Dessutom genomförs turnéer inför skolvalet. Olika evenemang hålls också för att informera och mobilisera skolorna att delta i skolval.

MUCF har ett helhetsansvar för skolvalen och även för vissa praktiska delar såsom upphandling av distribution av valpaket, beviljande av medel till externa aktörer, vissa

³ <https://www.regeringen.se/artiklar/2018/06/sverige-ska-ha-en-jamlik-kunskapsskola/>

kommunikationsinsatser och system för anmälan och inrapportering av valresultat. I skolvalsprojektet ingår flera ungdomsorganisationer, som får uppdrag av MUCF att driva information om skolval mot skolorna. För 2018 och 2019 ingick Sveriges Elevråd, SVEA, Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Europeiska Ungdomsparlamentet och Ung Media Sverige i sådana satsningar på uppdrag av MUCF. Skolverket och Valmyndigheten är samarbetsmyndigheter.⁴

1.2 Deltagandets betydelse för demokratin

Mycket forskartid har ägnats åt att analysera varför det uppstår skillnader i politiskt deltagande. Det finns goda skäl för denna forskningssatsning. Deltagandet påverkar hur våra lagstiftande församlingar ser ut och hur regeringar och styrande koalitioner utformas. All offentlig makt i Sverige utgår ifrån folket. Men inte alla som utgör folket deltar i samma utsträckning. Varför finns det skillnader mellan dem som deltar och dem som inte deltar? Forskare brukar granska en stor uppsättning faktorer för att ge svar på dessa frågor. Vanligtvis spelar socioekonomiska resurser såsom utbildning, inkomst och yrke en viktig roll. I vissa fall finns stora skillnader mellan kvinnor och män, tidigare var så fallet när det gällde valdeltagande i Sverige. Åldern spelar fortfarande roll. Både de yngre och de som är mycket äldre röstar i mindre utsträckning än andra åldersgrupper. Lägre röstning bland de yngre leder till särskild oro och särskilda satsningar för att locka ungdomarna till vallokalerna.⁵ Etnicitet är ytterligare en faktor som förklarar skillnader i röstning och övriga former av politiskt deltagande. Valdeltagandet är lägre bland väljare med utländsk bakgrund och det finns klara tecken på lägre anslutning till olika slags föreningar bland dem som inte är svensk-svenskar (t. ex. när det gäller facklig anslutning).⁶ Kan skillnader i skolornas deltagande i skolval förklaras med hjälp av sådana faktorer? Ser till exempel deltagande och icke-deltagande skolors elevsammansättning olika ut vad gäller just dessa faktorer?

Andra slags resurser brukar också spela roll för deltagandet.⁷ Tid är en av dessa faktorer. Man måste kunna hinna med att delta – oavsett om det handlar om att gå och rösta, engagera sig i ett parti eller en förening eller att delta på annat sätt. Faktisk tid att hinna med men även en upplevd känsla av att ha tid att delta kan avgöra om man satsar på deltagande eller inte. Ytterligare en resurs är medborgarfärdigheter ("civic skills"). Skicklighet i att kommunicera sina idéer, argument och åsikter, kunskap om hur det politiska systemet fungerar och förmåga att tänka kritiskt kring samhällsutveckling och politiska förhållanden är tre färdigheter som ger "know-how" om hur man deltar politiskt. Dessa färdigheter leder ofta till en bättre självkänsla som medborgare (så kallad maktgörande eller "empowerment"). Att lära sig medborgarfärdigheter är ett viktigt inslag i ungdomspolitiken och skolans demokratiuppdrag.

Samhällskunskapsundervisningen ska förstärka alla elevers förutsättningar att utöva aktivt demokratiskt medborgarskap. Dessa färdigheter ska också tränas i skolvalssammanhang.⁸ Sett tillsammans menar statsvetare att dessa resurser ger kapacitet

⁴ Se MUCF:s rapport, *Skolval. Slutrapport Skolval 2018/2019*.

⁵ Skolval har uppfattats som en sådan särskild satsning. *Youth, democracy, and democratic exclusion in the Nordic countries*. Nordiska ministerrådet, Nordisk Ministerråds sekretariat, 2017. urn:nbn:se:norden:org:diva-5058.

⁶ Uttrycket "svensk-svenskar" kommer från Peter Esaiassons bok, *Förorten* (Timbro, 2019). Om facklig anslutning se Anders Kjellbergs rapport "Den svenska modellen i fara?" (Arena, 2019), <https://arenaide.se/rapporter/den-svenska-modellen-fara/>

⁷ Henry E. Brady, Sidney Verba och Kay Lehman Schlozman, "Beyond SES: A resource model of political participation", *American political science review* 89 (2) (1995): 271-294.

⁸ Johan Sandahl, *Medborgarbildning i gymnasiet*. Stockholm: Centrum för de humanistiska ämnens didaktik, Stockholms universitet, 2015, Charlotta Granath, *Demokratiuppdraget i skolan : metodhandbok med undervisningsexempel*. Sanoma utbildning, 2017.

att delta. Kort uttryckt ska man ha förutsättning att kunna delta om man har tillräckligt ”know-how”-kapacitet. Kan skillnader i skolornas deltagande i skolval förklaras av att de har olika ”know-how”-kapacitet? Vilken roll kan olika skolegenskaper spela för skolornas benägenhet att hålla skolval?

Men förutsättningar räcker inte alltid. Det finns exempel på resursstarka personer och grupper med goda förutsättningar att delta som drar sig undan samhällsengagemang.⁹ Man måste också ha lust och vilja att delta. Motivation är vad forskare kallar denna vilja, och den mäts i termer av intresse för politik och för samhällsutveckling. Hur blir man politiskt intresserad och samhällsengagerad? Kanske spelar familjen, en kompis eller en förebild roll. Om dessa är engagerade i politiken kan det smitta av sig till andra runt omkring. Andra så kallade socialiseringsagenter är skolan, föreningslivet och medierna. Politisk socialisering är en process som börjar inom familjen och med föräldrarna men involverar andra arenor och institutioner. Här spelar skolan en särskild roll när det gäller att väcka elevernas intresse för politik och samhällsutveckling och för viljan att delta – och även att bryta ett ointresse för politik som skapas av andra socialiseringsagenter runt omkring.¹⁰ Forskningen visar också att samhällskunskapsundervisningen är särskilt betydelsefull för elever som tillhör etniska minoriteter och kommer ifrån svaga socioekonomiska miljöer.¹¹ Kan en skolas vilja och intresse för samhällsfrågor förklara varför den deltar eller inte i skolvalet 2018 och 2019?

Slutligen pekar forskningen på behovet att nätverk som lockar oss att delta. Man ska dras med att engagera sig. Denna ”dra-med-effekt” visar att det finns konkreta möjligheter att delta.¹² Ett exempel är om det finns lokala föreningar eller politisk partier som söker upp och välkomnar (rekryterar) nya medlemmar. Eller, som i vårt fall, skolor som ger elever möjlighet att utöva demokratin genom sitt deltagande i skolvalsprocessen. Men det kan även handla om att skolorna ska dras med genom de kontakter som finns i omgivningen. Vilken roll kan skolans omgivning (kommunen) spela när det gäller att locka skolorna att delta i skolval? Hur utvecklat deltagandets kunnande, vilja och möjligheter är i ett samhälle säger en hel del om hur demokratin fungerar i ett land. Lågt deltagande pekar på problem med jämlikhet i samhället. Bristande medborgarfärdigheter bland de unga är kanske kopplat till hur väl skolan uppfyller sitt demokratiuppdrag. Ungdomarnas bristande politiska intresse kan ge en fingervisning om hur föräldrarna uppfattar politik men även hur andra socialiseringsagenter lyckas (eller inte) väcka ett intresse för demokratiskt deltagande. Att inte bli tillfrågad (dragits med) betyder att man inte ens får chansen att pröva sin demokratiska kapacitet och sitt politiska intresse genom de möjligheter som erbjuds andra.

Icke-deltagande är ett allvarligt problem. Forskningen visar att det ofta finns ett mönster bakom icke-deltagandet. De ekonomiskt och socialt utsatta, de med utländsk bakgrund, de med lägre utbildning, de som visar lågt politiskt intresse och de yngre samhällsmedborgarna deltar i mindre utsträckning. Dessa människor kan bli politiskt osynliga – åtminstone i de representativa demokratiska kanalerna. Av olika skäl utnyttjar de inte i samma utsträckning som andra de möjligheter som finns att tillgå i demokratins

⁹ Se avsnittet ”Uttåget från det gemensamma” (s. 149) i SNS demokratirådets rapport 1998, *Demokrati och medborgarskap*, Olof Petersson, Jörgen Hermansson, Michele Micheletti, Jan Teorell och Anders Westholm. SNS, 1998.

¹⁰ Laurence Steinberg, ”Socialization in Adolescence,” *International encyclopedia of the social & behavioral sciences*, Neil J. Smelser och Paul B. Baltes (red). Oxford: Pergamon, 2001, sidor 14513-14516. <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01688-0>.

¹¹ Kelly Siegel-Stechler, ”Is civics enough? High school civics education and young adult voter turnout”, *The journal of social studies research* 43 (2019): 241-251, <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2018.09.006>; David E. Campbell, ”What social scientists have learned about civic education: A review of the literature”, *Peabody journal of education*: 91 (1) (2019): 32-47, <https://doi.org/10.1080/0161956X.2019.1553601>.

¹² <https://www.svt.se/nyheter/val2018/har-bor-osynliga-valjargruppen-de-som-inte-rostar-allt>

processer. Det betyder att de är sämre integrerade i samhällets olika demokratiska sätt att göra sin röst hörd och att delta i Sverige.¹³ Ser vi liknande mönster bland deltagandet i skolval inom Skolsverige?

1.3 Genomförande av utvärderingen

För att kunna bidra med ett svar på denna stora fråga behöver vi en överblick över skolvalens räckvidd. Det krävs en total undersökning av Skolsveriges deltagande och icke-deltagande i skolvalen. Framför allt med hjälp av offentlig statistik kartlägger vi skolornas deltagande i skolval över tid och analyserar i synnerhet deltagandet i skolvalen 2018 och 2019.

Den första frågan är vilken andel av alla skolor som skulle kunnat delta i skolvalen som faktiskt deltog 2018 och 2019. Deltagandet definieras som de skolor som genomfört skolval och som rapporterat in valresultaten till MUCF. Vilken andel av hela den aktuella skolpopulationen (7–9 årskurs grundskolor, gymnasieskolor och särskolor med 7–9 årskurs och gymnasieutbildning) deltog i skolvalen 2018 och 2019? Vilken procent av skolorna deltog respektive deltog inte? Tidigare utvärderingar ger absoluta siffror över antalet skolor som har anmält sig till skolval, genomfört skolval och inrapporterat skolvalsresultat men inte undersökt deltagandet inom skolpopulationen. Svaret på denna fråga ger övergripande information om deltagar- och icke-deltagarfrekvens bland skolorna för 2018 och 2019 och bakåt i tid från 2002 och framåt för riksdagsval och 2014 för EU-val. År 2014 var första gången som skolval ägde rum inför valet till Europaparlamentet.

Sedan fördjupas kartläggningen genom en granskning av de deltagande skolorna och de icke-deltagande skolorna för sig. Kapitel 2 avhandlar skolvalet inför riksdagsvalet 2018 och kapitel 3 skolvalet inför EU-valet 2019. Skiljer sig gymnasieskolornas deltagande från 7–9 års grundskolor? Hur ser deltagandet ut när kommunala skolor och friskolor jämförs med varandra? Hur ser det ut bland gymnasieskolor med högskoleförberedande program respektive yrkesprogram? En annan fråga är om det finns skolor som endast deltar i skolvalet till riksdagen eller endast i EU-valet. De skillnader som kommer fram i kartläggningen följs sedan upp med fördjupande analyser. Här handlar det om att undersöka faktorer kopplade till skolorna och faktorer kopplade till den lokala kontexten (skolans kommun). Vi diskuterar även svaren på en enkät som i efterhand skickades ut till alla icke-deltagande skolor. (Se bilaga 1 för en redovisning av enkätfrågorna.) Dessa faktorer samt enkätsvaren fångar upp de tre komponenterna av den teoretiska modellen om betydelsen av faktorerna ”att kunna”, ”att vilja” och ”att ha blivit tillfrågad” som förklaringar för varför deltagandet ser olika ut. De viktigaste faktorerna diskuteras i de olika kapitlen; se den fristående tekniska rapporten för ytterligare information. Eftersom denna rapport skiljer sig från de tidigare utvärderingarna genom att den är en totalundersökning har vi också valt att samla kompletterande tabeller i en fristående rapport.

I kapitel 4 granskas närmare deltagandet i skolvalen 2018 och 2019 i gymnasier med endast yrkesprogram med samma uppläggning som i kapitel 2 och 3. Kapitel 5 ägnas åt en analys av särskolornas deltagande i skolvalen 2018 och 2019. Fokus i kapitel 6 är skolornas deltagande 2018 och 2019 i de socioekonomiskt svaga och utsatta områdena. Dessa kartläggningar och analyser i kapitel 4 till 6 är viktiga för utvärderingsuppdraget och har pekats ut som delmål i skolvalsstrategin. Den övergripande frågan är om det

¹³ Ibid, Elias Dinas, ”The formation of voting habits”, *Journal of elections, public opinion & parties* 22 (2012): 431-456. 10.1080/17457289.2012.718280.

finns ett mönster bland deltagande och icke-deltagande skolor som vi känner igen från forskningen om politiskt deltagande.

En sammanfattning av de viktigaste resultaten ges i varje kapitel. I kapitel 7 kartläggs Skolsveriges deltagande sedan 2002. Flera olika slags trender redovisas. Vi diskuterar skillnader i deltagande och allmänna trender. Slutsatser och rekommendationer återfinns i kapitel 8.

2 Skolors deltagande och icke-deltagande i skolvalet inför riksdagsvalet 2018

2.1 Inledning

Kartläggningen av Skolsveriges deltagande i skolvalet 2018 börjar med att besvara frågan: Vilken andel av alla skolor som skulle kunnat delta i skolvalet var det som faktiskt deltog? Sedan analyseras skolor utifrån ett antal skolfaktorer och faktorer som rör deras lokala kontext. I slutet av kapitlet sammanfattas de viktigaste resultaten.

Sammanlagt hade 3 525 skolor (skolenheter) i Sverige möjlighet att delta i skolvalet (tabell 2.1). I siffran ingår alla grundskolor med årskurs 7–9, alla gymnasier och alla särskolor. Av dessa deltog 2 051 skolor, vilket motsvarar 58 procent av alla skolor som kunde delta i skolvalet.

Vilka skolor deltog i skolvalet? Delar vi upp skolorna i två grupper – grundskolor och gymnasier – ser vi att ungefär samma andel använde denna möjlighet att arbeta med sitt demokratiuppdrag. Men bland de få ”blandade” skolor (som dock bara var 19 till antalet) som har både gymnasium och grundskola var deltagandet betydligt lägre.

Tabell 2.1 **Skolval efter skolform.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

	Andel skolor med skolval %	Antal
Grundskolor	57	2011
Gymnasier	60	1495
Blandade	26	19
Samtliga	58	3525

Källa. Skolverket, MUCF Kommentarer: Grund- och gymnasiesärskolor inkluderade.

Ett annat sätt att svara på frågan om vilka skolor som deltog är att dela upp skolorna efter huvudmannaskap. Spelar skolans ägarstruktur någon roll? Andelen kommunala skolor i vår population är 71 procent, resterande 29 procent utgörs av friskolor (d.v.s. skolor som har en ekonomisk eller ideell förening, handelsbolag, aktiebolag eller stiftelse som huvudman). Vi använder termen ”friskola” eller ”fristående skola” som samlingsbeteckning för skolorna som drivs av en annan huvudman än kommunen. Huvuddelen av friskolorna (ca 75 procent) ägs av aktiebolag.¹⁴ Det finns sammanlagt 1 029 friskolor och 2 496 kommunala skolor i skolpopulationen. Ett litet antal skolor (19 stycken) har en annan offentlig huvudman (staten eller landsting/region). Vi använder termen ”kommunala skolor” för alla offentliga skolor.

I tabell 2.2 kartläggs skolvalsdeltagandet bland kommunala och fristående skolor. Skolor med kommunen som huvudman deltar oftare än friskolor. Skillnaden är betydande. Det skiljer 20 procentenheter mellan de kommunala skolornas och

¹⁴ I vår skolpopulation ägs ca 12 procent av skolorna av övriga stiftelser, ca 7 procent av ideella föreningar och kring 5 procent av ekonomiska föreningar (ej bostadsrätter).

friskolornas deltagande. Sammanlagt deltar 44 procent av alla friskolor och 64 procent av alla kommunala skolor. Skillnaden är något större bland gymnasier än bland grundskolor. Samma mönster finns även bland de skolor som har både grund- och gymnasieskola men här handlar det om ett litet antal skolor totalt. Dessa resultat analyseras närmare senare i kapitlet.

Tabell 2.2 **Skolval efter skolform och huvudmannaskap.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Skolform	Friskolor	Kommunala skolor	Samtliga skolor
Grundskolor	45	62	57
Gymnasier	43	67	60
Blandade	11	40	26
Samtliga	44	64	58
Grundskolor N	565	1446	2011
Gymnasier N	455	1040	1495
Blandade	9	10	19
Samtliga N	1029	2496	3525

Källor: MUCF, Skolverket

Kommentar: Kommunen är huvudman för kommunala skolor. I gruppen kommunala ingår här även skolor med regioner och staten som huvudman. För friskolorna (fristående skolor) är skolans styrelse huvudman. I kategorien huvudmän för friskolorna ingår aktiebolag, ekonomiska föreningar och ideella. Det saknas uppgifter om en skola i skolpopulation (N = 3 525).

Frågan om vilka skolor som deltog i skolvalet kan också besvaras på annat sätt. Utvärderingar av tidigare skolval har konstaterat att det finns skillnader mellan gymnasieskolor som har högskoleförberedande och skolor som har yrkesprogram. Dessa skillnader är tydliga även i skolvalet 2018 (tabell 2.3). Deltagande är högst bland skolor med enbart högskoleförberedande program och något lägre bland skolor med både högskoleförberedande- och yrkesprogram.¹⁵ Skolor med endast yrkes- eller enbart introduktionsprogram deltar betydligt mindre. Samma typ av mönster finns bland friskolor och kommunala gymnasier, men skillnaden mellan skolor med enbart högskoleförberedande program eller yrkesprogram är betydligt större bland friskolorna än bland de kommunala skolorna (tabell 2.4). Särskilt en grupp skolor utmärker sig genom att jämförelsevis få anordnar skolval: det gäller friskolor med yrkesprogram. I kapitel 8 diskuterar vi idéer om hur deltagandet kan förstärkas i gymnasier med endast yrkesprogram.

Tabell 2.3 **Skolval efter högskoleförberedande program respektive yrkesprogram.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Gymnasier: program	Andel med skolval %	Antal
Endast högskoleförberedande	72	386
Både högskoleförberedande och yrkes	68	432
Endast yrkes	51	356

¹⁵ Introduktionsprogram är utbildning för elever som inte har behörighet att söka till gymnasiet. Programmen hjälper elever att bli behöriga på ett nationellt gymnasieprogram eller guidar elever in i arbetslivet.

Endast introduktionsprogram	49	153
Samtliga gymnasier*	62	1327

Källor: MUCF, Skolverket

* Skolor med enbart särskola och andra typer av program än de nationella eller där uppgift om program har uteslutits i denna tabell.

Tabell 2.4 **Skolval efter huvudmannaskap och högskoleförberedande program respektive yrkesprogram. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.**

Gymnasier: program	Huvudmannaskap		
	% Friskolor	% Kommunala	% Samtliga
Endast högskoleförberedande	61	80	72
Både högskoleförberedande och yrkes	49	77	68
Endast yrkes	23	68	51
Endast introduktionsprogram	0	49	49
Samtliga gymnasier med nationella program	45	71	62
Endast högskoleförberedande N	162	224	386
Både högskoleförberedande- och yrkes N	138	294	432
Endast yrkes N	132	224	356
Endast introduktionsprogram N	1	152	153
Samtliga gymnasier med nationella program N	433	894	1327

Källor: Skolverket, MUCF Kommentar: Skolor med enbart särskola, andra typer av program än de nationella eller där uppgift om program saknas är uteslutna.

Kartläggningen fortsätter genom att undersöka om egenskaper hos skolorna och hos skolornas kommunala kontext kan förklara de skillnader som finns mellan olika skolor. Utöver de tabeller som presenteras nedan finns ett antal kompletterande tabeller i en separat rapport ("kompletterande tabeller" i texten nedan).

2.2 Skolegenskaper

I denna kartläggning granskas elevsammansättning, skolkvalitet och skolresultat. På skolnivån är elevsammansättningen ett sätt att mäta flera faktorer som enligt deltagandeforskningen brukar påverka politiskt deltagande. I analysen mäts betydelsen av utbildningsnivån hos elevernas föräldrar, könssammansättningen i skolan och andelen elever i skolan som har utländsk bakgrund.¹⁶ Andra faktorer som ingår i deltagandeforskningen, såsom föräldrarnas yrke och inkomst, kan inte analyseras här eftersom övergripande skolstatistik saknas.

Föräldrarnas utbildningsnivå spelar, för det första, en roll. Skolor med elever med högre andel högskoleutbildade föräldrar visar högre deltagande i skolvalet 2018. 70 procent av skolor med över 70 procent högskoleutbildade föräldrar deltar. Deltagandet bland skolor med lägre än 35 procent högskoleutbildade föräldrar är 11 procentenheter lägre (59 procent). Andelen elever med utländsk bakgrund har en delvis annan inverkan. Det genomsnittliga deltagandet skiljer sig mellan skolor med en elevsammansättning med få (under 14 procent), mellan (14-42 procent) och hög (över 42 procent) elever med

¹⁶ Elever som är födda utomlands eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands definieras som att ha utländsk bakgrund. Även elever som saknar uppgift om personnummer räknas i denna statistik till elever med utländsk bakgrund. Övriga elever räknas till gruppen med svensk bakgrund, även om de har en utlandsfödd förälder.

utländsk bakgrund är 32 procent. Det finns dock en stor spridning: från 69 procent för skolor med få till 55 procent för skolor med över 42 procent elever med utländsk bakgrund. I mellan kategorien deltar 67 procent av alla skolor (se kompletterande tabeller).

Slutligen spelar könssammansättning en något överraskande roll. Sedan ett antal riksdagsval tillbaka har proportionellt något fler kvinnor röstat än män.¹⁷Vår förväntan var därför att det skulle finnas ett systematiskt positivt samband mellan flera flickor än pojkar i en skola och högre skoldeltagande i skolvalet 2018.

Tabell 2.5 visar betydelsen av en ojämn könssammansättning på 70 procentenhetsnivån. (Se kompletterande tabeller för resultat om sambandet med en ojämn könssammansättning på 60 procent och deltagande i skolvalet.) Överlag är högre andel flickor bland eleverna förknippat med högre deltagande i skolvalet 2018, men mönstret skiljer sig något åt mellan olika typer av skolor. För de flesta skolorna dämpar en övervikt av över 70 procent flickor eller pojkar deltagandet i skolvalet 2018. På gymnasienivån har över 70 procent flickor i elevsammansättningen en positiv inverkan på deltagandet framförallt för gymnasier med endast högskoleförberedande program. Men en övervikt av flickor i klassrummen betyder inte alltid bättre skoldeltagande i skolvalet. Mest anmärkningsvärt är att gymnasier med endast yrkesprogram och med en 70 procent övervikt för flickor deltar mindre än de skolor som har en 70 procent övervikt för pojkar. Här finns 6 procentenheters skillnad till pojkarnas fördel.

Tabell 2.5 **Skolval efter skolans könssammansättning.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Skolform	Deltagande (%) efter könssammansättning		
	Mer än 70 % flickor	30-70% endera kön	Mer än 70 % pojkar
Grundskolor	44	64	10
Gymnasier: Endast högskoleförberedande	78	72	61
Gymnasier: Både högskoleförberedande- och yrkes	61	70	65
Gymnasier: Endast yrkes	48	52	54
Samtliga gymnasier	60	67	59
Samtliga skolor	59	65	57
N Grundskolor	9	1631	10
N Gymnasier: Endast högskoleförberedande	41	172	36
N Gymnasier: Både högskoleförberedande- och yrkes	33	85	83
N Gymnasier: Endast yrkes	54	22	107
N Samtliga gymnasier	130	812	264
N Samtliga skolor	139	2446	274

Källor: MUCF, Skolverket. Saknade värden: 268. Kommentar: Särskolan ej inkluderad.

Skolans kvalitet är ett ämne som engagerar hela samhället. Vad som menas med en god skolkvalitet diskuteras flitigt. Skolverket och Skolinspektionen anser att skolkvaliteten är ett samlingsbegrepp för metoder, arbetssätt och strategier som mäter graden av måluppfyllelse eller hur väl en skola klarar av sitt utbildningsuppdrag. Bland de faktorer

¹⁷ <https://data.val.se/val/val2018/alkon/R/rike/alderkon.html>

som ofta ingår är andelen lärare med relevant kompetens och behörighet, lärartäthet, elevernas skolresultat och andel elever som klarar kunskapskraven.¹⁸ Alla dessa faktorer ingår i vår analys. Eftersom skolvalen ingår i skolornas demokratiuppdrag analyserar vi också sambandet med andelen behöriga samhällskunskapslärare. Det betyder inte att samhällskunskapslärarna bär huvudansvaret för hur en skola genomför demokratiuppdraget. Problemet är att offentlig statistik om andra viktiga mått på demokratiuppdraget, som t. ex. hur demokratiska principer tillämpas i skolan ("gör demokrati"), inte finns tillgänglig för alla skolor. Till vår förvåning finns det inte fullständig statistik för elevdemokrati och elevinflytande – inte ens om elevråd – för alla skolor.

Det finns ett samband med vissa mått på skolkvalitet och deltagandet i skolvalet 2018. Tabell 2.6 redogör för lärarnas behörighet. Framförallt har andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen betydelse. Det finns betydande skillnader i deltagandet (23 procent) mellan skolor med en jämförelsevis låg andel examinerade lärare (under 70 procent) och skolor med en hög andel (över 90 procent). Även andelen behöriga samhällskunskapslärare är en egenskap som särskiljer deltagande och icke-deltagande skolor från varandra. Framförallt verkar det spela en roll om 50 procent eller färre samhällskunskapslärare är behöriga. Deltagandet bland dessa skolor är 49 procent jämfört med 68 procent för skolor med högre andel behöriga samhällskunskapslärare. Bilden ser något annorlunda ut när det gäller lärartäthet (se kompletterande tabeller). Skolor med den högsta lärartätheten (10 eller färre elever per lärare) har lägre deltagande i skolvalet 2018. Vi återkommer till detta övergripande resultat i kapitel 4 om yrkesprogram och kapitel 5 om särskolor.

På både grundskole- och gymnasienivån ser vi ett tydligt samband mellan deltagande och ett annat mått på skolkvaliteten, nämligen bättre skolresultat. Framförallt handlar det om lägre deltagande bland grundskolor med lägre genomsnittligt meritvärde och gymnasier med lägre andel elever som tar examen och lägre genomsnittlig betygspoäng (tabell 2.7). Mellan grundskolor med de lägsta och de högsta meritvärden är skillnaden i skolvalsdeltagandet 12 procentenheter (55 jämfört med 67 procent). Andelen avgångselever som klarar kunskapskraven i alla ämnen spelar inte någon betydelsefull roll. Däremot deltar skolor med mycket låg andel elever som klarar kunskapskraven (mindre än hälften) i mycket mindre utsträckning. Men här handlar det om i fåtal skolor (63) (se kompletterande tabeller). För gymnasierna är skillnaden mellan skolor med lägre andel examinerade elever och de med upp till 95 procent examinerade elever 13 procentenheter (57 jämfört med 70 procent). Intressant att notera är att andelen gymnasier med skolval sjunker till 66 procent bland skolor med över 95 procent eller flera elever som tog examen. Genomsnittligt gymnasiebetygspoäng spelar också roll. Ju högre poäng desto bättre skolvalsdeltagandet. Det finns en 24 procentenheters skillnad mellan skolor med under 13 betygspoäng och skolor med över 15.

Tabell 2.6 **Skolval efter lärarnas behörighet.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Andelen lärare i alla skolor med pedagogisk högskoleexamen	Andel med skolval %	Antal
--	---------------------	-------

¹⁸ Folke Vernersson, "Den svårfångade kvaliteten", *Pedagogiska magasin* 8 september 2009, Skolverket, "Att granska och förbättra kvalitet", inget datum
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a654a7d/1553957912244/pdf1085.pdf>

< 70 procent	48	710
70–90 procent	66	1486
> 90	71	669
Genomsnitt för alla skolor	63	2865*
Andelen samhällskunskapslärare med lärarexamen och behörighet i ämnet	Andel med skolval %	Antal
< 50 procent	49	608
50–99 procent	68	1152
100 procent	68	908
Genomsnitt för alla skolor	64	2668**

Källa: Skolverket, MUCF. Saknade värden om skolor: * 259, ** 456. Kommentrar: Särskolan ej inkluderad.

Tabell 2.7 **Skolval efter skolresultat. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.**

Grundskolor: genomsnittligt meritvärde i skolan	Andel med skolval %	Antal
< 200 poäng	55	201
200–250 poäng	67	974
>250 poäng	67	354
Alla skolor	66	1529*
Gymnasier: Andel i skolan som tar examen	Andel med skolval %	Antal
< 85 procent	57	239
85–95 procent	70	461
> 95	66	321
Alla skolor	66	1021**
Gymnasier: genomsnittlig betygspoäng	Andel med skolval %	Antal
< 13	51	193
13–15	67	659
> 15	75	186
Alla skolor	65	1038***

Källor: Skolverket, MUCF. Saknade värden: * 246, ** 331, *** 314

Föräldrarnas bakgrund (utbildningsnivå och födelseland) är också viktig (se kompletterande tabeller). Skolor med en hög andel föräldrar med högskoleutbildning har ett högre deltagande. Bland skolor med få elever med utländsk bakgrund är deltagandet högre.

För att vidare studera skolornas deltagande och icke-deltagande har flera närmare analyser av skolfaktorernas betydelse genomförts. Olika regressionsmodeller har använts där elevantal, typ av huvudman, elevsammansättning, lärares utbildning och skolans resultat analyseras tillsammans. Denna analys ger oss möjlighet att analysera hur två eller flera faktorer förhåller sig till varandra och hur viktiga de är för att förklara varför skolor deltog eller inte deltog i skolvalet 2018. Analysen ger följande resultat.

För det första kvarstår betydelsen av huvudmannaskap och typ av gymnasieprogram som viktiga förklaringsfaktorer för variationerna i deltagande. Men deras betydelse

försvagas när andra faktorer ingår i analysen. För det andra finns ett positivt samband mellan andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen och deltagande. Sambandet är inte lika starkt som när man inte kontrollerar för andra faktorer. Till sist visar det sig att skolans storlek, elevsammansättning och skolresultat spelar en mycket mindre roll. Intressant nog är att föräldrars utbildningsnivå och skolornas könsammansättning fortfarande har betydelse för grundskolornas deltagande men inte för gymnasierna. Att ha fler elever är fortfarande förknippat med högre deltagande bland grundskolor men skillnaderna är betydligt mindre än vad som framkommit tidigare. Skolans resultat har slutligen mindre betydelse för deltagandet än vad som först framkommit i kartläggningen ovan. Bland fristående gymnasieskolor finns sambandet inte kvar när även övriga skolfaktorer undersöks.

Sammanfattningsvis visar analysen är den mest betydelsefulla faktor som förklarar deltagandet och icke-deltagandet är om skolan är en kommunal eller fristående skola.

Grundskolor och gymnasieskolor har också analyserats tillsammans utifrån huvudmannatyp, elevantal, elevsammansättning, lärarresurser och skolresultat mätt som andelen elever som når godkänt i samhällskunskap och deltagande i det förra skolvalet, som hölls inför riksdagsvalet 2014. När dessa faktorer undersöks tillsammans syns framförallt skillnader i deltagande beroende på skolans tidigare deltagande i skolval, typ av huvudman, föräldrars utbildningsnivå och lärares utbildning. Dessa skillnader finns kvar även när man kontrollerar för faktorer på kommunnivå. Fler elever och större andel flickor i klasserna fortsätter också att vara förknippat med något högre deltagande. Vad som däremot minskar i betydelse vid djupare analys är andelen elever med utländsk bakgrund, lärartäthet och andelen godkända i samhällskunskap.

2.3 Kommunegenskapers betydelse

Ett stort ansvar för grundskolor och gymnasieskolor, och därmed för ungdomar, ligger hos kommunerna. För både kommunala och fristående skolor utgör kommunen en viktig kontext inom vilken skolorna är verksamma. Hur många av skolorna i kommunerna deltog i skolvalet 2018? Utifrån forskningen om politiskt deltagande har ett flertal kommunfaktorer identifierats som kan förväntas att ha betydelse för skolornas deltagande i skolval. Finns det ett samband mellan skolornas deltagande (eller icke-deltagande) och olika kommunegenskaper? Bland de kommunfaktorer som ingår i utvärderingen är kommuntyp och folkmängd, befolkningens livsvillkor, arbetslöshet och sysselsättning inom kommunen, kommunens ekonomi, politiska styre, valdeltagande, civilsamhällets sammansättning, mediernas betydelse och egenskaper hos kommunens skolor.. Se den tekniska rapporten för ytterligare information över alla kommunfaktorer, inklusive indikatorer, som ingår i utvärderingen.

Vi börjar med grundegenskaper hos kommuner: storlek, kommuntyp och antal skolor i kommunen som hade möjlighet att delta i skolvalet 2018. Hur stor en kommun är har viss betydelse för deltagandet i skolvalet 2018. Små kommuner med under 50 000 invånare deltog mer sällan än de större kommunerna (56 procents deltagande jämfört med kring 60 procent). Kommunens befolkningsstorlek spelar givetvis en roll för hur många skolor som finns i en kommun. Antalet skolor i kommunen är en faktor som åtminstone delvis förklarar olika deltagarfrekvenser i denna kartläggning. Kommuner med färre än 5 skolor deltog 9 procentenheter mindre än kommuner med över 100 skolor (60 procents deltagande) (tabell 2.8).¹⁹ Ett något lägre skoldeltagande finns även i kommunerna med

¹⁹ Det finns stora skillnader mellan kommuner: mellan 1 och 372 skolor inom kommunens gränser.

negativ befolkningsutveckling, men befolkningstäthet (antal invånare per kvadratkilometer) spelar inte någon roll (se kompletterande tabeller).

Tabell 2.8 **Skolval efter antal skolor i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Antal skolor i kommunen	Andel med skolval %	Antal skolor
< 5	51	41
5-20	55	1001
20-100	59	1719
> 100	60	764
Alla skolor	58	3525

Källa: Skolverket, MUCF

Men störst är inte alltid är bäst. Sveriges största kommuner – Stockholm, Göteborg och Malmö – toppar inte listan över kommuner med det högsta skolvalsdeltagandet 2018. De ligger strax under 60-procentsnivån. Granskar vi kommun för kommun finner vi stora skillnader i skoldeltagandet. Deltagandet varierar mellan 100 procent av skolorna i 42 kommuner och 0 procent i 24 kommuner (se kompletterande tabeller). Tabell 2.9 visar att det också finns skillnader på upp till 15 procentenheter mellan kommungrupper. Lägst deltagande finns i pendlingskommuner nära mindre tätorter och högst i landsbygdskommuner med besöksnäring. Landsbygdskommuner med besöksnäring har det högsta deltagandet (65 procent) av alla kommuntyper. Här handlar det dock om relativt få kommuner och få skolor.

Tabell 2.9 **Skolval efter kommuntyp.** Andel skolor i olika kommuntyper med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Kommuntyp	Andel med skolval %	Antal skolor	Antal kommuner
Storstäder	59	581	3
Pendlingskommun nära storstad	59	563	43
Större stad	60	895	21
Pendlingskommun nära större stad	55	273	52
Lågpendlingskommun nära större stad	63	224	35
Mindre stad/tätort	57	507	29
Pendlingskommun nära mindre ort	50	216	52
Landsbygdskommun	54	212	40
Landsbygdskommun med besöksnäring	65	65	15
Samtliga	58	3525	290

Källa. MUCF, SKR

Andra befolkningsegenskaper är viktigare (tabell 2.10). Återigen spelar utbildningsnivå en roll. Deltagandet är högst i kommuner med medelhög andel invånare med eftergymnasial utbildning (25–50 procent med denna utbildningsnivå, 60 procent skoldeltagande) och ungefär samma i kommuner med ovanligt låg (under 25 procent) eller hög andel (över 50 procent) eftergymnasial utbildning (kring 55 procent).

Deltagandet är också lite högre i kommuner med mer genomsnittlig andel, 13–20 procent, invånare med förgymnasial utbildning (60 procent) än de med ovanligt låg eller hög andel (57 och 55 procent). När det gäller andel utrikes födda i kommunen finns ett något högre deltagande i kommuner med lägre andel utlandsfödda (60 procent deltagande i kommuner med under 12 procent utrikes födda och 56 procent med över 26 procent utrikes födda). Deltagandet är något lägre i kommuner med lågt flyktingsmotagande. För de kommuner som tog emot under 100 flyktingar är deltagandet på 53 procent, jämfört med de som tog emot 100 eller fler flyktingar (kring 60 procent). Skoldeltagandet är lägre in kommuner med färre anmälda brott mot person.

Andra intressanta resultat har att göra med ekonomiska förhållanden och boendeform i kommunen (se kompletterande tabeller). Ekonomisk ojämlikhet (mätt som gini-koefficienten) påverkar inte deltagandet i negativ riktning. Deltagandet är tvärtom högst i kommuner med en ojämlikhet kring genomsnittet för alla kommuner (60 procent) och lägst bland kommuner med lägst ojämlikhet (55 procent). Samtidigt är deltagandet lägst i kommuner med hög andel personer i hushåll med låg ekonomisk standard och något lägre i kommuner med en högre andel av befolkningen som är försörjd via sociala ersättningar och bidrag (56 procent i kommuner med över 17 procent bidragstagare). Det finns också ett positivt samband mellan kommuner med högre andel hushåll med hög ekonomisk standard och deltagande i skolvalet.

Liknande mönster finns när genomsnittlig inkomst av tjänst används som förklaringsfaktor. I kommuner med låga genomsnittliga löneinkomster är det jämförelsevis färre skolor som anordnade skolval. Men överlag verkar inte alla de ekonomiska förhållandena hos kommuninvånarna spela den kraftiga roll som skulle förväntats utifrån forskning om politiskt deltagande – och framförallt forskning om deltagandet i andra länder än Sverige. I kapitel 6 om skolval i socioekonomiskt svaga och utsatta områden diskuteras några resultat vidare.

Skillnaderna i skoldeltagandet går emot det teoretiska antagandet att vissa boendeformer leder till ökat deltagande (se kompletterande tabeller). Framförallt förväntas bostadsrättsinnehav och villaägande ha ett positivt samband med politiskt deltagande.²⁰ När det gäller skolvalet verkar sambanden vara de motsatta. Ett lägre deltagande karakteriserar kommuner med hög andel villaägande (53 procentdeltagande) jämfört med kommuner med låg andel (kring 57 procent). En högre andel flerbostadshus i kommuner har ett visst positivt samband med deltagandet i skolval.

Andra egenskaper hos kommunen ingår i kartläggningen. Tabell 2.11 visar betydelsen av politiska förhållanden inom kommunen för att delta i skolval. Våra faktorer mäter betydelsen av politiskt styre och, så långt som tillgängligt datamaterial tillåter, politisk aktivitet i kommunen. Vid denna analys ingår valdeltagandet i riksdagsval, andel valda politiker som har lämnat (hoppat av) sitt uppdrag under mandatperiod samt förekomsten av medborgarkontor, medborgardialog och ungdomsråd i en kommun. Först att notera är att partipolitiken i kommunen spelar en viss roll. Skolor i kommuner med vänsterstyre och borgerligt styre deltar oftare (60 respektive 59 procent) än de med blocköverskridande partier som bildade styrande koalitioner (55 procent).²¹ Fullständig statistik om politiskt engagemang i kommunerna finns inte att tillgå. En viktig faktor kan dock vara hur många kommuninvånare deltar i allmänna val. Analysen visar ett samband

²⁰ SCB, Deltagande ti de allmänna valen 2018.

https://www.scb.se/contentassets/6d0a96c916144051a5cb1f8b372fe80f/me0105_2018a01_br_me08br1901.pdf

²¹<https://skl.se/demokratiledningstyrning/valmaktfordelning/valresultatstyren/styreikommunereftervalet2018.26791.html>

med valdeltagande i riksdagsvalet 2018 och skolornas deltagande i skolvalet 2018. Kommuner med lägre valdeltagande (under 85 procent) deltar 9 procentenheter mindre än kommuner med högre valdeltagande (85-89 och över 89 procent). Andelen avhoppade politiker i en kommun är också en viktig faktor. Bland kommunerna med högst andel avhoppade politiker (över 35 procent) deltar endast 43 procent av skolorna. Det kan jämföras med ett 59 procents deltagande i skolval i kommuner med 16–28 procents avhopp. Men även i kommuner med låg andel avhopp (under 16 procent) är skolvalsdeltagandet något lägre, 56 procent. Däremot saknar ytterligare möjligheter för inflytande för unga innevånare (ungdomsråd) och eller för den lokala befolkningen (medborgarkontor och medborgardialog) betydelse som förklaringsfaktor för deltagande i skolvalet.

Vilken roll spelar ett lokalt civilsamhälle och medielandskap i kommunen för skolornas benägenhet att delta i skolvalet 2018? Statistiken om civilsamhälle och mediebevakning på kommunnivå är tyvärr mycket bristfällig, och har länge varit så.²² Det betyder att vår analys av demokratisk aktivitet inom kommunerna begränsas till få faktorer (tabell 2.12). Våra enda mått på lokalt civilsamhälle är antal registrerade aktiva och inaktiva ideella föreningar, antal studiecirkel i kommunen och andelen av kommunens förvärvsarbete som är fackligt anslutna. Kartläggningen visar att ett större antal ideella föreningar och studiecirkel är viktig för deltagande. 52 procent av skolorna i kommunerna med färre än 250 ideella föreningar deltog i skolvalet. Det kan jämföras med 59 procent i kommuner med 250 och flera föreningar. Resultaten för studiecirkelarna är ungefär detsamma. Detta skulle dock kunna handla om att deltagandet är högre i större kommuner. Andelen fackligt anslutna i kommunen är överlag inte särskilt viktig som förklaringsfaktor för deltagandet.

Tabell 2.12 visar också resultatet för medielandskapet i kommunerna. Utvärderingar av skolval i Sverige och andra länder betonar hur viktigt det är att elevernas engagemang i skolval uppmärksammas offentligt.²³ Kan det vara så att avsaknad av offentlig uppmärksamhet i kommunerna inför och om skolval spelar en roll för skolornas deltagande? Det finns dock endast ett tillgängligt mått som går att använda i våra jämförelser över tid, nämligen antal lokala redaktioner i kommunen. Här ser vi ett klart samband mellan skolval och om det finns en lokal medieredaktion på plats i kommunen. Ju flera lokala redaktioner desto högre deltagande. Utan en lokalredaktion i kommunen var deltagandet bland skolorna 53 procent. Med 2–10 och över 10 lokala redaktioner var deltagandet 59 procent.

²² SNS demokrataråd skriver i sin 1997 års rapport följande: "En bedömning av den kommunala demokratin måste lägga särskild vikt vid det civila samhällets vitalitet....Det finns idag ingen samlad statistik över antalet föreningsmedlemmar i lands kommuner" (s. 71). Rådet drar slutsatsen att det finns åtskilliga luckor i kartläggningar om den kommunala demokratin. Olof Petersson, Jörgen Hermansson, Michele Micheletti och Anders Westholm, *Demokrati över gränser*, Stockholm: SNS.

²³ T.ex. Ødegaard Borge, Julie Ane, "Creating democratic citizens? An analysis of mock elections as political education in school," University of Bergen, doktorsavhandling, 2016.
<http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/13138/dr-thesis-2016-Julie-Ane-%c3%98degaard-Borge.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tabell 2.10 **Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper. Andel skolor med skolval i procent.**
Riksdagsvalet 2018.

Kommunegenskaper	Andel med skolval %	Antal skolor
Kommuninvånarnas utbildningsnivå		
Eftergymnasial, inklusive forskarutbildning		
< 25 %	54	478
25-50 %	60	2536
> 50 %	55	511
Förgymnasial		
< 13 %	57	613
13-20 %	60	2308
> 20 %	55	604
Andel utrikesfödda i kommunen		
< 12 %	60	706
12-26 %	58	2279
> 26 %	56	540
Antal kommunmottagna flyktingar		
< 100	53	674
100-1000	60	2270
> 1000	59	581
Antal anmälda brott per person		
< 500	55	835
500-700	59	2109
> 7000	59	581

Källa. MUCF, SCB, SKR, BRÅ.

Tabell 2.11 **Skolval efter politiska förhållanden i kommunen. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.**

Politiska förhållanden	Andel med skolval %	Antal skolor
Kommunal politiskt styre 2014-2018*		
Vänsterstyre	60	1544
Borgerligt styre	59	856
Blocköverskridande styre	55	922
Övriga	75	4
Avhoppade kommunalpolitiker, andel %		
< 16	56	525
16-28	59	2432
29-36	55	412
> 35	43	58
Valdeltagande, riksdagsval 2018		
< 85 %	54	689
85-89 %	58	2079
> 89 %	63	757
Medborgarkontor**		
Finns i kommunen	58	2674
Finns inte i kommunen	61	723
Alla med värde	58	3397
Medborgardialog***		
Minst 1 medborgardialog	55	471
0 medborgardialog	59	2872
Alla med värde	59	3343
Ungdomsråd**		
Finns i kommunen	59	2111
Finns inte i kommunen	58	1286
Alla med värde	58	3397

Källa. MUCF, SCB. * Borgerligt styre: ett eller flera borgerliga partier. Vänsterstyre: S och/eller V. Blocköverskridande styre: ett eller flera borgerliga partier samt S och/eller V. Övrigt styre: SD eller SD och ett eller flera andra partier; styre med enbart ett eller flera icke riksdagspartier. Lokala partier och MP kan ingå i alla typer av styren. Saknade värden: **128, ***182

Redovisningen fortsätter med en kartläggning av kommunens ekonomiska tillstånd. Kommuner med ett negativt ekonomisk resultat, definierat som kommunens intäkter minus kommunens utgifter, har skolor jämförelsevis lägre deltagande i skolvalet (tabell 2.13). Betydelsen av den kommunala ekonomin syns också vad gäller utjämningsystemet. Kommuner som mottar särskilt mycket medel i det kommunala utjämningsystemet och kommuner som är nettobetalar har lägre deltagande. Kort sammanfattat är deltagandet lägre i de kommuner som ha en negativ ekonomisk utveckling eller underskott.

Tabell 2.12 **Skolval efter aktivitet i civilsamhälle och medias närvaro i kommunen. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.**

	Andel med skolval %	Antal skolor
Lokalt civilsamhälle		
Antal registrerade ideella föreningar		
< 250	52	469
250–500	59	2475
> 500	59	581
Antal studiecirkel*		
< 400	55	687
400–10 000	59	2234
> 10 000	59	581
Facklig anslutning, % av förvärvsarbete i kommunen		
< 65	54	849
65–75	61	1775
> 75	56	901
Medielandskap		
Antal lokalredaktioner		
0	53	212
1–2	56	821
2–10	59	2466
> 10	59	581

Källa. MUCF, SCB, Institutet för mediestudier, Nyhetsbyrån Sirén i samarbete med Anders Kjellberg
Saknade värden: * 23

Tabell 2.13 **Skolval efter kommunens ekonomiska förutsättningar. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.**

Kommunens ekonomi	Andel med skolval %	Antal skolor
Kommunens ekonomiska resultat per invånare, kr*		
< 0 kr	54	499
0–3000 kr	59	2381
> 3000 kr	60	645
Kommunens inkomst från utjämningsystemet per invånare, kr		
< 0 kr	55	462
0–13 000 kr	60	2423
> 13 000 kr	54	640

Källa. MUCF, SCB. * Kommunens ekonomiska resultat är kommunens intäkter minus kommunens utgifter.

Till sist har kommunens skollandskap granskats (tabellerna 2.14-2.16). Tabell 2.14 visar att proportionellt färre skolor deltog i skolvalet 2018 i kommuner där många elever går i friskolor. Denna skillnad finns både på grundskole- och gymnasienivån men är mest påtagligt på grundskolenivån. Det finns en 7 procentenheters skillnad i deltagandet

mellan kommuner med över 25 procent friskolor (53 procent deltagande) och de med under 5 procent (60 procent deltagande). Skolornas resurser spelar också en roll (tabell 2.15) En högre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen i kommunala skolor och friskolor är förknippad med högre deltagande. Det finns särskilt rätt stor skillnad i deltagandet (16 procentenheter) mellan skolorna med låg andel behöriga gymnasielärare (under 75 procent) och de med hög andel (över 85 procent). Lärartätheten spela dock ingen roll. En högre kostnad per grundskoleelev i kommunala skolor är förknippad med något lägre deltagande (tabell 2.15). Detta resultat återkommer vi till i kapitel 5.

Tabell 2.16 visar igen att uppnått kunskapskrav i alla ämnen inte har betydelse. En annan viktig faktor som vi känner igen från skolnivån är andelen gymnasieelever som tagit examen. I kommunerna med en jämförelsevis låg andel gymnasieelever som tagit examen är det färre skolor som deltog i skolvalet 2018. Det skiljer 5 procentenheter mellan den lägsta nivån (under 87 procent som tog examen) och den högsta nivån (över 94 procent). Antal konstaterade brister i skolan spelar inte någon betydande roll.

Tabell 2.14 **Skolval efter andel elever i friskolor i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Andel elever i friskolor	Andel med skolval, %	Antal
Grundskola		
> 25 %	53	538
25-5 %	59	2281
< 5 %	60	706
Gymnasium*		
> 50 %	57	630
50-1 %	58	1868
< 1 %	60	970

Källor: MUCF, Skolverket. * Saknade värden: 57

Tabell 2.15 **Skolval efter resurser till skolor i kommuner.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Resurser till skolor inom en kommun	Andel med skolval, %	Antal skolor
Ekonomiska resurser till skolor (endast kommunala skolor)		
Kostnad, genomsnitt per grundskoleelev och år, tkr		
< 105 tkr	62	782
105-120 tkr	58	1908
> 120 tkr	55	835
Kostnad, genomsnitt per gymnasieelev och år, tkr*		
< 110 tkr	61	463
110-150 tkr	60	2308
> 150 tkr	52	488
Lärrresurser (samtliga skolor i kommunen)		
Andel grundskolelärare med pedagogisk högskoleexamen		

< 77 %	56	741
77-86 %	58	2136
86 %	62	648
Andel gymnasielärare med pedagogisk högskoleexamen**		
< 75 %	49	744
75-85 %	60	2218
> 85 %	65	502
Lärartäthet grundskolan, elever per heltidstjänst		
< 11	55	481
11-13	59	2410
> 13	56	634
Lärartäthet gymnasium, elever per heltidstjänst***		
< 10	56	731
10-15	59	2317
15	56	416

Källor: Skolverket, MUCF. Saknade värden: *264 **61 ***61

Tabell 2.16 **Skolval efter skolkvalitet i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Grundskolor: Andel elever med uppnådda kunskapskrav i alla ämnen, %	Andel med skolval %	Antal skolor
< 70 %	59	752
70-82 %	58	2311
> 82 %	57	461
Gymnasier*: Andel elever i kommunen som tar examen, %	Andel med skolval %	Antal skolor
< 87 %	54	562
87-94 %	60	2174
> 94 %	59	574
Antal ärenden där Skolinspektionen konstaterat brist	Andel med skolval %	Antal skolor
< 5	56	1033
5-20	60	1663
> 20	58	829

Källor: Skolverket, MUCF. * Gäller endast de 18 nationella programmen.

Det är dags att sammanfatta kartläggningen så här långt. Deltagandet i skolvalet 2018 bland kommunerna varierar mellan 100 procent av skolorna i 42 kommuner och 0 procent i 24 kommuner. Flera faktorer i den kommunala kontexten har vissa samband med deltagandet även om ingen enskild faktor förklarar de stora skillnaderna mellan kommuner med 0 procents deltagande och de med 100 procents deltagande. På det stora hela finns det små skillnader mellan kommunerna. Kartläggningen visar att kommuner med få skolor har lägre deltagande. Även kommuner med högre andel utrikes födda invånare, låg andel flerfamiljshus och med negativ befolkningsutveckling hade något lägre deltagande. Politiska förhållanden har också betydelse. Olika socioekonomiska förhållanden hos kommunens invånare och kommunens egen ekonomi spelar också roll.

Kommuner med en större andel högutbildade och flera försvarsarbetande har också högre deltagande. Skolor i kommuner med hög andel personer i hushåll med låg ekonomisk standard och högre andel invånare som försörjs genom bidrag deltog mer sällan.

Olika regressionsmodeller används också för att närmare analysera den kommunala kontextens betydelse för skolornas deltagande i skolval 2018. Kommunfaktorerna har delats i fyra dimensioner: ekonomi och socioekonomi; politik och civilsamhälle; kommunens skolor och slutligen befolkning och livsvillkor i övrigt. Från dessa fyra dimensioner har faktorer som, när de analyseras tillsammans, har starkast samband med deltagande i skolval valts ut, och kontrolleras även för de viktigaste faktorerna på skolnivån. För att ytterligare fördjupa analyser har vi också tillfört analysen en faktor om skolans deltagande i skolvalet inför riksdagsvalet 2014.

När det gäller dimensionen ekonomi och socioekonomi visar det sig att kommunens inkomster från det kommunala utjämningsystemet har starkast samband med deltagande i skolvalet 2018. När övriga faktorer hålls konstanta är deltagandet högre i kommuner som mottar mer pengar genom utjämningsystemet – alltså de som har sämre ekonomiska förutsättningar.

När det gäller dimensionen politik och civilsamhälle är det endast antalet nyhetsredaktioner som har ett starkt positivt samband med deltagandet. Sambandet mellan antalet föreningar och deltagande i skolval är överraskande negativt när övriga faktorer inom politik och civilsamhälle hålls konstanta.

För dimensionen kommunens skolor har antalet konstaterade brister i kommunens skolor, skolresultaten i kommunens grundskolor och det totala antalet skolor i en kommun starkast samband med deltagande i skolval. Men sambanden ser olika ut. Ju lägre antal skolor i kommunen, färre konstaterade brister och högre andel grundskoleelever som klarar kunskapskraven, desto lägre är deltagandet i Skolvalet 2018. Högre genomsnittligt meritvärde bland niondeklassare är däremot förknippat med högre deltagande. Hur dessa resultat ska tolkas är värt en vidare diskussion.

Till sist av de faktorer som ingår i dimensionen befolkning och livsvillkor i övrigt visar att högre folkökning och ett större antal brott mot person är förknippade med lägre deltagande. Det positiva sambandet mellan folkmängd och deltagande i skolvalet som vi fann tidigare visar sig i regressionsanalysen handla mest om antalet skolor i kommunen. Resultaten kvarstår även när de övriga kommundimensionerna och faktorerna på skolnivån ingår i analysen.

2.4 Enkät till icke-deltagande skolor

Under vintern 2019 skickades en enkät ut till de skolor som inte deltog i skolvalet 2018 enligt våra data från MUCF (se bilaga 1).²⁴ Skolledningen fick värdera 24 faktorer kopplade till ett antal möjliga skäl för att inte delta i skolvalet 2018. Endast svar från 125 skolor ur målgruppen går att använda.²⁵ Trots att svarsfrekvensen endast var runt 10% ger svaren en allmän bild av hur skolornas förhåller sig till möjligheten att delta i skolval. Resultaten sammanfattas i tabell 2.17 nedan.

²⁴ Enkäten skickades ut via EsMaker den 10 december 2019 och den 13 december angavs som ett lämpligt datum att skicka in svaren. Ett kompletterande utskick gjordes till tio adresser den 12 december efter inkomna svar som hänvisade till andra adresser eller personer. Två påminnelser gick ut. Enkäten stängdes den 14 januari 2020.

²⁵ Sammanlagt 1474 skolor deltog inte i skolvalet 2018. Enkäten skickad till 1157 av dem. För 317 skolor saknades e-postadress i skolenhetsregistret eller ett flertal skolenheter hade samma e-postadressmailadress som kontakt. Det finns 118 användbara svar; skolor som endast lämnat kommentar utan att svara på frågorna ingår inte i analysen.

De skäl som de flesta gav som mycket eller ganska viktiga för beslutet att inte anordna skolval handlar om att skolan väljer att arbeta med demokratiuppdraget på andra sätt eller prioriterar andra delar av sitt uppdrag, och att lärarresurser saknas. Mer än hälften av de svarande uppgav just dessa skäl. Även brist på eldsjälar bland elever och lärare, och intresse bland lärare, uppges vara viktiga skäl, liksom praktiska svårigheter med att genomföra skolvalet.

Brist på information, otillräckligt stöd från ansvarig myndighet och avvägningar kring polarisering och att inte vilja bjuda in alla riksdagspartier ansågs endast av en femtedel till en fjärdedel av de svarande som viktiga skäl.

Färre av de svarande uppger att bristande intresse hos skolledningen eller aktörer utanför skolan - kommunen, skolnämnden, partierna, civilsamhället och medierna - är viktiga skäl till att inte hålla skolval. Allra minst viktigt var tillfället för publicering av skolvalsresultatet.

Grundskolors och gymnasiers svar liknar överlag varandra, även om gymnasier tillskriver elevernas engagemang större vikt än vad grundskolorna gör. Även när de svarande skolorna jämförs utifrån huvudman syns liknande mönster i svaren. Några faktorer värderas dock olika av kommunala skolor och friskolor. Kommunala skolor har överlag tillskrivit skolnämnden/skolförvaltningens inställning större betydelse, medan friskolorna överlag uppgett att otillräckligt stöd från ansvarig myndighet och brist på eldsjälar bland elever och lärare är viktigare.

I sina fritextkommentarer beskriver flera skolor att man inte prioriterar skolval som verktyg eller att man valt att ordna "eget" skolval utan MUCF:s procedur och resultatrapportering. Flera av de svarande nämner att genomförandet försvåras av att skolan är liten, och att skolvalet tar mycket resurser. Flera särskolor och skolor med introduktionsprogram för nyanlända uppger också att skolval är svårt att genomföra eller mindre relevant utifrån elevernas kapacitet och behov. Ett fåtal svarande beskriver att eleverna inte tar skolvalet på allvar, och röster på ett nazistparti och risk för polarisering nämns.

Tabell 2.17 **Skäl att inte anordna skolval bland företrädare för skolor som inte höll skolval 2018.**
Andel svar som mycket eller ganska viktigt i procent.

Skäl att inte hålla skolval	Andel som svarat mycket eller ganska viktigt, %
Skolan arbetar med demokratiuppdraget på annat sätt	69
Skolan måste prioritera andra delar av sitt uppdrag	60
Lärarresurser (t ex tid och bemanning) räcker inte till att genomföra skolval	58
Eldsjal för att hålla skolval saknas bland eleverna	53
Eldsjal för att hålla skolval saknas bland lärarna	45
Lärarnas saknar intresse för att hålla skolval	42
Det är praktiskt svårt att genomföra skolvalet	41
Eleverna saknar intresse för att hålla skolval	35
Skolan vill undvika att bjuda in alla riksdagspartier	27
Eleverna saknar tillräcklig information om varför skolvalet är viktigt	26
Eleverna saknar tillräcklig information om hur skolval genomförs	26
Det finns inte någon tydlig koppling mellan skolvalet och undervisningen i övrigt	26
Genomförandet av skolval ökar risken för polarisering och dålig stämning i skolan	26
Skolan blev inte tillräckligt kontaktad / uppmuntrad av ansvarig myndighet och utförarorganisationer för att hålla skolvalet	25
Lärarna saknar tillräcklig information om hur skolval ska hållas	20
Skolledningen saknar intresse för att hålla skolval	19
Ett aktivt elevråd saknas på skolan	18
De politiska partierna är ointresserade	18
Skolnämnden/skolförvaltningen prioriterar inte skolval som del av demokratiuppdraget	16
Föreningslivet är ointresserat	15
Publicering av skolvalsresultatet kan vara dåligt för skolan	14
Kommunen är ointresserad	13
Medierna är ointresserade av att skolan håller skolval	11
Skolvalsresultatet publiceras inte förrän efter riksdagsvalet	6

2.5 Sammanfattning

På skolnivå ser vi i första hand skillnader i deltagande utifrån huvudman och skoltyp. Det finns betydande skillnader mellan sarskolor och övriga skolor och mellan gymnasier med högskoleförberedande eller yrkesprogram. Högre andel utbildade lärare är tydligt kopplat till högre deltagande, medan sambandet mellan skolresultat och deltagande i skolval är mer oklart. Vi har även sett skillnader utifrån elevsammansättning, där framförallt föräldrars utbildningsnivå tycks ha betydelse. Deltagande tycks också vara en vana – skolor deltar i högre utsträckning om de även tidigare anordnat skolval. Vi har sett vid en första jämförelse att kommuner med högre socio-ekonomisk profil, högre politiskt deltagande, fler civilsamhällesaktörer och högre andel utbildade lärare i skolorna har högre deltagande i skolval. En djupare analys visar dock att skillnaderna inte nödvändigtvis beror på dessa faktorer. När effekterna av olika faktorer separeras tycks vissa samband till och med gå i motsatt riktning. Generellt är det svårare att knyta

skillnader i deltagande i skolvalet 2018 till den kommunala kontexten än till skolegenskaper.

3 Skolors engagemang i skolvalet inför EU-valet 2019

3.1 Inledning

Kartläggningen över Skolsveriges deltagande i skolvalet 2019 följer samma uppläggning som i kapitel 2. Den börjar med att besvara frågan: Vilken andel av alla skolor som skulle kunnat delta i skolvalet var det som faktiskt deltog? Sedan analyseras skolor utifrån ett antal skolfaktorer och faktorer om deras lokala kontext. I slutet av kapitlet sammanfattas de viktigaste resultaten. Sammanlagt hade 3 523 skolor i Sverige möjlighet att delta i skolvalet inför europaparlamentsvalet 2019 (tabell 3.1). I siffran ingår alla grundskolor med årskurs 7–9, alla gymnasier och alla särskolor med högstadium eller gymnasium. Av dessa deltog 525 skolor. Skolornas deltagande låg alltså på 15 procent. Delar vi upp skolorna i grundskolor och gymnasier ser vi att en betydligt större andel av gymnasieskolorna deltog i skolvalet 2019.

Tabell 3.1 **EU-skolval efter skolform.** Antal skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

	Andel med EU-skolval %	Antal
Grundskolor	6	2009
Gymnasier	27	1496
Blandat	6	18
Samtliga	15	3523

Källor: Skolverket, MUCF. *Kommentar:* Grundsärskolan och gymnasiesärskolan räknas här in i grund- respektive gymnasieskolan.

I tabell 3.2 kartläggs deltagandet bland kommunala skolor och friskolor. Kommunala skolor deltog överlag oftare i skolvalet 2018 än friskolor. Skillnaden i deltagande beroende på huvudman finns dock enbart bland gymnasier. Kommunala och fristående grundskolor deltog i lika hög grad. Skillnaden mellan fristående och kommunala gymnasier är däremot 16 procentenheter – kommunala gymnasier deltog alltså i dubbelt så hög utsträckning som fristående gymnasier.

I likhet med skolvalet 2018 finns stora skillnader i deltagande bland olika typ av gymnasieprogram. Gymnasieskolor med högskoleförberedande program deltog i betydligt högre utsträckning i skolvalet inför EU-valet 2019 än skolor med enbart yrkesprogram eller enbart introduktionsprogram. Allra högst var deltagandet bland enheter med enbart högskoleförberedande program (37 procent) (tabell 3.3).

Ett liknande mönster finns bland gymnasier med enbart högskoleförberedande program eller yrkesprogram och olika huvudmän (tabell 3.4). Deltagandet var särskilt lågt bland friskolor med enbart yrkesprogram.

Tabell 3.2 **EU-skolval efter skolform och huvudmannaskap. Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.**

Skolform	Friskolor	Kommunala skolor	Samtliga skolor
Grundskolor	6	6	6
Gymnasier	16	32	27
Blandat	0	10	6
Samtliga	11	17	15
Grundskolor N	564	1445	2009
Gymnasier N	456	1040	1496
Blandat N	8	10	18
Samtliga N	1028	2495	3523

Källor: Skolverket, MUCF. Kommentar: Kommunen är huvudman för kommunala skolor. I gruppen kommunala ingår även skolor med regioner och staten som huvudman. För friskolor är skolans styrelse huvudman. I kategorien friskolor huvudmän ingår aktiebolag, ekonomiska föreningar och ideella föreningar som huvudman. (N = 3 523).

Tabell 3.3 **EU-skolval efter högskoleförberedande program respektive yrkesprogram. Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.**

Gymnasier: program	Andel med EU-skolval %	Antal
Endast högskoleförberedande	37	386
Både högskoleförberedande och yrkes	34	432
Endast yrkes	16	356
Endast introduktionsprogram	20	153
Samtliga gymnasier med nationella program	29	1327

Källor: Skolverket, MUCF. Kommentar: Skolor med enbart gymnasiesärprogram eller andra program än de nationella är uteslutna.

Tabell 3.4 **Skolval efter huvudmannaskap och högskoleförberedande program respektive yrkesprogram. Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.**

Gymnasier: program	Huvudmannaskap		% Samtliga
	% Friskolor	% Kommunala	
Endast högskoleförberedande	25	46	37
Både högskoleförberedande- och yrkes	17	41	34
Endast yrkes	6	22	16
Endast introduktionsprogram	0	20	20
Samtliga gymnasier med nationella program	17	34	29
Endast högskoleförberedande N	162	224	386
Både högskoleförberedande- och yrkes N	138	294	432
Endast yrkes N	132	224	356
Endast introduktionsprogram N	1	152	153
Samtliga gymnasier med nationella program N	433	894	1327

Källor: MUCF, Skolverket. Kommentar: Skolor med enbart gymnasiesärprogram eller andra program än de nationella är uteslutna.

3.2 Skolegenskapers betydelse

Några skolegenskaper är kopplade till olika deltagarnivåer 2019 (tabell 3.5). Mindre och medelstora skolor deltog i mycket lägre utsträckning än de stora skolorna med mellan 501 och över 1000 elever. Elevsammansättningen hade mindre betydelse för skolors deltagande i skolvalet 2019 än 2018. Varken andel elever med utländsk bakgrund eller andel elever med föräldrar med högskoleutbildade föräldrar spelar någon roll som förklaring till deltagandet 2019.

Det finns dock några skillnader i deltagande utifrån könssammansättningen i skolan (tabell 3.6). Överlag främjar en högre andel flickor högre deltagande. När grupper av skolor jämförs utifrån könssammansättning framkommer dock att det inte är något helt entydigt samband. (Se kompletterande tabeller om deltagandet bland skolor med mer än 60 flickor, som var lägre än deltagandet bland skolor med mer än 60 procent pojkar.) Skillnaderna utifrån könssammansättningen är mindre om gymnasieskolor med samma typ av program jämförs, vilket tyder på att en del av skillnaden i deltagande utifrån könsbalans skulle kunna bero på hur pojkar och flickor är fördelade mellan olika typer av gymnasieprogram. Dessa faktorer undersöks vidare i kapitel 4.

Går vi över till andra skolegenskaper (tabell 3.5) visar det säg att några av faktorerna som mäter skolkvalitet är betydelsefulla. En lägre lärartäthet betyder högre deltagande och ju flera lärare som har lärarkompetens desto högre deltagande i skolvalet 2019. Framförallt behöriga lärare i samhällskunskap spelar en viktig roll. Skolresultat på gymnasienivån är mer avgörande än på grundskolenivån. Det finns klara skillnader mellan en hög och låg andel gymnasieelever som tar examen och högre genomsnittlig betygspoäng och deltagandet. Men högre genomsnittligt meritvärde i grundskolorna spelar också en roll som förklaring för högre deltagande. Överlag tycks det finnas ett positivt samband mellan skolans kvalitet och deltagande.

Sammanfattningsvis säger vissa egenskaper hos skolorna en hel del om varför vissa skolor deltog och andra inte. Grundskolorna deltog i betydligt mindre omfattning än gymnasieskolor. Huvudmannaskap spelar roll på gymnasienivån och inom alla programtyper. Kommunala skolor deltog mer än friskolor. Även bättre skolkvalitet och skolresultat är kopplat till högre deltagande i gymnasieskolor.

Tabell 3.5 **EU-skolval efter skolegenskaper.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

	Andel skolor med EU-skolval	Antal skolor
Antal elever i skolan		
< 10	2	51
10–100	13	661
101–300	14	1525
301–500	19	594
501–1000	35	153
> 1000	48	33
Elevsammansättning		
Andel elever med utländsk bakgrund %*		
< 14	14	624
14–42	18	1459
> 42	16	679
Andel med högskoleutbildade föräldrar % **		
< 35	18	477
35–70	15	1834
> 70	18	560
Skolans kvalitet		
Lärartäthet (elever per heltidstjänst) %***		
< 10	14	744
10–15	16	1759
> 15	20	481
Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, %****		
< 70	10	709
70–90	17	1487
> 90	23	671
Andel samhällskunskapslärare med lärarexamen och behörighet i ämnet, %*****		
< 50	7	606
50 – 99	13	1153
> 99	26	909
Skolresultat		
Grundskolor: genomsnittligt meritvärde i skolan*****		
< 200 poäng	5	200
200–250 poäng	6	974
> 250 poäng	9	354
Grundskolor: andel som når kunskapskraven i alla ämnen, %*****		
< 70	6	463
70–90	7	745
> 90	7	279

Gymnasier: Andel i skolan som tar examen, %*****		
< 85	21	239
85-95	31	461
> 95	34	322
Gymnasier: genomsnittlig betygspoäng*****		
< 13	20	193
13-15	30	659
> 15	40	187

Källor. Skolverket, MUCF. Saknade värden: *365**256, ***140, ****257, *****456, *****244, *****285, *****332, *****315 . Kommentar: Särskolan ej inkluderad.

Tabell 3.6 **EU-skolval efter skolans könssammansättning. Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.**

Skolform	Deltagande (%) efter könssammansättning		
	Mer än 70 % flickor	30-70% endera kön	Mer än 70 % pojkar
Grundskolor	0	7	10
Gymnasier: Endast studieförberedande	54	38	14
Gymnasier: Både studie- och yrkesförberedande	24	39	22
Gymnasier: Endast yrkesförberedande	15	16	20
Samtliga gymnasier	29	33	20
Samtliga skolor	27	16	20
N Grundskolor	9	1630	10
N Gymnasier: Endast studieförberedande	41	288	36
N Gymnasier: Både studie- och yrkesförberedande	33	305	83
N Gymnasier: Endast yrkesförberedande	54	146	107
N Samtliga gymnasier	130	815	264
N Samtliga skolor	139	2445	274

Källor: MUCF, Skolverket. Saknade värden: 269. Kommentar: Särskolan ej inkluderad.

3.3 Kommunegenskapers betydelse

Redovisningen börjar med några grundegenskaper hos kommuner och sedan går över till en diskussion av andra kommunegenskaper. Först att notera är att skolor i landsbygdskommuner med besöksnäring och pendlingskommuner nära större stad deltog i betydligt mindre utsträckning – endast 4 och 7 procent, jämfört med skolor i lågpendlingskommun nära större stad som har deltagit mest (23 procent) (tabell 3.7). Vad det gäller befolkningsegenskaper finns det skillnader beroende på andelen högutbildade i kommunen, antalet flyktingar och antalet brott. Ju högre andel eller antal desto högre deltagande (tabell 3.8). Andra resultat, som visas i den fristående rapporten med kompletterande tabeller, är att högre hushållsinkomster, högre löneinkomster samt högre andel flerbostadshus och låg andel villaägande är kopplade till högre deltagande.

Tabell 3.7 **EU-skolval efter kommuntyp. Andel skolor med skolval i procentl. EU-valet 2019.**

Kommuntyp	Andel med EU-skolval	Antal skolor	Antal kommuner
Storstäder	15	581	3
Pendlingskommun nära storstad	14	562	43
Större stad	15	895	21
Pendlingskommun nära större stad	7	273	52
Lågpendlingskommun nära större stad	23	223	35
Mindre stad/tätort	17	507	29
Pendlingskommun nära mindre ort	14	216	52
Landsbygdskommun	15	212	40
Landsbygdskommun med besöksnäring	4	54	15
Samtliga	15	3523	290

Källa. MUCF, SKR

De politiska förhållandena i kommunen, civilsamhälle och medienärvaro har också kartlagts (tabell 3.9 och 3.10). Det är dock svårt att dra slutsatser när antalet deltagande skolor är så litet. Intrycket är att de flesta faktorerna spelar en liten roll som förklaring för deltagandenivåerna. Däremot har lägre valdeltagande i EU-valet (under 50 procent) och ett mer aktivt lokalt civilsamhälle betydelse. Lägre valdeltagandet är förknippat med lägre deltagande i skolvalet och ett mer aktivt civilsamhälle med högre deltagande. Kommuner med sämre ekonomiska förutsättningar (mätt i termer av hög inkomst från det kommunala utjämningsystemet) har lägre deltagande (tabell 3.11). Både kommuner med ovanligt låga och ovanligt höga inkomster från utjämningsystemet hade något lägre deltagande.

Tabell 3.8 **EU-skolval efter kommunbefolkningsegenskaper.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Kommunegenskaper	Andel skolor med EU-skolval %	Antal skolor
Befolkning		
Folkmängd		
< 50 000	14	1435
50 000–200 000	16	1441
> 200 000	15	647
Befolkningsökning, antal personer		
<0	16	407
0–5000	15	2469
> 5000	15	647
Befolkningstäthet, invånare /kvadratkilometer		
< 20	14	589
20–1000	15	2188
> 1000	15	746
Kommuninvånarnas utbildningsnivå		
Eftergymnasial, inklusive forskarutbildning		
< 25 %	9	478
25–50 %	16	2534
> 50 %	14	511
Förgymnasial		
< 13 %	14	613
13–20 %	16	1992
> 20 %	14	918
Andel utrikesfödda i kommunen		
< 12 %	15	705
12–26 %	15	2,278
> 26 %	16	540
Antal kommunmottagna flyktingar		
< 100	12	674
100–1000	16	2268
> 1000	15	581
Antal anmälda brott per person		
< 500	13	835
500–700	15	2107
> 7000	15	581

Källa. MUCF, SCB, SKR, BRÅ

Tabell 3.9 **EU-skolval efter politiska förhållanden i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Politiska förhållanden	Andel med EU-skolval %	Antal skolor
Kommunal politiskt styre 2014–2018*		
Vänsterstyre	15	1543
Borgerligt styre	15	856
Blocköverskridande styre	14	921
Övriga	0	4
Avhoppade kommunalpolitiker 2014–2018, %**		
< 16	15	525
16–28	16	2430
29–35	12	412
> 35	9	58
Valdeltagande, EU-val 2019, %		
< 50	11	595
50–60	16	2127
> 60	13	801
Medborgarkontor***		
Finns i kommunen	15	2673
Finns inte i kommunen	16	722
Medborgardialog****		
Minst 1 medborgardialog	14	2870
0 medborgardialog	18	471
Ungdomsråd*****		
Finns i kommunen	15	2110
Finns inte i kommunen	14	1285

Källa. MUCF, SCB

* Borgerligt styre: ett eller flera borgerliga partier. Vänsterstyre: S och/eller V. Blocköverskridande styre: ett eller flera borgerliga partier samt S och/eller V. Övrigt styre: SD eller SD och ett eller flera andra partier; styre med enbart ett eller flera icke riksdagspartier. Lokala partier och MP kan ingå i alla typer av styren.

Saknade värden: *199 ** 0 *** 128, **** 182 *****128

Tabell 3.10 **EU-skolval efter aktivitet i civilsamhälle och medias närvaro i kommunen.** Andel skolor ned skolval i procent. EU-valet 2019.

	Andel med EU-skolval %	Antal skolor
Lokalt civilsamhälle		
Antal registrerade ideella föreningar		
< 250	11	469
250–500	17	750
> 500	15	2304
Antal studiecirkel*		
< 400	11	687
400–10 000	16	2232
> 10 000	15	581
Facklig anslutning, % av förvärvsarbete i kommunen		
< 65	14	849
65–75	15	1774
> 75	16	900
Medielandskap		
Antal lokalredaktioner		
0	15	247
1–2	14	927
2–10	15	2345
> 10	15	581

Källa. MUCF, SCB, Institutet för mediestudier, Nyhetsbyrån Sirén i samarbete med Anders Kjellberg
Saknade värden: * 23

Tabell 3.11 **EU-skolval efter kommunens ekonomiska förutsättningar.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Kommunens ekonomi	Andel med EU-skolval %	Antal skolor
Kommunens ekonomiska resultat per invånare, kr*		
< 0	15	498
0–3000	15	2380
> 3000	16	645
Kommunens inkomst från utjämningsystemet per invånare, kr		
< 0	13	438
0–13 000	16	2332
> 13 000	12	753

Källa. MUCF, SCB

* Kommunens ekonomiska resultat är kommunens intäkter minus kommunens utgifter.

Till sist kartlägger vi skollandskapet i kommunen (tabell 3.12-3.14). Vissa faktorer är viktiga. Antalet skolor i en kommun är ett exempel: ju fler skolor desto högre deltagande.

Men även skolor i kommuner som satsar mer på skolkvalitet (högre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen) hade överlag högre deltagande. Fler elever per lärare (lägre lärartäthet) är förknippat med högre deltagande inom gymnasieskolorna.

Tabell 3.12 **EU-skolval efter antal skolor i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Antal skolor i kommunen	Andel med EU-skolval %	Antal skolor
< 5	0	41
5–20	13	1001
21–100	16	1717
> 100	16	764

Källa: Skolverket, MUCF

Tabell 3.13 **EU-skolval efter resurser till skolor, kommunnivå.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Resurser till skolor inom en kommun	Andel med EU-skolval %	Antal skolor
Ekonomiska resurser till skolor (endast kommunala skolor)		
Kostnad, genomsnitt per grundskoleelev och år, tkr		
< 105 tkr	14	782
105– 120 tkr	16	1906
> 120 tkr	13	835
Kostnad, genomsnitt per gymnasieelev och år, tkr*		
< 110 tkr	13	465
110–150 tkr	17	2306
> 150 tkr	10	488
Lärrresurser (samtliga skolor i kommunen)		
Andel grundskolelärare med pedagogisk högskoleexamen		
< 77 %	12	741
77–86 %	15	2134
86 %	17	648
Andel gymnasielärare med pedagogisk högskoleexamen**		
< 75 %	12	744
75–85 %	16	2216
> 85 %	14	502
Lärartäthet grundskolan, elever per heltidstjänst		
< 11	12	481
11–13	16	2408
> 13	13	634
Lärartäthet gymnasium, elever per heltidstjänst***		
< 10	12	731
10–15	16	2315
15	15	416

Källor: Skolverket, MUCF. Saknade värden: * 264, ** 61, *** 61

Tabell 3.14 **EU-skolval efter skolkvalitet i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Skolkvalitet i kommunen	Andel med EU-skolval %	Antal skolor
Grundskolor: Andel elever med uppnådda kunskapskrav i alla ämnen, %**		
< 70 %	14	752
70-82 %	15	2309
> 82 %	14	461
Gymnasier*: Andel elever i kommunen som tar examen ***		
< 87 %	16	561
87-94 %	15	2173
> 94 %	17	574
Antal ärenden där Skolinspektionen konstaterat brist		
< 5	14	1032
5-20	16	1662
> 20	13	829

Källor: Skolverket, MUCF. * Gäller endast de 18 nationella programmen. Saknade värden: **1, *** 215

Det är lite svårare att genomföra en fördjupad analys av framförallt kommunegenskapers betydelse för skoldeltagande i EU-skolvalet 2019. Det beror på att inte särskilt många skolor deltog och att vi saknar fullständig statistik för vissa faktorer. Dock finns det några resultat som särskilt bör nämnas. Skolegenskaper, kommunens socioekonomiska profil, befolkningsegenskaper samt alla faktorer resurser kring kommunens skolor går i högre utsträckning att koppla till skillnader i deltagande än faktorer som mäter politik och civilsamhälle i kommunen.

På skolnivå syns i första hand skillnader i deltagande mellan grund- och gymnasieskolan, mellan särskolan och övriga skolan samt mellan gymnasier med högskoleförberedande respektive yrkesprogram. Liksom vid skolvalet 2018 kvarstår relativt stora skillnader utifrån andelen elever med högutbildade föräldrar och mindre skillnader utifrån könsbalans bland eleverna vid den fördjupade analysen. Skillnader utifrån andelen elever med utländsk bakgrund är mindre när de kontrolleras mot andra faktorer på skol- och kommunnivå. Även 2019 var deltagandet också betydligt högre bland de skolor som deltog i motsvarande skolval 2014.

Analysen visar att en kommuns storlek i termer av befolkning (folkmängd) spelar en roll som förklaringsfaktor för deltagande och icke-deltagande bland skolorna. Skolor i kommuner med fler invånare deltog oftare. Däremot var en högre folkökning förknippat med lägre deltagande. Olika faktorer inom kommunens socioekonomiska profil pekar vid fördjupad analys i olika riktningar: högre inkomster bland hushållen är förknippat med högre deltagande, även när andra faktorer på kommun- och skolnivå inkluderas. Däremot är högre andel höginkomsthushåll förknippat med lägre deltagande.

3.4 Sammanfattning

Deltagande i EU-skolvalet 2019 var lågt: endast 15 procent av skolorna anordnade skolval. Få grundskolor deltog (6 procent). Gymnasierna var mer aktiva (27 procent deltagande). Dessutom deltog flera kommunala gymnasieskolor än fristående gymnasier. Det fanns ingen sådan skillnad på grundskolenivån när det gäller huvudmannaskapet.

Vissa skolegenskaper – och framförallt lärarbehörighet – bidrar till att förklara skillnaderna i deltagande 2019.

En jämförelse med skolvalet 2018 visar att grundskolornas deltagande var betydligt lägre 2019. Vid båda skolvalen var deltagandet bland gymnasier med enbart yrkesförberedande program lägre än bland skolor med studieförberedande eller både studie- och yrkesförberedande program. Skillnaden i deltagande beroende på programtyp var proportionellt större vid skolvalet inför EU-valet 2019. Samtidigt spelar skolans storlek, lärarbehörighet och skolresultat en roll. Skolor i större kommuner och i kommuner med bättre ekonomiska förutsättningar samt med mer aktiva och engagerade invånare deltog mer. Dessutom kvarstår betydande skillnader utifrån föräldrars utbildningsnivå vid fördjupad analys.

4 Yrkesprogrammets deltagande i skolvalen 2018 och 2019

4.1 Inledning

Gymnasiet består av 18 nationella program. Tolv av dem är yrkesprogram. Forskare talar om en ekonomisk och en social funktion för utbildning. Yrkesprogram har framförallt en ekonomisk funktion som syftar till att skapa kompetent arbetskraft. Mindre fokus läggs på skolans medborgarfostrande uppdrag. Högskoleförberedande programmets sociala funktion är att uppfylla ”demokratins behov av utbildade, kritiska, socialt intelligenta och allmänbildade medborgare” och att ge en ”förberedelse för demokratiskt deltagande”.²⁶ På yrkesprogram får elever samhällskunskapsundervisning motsvarande 50 gymnasiepoäng (ungefär 50 timmars studier).²⁷ Högskoleförberedande elever får 100/200 poäng (ca 100/200 timmars studier). En annan skillnad är att det är obligatoriskt med arbetsplatsförlagt lärande på minst 15 veckor i yrkesutbildningen. Detta lärande kan ske under en enda längre period i årskurs tre eller under olika terminer. I ”lärlingsutbildning” kan eleven vara ute på praktik så mycket som minst halva gymnasietiden. Praktikplatser ligger utanför skolområdet. Att eleverna vistas utanför skolområdet har nämnts som en anledning till lägre deltagande i skolval bland yrkesprogrammen.

Av de elever som studerade vid ett nationellt program läsåret 2018/2019 läste 67 procent på ett högskoleförberedande program och 33 procent på ett yrkesprogram. Det gick omkring 201 300 elever på högskoleförberedande programmen och ca 99 200 på yrkesprogrammen. Vad som framgår ifrån Skolverkets registerdata är att 2018 läste 65 582 på ett gymnasium med enbart yrkesprogram och 112 988 på ett gymnasium med enbart högskoleförberedande program. Samma antal gick på skolor med enbart yrkesprogram 2019; för skolor med enbart högskoleförberedande program 2019 var antalet lite lägre än 2018, 112 956.²⁸

Ett av MUCF:s sex delmål är att främja deltagandet av målgrupper som visat lägre valdeltagande vid tidigare skolval. Utöver detta delmål har MUCF valt att särskilt främja deltagandet av elever som går i yrkesprogram. Hur har det gått med yrkesprogrammets deltagande i skolvalen 2018 och 2019? Har deras deltagande ökat sedan 2014? För att besvara denna fråga sammanfattar vi först resultaten från kapitel 2 och 3. Sedan övergår vi till en diskussion om skolegenskapers och kommunegenskapers betydelse för yrkesskolors deltagande i skolvalen 2018 och 2019. I kapitel 8 diskuterar vi idéer om hur deltagandet kan förstärkas i gymnasier med endast yrkesprogram.

I kartläggningen i kapitel 2 gjordes en första jämförelse mellan olika gymnasieprogrammens deltagande i skolvalet 2018. Resultaten sammanfattas i tabell 2.3, 2.4 och 2.5. Överlag är deltagandet lägre bland skolor med enbart yrkesprogram. Det skiljer 21 procentenheter i deltagandet i skolvalet 2018 mellan skolor med enbart yrkesprogram och skolor med enbart högskoleförberedande program. Av alla skolor med endast yrkesprogram deltog

²⁶ Mattias Nylund, ”Framtidsvägen: Vägen till vilken framtid för eleverna på gymnasieskolans yrkesprogram?” *Pedagogisk forskning i Sverige* 15 (1): 33-53, s. 38 och 40. Se även

²⁷ Skollag SFS 2010:800.

²⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2019-03-07-statistik-over-gymnasieskolans-elever-2018-19>

endast 51 procent, att jämföra med 72 procent av skolorna med enbart högskoleförberedande program.

Skillnaden i deltagande är ännu mer påtaglig om vi delar upp skolorna efter huvudman. Bland gymnasieskolor med enbart yrkesprogram deltog 23 procent av friskolorna i skolval 2018; bland kommunala skolor 68 procent. Deltagandet var alltså 45 procentenheter högre, eller nästan tre gånger så högt, bland de kommunala yrkesgymnasierna.

Ett liknande mönster finns för skolvalet 2019. Resultaten sammanfattas i tabell 3.3 och 3.4. Av alla gymnasier med enbart yrkesprogram deltog 16 procent, vilket kan jämföras med 37 procent för skolor med endast högskoleförberedande program, en skillnad på 21 procentenheter. Deltagandet 2019 var alltså mer än dubbelt så högt bland gymnasieskolorna med enbart högskoleförberedande program som bland de renodlade yrkesgymnasierna. Skillnaden är återigen större bland friskolor. Deltagandet bland rena fristående yrkesprogram är 6 procent medan deltagandet bland de kommunala är 22, 16 procentenheters skillnad – tre och en halv gånger så högt deltagande bland de kommunala skolorna.

Har det blivit en vana för vissa skolor att delta i skolval och för andra att låta bli? Tabell 4.1 ger ett svar genom att jämföra skolornas deltagande från 2014. De gymnasier som deltog vid tidigare skolval deltog också i mycket högre grad 2018 och 2019. Även om skillnaden sett till procentenheter är större för 2018 är effekten av att ha deltagit i det tidigare skolvalet större 2019 i proportion till deltagandefrekvensen generellt. Sambandet mellan att ha deltagit 2014 och 2018 är starkare bland skolor med enbart yrkesprogram. Bland yrkesprogrammen är deltagandet fyra gånger högre (2018) respektive dubbelt så högt (2019) bland de skolor som deltog 2014, medan det bland högskoleförberedande program drygt dubbelt så högt både 2018 och 2019) bland skolor som deltog 2014.

Hur ser utvecklingen ut över tid? Har MUCF lyckats att öka gymnasiernas deltagande i skolval och främja deltagande bland elever som går yrkesprogram? Utvecklingen sammanfattas i tabell 4.2. Deltagandet 2018 och 2019 var något högre än i de två skolvalen 2014. Framförallt ökade deltagandet i skolvalet 2019 både bland yrkesprogram och högskoleförberedande program (4 procentenheter högre än EU-valet 2014). Deltagandet ökade något för yrkesprogram när vi jämför skolvalen 2014 och 2018 (riksdagsval) men sjönk något för högskoleförberedande (4 procentenheter mindre). Överlag har deltagandet i stort sett ökat för båda typer av gymnasier. Skillnaden i deltagande utifrån programtyp var mindre vid skolvalet 2002. Sedan har den varit rätt stabil under perioden 2006–2019 med drygt tjugo procentenheters skillnad mellan skolor med enbart högskoleförberedande respektive yrkesprogram. Eftersom deltagandet generellt är lägre vid EU-valen innebär detta att skillnaden mellan programtyperna proportionellt sett är större vid EU-val.

Tabell 4.1. **Deltagande 2018 och 2019 efter typ av gymnasium och deltagande i skolvalen 2014.**
Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program
	Andel med skolval 2018	Andel med skolval 2018
Deltog i skolvalet inför riksdagsvalet 2014	81	85
Deltog inte i skolvalet inför riksdagsvalet 2014	19	37
	Andel med EU-skolval 2019	Andel med EU-skolval 2019
Deltog i skolvalet inför EU-valet 2014	27	60
Deltog inte i skolvalet inför EU-valet 2014	13	25
Antal skolor		
Deltog i skolvalet inför riksdagsvalet 2014	149	245
Deltog inte i skolvalet inför riksdagsvalet 2014	154	83
Deltog i skolvalet inför EU-valet 2014	49	108
Deltog inte i skolvalet inför EU-valet 2014	255	221

Källor: MUCF, Skolverket

Tabell 4.2 **Gymnasiernas deltagande i skolvalen 2002–2019.** *Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalen 2002–2018 och EU-valen 2014 och 2019.*

	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	
År	Deltagande %	Deltagande %	Skillnad, procentenheter
2002	28	36	8
2006	38	60	22
2010	32	58	26
2014 EU	12	33	21
2014	50	76	26
2018	51	72	21
2019 EU	16	37	21

Källor: MUCF, Skolverket

4.2 Skillnader i deltagande mellan olika gymnasieprogram

En stor del av gymnasieskolorna har mer än ett program, och vi saknar data för att avgöra deltagandet på specifika program på skolan. För att undersöka mönster i vilka program som deltog i skolvalen 2018 och 2019 har analysen därför gjorts genom att jämföra deltagandet bland skolor som har ett visst program, även om de inte har uteslutande detta program. Även om detta blir ett mindre exakt mått framträder tydliga skillnader utifrån vilka program som finns på skolan (se kompletterande tabeller).

Skillnaden mellan gymnasieskolor utifrån vilka program som finns på skolan är upp till 30 procentenheter 2018 och 43 procentenheter 2019. Skolor som har något av de högskoleförberedande programmen har, föga förvånande utifrån den tidigare analysen, ett högre deltagande i skolvalen 2018 och 2019, men även yrkesskolor som har Vård och omsorgsprogrammet deltog i skolvalet 2018 i ungefär samma utsträckning. Skolor med Humanistiska programmet och International Baccalaureate utmärker sig med högt deltagande båda åren. Skolor med Naturbruksprogrammet utmärker sig med lågt deltagande vid båda skolvalen.

Skillnaderna blir ännu större när skolor med enbart yrkesprogram eller endast studieförberedande program analyseras separat. Skillnaderna i deltagande utifrån vilka program som finns på skolan är då upp till 37 procentenheter vid skolval 2018 och upp till 45 procentenheter 2019. Yrkesgymnasier med Barn och fritidsprogrammet och Hotell och turism-programmet deltog mer än övriga yrkesskolor vid riksdagsvalet 2018, medan skolor med Vård och omsorgsprogrammet och Industritekniska programmet deltog i högst grad vid EU-valet 2019. Yrkesgymnasier som har programmen Fordon och transport, VVS och fastighet, Naturbruk och Hantverk hör till de med lägst deltagande vid båda skolvalen. Skolor med Handel och administrationsprogrammet utmärker sig genom mycket lågt deltagande 2019 men hade relativt högt deltagande 2018. Dessa resultat är värda vidare analys.

Lägger vi till typ av huvudman ser vi att effekterna av program och huvudman förstärker varandra. Skillnaderna i deltagande 2018 mellan skolor med olika program är upp till 24 procentenheter bland kommunala skolor och 55 procentenheter bland friskolor. Högst var deltagandet 2018 bland kommunala offentligt drivna studieförberedande skolor med Ekonomiska, Samhällsvetenskapliga, Estetiska och Naturvetenskapliga program, samt bland kommunala yrkesskolor med Handel och administrationsprogrammet. Lägst var deltagandet 2018 bland friskolor med programmen Handel och administration, Fordon och transport, Bygg och anläggning, Hantverk samt Vård- och omsorg.

Skillnader mellan gymnasieprogram kan delvis illustrera de tidigare redovisade mönstren i deltagande utifrån könsbalans. Bland skolor med högskoleförberedande program är deltagandet betydligt lägre på det enda tydligt pojkdominerade programmet, Teknik. De program som ligger i topp i deltagandet bland skolor med enbart yrkesprogram (Barn och fritid, Hotell och turism och Vård och omsorg) har hög andel flickor bland eleverna. Bland de program där deltagandet är lägst finns flera program med särskilt hög andel pojkar (VVS och fastighet, Industritekniska och Fordon och transport) men även de flickdominerade Hantverk och Naturbruk.

4.3 Skolegenskapers betydelse

När det gäller skolegenskaper visar den fördjupade analysen att inte alla faktorer som spelade en roll i kartläggningen i kapitel 2 och 3 har betydelse för de två typerna av gymnasiers deltagande i Skolvalet 2018 och 2019. Ett flertal tabeller redovisas i den fristående rapporten med kompletterande tabeller. Skolans storlek har inte samma betydelse för högre deltagande i Skolvalet 2018 och 2019 för yrkesgymnasier som den har för högskoleförberedande gymnasier. Vi ser inte samma ökning i deltagande ju fler antal elever på skolan, och mönstret är svårtolkat. Resultaten kan hänga ihop med att få yrkesskolor är stora gymnasier. De flesta yrkesgymnasier har mellan 101 och 300 elever (se kompletterande tabeller).

Tabell 4.3 sammanfattar alla resultat vad gäller skolegenskaper. I kategorin elevsammansättning spelar vissa faktorer en roll och andra inte när vi jämför med

resultaten i kapitel 2 och 3. Ibland spelar en faktor roll för skolvalet 2018 men inte för EU-skolvalet 2019 och tvärtom. Könssammansättningen bland eleverna i gymnasiet är ett exempel. Bland skolor med enbart högskoleförberedande program är en högre andel flickor bland eleverna tydligt förknippat med ett högre deltagande vid båda skolvalen. Bland skolor med enbart yrkesprogram finns däremot inget synligt samband mellan könsbalans och deltagande 2018, medan en högre andel flickor är förknippat med tydligt lägre deltagande 2019 (tabell 4.3).

När det gäller andra faktorer som ingår i vår kategori elevsammansättning ser vi att andelen elever med utländsk bakgrund spelar en viss roll. Ju lägre andel elever med utländsk bakgrund desto högre deltagande. Det gäller för båda programmen. Men skillnaden mellan låg andel elever med utländsk bakgrund (under 14 procent) och med hög andel (över 42 procent) är större för yrkesprogrammen i skolvalet 2018. Deltagandet faller mer för yrkesprogram (27 procentenheter) än högskoleförberedande program (15 procent). För skolvalet 2019 är skillnaden 6 procentenheter för yrkesprogram. Högskoleförberedande program är lite svårare att tolka. Högst deltagande finns bland skolor med 14-42 procent elever med utländsk bakgrund. Andelen elever med högskoleutbildade föräldrar spelar samma roll för både typer av gymnasier. Högre andel föräldrar med högskoleutbildning betyder högre deltagande i båda skolvalen. Intressant att notera är att få yrkesskolor (endast 3 stycken) har en hög andel (över 70 procent) föräldrar med högskoleutbildning. Det kan jämföras med 135 stycken skolor för högskoleförberedande program.

Tabell 4.3 **Skolvalsdeltagande efter typ av gymnasieprogram och skolegenskaper. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Elevsammansättning						
Andel elever med utländsk bakgrund %*						
< 14	72	82	24	38	50	61
14-42	53	76	14	41	142	207
> 42	45	67	18	30	96	70
Andel elever med högskoleutbildade föräldrar %**						
< 35	51	79	16	29	189	14
35-70	53	68	18	32	146	219
> 70	0	80	0	46	3	135
Andel flickor, % ***						
<40	52	66	17	21	153	67
40-60	49	73	14	35	73	179
>60	57	80	20	50	81	119
Lärarkompetens						
Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen %****						
< 70	40	51	11	7	181	41
70-90	64	67	22	38	116	142
> 90	65	82	30	43	43	180
Andel samhällskunskapslärare med lärarexamen och behörighet i ämnet %*****						
< 50	35	41	11	19	83	37
50-99	48	80	7	44	27	88
100	58	76	19	39	191	220
Lärartäthet, elever per heltidstjänst*****						
< 10	62	62	19	28	149	68
10-15	46	74	17	41	166	151
>15	24	76	4	36	25	153
Skolresultat						
Andel elever som tar examen %*****						
< 85	53	56	12	34	89	41
85-95	52	83	13	40	119	134
> 95	51	76	19	40	83	135
Genomsnittlig betygspoäng %*****						
< 13	43	50	15	33	117	12
13-15	56	75	17	38	174	169
> 15	45	80	0	43	11	132

Källor: MUCF, Skolverket

N=742

Saknade värden: *116, **36, ***70, ****39, *****96, *****30, *****141, *****127

Analysen av skillnader i deltagande utifrån skolans kvalitet visar både likheter och skillnader mellan de två gymnasietyperna. Lärares utbildning spelar i princip samma roll

för bådass deltagande i skolvalet 2018 och 2019, särskilt när man jämför skolor med en låg och hög andel lärare med pedagogisk högskoleexamen. Lärartäthet spelar också en roll. Skillnader i deltagandet är högre hos yrkesgymnasier utifrån lärartäthet, och resultatet gäller för båda skolvalen. Ju färre elever per lärare desto högre deltagandet. För högskoleförberedande gymnasier är betydelsen av lärartäthet inte alls lika påtaglig. Till sist granskar vi faktorn skolresultat. Medan deltagandet är klart högre bland högskoleförberedande program med bättre resultat vid båda skolvalen finns inget sådant tydligt mönster bland yrkesprogrammen.

Sammanfattningsvis spelar flera faktorer som har att göra med skolegenskaper olika roll för deltagandet i skolvalen 2018 och 2019 bland gymnasier med enbart yrkesprogram och gymnasier med enbart högskoleförberedande program. Det överlag positiva sambandet mellan högre andel flickor bland eleverna och deltagande syns inte bland yrkesprogrammen, och inte heller kopplingen mellan bättre skolresultat och högre deltagande. Däremot syns ett positivt samband mellan lärartäthet och deltagande som vi inte sett i övrigt.

4.4 Kommunegenskapers betydelse

Kartläggningen fortsätter med en djupgranskning av den kommunala kontextens betydelse för yrkesprogrammets deltagande i skolvalen 2018 och 2019. Resultaten redovisas i en serie tabeller. Som tidigare granskar vi grundegenskaper hos kommuner, befolkningsegenskaper, ekonomiska förhållanden och boendeform i kommunen, politiska förhållanden, lokalt civillsamhälle och medielandskap, kommunens ekonomiska tillstånd och till sist skollandskap. Tabell 4.4 redovisar betydelsen av kommuntyp, en grundegenskap hos kommunerna. Resultaten är lite vanskliga att tolka eftersom det finns en skillnad i hur yrkes- och högskoleförberedandeprogram är spridda över landet. För yrkesprogramgymnasierna är deltagandet allra högst 2018 och 2019 i lågpendlingskommun nära större stad (88 respektive 56 procent), men också rätt högt för högskoleförberedandeprogram skolor som har högre deltagande överlag. I ”större stad”, den kommuntypen med flest yrkesgymnasier i antal (118) låg deltagandet på 44 procent 2018 och 6 procent 2019.

Tabell 4.4. **Skolval efter kommuntyp och gymnasieprogram. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Kommuntyp						
Storstäder	44	73	6	37	48	125
Pendlingskommun nära storstad	52	63	16	37	31	46
Större stad	49	76	9	39	118	127
Pendlingskommun nära större stad	52	89	14	33	29	9
Lågpendlingskommun nära större stad	88	88	56	63	25	16
Mindre stad/tätort	46	68	23	30	69	44
Pendlingskommun nära mindre ort	53	14	12	43	17	7
Landsbygdskommun	50	78	17	22	18	9
Landsbygdskommun med besöksnäring	100	33	0	0	1	3
Samtliga	51	72	16	37	356	386

När det gäller befolkningsegenskaper visar den fördjupade analysen att yrkes- och högskoleförberedande gymnasier skiljer sig något åt utifrån faktorerna utbildningsnivå, andel utrikesfödda, antal flyktingar, antal anmälda brott per person och befolkningsökning (tabell 4.5). För yrkesgymnasierna är inte en hög andel invånare kopplat med högt deltagande som det är för högskoleförberedande gymnasierna. Dessutom sjunker deltagandet i båda skolval för yrkesskolorna ju fler andel utrikesfödda och antal flyktingar det finns i kommunen. För högskoleförberedande gymnasier spelar andelen utrikesfödda ingen roll och flera flyktingar är kopplat till högre deltagande i skolvalet 2018 men inte skolvalet 2019. Högre antal anmälda brott per person i kommunen är också negativt korrelerat med deltagandet för yrkesgymnasierna men positivt för högskoleförberedande. Det finns också ett negativt samband mellan yrkesskolors deltagande och befolkningsutveckling (ökning i antalet invånare) i en kommun men inte för högskoleförberedande skolornas deltagande. För att tolka resultaten är det viktigt att komma ihåg att yrkesskolor i högre utsträckning återfinns i kommuner med lägre antal brott, lägre eller negativ befolkningsökning och lägre andel utrikes födda.

Tabell 4.5. **Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper och gymnasieprogram. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Kommuninvånare med eftergymnasial utbildning						
< 25 %	52	53	3	6	33	17
25–50 %	54	76	19	42	289	262
> 50 %	29	64	6	30	34	107
Kommuninvånare med förgymnasial utbildning						
< 13 %	44	69	8	33	50	126
13–20 %	54	76	20	40	232	215
> 20 %	47	60	9	33	74	45
Andel utrikesfödda i kommunen						
< 12 %	59	73	29	41	75	51
12–26 %	50	72	13	35	238	271
> 26 %	49	72	9	42	43	64
Antal kommunmottagna flyktingar i kommunen						
< 100	54	46	19	38	54	26
100–1000	52	74	18	37	254	235
> 1000	44	73	6	37	48	125
Antal anmälda brott per person i kommunen						
< 500	56	49	18	30	61	37
500–700	52	75	18	39	247	224
> 7000	44	73	6	37	48	125
Befolkningsutveckling i kommunen						
< 0	60	70	28	39	40	23
0–5000	52	73	17	38	261	230
> 5000	44	71	5	36	55	133

Källa. MUCF, SCB, SKR, BRÅ

I analysen av politik och civillsamhälle ser vi att skillnaderna i deltagande mellan kommuner med olika politiskt styre är större bland de renodlade yrkesgymnasierna, vilkas deltagande är som högst i kommuner med vänsterstyre och vid skolvalet 2018 klart lägre i kommuner med blocköverskridande styren. Bland renodlat högskoleförberedande skolor syns inga tydliga skillnader utifrån politiskt styre 2018, medan deltagandet 2019 är högst i kommuner med blocköverskridande styren. Mönstret i deltagande utifrån andel kommunpolitiker som hoppar av sina uppdrag skiljer sig också åt: bland yrkesgymnasierna syns mer av det negativa samband mellan avhopp och deltagande än som framkommer i hela populationen, bland de högskoleförberedande skolorna är sambandet oklart. Inget tydligt övergripande mönster syns utifrån valdeltagandet i kommunen. I skolval 2019 var deltagandet som högst bland både yrkes- och högskoleförberedande skolor i de kommunerna med medelhögt valdeltagande. Inget övergripande mönster går heller att se utifrån lokalt demokratiarbete. I kommuner med

ungdomsråd var deltagandet högre bland båda skoltyper 2019 och bland högskoleförberedande skolor även 2018.

Eftersom den första kartläggningen visade att politiska förhållanden och faktorer kopplade till lokalt civilsamhälle och medielandskap i kommunerna spelade en viss roll som förklaring för skolorna deltagande och icke-deltagande i skolval fortsätter denna speciella granskning av yrkesprogram med en analys av dessa faktorer (tabell 4.6 och 4.7). Det är intressant att notera att dessa faktorer, när de ses tillsammans, inte har samma betydelse. För skolvalen 2018 och 2019 är inte högre deltagande kopplat med ett mer aktivt civilsamhälle eller förekomst av medieredaktioner i kommunerna. För yrkesskolor är det högsta antalet ideella föreningar och högsta antalet lokalredaktionerna tvärtom kopplat till lägre deltagande. Men högre facklig anslutning bland dem som jobbar i kommunen är förknippat med högre deltagande.

Redovisningen fortsätter med en analys av kommunens ekonomiska förhållanden och förutsättningar. Här ser vi både klara skillnader mellan de två typer av gymnasierna men också att vissa faktorer inte spelar någon roll för deras deltagande i skolvalen 2018 och 2019. En första titt på tabellen 4.8 visar att de två gymnasietyperna ofta befinner sig i olika socioekonomiska kontexter. Inte överraskande är att högskoleförberedande program i högre utsträckning återfinns i kommuner med i högre andel högutbildade i befolkningen, med bättre ekonomisk standard, högre inkomster bland hushållen och lägre inkomster från det kommunala utjämningsystemet. Allt detta har betydelse för skolornas deltagande i skolvalen 2018 och 2019, men betydelsen av dessa faktorer spelar olika roll beroende på vilket slags gymnasietyp som granskas.

Deltagandet är lägre bland yrkesskolor i kommuner med bättre hushållsekonomi enligt våra tre mått (tabell 4.8). För högskoleförberedande skolor är bättre hushållsekonomi kopplat till högre deltagande. Samma resultat gäller för kommunens ekonomiska förutsättningar. I kommuner med sämre ekonomi (ekonomiska resultat per invånare och högre inkomst från utjämningsystemet) är deltagandet högre bland yrkesskolor. För högskoleförberedande program spelar endast kommunens ekonomiska resultat per invånare en roll och framförallt i skolvalet 2018.

Tabell 4.6 **Skolval efter politiska förhållanden i kommunen.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Kommunalpolitiskt styre 2014-2018*						
Vänsterstyre	57	73	19	38	162	215
Borgerligt styre	53	71	14	43	81	80
Blocköverskridande styre	43	72	13	34	98	71
Övriga	0	-	0	-	1	0
Avhoppade kommunalpolitiker 2014-2018, andel %						
< 16	63	66	21	45	43	38
16-28	52	74	18	36	257	300
29-35	36	63	5	40	39	40
> 35	40	75	0	50	5	4
Valdeltagande, EU-val 2019, %						
< 50	-	-	14	26	50	31
50-60	-	-	18	42	247	213
> 60	-	-	12	33	59	142
Valdeltagande, riksdagsval 2018, %						
< 85	53	75	-	-	59	75
85-89	52	70	-	-	221	217
> 89	49	76	-	-	76	94
Medborgarkontor**						
Finns i kommunen	50	73	16	36	282	323
Finns inte i kommunen	59	73	17	47	66	51
Medborgardialog***						
Minst 1 medborgardialog	54	74	17	38	291	339
0 medborgardialog	41	58	12	39	49	31
Ungdomsråd****						
Finns i kommunen	52	76	18	39	228	282
Finns inte i kommunen	52	64	13	33	120	92

Källa. MUCF, SCB. * Borgerligt styre: ett eller flera borgerliga partier. Vänsterstyre: S och/eller V. Blocköverskridande styre: ett eller flera borgerliga partier samt S och/eller V. Övrigt styre: SD eller SD och ett eller flera andra partier; styre med enbart ett eller flera icke riksdagspartier. Lokala partier och MP kan ingå i alla typer av styren. Saknade värden: *22, **20, ***32, ****20

Tabell 4.7 **Skolval efter lokalt civilsamhälle och medienärvaro i kommunen. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Lokalt civilsamhälle						
Antal registrerade ideella föreningar						
< 250	50	36	19	36	32	14
250-500	56	64	16	31	57	42
> 500	51	75	16	38	267	330
Antal studiecirkel*						
< 400	50	51	7	30	44	37
400-10 000	53	75	20	39	262	224
> 10 000	44	73	6	37	48	125
Facklig anslutning, % av förvärvsarbetande i kommunen						
< 65	38	66	13	35	53	120
65-75	55	76	17	38	204	196
> 75	52	71	19	39	99	70
Medielandskap						
Antal lokalredaktioner**						
0	50	78	14	39	22	9
1-2	52	53	19	30	61	51
2-10	52	73	17	39	270	51
> 10	44	73	6	37	48	125

Källor: MUCF, SCB, Institutet för mediestudier, Nyhetsbyrån Sirén i samarbete med Anders Kjellberg. Saknade värden: *2. **Kommentar: Fördelningen av skolor skiljer sig åt mellan åren. 2019 befann sig 28 yrkesgymnasier i kommuner med 0 lokalredaktioner, 67 i kommuner med 1-2 redaktioner och 261 skolor i kommuner med 2-10 redaktioner. Bland högskoleförberedande skolor är motsvarande siffror 18, 60 och 222.

Tabell 4.8. Skolval efter ekonomiska förhållanden i kommunen och kommunens ekonomiska förutsättningar. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Hushållsekonomi						
Andel invånare i hushåll med hög ekonomisk standard, %						
< 4	46	46	17	14	54	28
4-8	55	77	17	43	261	237
> 8	37	69	14	31	43	121
Andel invånare i hushåll med låg ekonomisk standard %						
< 12	51	64	27	40	41	53
12-18	52	76	16	38	261	290
> 18	46	58	7	28	54	43
Genomsnittlig disponibel inkomst per hushåll, tkr						
< 400	53	48	14	14	36	21
400-500	53	77	17	41	273	247
> 500	38	67	13	33	47	118
Kommunens ekonomi						
Kommunens ekonomiska resultat per invånare, kr*						
< 0 kr	50	53	18	32	40	34
0-3000 kr	52	74	17	40	266	225
> 3000 kr	48	73	10	35	50	127
Kommunens inkomst från utjämningsystemet per invånare, kr**						
< 0	30	67	7	29	27	95
0-13 000	53	75	18	41	263	249
> 13 000	55	67	14	31	66	42

Källa. MUCF, SCB. * Kommunens ekonomiska resultat är kommunens intäkter minus kommunens utgifter. ** Fördelningen av skolor mellan de olika typerna av kommuner skiljer sig åt mellan åren. Ovan anges antal skolor 2018. År 2019 befinner sig något färre skolor, (263 respektive 249) i kommuner med 0-13 000 kr i intäkter från utjämningsystemet och något fler (66 respektive 42) i kommuner som mottog mer än 13 000 kr.

Tabell 4.9. **Skolval efter typ av gymnasieprogram och kommunens skollandskap. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Antal skolor i kommunen*						
< 5	-	-	-	-	0	0
5-20	58	55	17	33	72	40
21-100	52	74	20	37	212	195
> 100	43	74	6	38	72	151
Lärrresurser						
Andelen lärare i alla gymnasier med pedagogisk högskoleexamen %						
< 77 %	44	62	10	27	106	60
77-86 %	51	74	15	40	221	290
> 86 %	83	75	48	33	29	290
Lärartäthet, % elever per heltidstjänst						
< 10	59	77	17	27	71	22
10-15	52	73	17	40	259	274
> 15	27	67	8	32	26	90
Skolresultat						
Andel elever i kommunen som tar examen %						
< 87 %	43	67	15	56	53	27
87-94 %	51	72	16	35	237	303
> 94 %	58	74	18	44	62	54

Källor: MUCF, Skolverket. * Både grundskolor och gymnasier är inräknade.

Till sist har kommunens skollandskap granskats. Resultaten för skolvalet 2018 (se tabell 4.9) visar att ett högre antal skolor i kommunen gynnar deltagandet mest bland högskoleförberedande skolor. Gymnasier med enbart högskoleförberedande program är också i högre grad vanligast förekommande i kommunerna med störst antal skolor. För yrkesskolorna är deltagandet däremot högre i kommuner med färre skolor. Deltagandet bland båda skoltyperna är högre i kommuner med högre genomsnittlig lärartäthet och högre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, men kopplingen är betydligt starkare för skolor med enbart yrkesprogram. Även den positiva kopplingen mellan andelen gymnasieelever i kommunen som tar examen och deltagande är starkare bland yrkesprogrammen.

4.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis skiljer sig gymnasieskolor med enbart högskoleförberedande och enbart yrkesprogram åt både i egenskaper på skolnivå och i sin kommunala kontext. Även sambandet mellan dessa faktorer och deltagande skiljer sig dock ibland åt mellan de båda programtyperna. Bland skolor med enbart yrkesprogram finns till exempel inte något positivt samband mellan skolresultat och deltagande och deltagandet är inte högre i kommuner med högre inkomster bland hushållen. Beror skillnaden mellan skolor med yrkesprogram och högskoleförberedande program enbart på dessa faktorer eller finns det

andra viktiga skillnader mellan skolorna? I en fördjupad analys av skolvalet 2018 har programtyp undersökts tillsammans med andra faktorer på skol- och kommunnivå. Omkring hälften av skillnaden mellan högskoleförberedande och yrkesprogram försvinner när dessa övriga faktorer (elevsammansättning, andel utbildade lärare, elevantal, skolresultat, kommunens befolkning, socioekonomi, civilsamhälle och andra kommunegenskaper) hålls konstanta. Cirka 10 procentenheters skillnad i deltagande kvarstår dock. Det innebär att några skolegenskaper och kommunegenskaper har betydelse för yrkesprogrammets deltagande i skolval.

5 Särskolornas deltagande i skolvalen 2018 och 2019

5.1 Inledning

Särskolor finns på grundskole- och gymnasienivån och som särvtux. Den är en skolform för elever med begåvningsmässiga eller intellektuella funktionsnedsättningar på grund av hjärnskada.²⁹ I särskolan får eleverna en utbildning som är anpassad för dem.

Undervisningen sker i långsammare tempo. Läsåret 2018/19 gick drygt 11 100 elever i grundsärskolan och 6 172 i gymnasiesärskola. Grundsärskolor finns i 283 av landets 290 kommuner.³⁰ Av de totalt 555 grundsärskolorna har de flesta en kommunal huvudman. Endast 35 grundsärskolor är friskolor. Dessa finns i 30 kommuner. Detta kapitel granskar deltagande i skolvalen 2018 och 2019 bland särskolorna på grundskole- och gymnasienivå.

Särskoleelever får som andra elever undervisning i de samhällsorienterande ämnena.³¹ Undervisningen ska bland annat bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra och om de demokratiska processerna och deras värden och arbetssätt. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och uttrycka sig i olika sammanhang för att kunna stärka tilltron till sin förmåga att delta i samtal om samhällsfrågor. Ges särskoleelever möjlighet att delta i skolval? Har MUCF uppfyllt sitt delmål att särskilt främja deltagandet bland elever som går i särskolor? För att besvara dessa frågor görs en särskild kartläggning av särskolornas deltagande i skolvalen 2018 och 2019. Kartläggningen betonar de renodlade särskolorna. I kapitlet ingår också en överblick över de renodlade särskolornas deltagande i skolval sedan 2002. Till sist diskuterar vi skolegenskapers och kommunegenskapers betydelse för särskolornas deltagande i skolvalen 2018 och 2019.

Tabell 5.1 visar att det finns 391 renodlade särskolor som kunde delta i skolvalet 2018 och 333 skolor med särskoleklasser. Renodlade särskolor deltog i betydligt mindre utsträckning än övriga. Det gäller både grundsärskolor och gymnasiesärskolor. Deras deltagandenivå var 35 procent. Jämfört med skolor utan särskola är skillnaden 27 procentenheter. För EU-valet kunde 391 renodlade särskolor delta. Återigen är de renodlade särskolornas deltagande mycket lägre än skolor utan särskola. I kapitlet analyseras faktorer bakom renodlade särskolors deltagande och icke-deltagande i skolvalen 2018 och 2019.

Skillnaden i deltagande i skolvalet 2018 mellan särskolan och hela vår skolpopulation är särskilt stor bland friskolor. Enbart 5 procent av fristående särskolorna deltog jämfört med 46 procent bland de kommunala (tabell 5.2). Bland kommunala skolor deltog grund- och gymnasiesärskolorna i ungefär lika hög utsträckning i skolvalet 2018 (37 och 40

²⁹ Särskolor är inte specialsolor som vänder sig till barn med hörselskada.

³⁰ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2019-03-28-statistik-over-elever-i-grundsarskolan-lasaret-2018-19> , https://siris.skolverket.se/siris/sitevision_doc.getFile?p_id=548787

³¹ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2018/laroplan-for-grundsarskolan-reviderad-2018?id=3976>

procent). I antal räknat deltog 21 fristående gymnasiesärskolor (10 procent deltagande). I EU-skolvalet 2019 deltog inga renodlade friskolor på grundskole- eller gymnasienivån. Deltagandet var högre bland kommunala skolor: 37 procent bland grundsärskolor och 40 procent bland gymnasiesärskolor (tabell 5.3).

Tabell 5.1. **Skolval efter sarskolors deltagande.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Skolor utan sarskola	2791	62	2789	16
Skolor med sarskoleklasser	333	57	335	13
Sargrundskolor	238	35	238	2
Sargymnasier	153	35	153	13
Både grundskolesar och gymnasiesar	10	20	8	0

Källa: Skolverket, MUCF

Tabell 5.2. **Skolval efter sarskolor och huvudmannskap.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

		Riksdagsvalet		EU-valet	
Huvudman	Skoltyp	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Friskolor	Ej sarskola	943	46	942	11
	Enbart sarskola	38	5	36	0
	Skolor med sarskoleklasser	48	29	50	4
Kommunala	Ej sarskola	1848	69	1847	19
	Enbart sarskolor	363	38	363	7
	Skolor med sarskoleklasser	285	62	285	15

Tabell 5.3. **Skolval efter renodlade sarskolor och huvudmannskap.** Andel sarskolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

		Riksdagsvalet		EU-valet	
Huvudman	Skolform	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Fristående	Grundsaraskola	12	0	12	0
	Både gymnasie- och grundsar	5	0	3	0
	Gymnasiesar	21	10	21	0
Kommunal	Grundsaraskola	226	37	226	2
	Både gymnasie- och grundsar offentlig	5	40	5	0
	Gymnasiesar	132	40	132	16

Källor: Skolverket, MUCF

Till sist granskar vi om det är samma skolor som deltar över tid. Tabell 5.4 visar att de sarskolor som deltog vid tidigare skolval också deltog i mycket högre grad 2018 och 2019. Mönstret är särskilt tydligt vid EU-valet 2019. Sambandet mellan deltagande i

skolvalen 2014 och 2018/2019 är starkare bland särskolor än bland övriga skolor, i synnerhet vid EU-valet. (Se kapitel 7 för en allmän översikt över tid.) Särskolornas deltagande i skolval har vuxit sedan 2002 (tabell 5.5). Toppnoteringen är skolvalet 2010 (40 procent deltagande). Sedan dess har deltagandet fallit (32 procent 2014 och 35 procent 2018). Men deltagandet i EU-skolvalet har ökat något mellan 2014 och 2019.

Tabell 5.4. **Skolval efter renodlade särskolors deltagande i Skolvalen 2014.** Andel särskolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Deltagande Skolval 2014 Riksdag/EU-val	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Ja	77	64	15	33
Nej	154	21	112	5

Källor: Skolverket, MUCF

Tabell 5.5. **Särskolors deltagande i skolvalen 2002-2019.** Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018 och EU-valen 2014 och 2019.

Valår	Antal renodlade särskolor i målgruppen	Andel med skolval %
2002	473	26
2006	660	38
2010	623	40
2014 EU	344	5
2014	351	32
2018	401	35
2019 EU	399	7

Källor: Skolverket, MUCF

5.2 Skolegenskapers betydelse

Återigen visar kartläggningen att skolegenskaper spelar roll (tabell 5.6). Flera särskolor med högre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen deltog i Skolvalet 2018 och 2019. Det saknas dock fullständig information för alla skolor om de har behöriga samhällskunskapslärare eller inte. Resultatet om betydelsen av behöriga samhällsskapslärare i tabellen bör därför tolkas försiktigt. Men ett klart resultat är att deltagandet var nästan lika högt i skolvalet 2018 för skolor med 0 och de med 1-45 procent behöriga samhällskunskapslärare. Deltagandet i EU-skolvalet 2019 var dock mycket lägre bland de skolor som helt saknade behöriga lärare i samhällskunskap.

Tabell 5.6. **Skolval efter lärarkompetens i särskolorna.** Andel skolor som deltog i skolval, Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen %				
< 50	26	35	26	0
50-99	156	41	157	8
> 99	121	44	121	10
Andel behöriga samhällskunskapslärare %				
0	57	47	58	19
1-45	6	50	6	33
> 45	7	14	7	0

Källor. Skolverket, MUCF

5.3 Kommunegenskapers betydelse

Kartläggningen fortsätter med en granskning av den kommunala kontexten. Resultaten redovisas i en serie tabeller; de flesta ingår i den fristående rapporten med kompletterande tabeller.

För det första skiljer sig särskolornas deltagande åt mellan kommungrupper. För 2018 finns ett relativt högt deltagande i storstäderna (47 procent) och ovanligt lågt deltagande i pendlingskommuner nära större städer (21 procent) och större städer. Ett liknande mönster finns för skolvalet 2019. Vissa befolkningsegenskaper är också av betydelse. För båda skolvalen är deltagande högre bland särskolor i kommuner med ovanligt högt antal anmälda brott mot person, vilket troligen handlar om folkmängden i kommunen (se regressionsanalysen för skolvalet 2018 i kapitel 2). Andelen utrikes födda i kommunen spelar olika roll. Deltagandet 2018 är högre i kommunen med över 26 procent utrikes födda som del av befolkningen (43 procent deltagande). Det är dock något lägre i kommuner med 12-25 procent utrikes födda (33 procent deltagande) och högre i kommuner med under 12 procent utrikesfödda (36 procent). Resultaten skiljer sig från skolpopulationen i övrigt. För 2019 syns ungefär samma mönster. (Se kompletterande tabeller)

Tabell 5.7 redovisar betydelsen av medborgarengagemang och mediekontexten i kommunen för deltagandet i skolvalen 2018 och 2019. Framförallt i skolvalet 2018 deltog särskolor i kommuner med ovanligt många föreningar i högre utsträckning. Detta resultat liknar det allmänna mönstret i Skolsverige. Valdeltagandet i kommunen spelar en intressant roll. Det finns ett negativt samband med högre valdeltagande i riksdagsvalet och skolornas (i kommunen) deltagande i skolvalet 2018. För skolvalet 2019 var skolvalsdeltagandet högst i kommuner med mer än genomsnittligt valdeltagande i det allmänna EU-valet. Det finns också ett positivt samband med högre antal nyhetsredaktioner i kommunen och skolornas deltagande 2018 men inte 2019.

Ekonomiska förutsättningar i kommunen har också en viss betydelse (se kompletterande tabeller). Intressant är att särskolors deltagande inte är lägre i kommuner med högre andel låginkomsthushåll – till skillnad från resultaten om hela Skolsverige redovisade tidigare i kapitel 2 och 3. I skolvalet 2018 var deltagandet tvärtom allra lägst bland särskolorna i kommunerna med låg andel hushåll med svag ekonomi. Deltagandet var högst i kommuner med mer genomsnittlig andel höginkomsthushåll, ett resultat som

vi känner igen från tidigare. Särskolors deltagande var lägst bland kommuner med ovanligt hög andel höginkomsthushåll. Dessa resultat är värda vidare diskussion. (Se kompletterande tabeller)

I övrigt följer särskolornas deltagande 2018 och 2019 samman mönster som i Skolsverige i stort. Det var betydligt lägre 2018 i de kommuner som är nettobetalare, dvs har ovanligt goda ekonomiska förutsättningar. 2019 var det lägre både bland nettobetalare och i de kommuner som mottog ovanligt mycket pengar. Kommuninvånarens utbildningsgrad spelar också roll. Liksom bland övriga skolor är deltagandet bland särskolor 2018 högst i kommuner med mer genomsnittlig andel högutbildade. Men för 2019 finner vi även lägre deltagande i kommuner med ovanligt hög andel invånare med eftergymnasial utbildning. En intressant skillnad är att deltagandet bland särskolorna faller tydligare i kommuner med ovanligt höga inkomster bland hushållen.

Tabell 5.7 **Skolval efter aktivitet i civilsamhälle och medias närvaro i kommunen. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Antal registrerade ideella föreningar				
< 250	65	31	65	6
250-500	110	31	109	6
> 500	226	38	225	7
Antal lokalredaktioner				
0	28	21	29	10
1-2	112	34	119	7
2-10	280	35	266	6
> 10	47	47	47	9
Skolvalet 2018				
Valdeltagande i riksdagsvalet 2018 %				
< 85	94	41		
85-89	239	33		
> 89	68	32		
Skolvalet 2019				
Valdeltagande i EU-valet 2019 %				
< 50	98	3		
50-60	246	9		
> 60	55	2		

Källor: MUCF, SCB

Till sist granskar vi skollandskapet i kommunen (tabell 5.8). Som tidigare är deltagandet högre i kommuner med fler skolor. Men mönstret bland särskolorna 2018 och 2019 är inte lika tydligt. Det finns också några skillnader mellan särskolorna och hela skolpopulationen. För både skolvalen 2018 och 2019 var deltagandet högre bland särskolor i kommuner med mer genomsnittlig andel utbildade lärare (tabell 5.8). Dessutom spelar den högsta andelen utbildade lärare inte samma starka roll som för hela

skolpopulationen. Däremot är lägre lärartäthet – större antal lärare per elever – betydelsefull för högre skoldeltagande. Om det finns mer än 15 elever per lärare är deltagande mycket lägre. Ytterligare två intressanta resultat är att det inte finns skillnader i deltagande utifrån andelen gymnasieelever som tar examen och att deltagandet är lägre i kommuner med ovanligt hög andel grundskoleelever som uppnår kunskapskraven.

Tabell 5.8 **Skolval efter kommunens skollandskap. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Antal skolor i kommunen (grundskolor och gymnasier)				
< 5	6	33	6	0
5-20	159	28	159	4
21-100	172	38	171	8
> 100	64	45	63	8
Lärarresurser samtliga skolor				
Andel grundskolelärare med pedagogisk högskoleexamen				
< 77 %	108	29	107	4
77-86 %	229	39	228	7
> 86 %	64	33	64	11
Andel gymnasielärare med pedagogisk högskoleexamen				
< 75 %	133	25	132	5
75-85 %	213	42	213	8
> 85 %	47	34	46	4
Lärartäthet grundskolan, elever per heltidstjänst				
< 11	401	35	399	7
11-13	0	-	0	-
> 13	0	-	0	-
Lärartäthet gymnasium, elever per heltidstjänst				
< 10	117	31	117	6
10-15	256	39	255	7
> 15	20	10	19	0
Skolresultat				
Grundskolor: Andel elever med uppnådda kunskapskrav i alla ämnen, %				
< 70 %	117	35	117	7
70-82 %	248	38	247	7
> 82 %	36	17	35	0
Gymnasier*: Andel elever i kommunen som tar examen				
< 87 %	63	37	63	8
87-94 %	231	37	231	7
> 94 %	72	38	70	7

Källor: MUCF, Skolverket. * Gäller endast de 18 nationella programmen.

5.4 Sammanfattning

Kartläggningen fokuserar mest på renodlade särskolor. Renodlade särskolorna deltog i betydligt mindre utsträckning i skolvalen 2018 och 2019 än andra grundskolor och gymnasier. Särskolor med kommunen som huvudman deltog i högre utsträckning.

Friskolor deltar i betydligt lägre utsträckning. Lärarkompetens spelar en positiv roll för särskolornas deltagande på både skol- och kommunnivå. På kommunnivå finner vi att deltagandet bland särskolor faller tydligare i kommuner med ovanligt höga inkomster bland hushållen och bättre skolresultat i kommunen har inte samma betydelse som för hela skolpopulationen. Ett annat viktigt resultat är att högre lärartäthet spelar en positiv roll i särskolornas deltagande i skolval. Annars visar kartläggningen i stort sett samma mönster i deltagandet som för övriga skolor. Särskolornas deltagande ökar över tid. Samma skolor har en tendens att fortsätta att delta i nästa skolval och ytterligare några skolor bestämmer sig för att anordna skolval. Även om särskolornas deltagande har ökat sett till hela perioden 2002–2018 är dock utvecklingen inte rak. Som diskuteras i kapitel 7 var skillnaden mellan särskolorna och övriga skolor större vid de två senaste skolvalen (se figur 7.5 nedan).

6 Skolvalen 2018 och 2019 i de socioekonomiskt svaga och utsatta områdena

6.1 Inledning

I regeringens uppdrag till MUCF ingick att lägga särskild vikt vid att tillgängliggöra skolvalen 2018 och 2019 för skolor i socioekonomiskt svaga områden. För att granska dessa skolors deltagande i skolvalen 2018 och 2019 används Polismyndighetens definition av utsatt område. Uttrycket används också av andra myndigheter, forskare och stiftelser som The Global Village.³²

Med utsatt område menas stadsdelar med en låg socioekonomisk status och kriminell påverkan på lokalsamhället över lång tid. Uttrycket har inte använts särskilt länge. Antalet identifierade utsatta områden var 53 (2015), 61 (2017) och 60 (2019). Polisen delar upp utsatta områden i tre grupper: utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. Ett utsatt område är ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. De kriminellas inverkan är knuten till den sociala kontexten i området. Exempel på deras inverkan är olika slags direkta och indirekta påtryckningar. Men i dessa områden handlar det inte om att de kriminella vill ta makten och kontrollera lokalsamhället. I ett särskilt utsatt område har de kriminella ett maktanspråk och sådana områden kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen som kan innebära våldshandlingar mot de människor som vill samarbeta med polisen. Ett riskområde är mellankategorin. Polisen menar att det finns en överhängande risk att området riskerar att bli särskilt utsatt om inte adekvata åtgärder sätts in. I alla dessa områden förekommer offentliga våldshandlingar som riskerar att skada tredje man, öppen narkotikahandel och ett utåtagerande missnöje mot samhället.³³

Att skolverksamhet i utsatta områden är utmanande erkänns av alla. De utsatta områdets skolor antas ofta fungera sämre än de i övriga landet. Antagandet är att de har sämre utbildning och sämre skolresultat. Rapporten ”Fakta för förändring” och skolforskningen nyanserar dock denna bild och lyfter fram ett antal positiva egenskaper och utvecklingstendenser i dessa områden.³⁴ Hur deltog dessa områden i skolvalen 2018 och 2019? Vi granskar skolorna i dessa områden på samma sätt som i kapitel 2 och 3, och

³² <http://theglobalvillage.se/projects/>

³³ För en kort sammanfattning se <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/polisen-presenterar-ny-lista-pa-sarskilt-utsatta-omraden>

³⁴ *Fakta för förändring. En rapport om Sveriges 61 utsatta områden*, Stiftelsen The Global Village i samarbete med SCB, 2019. Håkan Stattin, Ylva Svensson och Liliia Korol, ”Schools can be supporting environments in disadvantaged neighborhoods”, *International Journal of Behavioral Development* 43 (2019) (5): 383-392.

<https://doi.org/10.1177/0165025419833824>. Se även <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/skolor-i-utsatta-omraden-en-trygg-hamn>

använder de tre kategorier av utsatta områden i vår analys. I tabellerna redovisas både skolvalet 2018 och EU-skolvalet 2019.

Tabell 6.1 visar att skolor i utsatta områden deltog i något högre utsträckning (2 procentenheter mer) i skolvalet 2018 än skolor i ej utsatta områden. Framförallt deltog skolor i särskilt utsatta områden mest (62 procent). Bilden ser annorlunda ut för skolvalet 2019. Skolorna i de utsatta områdena deltog då i lägre utsträckning, sammanlagt 5 procentenheter mindre än de övriga skolorna i icke-utsatta områden, och skolorna i de särskilt utsatta områdena deltog minst (6 procent).

När det gäller typ av skola visar granskningen att grundskolor i utsatta områden deltog i skolvalet 2018 i lika hög utsträckning som de övriga i Sverige. Gymnasier i utsatta områden deltog i mycket högre grad än övriga (83 respektive 59 procent) (tabell 6.2). Intressant nog återfinns inte samma påtagliga skillnad mellan deltagande bland friskolor och kommunala skolor som framkommer i kapitel 2 och 3. I de utsatta områdena deltog friskolorna i lika stor utsträckning i skolvalet 2018. Ännu mer intressant är att dessa friskolor deltog i betydligt högre utsträckning i skolvalet 2019. Det skiljer 11 procentenheter i deltagandet mellan friskolorna och de kommunala skolorna. Endast 8 procent av de kommunala skolorna deltog i EU-skolvalet. Friskolornas deltagande var 19 procent och därmed högre än bland friskolorna i ej utsatta områden (tabell 6.3, se även kapitel 3). Resultaten för friskolor i utsatta områden är 5 procentenheter högre än genomsnittet för alla skolor i Sverige.

En annan intressant faktum är att valdeltagandet i skolvalet 2018 bland eleverna i skolor i de utsatta områdena och bland de övriga skolorna (d.v.s. hela vår skolpopulation) var ungefär lika: 83 procent respektive 81 procent. Men det skiljer sig markant för EU-skolvalet 2019: 75 procent)respektive 50 procent.

Tabell 6.1. **Skolval efter typ av område.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Typ av område	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Andel med skolval %	Antal skolor	Andel med skolval %
Särskilt utsatt område	47	62	48	6
Riskområde	5	40	7	14
Utsatt område	33	61	32	16
Samtliga utsatta områden	85	60	87	10
Skolor i ej utsatta områden	3440	58	3436	15

Källa: MUCF, SCB, Polismyndigheten

Tabell 6.2. **Skolval efter typ av skola och område.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Typ av skola och område*	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Andel med skolval %	Antal skolor	Andel med skolval %
Grundskolor, utsatt områden	79	58	82	10
Gymnasier, utsatt områden	6	83	5	20
Grundskolor, ej utsatt område	1951	57	1945	6
Gymnasier, ej utsatt område	1508	59	1509	27

Källa: MUCF, SCB, Polismyndigheten. * I beteckningen "utsatt områden" ingår utsatta, risk- och särskilt utsatta områden

Tabell 6.3. **Skolval efter huvudman och område.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Huvudman	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Andel med skolval %	Antal skolor	Andel med skolval %
Kommunal, utsatt område	68	60	71	8
Fristående, utsatt område	17	59	16	19
Kommunal, ej utsatt område	2428	64	2424	17
Fristående, utsatt ej område	1012	44	1012	11

Källor. Skolverket, MUCF, Polismyndigheten, SCB

Tabell 6.4. **Skolval efter skolor i utsatta områdens deltagande i Skolvalen 2014.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Deltog 2014	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Ja	39	74	1707	78
Nej	25	36	1033	29

Källor. Skolverket, MUCF, Polismyndigheten, SCB

Till sist granskar vi om det är samma skolor som deltar över tid (tabell 6.4). Skolorna i de utsatta områdena deltog i högre utsträckning 2018 om de deltog i de två skolvalen 2014. Skillnaden i deltagande är dock inte lika stor som bland skolor som inte ligger i utsatta områden.³⁵

Slutsatsen av denna första analys bekräftar behovet att nyansera bilden av skolverksamheten i utsatta områden. Den pekar också på ett behov av mer kunskap om friskolornas engagemang i skolvalen och även hur de genomför skolans demokratiuppdrag.

6.2 Skolegenskapernas betydelse

Kartläggningen fortsätter med en analys av skolegenskapernas roll. Det är endast skolorna i de utsatta områdena som redovisas i tabellform. För jämförelser med skolor i ej utsatta områden hänvisar vi till de kompletterande tabellerna. Igen visar kartläggningen att vissa skolegenskaper spelar roll (tabell 6.5). Skoldeltagandet 2018 är återigen högre i skolor med högre antal elever. När det gäller elevsammansättning ser vi ett lite annorlunda mönster än tidigare. Skolorna i de utsatta områdena har oftare hög andel elever med utländsk bakgrund. Intressant är att deltagandet går i samma riktning för skolvalet 2018 som tidigare. Ju fler elever med utländsk bakgrund desto lägre deltagande 2018, men den lägsta deltagandenivån är ganska hög (60 procent) och över genomsnittet för hela Skolsverige. Det ser annorlunda ut för EU-skolvalet 2019. Det är endast bland skolor med många elever med utländsk bakgrund som vi finner deltagande; deltagandet är noll bland det fåtal skolor med lägre andel elever med utländsk bakgrund. Andra resultat gäller för båda skolvalen: En högre andel föräldrar med högskoleutbildning spelar en något positiv roll för deltagandet både 2018 och 2019. Slutligen är deltagandet högre i skolor med färre än 40 procent flickor i elevsammansättningen (75 procent) men det är

³⁵ Eftersom uttrycket "utsatt område" inte har används särskilt länge har vi valt att inte genomföra samma analys över tid (2002-2019) som redovisas i tidigare kapitel.

också ganska högt för skolor som har en mer jämn könsbalans (40–60 procent flickor) (63 procent). De flesta skolorna i de utsatta områdena återfinns i denna kategori.

Tabell 6.5. **Skolval efter skolegenskaper i skolor i utsatta områden. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.**

	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Antal elever i skolan				
< 10	2	0	2	0
10–100	13	23	14	14
101–300	50	70	50	10
301–500	6	67	6	0
501–1000	3	100	3	0
> 1000	0	–	0	–
Elevsammansättning				
Andel elever med utländsk bakgrund %				
< 14	1	100	1	0
14–42	8	63	8	0
> 42	66	60	66	11
Andel med högskoleutbildade föräldrar %				
< 35	26	62	28	7
35–70	43	63	42	12
> 70	3	67	3	0
Andel flickor i skolan %				
< 40	4	75	3	0
40–60	64	63	66	11
> 60	5	40	5	0
Lärarresurser				
Lärartäthet (elever per heltidstjänst) %				
< 10	19	42	19	0
10–15	50	64	52	12
> 15	4	100	3	0
Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen %				
< 70 procent	24	63	25	16
70–90 procent	48	69	49	8
> 90	5	0	5	0
Andel behöriga samhällskunskapslärare %				
< 50 procent	24	38	25	8
50 – 99 procent	40	73	41	7
100 procent	5	80	5	20
Skolresultat				
Grundskolor: genomsnittligt meritvärde bland avgångselever				

< 200 poäng	23	52	24	8
200–250 poäng	33	64	34	9
>250 poäng	6	83	6	0
Grundskolor: andel elever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen				
< 70	39	59	40	5
70–90	14	79	14	14
> 90	3	67	3	0
Gymnasier: Andel i skolan som tar examen*				
< 85 procent	2	100		
85–95 procent	2	100		
> 95	0	-		
Gymnasier: genomsnittlig betygspoäng*				
< 13	1	100		
13–15	3	100		
> 15	0	-		

Källor. Skolverket, MUCF, Polismyndigheten. * Det är för få fall att redovisa resultat för Skolvalet 2019

Annars ser vi liknande mönster i deltagande utifrån skolkvalitet bland skolorna i de utsatta områdena som bland övriga. Liksom tidigare spelar lärarkompetens en viktig roll. Högre andel utbildade lärare är förknippat med högre deltagande och framförallt spelar en hög andel behöriga samhällskunskapslärare en viktig roll. Lärartäthet är mer betydelsefullt än för hela vår skolpopulation. Deltagandet i skolvalet 2018 är 100 procent bland skolor i de utsatta områdena med över 15 elever per heltidstjänst. Bättre skolresultat i grundskolan kopplas också till högre deltagande och spelar en större roll i de utsatta områdena än i övrigt.

6.3 Kommunegenskaper

Denna del i redovisningen bygger på en rapport om Sveriges 61 utsatta områden som Stiftelsen The Global Village sammanställde tillsammans med SCB. Rapporten, som heter *Fakta för förändring* (2019), innehåller detaljerad statistik som utnyttjar polisens geografiska definitioner och gränsdragningar av landets 61 utsatta områden från 2017.³⁶ Den ger oss mer preciserade uppgifter om kommunegenskaper som karakteriserar de utsatta områdena (och jämför dem med riket totalt och Sverige exklusive de utsatta områdena) än vi kan åstadkomma utifrån vårt statistiska underlag. Sidhänvisningarna i detta avsnitt hänvisar till rapporten. Vi börjar diskutera grundegenskaper hos kommuner och sedan andra kommunegenskaper såsom utländsk bakgrund, utbildning, boende och olika mått på ekonomiskt tillstånd.

Först är det viktigt att notera att de utsatta områdena koncentreras till den södra delen av landet. Inga utsatta områden finns norr om Dalälven. I främst de tre storstadsområdena hittar vi utsatta områden: i Stockholms län 25, i Västra Götalands län 12 (9 ligger i Göteborgs stad) och i Skåne 9. Sammanlagt 46 av landets 61 utsatta områden finns i dessa tre län. Antalet invånare i utsatta områden varierar mycket mellan de 27 kommuner det handlar om. Det är störst i Stockholm (128 158 invånare) och minst i Landskrona (3

³⁶ Rapporten finns på Stiftelsen The Global Villages hemsida <http://theglobalvillage.se/projects/>

188). När det gäller andelen invånare i utsatta området i relation till kommunens totala invånarantal ser vi att det skiljer mellan 43 procent i Botkyrka och 3 procent i Västerås. Stockholms andel är 14 procent, Göteborgs 19 procent och Malmös 13 procent) Andelen utsatta områden i kommunerna är också olika. Botkyrka kommun har tre särskilda utsatta områden (s.14–15). Av de skolor i utsatta områden som ingår i vår skolpopulation finns de flesta inom kommuntyp kategori storstäder (41 i antal) och större stad (21). Resterande ingår i pendlingskommun nära storstad (20 stycken) eller större stad (2 stycken) och 1 skola in mindre stad/tätort. Dessa skolor ingår därmed i fem av nio kommuntypkategorier.

Enligt rapporten finns det skillnader mellan de utsatta områdena och Sverige totalt vad gäller olika mått på befolkningens livsvillkor som ingår i denna skolvalsutvärdering. Andelen invånare med utländsk bakgrund är mycket hög i dessa områden om jämförelsen görs med Sverige i stort.³⁷ I de 61 utsatta områden har 74 procent utländsk bakgrund, som kan jämföras med 22 procent i de icke utsatta områdena i Sverige. I de särskilt utsatta områdena har nästan 82 procent utlandsbakgrund (s. 17). När det gäller kommuninvånarnas utbildningsnivå har invånare mellan 25–64 år 25 procent förgymnasial utbildning och 40 procent av de i utsatta områden gymnasieutbildning (jämfört med 11 procent respektive 44 procent i de delarna av landet utan utsatt område). Det finns också en skillnad med eftergymnasial utbildning inklusive forskarutbildning: 16 procent i de utsatta områden och 28 procent i icke utsatta områden. Ju mer utsatt ett område är desto färre välutbildade bor i området (s. 41). Andelen som förvärvsarbetar är ytterligare ett mått som tidigare har ingått i utvärderingen. Det finns färre invånare i åldern 20-64 år i de utsatta områden som har ett jobb: 62 procent jämfört med 79 procent för Sverige totalt och 80 procent för Sverige utan utsatt område. En viss skillnad finns mellan de tre kategorierna av utsatthet (s. 47). I de utsatta områden finns även en högre andel som är öppet arbetslös (i åldern 20-64 år) (8 procent) än i Sverige totalt (3 procent) och Sverige exklusive de utsatta områdena (3 procent). Medianinkomst hos personer i ålder 20-64 år varierar mycket mellan de 61 olika utsatta områden men sett tillsammans har de lägre inkomst (205 344 kronor) än Sverige totalt (315 296) och Sverige utanför de utsatta områdena (320 816 kronor) (s. 69). Slutligen är andelen hushåll med ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd och stöd till livsföringen i övrigt)³⁸ olika om man jämför de utsatta områdena med de andra två kategorierna: 13 procent av invånarna i de utsatta områdena får ekonomiskt bistånd jämfört med 4 procent för Sverige totalt och 3 procent för Sverige exklusive utsatta områden. Här ser vi också en skillnad beroende på om området är utsatt, ett riskområde eller särskilt utsatt. Ju mer utsatt desto högre andel invånarna beroende på ekonomiskt bistånd.

Rapporten *Fakta för förändring* granskar inte skolegenskaper i samma utsträckning som i denna utvärderingsrapport men det finns ett par mått på skolresultat som är intressanta (tabell 6.6): andelen behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram efter årskurs 9 och andelen som tog examen inom fyra år efter påbörjat gymnasiestudier på yrkes- eller högskoleförberedande program. I de 61 utsatta områdena har 70 procent skaffat sig behörighet för vidare studier på yrkesprogram, jämfört med 86 procent för Sverige totalt och 87 procent i Sverige utanför de utsatta områdena. Områdets grad av utsatthet spelar också en roll (s. 35). Samma mönster finns bland andelen som tar gymnasieexamen inom

³⁷ En person som antingen själv är utrikesfödd eller att hen är svenskfödd men har båda sina föräldrar födda i annat land än Sverige (s. 17). Det är samma definition som användes tidigare i kartläggningarna om skolegenskaper hos skolorna.

³⁸ Det mått som tidigare har använts i rapporten är bredare och inkluderar både ekonomiskt bistånd och andra ersättningar och bidrag, inkl. sjukpenning.

fyra år. Endast 46 procent av eleverna i utsatta områden tog examen. För Sverige totalt tog 72 procent examen och i Sverige utanför de utsatta områdena är procentandelen högre (74 procent).³⁹

Tabell 6.6. **Kommunegenskaper i de utsatta områdena.**

Egenskap	Utsatta områden	Övriga Sverige
Andel med förgymnasial utbildning, %	25	11
Andel med gymnasieutbildning, %	40	44
Andel med eftergymnasial utbildning om minst tre år, %	16	28
Andel med utländsk bakgrund, %	74	22
Andel förvärvsarbete, %	61	80
Andel arbetslösa, %	8	3
Medianinkomst, tkr	205	321
Andel med ekonomiskt bistånd, %	13	3
Andel grundskoleelever med behörighet till gymnasiet, %	70	87
Andel gymnasieelever som tar examen, %	46	74

Källa: *Fakta för förändring*, the Global Village

6.4 Sammanfattning

Skolorna i de utsatta områdena deltog i högre utsträckning i skolvalet 2018 (60 procent) än skolor i ej utsatta områden (58 procent). Deltagandet i EU-skolvalet 2019 var dock 5 procentenheter lägre. Huvudmannskapet spelar inte samma betydelsefulla roll i de utsatta områdena som förklaringsfaktor. Friskolor och kommunala skolor deltog i ungefär samma utsträckning i skolvalet 2018 men överraskande nog när hänsyn tas till tidigare resultat var deltagandet 2019 dubbelt så stort i friskolor (19 procent) jämfört med de kommunala skolorna (8 procent). Skolresultat spelar också en kraftigare roll som förklaring för deltagandet i de utsatta områdena.

Om Stiftelsen The Global Villages resultat sätts tillsammans med utvärderingens kartläggning över kommunegenskapernas betydelse för skolvalen 2018 och 2019 finner vi att skolvalsdeltagandet i de utsatta områdena i mångt och mycket liknar deltagandet i andra delar av landet. Dock inte helt. De utsatta områdena har till exempel inte en hög andel hushåll med hög ekonomisk standard, som i hela Sverige var kopplat till högre deltagande i skolvalen 2018 och 2019. Inte heller spelar andelen invånare som är beroende av ekonomiskt bidrag och högre arbetslöshet samma dämpande roll som vi tidigare sett. Deltagandet bland skolor i de utsatta områdena är med andra ord högre än vi skulle förväntas utifrån den tidigare kartläggningen i utvärderingen och även om hänsyn tas till tidigare forskning om socioekonomiska faktorer betydelse för politiskt deltagande.

³⁹ Här handlar det om andelen som påbörjade gymnasiestudier läsåret 2014/2015 och andelen som tog examen sommaren 2018.

7 Utvecklingen av skolvalsdeltagandet sedan 2002

7.1 Inledning

Detta sista kartläggningsskapitel har som utgångspunkt Skolsveriges deltagande i skolval inför riksdagsvalen från 2002 och fram till och med 2018. Vi startar år 2002 då MUCF fick ansvar för att anordna skolval och har statistik om deltagande skolor för perioden 2002–2018. MUCF:s statistik kombineras med offentlig statistik från 2002 till 2018 om skolegenskaper och kommunegenskaper. EU-valen utesluts eftersom endast två EU-skolval har hållits (2014 och 2019) och deltagandet är relativt lågt. Dessa två EU-skolval säger inte mycket om Skolsveriges deltagande över tid. Flera trender i deltagande redovisas i tabeller och figurer men i vissa fall endast i diskussionen. Skillnader i deltagande över tid och allmänna trender i skolors deltagande över tid är huvudtemat i kapitlet.

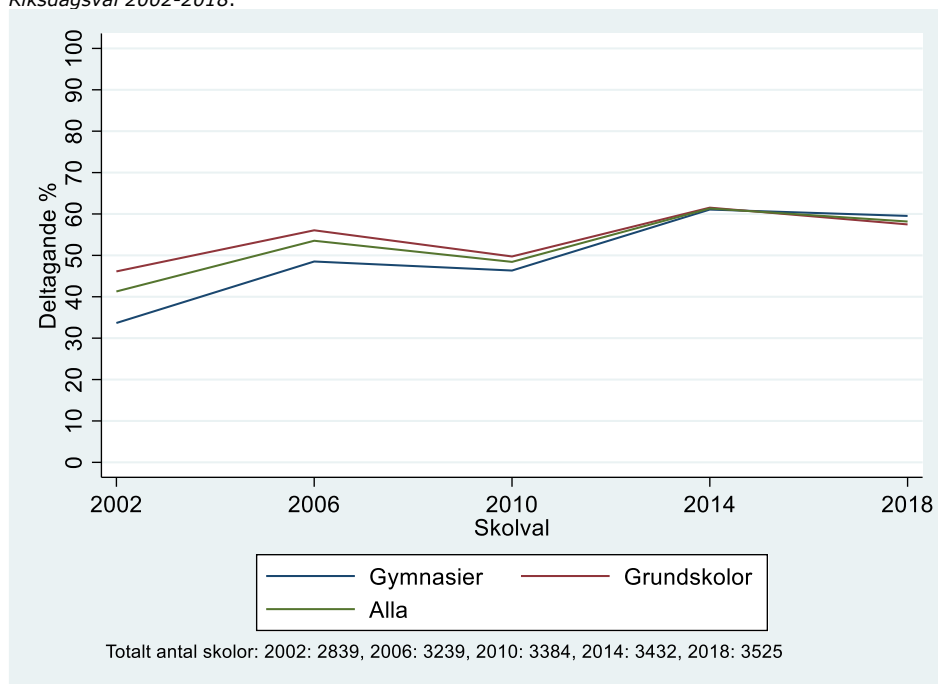
Redovisningen börjar i nästa avsnitt med en allmän översikt över skolvalsdeltagandet 2002 till 2018 och även utifrån några av de viktigaste skol- och kommunegenskaper från kapitel 2 om skolvalet 2018. Vi granskar också gymnasieskolornas och särskolornas deltagande över tid. Skolvalsdeltagande i de utsatta områdena finns inte med i denna kartläggning eftersom begreppet ”utsatt område” inte användes före 2015. Sedan följer ett avsnitt om skol- och kommunegenskapers betydelse över tid. Efter denna redovisning fördjupar vi analysen genom att jämföra de skolor som har funnits hela perioden från 2002 till 2018. Hur många har deltagit hela tiden, en del av tiden eller inte alls? Finns det något mönster utifrån skol- och kommunegenskaper som kännetecknar de olika deltagandenivåerna hos skolorna? Till slut sammanfattas de viktigaste resultat om deltagande och icke-deltagande över tid.

7.2 Deltagandenivåer över tid

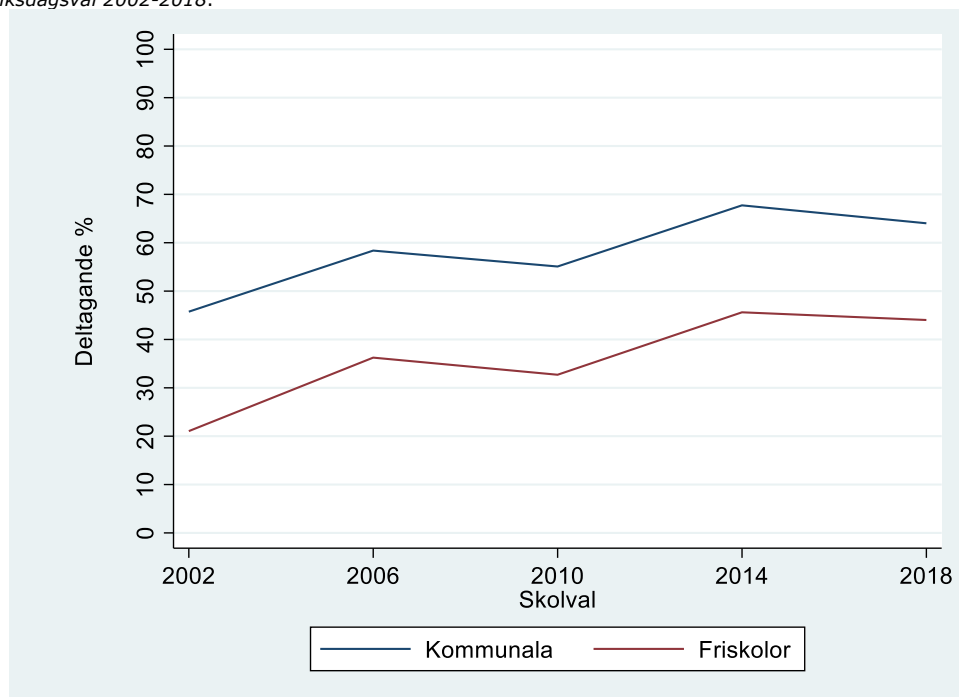
Till att börja med kan man konstatera att deltagandet i skolval inför riksdagsval har ökat över tid. Figur 7.1 visar att huvudtendensen är svagt stigande. Deltagandet sjönk visserligen något 2010, ökade något 2014 och sjönk igen något 2018. Över tid karaktäriserar ungefär samma utveckling grundskolornas och gymnasiernas deltagande. Deltagandet har dock ökat mest hos gymnasieskolor, som från början deltog mindre än grundskolorna. Under de två senaste riksdagsvalen syns ingen tydlig skillnad mellan grund- och gymnasieskolors deltagande. Klyftan i deltagande mellan dessa två skolformer har försvunnit. Båda skoltypers deltagande sjönk något 2018. Vi diskuterar i kapitel 8 om det sjunkande deltagandet är tecken på en ny trend.

Huvudmannskapet har haft betydelse sedan 2002 (figur 7.2). I alla skolval har friskolor deltagit i mindre utsträckning än kommunala skolor. För båda kategorierna har deltagandet i skolvalet ökat över tid men friskolorna har inte kommit ikapp de kommunala skolornas deltagandenivå under perioden efter 2002. Klyftan finns med andra ord kvar.

Figur 7.1 **Deltagande över tid per skolform.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsval 2002-2018.

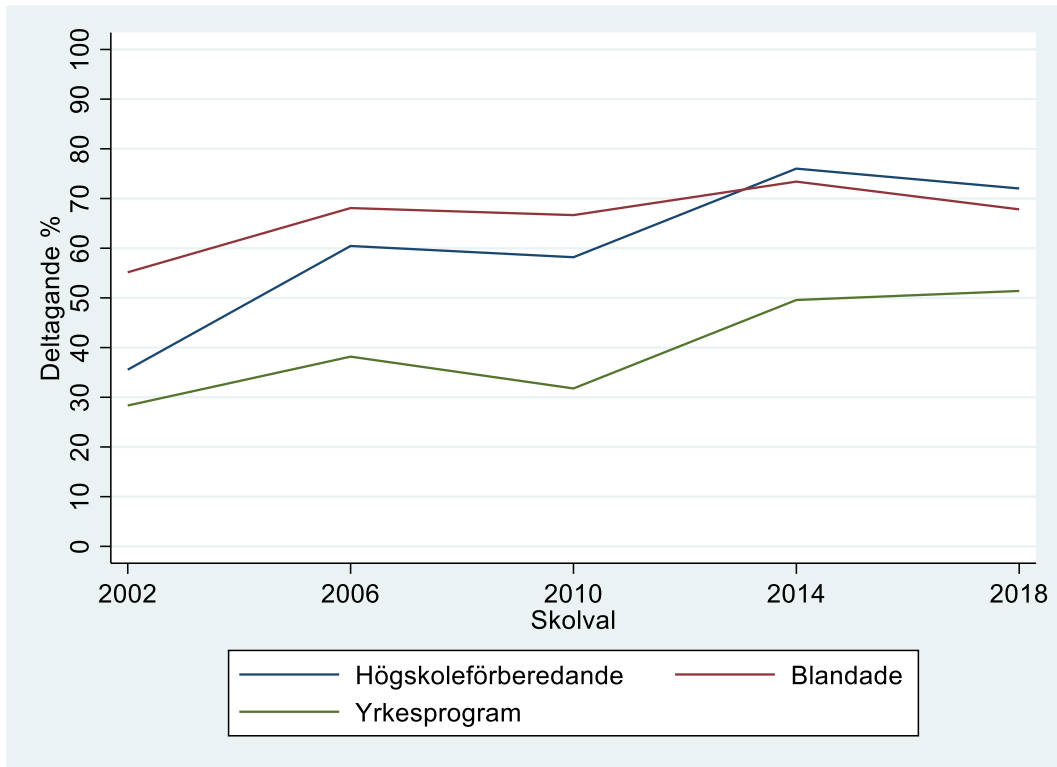

Figur 7.2 **Deltagande över tid efter huvudman.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsval 2002-2018.

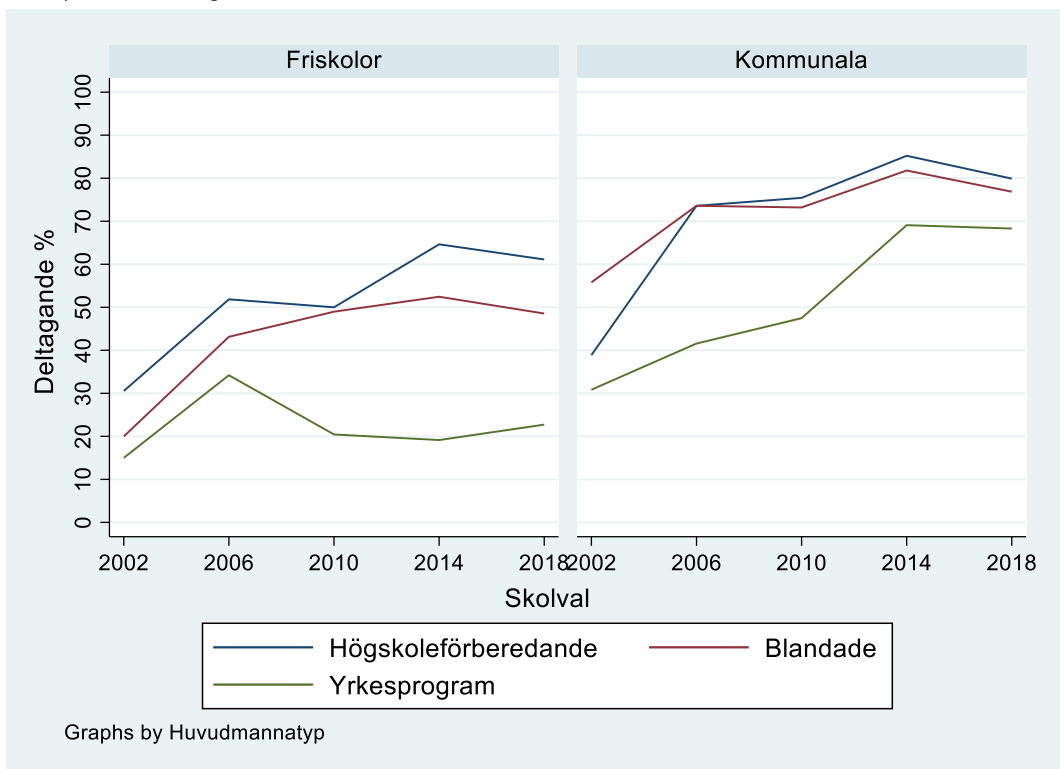

Vad gäller gymnasieprogrammens deltagande (figur 7.3 och 7.4) ser vi samma mönster över tid. Gymnasierna med enbart högskoleförberedande program eller både högskoleförberedande och yrkesprogram deltar i högre utsträckning; 2018 sjönk deras deltagande något. De renodlade yrkesgymnasiernas deltagande ökade mycket lite 2018 bland friskolorna men inte bland de kommunala skolorna. Friskolor med enbart yrkesprogram avviker i utvecklingen över tid. Efter 2006 visar dessa inte den ökning i deltagande som vi ser hos övriga skolor (figur 7.4). Klyftan mellan de olika gymnasieprogrammen kvarstår och friskolorna sackar efter.

Figur 7.3 **Deltagande över tid efter gymnasieprogram. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsval 2002-2018.**

Figur 7.4 **Deltagande bland gymnasier efter programtyp och huvudman över tid. Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsval 2002-2018.**

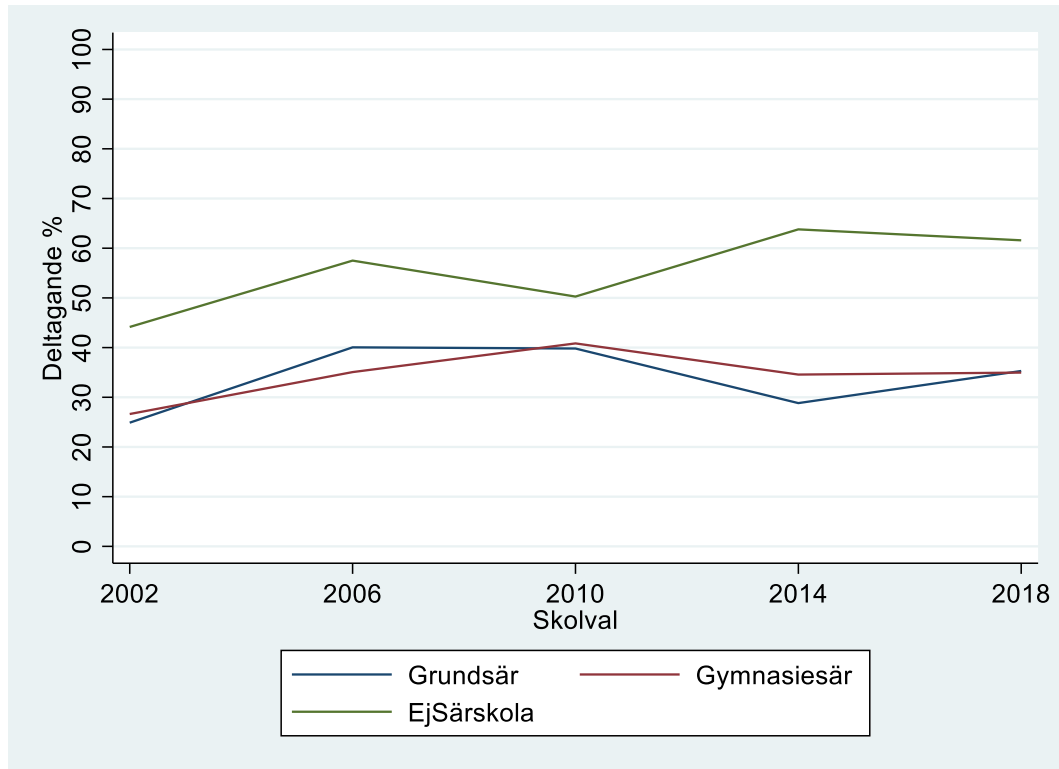

Graphs by Huvudmannatyp

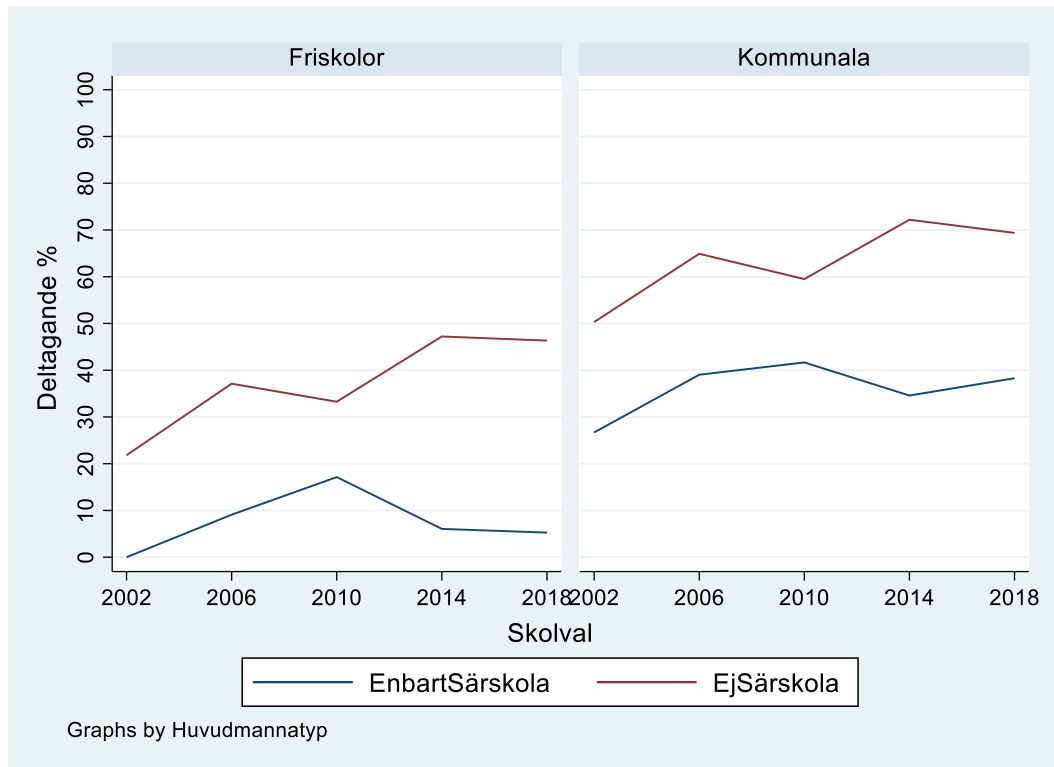
Särskolornas deltagande har under hela perioden legat under nivån för övriga skolor – både på grundskole- och gymnasienivå (figur 7.5). Annars följer särskolorna samma trend som alla andra skolor. Deltagandet går uppåt och klyftan mellan grundsärskolor och

särgymnasier har försvunnit. Huvudmannskapet spelar också en roll men inte lika starkt som i skolpopulationen i stort (figur 7. 6). Skillnaden mellan särskolornas och de övriga skolornas deltagande var större bland friskskolor under perioden 2002–2018. Detta mönster var särskilt tydligt 2018, då 5 procent av de rena särskoleenheterna med fristående huvudman deltog, jämfört med 38 procent av de kommunala. Klyftan mellan skolor utan särskola och de renodlade särskolorna kvarstår.

Figur 7.5 **Deltagande över tid efter särskoleform.** Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsval 2002-2018.

Figur 7.6 **Deltagande över tid efter särskolor och huvudman.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsval 2002-2018.

7.3 Skol- och kommunegenskapers betydelse

Som i tidigare kapitel börjar vi med att kartlägga skolegenskaperna. Några av dem har betydelse över tid. Ett exempel är skolans storlek. I vår skolpopulation förekommer skolor mellan endast 1 till upptill 3 920 elever. Sett över hela perioden har större skolor deltagit i högre utsträckning. 100 fler elever på en skola innebär i genomsnitt en 4 procentenhets högre deltagande i skolvalen 2002–2018. De mycket små skolorna med under 10 elever deltog i mycket liten utsträckning men även de som är lite större (10–100 elever) deltog mindre. Elevantal hänger samman med andra faktorer som förklarar deltagandet, framförallt skillnader beroende på huvudmannatyp, om skolan är en särskola eller har särskoleklasser och även gymnasieprogram (se kompletterande tabeller). Vad man ska ha i minnet är att friskolor i genomsnitt har färre elever än kommunala skolor (146 respektive 254 elever); renodlade yrkesgymnasier är mindre än renodlat högskoleförberedande (184 respektive 309) och särskolorna har lägre antal elever än övriga (11 respektive 236).

Vissa skol- och kommunegenskaper har förändrats över tid. Den genomsnittliga andelen elever med utländsk bakgrund har till exempel ökat i vår skolpopulation från i genomsnitt 17 procent 2002 till 32 procent 2018, samtidigt som deltagandet i skolval ökade. För att inte att denna typ av förändring över tid felaktigt ska leda till slutsatsen att sambandet mellan dessa faktorer är positivt utgår analysen här från genomsnittsvärden för varje skola. I våra data finns totalt 6535 skolor som kunnat delta vid minst ett skolval 2002–2018. Det är dessa skolor som ingår i analysen nedan.

Under hela perioden har elevsammansättningen spelat en roll. Här saknas vissa uppgifter, vilket innebär att statistiken över elevsammansättningen från 2002 till 2018 inte är fullständig. Det saknas också information om grundskolor år 2002 och 2006 men har inte haft stor påverkan på genomsnittet över hela perioden, som analyseras här.

Överlag är sambandet mellan deltagande och andelen elever med utländsk bakgrund över tid negativt när skolor med olika genomsnittlig andel elever med utländsk bakgrund jämförs (tabell 7.1). Högre andel elever med utländsk bakgrund är inte kopplat till lägre deltagande. Kartläggningen över tid bekräftar också betydelsen av föräldrarnas utbildning. Högre andel föräldrar med högskoleutbildning har ett klart positivt samband med högre deltagande i skolor i skolvalen. Skillnaden mellan skolor med en låg andel högskoleutbildade föräldrar (under 30 procent) och en hög andel (över 70 procent) är 12 procentenheter. Vad gäller könssammansättningen i skolorna är deltagandet högre bland skolor med mer jämn könsbalans än bland skolor med över 60 procent flickor eller pojkar. Det lägsta deltagandet noteras bland skolor med övervägande andel pojkar bland eleverna (tabell 7.1 och 7.2).

Analysen visar att lärarbehörighet spelar roll över hela perioden. Det positiva sambandet mellan högre andel behöriga lärare och högre deltagandet i skolval är faktiskt något starkare än vad som kom fram för skolvalet 2018. Skolor med ovanligt låg (under 65 procent) lärare med pedagogisk högskoleexamen deltog i lägre utsträckning än andra skolor. Dessutom är deltagandet lägre bland de skolor som har ovanligt låg andel behöriga samhällskunskapslärare. Ett resultat som inte redovisas i tabellform är att lärartäthet har betydelse för deltagandet. Ju fler elever per heltidsanställd lärare desto högre deltagande.

Till sist spelar vissa mått på skolresultat en roll. Inte heller över tid har andel elever som klarar kunskapskraven i alla ämnen eller genomsnittliga meritvärden någon avgörande betydelse för varför vissa grundskolor deltar och andra inte i skolvalen. Deltagandet är något högre bland grundskolor med mer genomsnittliga skolresultat. Deltagandet bland skolor med låga genomsnittliga meritvärden minskade dessutom jämfört med övriga skolor under de två senaste valen. Framför allt spelar skolresultat roll på gymnasienivån. Uppgifterna om genomsnittlig betygspoäng grundar sig dock enbart på data från 2014 och 2018.

Sammanfattningsvis hjälper flera faktorer hos skolorna att förklara både deltagandet och icke-deltagandet i skolval mellan 2002 och 2018.

Tabell 7.1 **Skolval efter skolegenskaper.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2002-2018.

	Riksdagsval	
	Antal skolor	Deltagande %
Elevantal*		
< 10	850	22
10-100	1496	36
101-300	2200	63
301-500	791	71
501-1000	279	74
> 1000	73	70
Elevsammansättning		
Andel elever med utländsk bakgrund %**		
< 10	1223	64
10-35	1891	61
> 35	708	54
Andel med högskoleutbildade föräldrar %***		
< 30	887	53
30-70	2658	61
> 70	524	65
Könssammansättning, andel flickor %****		
< 40	634	51
40-60	3244	61
> 60	523	55
Lärresurser		
Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen %*****		
< 65	1249	39
65-90	2727	61
> 90	1047	57
Andel behöriga samhällskunskapslärare %*****		
< 50	888	50
50-99	1547	65
100	800	63
Skolresultat		
Andel som klarar kunskapskrav i alla ämnen % *****		
< 70	610	62
70-90	1438	65
> 90	298	59
Grundskolor: genomsnittligt meritvärde i skolan*****		
< 200	531	59
200-250	1675	64

> 250	206	61
Gymnasier: Andel i skolan som tar examen %*****		
< 85	302	57
85-95	603	66
> 95	301	65
Gymnasier: genomsnittlig betygspoäng*****		
< 13	262	52
13-15	794	66
> 15	162	69

Källor: Skolverket, MUCF. Sakande värden: *835, **2713, ***2466, ****2134, *****1512, *****3300, *****1576, *****1510, *****1374, *****1362. ***** Endast 2014-2018

Tabell 7.2 **Skolval efter skolans könssammansättning.** Andel skolor med skolval i procent
Riksdagsvalet 2002-2018.

Skolform	Deltagande (%) efter könssammansättning		
	Under 40 % flickor	40-60% flickor	Mer än 60 % flickor
Gymnasier: Endast högskoleförberedande	63	68	75
Gymnasier: Endast yrkes	48	52	49
N Gymnasier: Endast högskoleförberedande	42	130	107
N Gymnasier: Endast yrkes	129	65	106

Källor: MUCF, Skolverket.

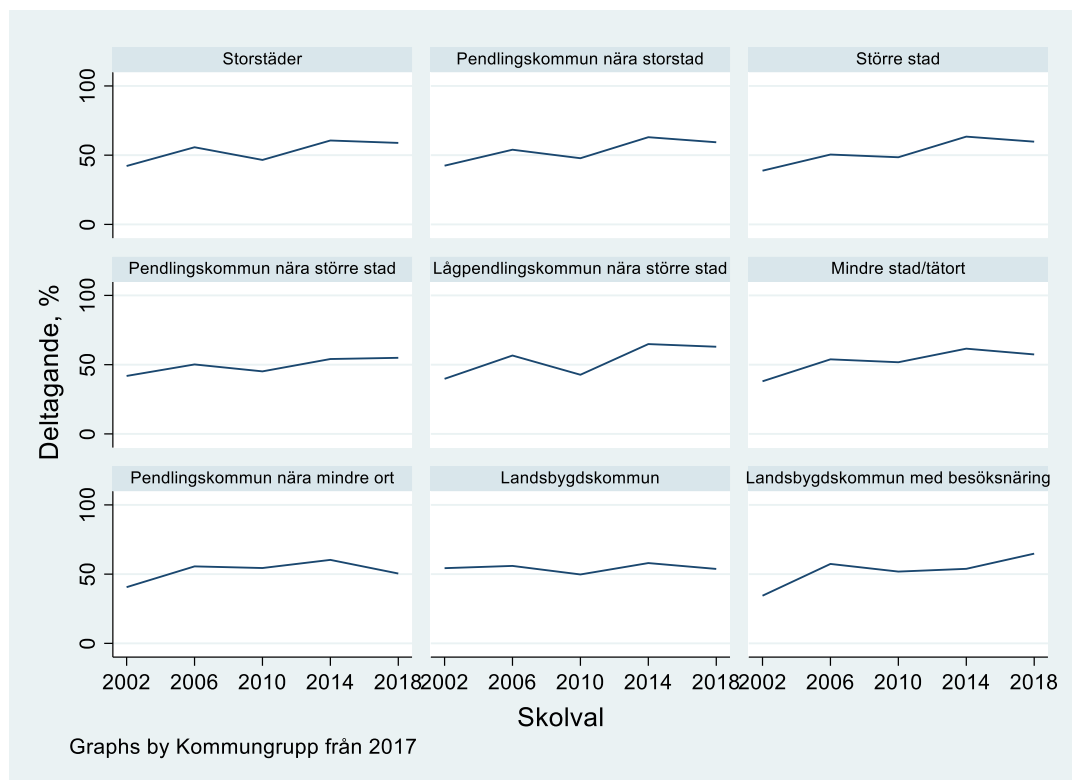
Vilken betydelse har kommunegenskaper över tid? Tabell 7.3 visar att skillnaderna mellan kommungrupperna är som mest 5 procentenheter i deltagandet. Skillnaderna är inte lika stora som för skolvalet 2018 (tabell 2.9 i kapitel 2). Även om det finns skillnader mellan kommuntyper i hur deltagandet har förändrats över tid följer utvecklingen i huvudsak samma mönster (tabell 7.4). Vissa kommuntyper hade en högre deltagande från början och har inte ökat sitt deltagande särskilt mycket (t.ex. landsbygdskommuner) medan andra (t.ex. landsbygdskommuner med besöksnäring) som började på en lägre nivå har 2018 ett högre deltagande.

Tabell 7.3 **Skolval efter kommuntyp.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalen 2002-2018.

Kommuntyp	Andel med skolval %	Antal skolor	Antal kommuner
Storstäder	51	950	3
Pendlingskommun nära storstad	49	1023	43
Större stad	51	1583	21
Pendlingskommun nära större stad	44	565	52
Lågpendlingskommun nära större stad	50	460	35
Mindre stad/tätort	49	984	29
Pendlingskommun nära mindre ort	46	430	52
Landsbygdskommun	50	434	40
Landsbygdskommun med besöksnäring	47	99	15
Samtliga	49	6535	290

Källa. MUCF, SKR. Kommentar: Indelningen i kommungrupper har förändrats över tid. Här anges kommungrupp enligt 2017 års indelning. Det genomsnittliga deltagandet är beräknat som medelvärde för de 6535 unika skolor som funnits under perioden.

Figur 7.10 **Deltagande över tid efter kommuntyp.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalen 2002-2018.

Kommentar: Indelningen i kommungrupper har förändrats över tid. Här anges kommungrupp enligt 2017 års indelning. Det genomsnittliga deltagandet är beräknat som medelvärde för de 6535 unika skolor som funnits under perioden.

På kommunnivå finns det betydande skillnader (tabell 7.14). Genomsnittligt deltagande per kommun varierar från 0 procent i Boxholm där ingen skola i kommunen

har deltagit i något av de fem skolval inför riksdagsval till 100 procent där alla skolor har deltagit. I Ydre deltog alla skolor alla fem gånger. I rapporten med kompletterande tabeller listas alla kommuner efter deras skolors genomsnittliga deltagande i skolval 2002-2018.

Tabell 7.4 **Skolval efter deltagarfrekvensen i kommunens skolor.** Andel kommuner med högt och lågt skoldeltagande över tid. Riksdagsvalen 2002-2018

Högst deltagande (79 – 100 %)	Lägst deltagande (0- 18 %)
Ydre (100 %)	Boxholm (0 %)
Öckerö (88 %)	Svalöv (3 %)
Vetlanda (88 %)	Svenljunga (9 %)
Degerfors (85 %)	Sorsele (10 %)
Lysekil (85 %)	Kungsör (13 %)
Hammarö (83 %)	Fagersta (17 %)
Tranås (82 %)	Gnesta (17 %)
Karlskoga (82 %)	Heby (17 %)
Pajala (82 %)	Nordmaling (17 %)
Vilhelmina (79 %)	Sjöbo (18 %)
Vimmerby (79 %)	

Kartläggningen fortsätter med hjälp av andra kommunegenskaper. Endast de viktigaste visas i tabellform. Vissa befolkningsegenskaper spelar roll över tid men inte andra. Antal invånare i en kommun är ett exempel på en faktor som saknar betydelse. Tillförlitlig statistik saknas för antalet skolor i kommunen före 2010. Mellan 2010 och 2018 var deltagandet var lägre i kommuner med mindre än 5 skolor. Åtminstone för 2010 till 2018 var inte antalet skolor i en kommun en stor förklaringsfaktor över tid.

När förändringar i deltagandet över tid undersöks utifrån olika faktorer på kommunal nivå syns vissa skillnader. Att ha genomsnittliga löneinkomster på över 350 000 kronor per år var till exempel tydligt kopplat till lägre deltagande i skolval i början av perioden, men hänger inte ihop med lägre deltagande under de två senaste skolvalen. För många faktorer är det dock svårt att se tydliga skillnader i utvecklingen över tid. Deltagandet i kommuner med låg andel högutbildade var till exempel något högre än övrigas i början av perioden och ökade från 2002 till 2006 mer än de andra kommunernas deltagande. Sedan låg det på en lägre nivå än övriga kommuner (se kompletterande tabeller). För större delen av analysen nedan används därför istället genomsnittliga värden under 2002–2018 för att jämföra deltagandet hos skolor i olika typer av kommuner.

Deltagandet i kommuner med stor och liten folkmängd har i stort sett följt samma mönster över tid (tabell 7.5). Sett till hela perioden är deltagandet något lägre i kommuner med lägst invånarantal. Det har skett en allmän ökning av andelen utrikes födda över tid i kommunerna, från 11 procent 2002 till 19 procent 2018. Sett till hela perioden syns endast små skillnader mellan kommuner med olika andel utrikes födda, med något högre deltagande i de mer genomsnittliga kommunerna än de med högre eller lägre andel utrikes födda invånare. Överlag finns ett svagt positivt samband mellan andel invånare med eftergymnasial utbildning och deltagande, men sambandet inte är linjärt. Kommuner med låg andel högutbildade invånare hade ett något lägre deltagande, men det hade även de kommunerna med allra högst andel högutbildade. Detta mönster återfinns i inkomst. Överlag är sambandet mellan inkomst av tjänst och deltagande positivt, men kommunerna med högst löneinkomster bland hushållen hade lägre deltagande än de mer genomsnittliga kommunerna. Även större antal anmälda brott mot person var förknippat med något högre deltagande.

Tabell 7.5 **Skolval efter kommunbefolkningsegenskaper** Andel skolor ned skolval i procent. Riksdagsvalen 2002-2018.

Befolkning och livsvillkor, genomsnitt 2002-2018	Genomsnittligt deltagande %	Antal skolor
Folkmängd, tusental personer		
< 50	47	2944
50-200	51	2563
> 200	51	1022
Andel invånare med eftergymnasial utbildning, inklusive forskarutbildning, %		
< 25	45	2035
25-50	52	4125
> 50	45	369
Andel utrikesfödda i kommunen, %		
< 12	48	2830
12-26	51	3277
> 26	47	422
Antal anmälda brott per person		
< 500	47	1920
500-700	50	3670
> 7000	51	939
Inkomst av tjänst, tkr/år		
< 305	47	4520
305-350	56	1487
> 350	51	522

N= 6535 skolor

Andra kommunegenskaper spelar också roll. Dock är skillnader i deltagande mellan kommuner med olika politiskt styre överlag små (tabell 7.6) I tabell 7.17 ser vi att deltagandet var högre i de kommuner som under perioden haft högre valdeltagande i riksdagsvalen och något högre i kommuner med högre genomsnittligt antal föreningar. Däremot ser vi inte, till skillnad från 2018, ett lägre deltagande i kommuner med högre andel avhopp bland kommunpolitiker.

När det gäller kommunens skollandskap så ser vi även här ett högre deltagande i kommuner med högre andel utbildade lärare och högre andel grundskoleelever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen (tabell 7.18).

Tabell 7. 6 **Skolval efter politiskt styre.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalen 2002-2018.

Politiskt styre i kommunen, föregående mandatperiod	Andel med skolval %	Antal observationer*
Vänsterstyre	56	5449
Borgerligt styre	55	5187
Blocköverskridande styre	53	1821
Övriga	61	138

* Här anges antal unika observationer under perioden 2002-2018, istället för skolor, eftersom faktorn politiskt styre är svår att ange som genomsnitt. Varje observation motsvarar en skola vid respektive riksdagsval. En skola kan därför ingå flera gånger.

Tabell 7.7 **Skolval efter samhällsengagemang i kommunen.** Andel skolor i kommun som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

Politik och civilsamhälle i kommunen, genomsnitt 2002-2018	Genomsnittligt deltagande %	Antal skolor
Valdeltagande, riksdagsval		
< 85 %	45	3743
85-89 %	54	2437
> 89 %	61	349
Antal registrerade ideella föreningar		
< 250	46	1391
250-500	48	1468
> 500	51	3668
Avhoppade kommunalpolitiker, andel %*		
< 16	50	1722
16-28	52	4061
29-36	49	220
> 35	52	25

* Endast 2006-2018. N= 6535 skolor

Tabell 7.8 **Skolval efter kommunens skollandskap.** Andel skolor i kommun som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

Resurser och resultat i kommunens skolor, genomsnitt 2002-2018	Genomsnittligt deltagande %	Antal skolor
Andel grundskolelärare med pedagogisk högskoleexamen, %		
< 77	42	682
77-86	49	3605
86	52	2236
Andel gymnasielärare med pedagogisk högskoleexamen, %		
< 75	45	2056
75-85	51	3619
> 85	56	680
Andel grundskoleelever med uppnådda kunskapskrav i alla ämnen, %		
< 70	45	984
70-82	50	4550
> 82	53	992

N= 6535 skolor

7.4 Skillnaden mellan deltagande och icke-deltagande skolor

Nu är det dags att diskutera de skolor som har funnits i vår skolpopulation hela tiden från 2002 till 2018. Hur aktiva har de varit i de fem skolval inför riksdagsval som ingår i vår analys? Vad förklarar deras grad av deltagande? Att kunna identifiera viktig karaktäristik

kan bidra till att identifiera åtgärder för att främja ökat deltagande bland skolorna i framtiden.

Det finns 1219 skolor som hade möjlighet att delta i alla skolval inför riksdagsvalen 2002-2018. Deras genomsnittliga deltagande var 61 procent. Sammanlagt 290 skolor deltog i alla skolval och 116 inte i något (tabell 7.96). Att ha deltagit i tidigare skolval ökar sannolikheten att skolan även deltagit i skolvalet 2018. Analysen visar att deltagandet i genomsnitt är 30 procentenheter högre i ett skolval bland de skolor som deltog vid föregående skolval. Över hela perioden är deltagandet 16 procentenheter högre i skolvalet 2018 bland de skolor som deltog i skolvalet 2002 än de skolor som inte deltog 2002 (tabell 7.10).

Tabell 7.9 **Skolval efter antalet skolor som kunde delta 2002-2018.** Antal skolor som deltagit i 0-5 skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

Antal skolval skolan deltagit i	0 gånger	1-2 gånger	3-4 gånger	5 gånger
Antal skolor	116	317	496	290
Andel av skolorna, %	10	26	41	24

N=1219

Tabell 7.10 **Skolval 2018 efter deltagande i tidigare skolval.** Andel skolor som kunde delta 2002-2018 som deltagit 2018. Riksdagsvalen 2002-2018.

Skolvalsår	Deltagande 2018, skolor som deltog i det tidigare skolvalet, %	Deltagande 2018, skolor som ej deltog i det tidigare skolvalet, %
2002	73	58
2006	76	45
2010	78	47
2014	79	35

Vad finns det för skol- och kommunegenskaper som skiljer de deltagande och icke-deltagande skolorna? Tabell 7.11 sammanfattar betydelsen av skolegenskaperna genom att jämföra de skolor som deltog i samtliga 5 skolval med skolorna som inte deltog i något av skolvalen. För de faktorer som förändrats över tid, till exempel andel lärare med examen och elevsammansättning, används genomsnitt för skolan under perioden 2002-2018.

Tabell 7.11 **Skillnader i skolegenskaper efter deltagande 2002-2018.** Riksdagsvalen 2002-2018.

Genomsnittligt värde under 2002-2018	Skolor med 0 skolval	Skolor med 5 skolval	Alla skolor som funnits 2002-2018
Andel gymnasier, %	45	29	33
Andel grundskolor, %	55	71	67
Andel med särskoleklasser %	4	7	6
Andel kommunala skolor, %	42	90	72
Antal elever	130	378	288
Gymnasieprogram			
Andel gymnasier med högskoleförberedande program, %	24	87	64
Andel gymnasier med enbart högskoleförberedande program, %	12	23	21
Andel gymnasier med enbart yrkesprogram, %	35	5	21
Elevsammansättning			
Andel flickor, %	46	49	49
Andel elever med utländsk bakgrund, %	29	21	24
Andel elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning, %	50	53	51
Lärarkompetens			
Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, %	68	81	76
Andel behöriga samhällskunskapslärare, %	58	73	66
Skolresultat			
Andel som klarar kunskapskrav i alla ämnen, grundskolor, %	77	79	78
Andel som tar examen, gymnasier, %	90	91	90
N Antal skolor	116	290	1219

Kommentar: Skolornas egenskaper är beräknade som genomsnitt över hela perioden. Till skolor med enbart yrkes- eller högskoleförberedande program räknas gymnasieskolor som under hela perioden haft enbart endera programtypen.

Sammanfattningsvis under hela perioden avviker skolor som inte deltagit i något skolval överlag, medan skolorna som deltagit i alla skolval skiljer sig inte lika mycket från resten. Gymnasier, friskolor, mindre skolor och yrkesgymnasier är kraftigt överrepresenterade bland de skolor som inte deltagit i något skolval. Grundskolor, kommunala skolor och gymnasier med högskoleförberedande program är överrepresenterade bland de som deltagit i alla skolval.

Skolegenskaper är viktiga för att förklara skolvalsdeltagande över tid. Vissa skillnader syns i elevsammansättning. Skolorna som inte deltagit i något skolval har i genomsnitt något lägre andel flickor och något lägre andel elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning. De har också högre genomsnittlig andel elever med utländsk bakgrund. Skillnaderna utifrån lärarresurser är också märkbara. De skolor som inte deltagit i något skolval har i genomsnitt lägre andel lärare med pedagogisk högskoleexamen och lägre andel behöriga samhällskunskapslärare. Skolorna som inte deltagit i något skolval har något lägre andel avgångselever som klarar kunskapskraven respektive tar examen än de skolor som deltagit i alla skolval.

Kommunegenskaper spelar mindre roll. Det finns små skillnader mellan de deltagande och icke-deltagande skolorna. Bland de skolor som deltog i samtliga skolval kan dock noteras att vissa faktorer inom kategorien befolkningsegenskaper, politiska förhållanden, civilsamhälle och mediernas närvaro och skolegenskaper spelar roll. Vad gäller befolkningsegenskaper befinner sig dessa skolor i en kommunkontext med större folkmängd, folkökning och något högre disponibel inkomst per hushåll. Dessa kommuner har även bättre politiska förutsättningar för deltagande eftersom de har högre valdeltagande och ger sina invånare möjlighet att delta i kommunens styrprocesser via medborgardialog och ungdomsråd. När det gäller civilsamhället och medienärvaro har de större antal föreningar och nyhetsredaktioner. Dessutom finns de deltagande skolorna i högre grad i kommuner med större antal skolor.

Men vilka resultat är viktigaste för att förklara skillnader i skolornas engagemang i skolvalen över tid? Den fördjupade regressionsanalysen av deltagandet och icke-deltagande över tid hos de skolor som funnits under hela perioden använder de faktorer på skol- och kommunnivå där data finns tillgängliga för hela eller nästan perioden. Analysen visar att skillnaderna i deltagande som kan kopplas till skolegenskaper och kommunegenskaper är mindre än för endast skolvalet 2018. Samtidigt går sambanden mellan de olika faktorerna och deltagandet i skolval överlag i samma riktningar. Variationen i deltagande kan främst förklaras av faktorer på skolnivå – inte kommunnivå.

När alla faktorer vägs samman visar analysen att de viktigaste faktorerna på skolnivå är: huvudmannaskap, elevantal, andel föräldrar med eftergymnasial utbildning, andel lärare med pedagogisk högskoleexamen samt om skolan är en grundskola. Gymnasierna deltar över tid i lägre utsträckning. Över tid finns en stor skillnad mellan gymnasieskolor som har högskoleförberedande program och de som har både högskoleförberedande och yrkesprogram och framförallt jämfört med renodlade yrkesgymnasier.

Men det finns några kommunegenskaper av betydelse. Ju flera kommuninvånare (högre folkmängd) desto högre deltagande. Det finns vidare ett starkt positivt samband mellan ett större antal föreningar och högre deltagande. Fler anmälda brott mot person är däremot förknippat med lägre deltagande. Politiskt styre tycks också ha visst samband med deltagande även när andra skillnader mellan kommuner inkluderas i analysen - högst är deltagandet i kommuner med ”övriga” styren, medan det är lägre i kommuner med vänster, höger och blocköverskridande styren. Jämförelsevis få kommuner som haft ”övriga” styren. Endast små skillnader kvarstår utifrån lärartäthet, könssammansättning, andel elever med utländsk bakgrund, socioekonomi i kommunen, resurser och resultat kommunens skolor, valdeltagande, avhopp bland kommunpolitiker, folkökning och andel utrikes födda i kommunen.

7.5 Sammanfattning

Deltagandet i skolval inför riksdagsval har, med undantag för skolvalet 2010, överlag ökat över tid fram till skolvalet 2018. Då stagnerade deltagandet något. Grundskolorna startade med ett deltagande på 46 procent, gymnasierna med 32 procent. Gymnasierna deltar över tid i lägre utsträckning än grundskolorna. Över tid finns en stor skillnad mellan gymnasieskolor som har högskoleförberedande program och de som har både högskoleförberedande och yrkesprogram och framförallt jämfört med renodlade yrkesgymnasier. Kommunala skolor har under hela perioden deltagit i högre utsträckning än friskolorna. Både har ökat sitt deltagande men skillnaden i deltagarnivån mellan de två skoltyperna är relativt konstant över tid – ca 20 procentenheter. Särskolornas deltagande mellan 2002 och 2018 skiljer sig något från de övriga skolorna. De renodlade särskolorna

deltog i lägre utsträckning än övriga. Deltagande bland grundsärskolor och gymnasiesärskolor sjönk inte 2010 men däremot 2014.

Skolor som inte deltagit i något skolval skiljer sig från de övriga skolorna, medan skolorna som deltagit i alla skolval inte skiljer sig lika mycket från resten. Gymnasier, friskolor, mindre skolor och yrkesgymnasier är kraftigt överrepresenterade bland de skolor som inte deltagit i något skolval. Grundskolor, kommunala skolor och gymnasier med högskoleförberedande program är överrepresenterade bland de som deltagit i alla skolval.

Skolegenskaper är allmänt viktigare än kommunegenskaper för att förklara deltagande och icke-deltagande över tid. Några kommuner har skolor med hög deltagarnivå över tid. Andra kommuner har låga deltagarnivåer. Spridningen är mellan 0 procent deltagande i en kommun till 100 procent i en annan kommun.

8 Slutsatser och rekommendationer

Medborgarnas engagemang i samhället är avgörande för vår demokrati. All offentlig makt i Sverige utgår ifrån folket. Utbildningen ska, enligt skollagen, främja alla elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Skolval ger en unik möjlighet för elever att undersöka hur de kan ingå i demokratiska processer. Utvärderingen visar att inte alla elever får denna möjlighet och att det finns systematiska skillnader mellan de skolor som deltar i skolval och de som inte gör det. Denna utvärdering, den första totalundersökningen av ett skolvalprojekt, har granskat både de skolor som har deltagit och de som inte har deltagit i skolvalen 2018 och 2019. Jämförelser i deltagande har även gjorts bakåt i tid. Genom statsvetenskaplig forskning om politiskt deltagande har viktiga faktorer bakom deltagande identifierats. Våra omfattande kartläggningar och fördjupningar i de närmare analyserna bidrar med ny kunskap om skillnader mellan deltagande och icke-deltagande skolor och identifierar flera klyftor i Skolsveriges deltagande i skolvalen.

Offentlig statistik bidrar med viktiga mått på de sociala och ekonomiska bakgrundsfaktorer som till stor del förklarar skillnaderna i deltagande. Vi granskar även betydelsen av andra bakgrundsfaktorer såsom kön, ålder och etnicitet. Vilken roll spelar dessa bakgrundsfaktorer för skolornas benägenhet att delta i skolval? Även andra slags resurser, som identifieras i forskningen, har undersökts. Medborgarfärdigheter och tid är två faktorer som har nära samband med deltagande (se kapitel 1).

Samhällskunskapsundervisning ska ge träning i medborgarfärdigheter, och deltagandet i skolval är ett sätt att öva dessa färdigheter. Men skolorna och eleverna måste kunna hinna med (ha tid) att få träning i dessa färdigheter i samhällskunskapsundervisning genom att delta i skolval. Kan brist på tid i skolan förklara varför vissa skolor avstår från att delta i skolval? Forskare menar också att det är viktigt att människor mobiliseras att själva vilja delta och att de lockas till att faktiskt delta. Utifrån kartläggningen och enkätsvaren har vi granskat den betydelse som olika aktörer i skolan och utanför skolan kan ha haft när det gäller att uppmuntra och möjliggöra skolans deltagande i skolvalet. Vilken roll spelar en skolas intresse för skolvalsprojektet som förklaring för varför den inte deltog i skolval? Vilken roll spelar skolans omgivning när det gäller att locka skolan att hålla skolval?

8.1 Skillnader i deltagande 2018 och 2019

Kapitel 2 och 3 kartlägger betydelsen av skol- och kommunegenskaper för skolvalet 2018 och EU-skolvalet 2019. Detta avsnitt återkopplar till teorier om politiskt deltagande och besvara de övergripande frågorna om betydelsen av olika bakgrundsfaktorer, tidsbrist och uppmuntran till deltagande som förklaringar till deltagandet i skolval.

Bakgrundsfaktorer som socioekonomi och kön, ålder och etnicitet (utländsk bakgrund) har ingått i kartläggningarna och de närmare analyserna. Den sammantagna analysen visar att utbildningsfaktorn är den bakgrundsfaktor som mest förklarar skillnaderna i deltagande i skolvalen 2018 och 2019. Ett sätt att belysa betydelsen av åldersfaktorn är att jämföra deltagandet bland skolor med årskurs 7-9 och gymnasier. De flesta elever som går årskurs 7-9 i grundskolan är mellan 13 och 15 år. Gymnasieelever är äldre eftersom de oftast börjar vid 16 års ålder, även om behörigheten att börja gymnasiet sträcker sig till

20 år. I båda skolvalen men framförallt i skolvalet 2019 deltog gymnasier oftare än grundskolor. Skolval inför EU-valet är ett demokratiprojekt som främst engagerar skolor med äldre elever. Könssammansättning och andel elever med utländsk bakgrund hade däremot inte någon särskild betydelse i skolvalen när dessa faktorer jämfördes med alla andra faktorer som ingått i den närmare analysen.

En annan resursfaktor som flitigt diskuteras i forskningen är betydelsen av tid för att kunna engagera sig. Tid har inte ingått som en särskild faktor i utvärderingen men tidsfaktorn hjälper att tolka utvärderingens resultat. Enligt enkätsvaren var prioritering av andra uppgifter och knapp lärartid viktiga skäl för skolor att inte delta i skolval (se kapitel 2.4). Tidsbristen i skolan kan ha betydelse för icke-deltagande i skolval. Att yrkesprogramelever har praktik utanför skolområdet nämns som betydelsefull för en skolas beslut att inte delta i skolval. Om eleverna inte har tid att delta i skolvalsprocesser och inte är på plats vid den utsatta tiden för skolvalet är genomförandet av skolval praktiskt omöjligt. Dessutom får yrkesprogramelever färre timmar i samhällskunskapsundervisning än de elever som går högskoleförberedandeprogram (se kapitel 4). Andelen elever som röstade i skolvalet 2018 på de skolor som anordnade skolval var 5 procentenheter lägre bland yrkesskolor än högskoleförberedande skolor, och 2 procent lägre i skolvalet 2019. Även elever som går årskurs 7-9 får mindre undervisningstid i samhällskunskap: en garanterad tid på 75 timmar av sammanlagt 2 363 timmar läsåret 2018/2019.⁴⁰ Att ha tid att undervisa om betydelsen av de demokratiska processerna och aktivt medborgarskap samt att ha tid att delta i dem ska inte underskattas som faktorer bakom skolvalsdeltagande. Det handlar på ett övergripande sätt om mobilisering and lockelse att delta (se diskussionen i kapitel 1).

Ett mått på mobilisering som ofta används i forskningen är intresse för politik. Antagandet är att politiskt intresse leder till politiskt deltagande. I vårt fall handlar det om intresse för att hålla skolval: elevernas, lärarnas, skolledningens, kommunens, civilsamhällets och mediernas intresse. Enkätsvaren visar att ointresse bland lärare och ointresse bland elever kan leda till att en skola inte håller skolval. Intresse eller ointresse bland skolans omgivning (kommunen, politiska partier, föreningslivet och medierna) verkar inte enligt enkäten spela någon större roll för beslutet att inte hålla skolval. Men lockelse att delta har betydelse enligt våra respondenter. Här mäts lockelsen genom frågor om det bland elever respektive lärare saknas en eldsjäl när det gäller att hålla skolval.

Avsaknad av tid i skolan att bli mobiliserad och att lockas till demokratiskt engagemang genom möjlighet att delta i en skolvalsprocess bör inte underskattas som bakomliggande förklaringsfaktorer för icke-deltagande i skolval.

8.2 Aktiva och passiva skolor över tid

Vid en jämförelse över tid finner vi ett klart mönster i Skolsveriges deltagande i skolval. Analysen av perioden 2002-2018 identifierar systematiska skillnader mellan aktiva och passiva skolor. Skolor som inte deltagit i något skolval skiljer sig från övriga skolor. Vad som kännetecknar de skolor som inte har deltagit är att de i högre utsträckning är mindre skolor, oftare gymnasier med yrkesprogram och oftare är friskolor. Dessa faktorer hänger också ihop: särskolor, friskolor och yrkesgymnasier är oftare mindre. Skolor som har deltagit i alla skolval under perioden är i högre utsträckning

⁴⁰ Timplan för högstadiet i <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/timplan-for-grundskolan#h-Tidigaretimplan>

gymnasier med högskoleförberedande program samt grundskolor och kommunalt drivna skolor. Över tid spelar elevernas ålder inte samma roll som i skolvalet 2018 och skolvalet 2019.

Det har diskuterats huruvida politisk polarisering i skolorna och skolornas obenägenhet att inrapportera obekväma skolvalsresultat är faktorer som påverkar deltagandet i skolval. De inkomna svaren på våra enkätfrågor bekräftar inte denna förmodan. De skäl som främst framkommer för att inte anordna skolval handlar i stället om att skolan väljer att arbeta med demokratiuppdraget på andra sätt, prioriterar andra delar av sitt uppdrag och att de saknar lärarresurser. Även brist på eldsjälar bland elever och lärare uppgavs som viktiga skäl liksom praktiska svårigheter med att genomföra skolvalet. Några svarande angav dock risk för polarisering och dålig stämning i skolan som ett viktigt eller ganska viktigt skäl.

8.3 Faktorer av betydelse för deltagande över tid

Analysen av det stora datamaterialet visar att skolegenskaper är allmänt viktigare än kommunegenskaper för att förklara variationerna i skolornas deltagande och icke-deltagande över tid. De allra viktigaste faktorer som förklarar ett högt skolvalsdeltagande är i tur och ordning:

- 1 huvudmannaskap
- 2 elevantal
- 3 andel föräldrar med eftergymnasial utbildning
- 4 andel lärare med pedagogisk högskoleexamen
- 5 om skolan är en grundskola

Kommunala huvudmän, större antal elever i skolan, större andel föräldrar med eftergymnasial utbildning och större andel lärare med pedagogisk högskoleexamen ökar sannolikheten för att en skola ska anordna skolval, även efter statistisk kontroll för de andra faktorer som ingår i utvärderingen. Utöver dessa faktorer deltog yrkesgymnasier och renodlade sarskolor i mycket lägre utsträckning än andra skolor. Över tid deltog grundskolor i högre utsträckning. Klyftan mellan grundskolor och gymnasier har försvunnit under perioden. Gymnasiernas deltagande har under de senaste skolvalen (2014 och 2018) ökat mer än grundskolornas.

Sätter vi dessa huvudresultat i ett deltagarteoretiskt perspektiv går det att dra några intressanta slutsatser. Angående de socioekonomiska faktorerna som kan kopplas till skolornas aktivitet och passivitet bör utbildningens roll betonas som synnerligen stark. Den är betydelsefull på flera nivåer. Skolor som har proportionellt fler elever från studievana hem (föräldrar med högre utbildning), skolor som har utbildade och examinerade lärare samt skolor som ligger i kommuner med högre andel invånare med eftergymnasial utbildning deltar i högre utsträckning i skolval.

Däremot spelaren socioekonomisk faktor som ofta antas förklara högre deltagande en helt annan roll i vår undersökning. Privat ägande är inte alls kopplat till högre deltagande. Tvärtom visar utvärderingen att privat ägande spelar en negativ roll på två olika nivåer. På skolnivån deltar privatägda skolor (de flesta friskolor i skolvalspopulationen) i skolval långt under de kommunala skolorna. På kommunnivån är högre andel villaägande inte kopplat till deltagande av skolorna i skolval.

Skillnaderna utifrån faktorer på kommunnivå är mindre, och sambanden är mindre tydliga vid fördjupad analys. Även när hela perioden undersöks syns samband mellan deltagande och antal föreningar respektive lokala redaktioner. Sambanden går inte i

samma riktning som när enbart 2018 undersöktes. Över tid är Fler föreningar är kopplat till högre deltagande och fler lokala redaktioner till lägre deltagande. De skillnader som tidigare framträtt utifrån valdeltagande andel utrikes födda i kommunen försvinner också när fler faktorer inkluderas i analysen och skillnaderna utifrån socioekonomiska faktorer och skollandskap som kvarstår vid fördjupad analys är mycket små. Däremot återkommer ett tydligt högre deltagande i större kommuner, och lägre deltagande i kommuner med fler anmälda brott (som troligen hänger ihop med att de är mindre i storlek).

Deltagandet i skolval har överlag ökat över tid. Målen att öka deltagande bland yrkesprogramgymnasier, särskolor och i socioekonomiskt svaga områden har delvis uppfyllts. Skillnaderna i deltagande mellan gymnasier med högskoleförberedande respektive yrkesprogram och mellan kommunala skolor och friskolor är dock relativt stabila över tid. Skillnaden mellan den renodlade särskolan och övriga har däremot ökat under de senaste två skolvalen. Vi kan också se att vissa undergrupper av skolor – som fristående yrkesgymnasier och särskolor – inte har följt den allmänna ökande trenden.

8.4 Rekommendationer

Våra rekommendationer tar sin utgångspunkt i huvudresultaten i utvärderingens totalundersökning och identifierar övergripande åtgärder som MUCF har möjlighet att arbeta med för att minska skillnaderna i skolornas deltagande i skolvalen. Hur dessa åtgärder bör närmare preciseras är en uppgift för regeringen, MUCF och de samverkande myndigheterna. Rekommendationerna fokuserar på de viktigaste förklaringsfaktorerna bakom skillnaderna i deltagande: klyftan mellan kommunala och fristående skolor, klyftan mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program på gymnasienivån samt klyftan mellan särskolor och skolor utan särskoleklasser. Det är en angelägen uppgift att arbeta utifrån de identifierade klyftorna eftersom de visar sig vara stabila över tid. Det betyder att det krävs särskilda insatser för att få friskolorna, yrkesprogrammen och särskolorna att öka sitt deltagande. Gapet mellan dessa skolor och övriga kommer inte att försvinna av sig självt.

Hur kan MUCF försöka få deltagandet att öka i framtiden? Vi menar att MUCF bör diskutera den allmänna uppläggnings av hela skolvalsprojektet och överväga hur resurserna kan inriktas ännu mer för att få fler skolor att delta. Skarpa analyser och skraddarsydda lösningar, till exempel olika strategier och satsningar, bör övervägas för att öka skolvalsdeltagande ytterligare. Kartläggningen visar att ha deltagit i ett tidigare skolval ökar sannolikheten att en skola deltar i kommande skolval. Skolvalsdeltagande blir en vana. Riktade satsningar att få flera skolor att delta ser ut som en effektiv investering för framtida skolval.

- MUCF bör överväga att rikta satsningar mot de skolor som aldrig eller sällan har deltagit i ett skolval.
- Skolvalet 2018 visar ett viss liten nedgång i deltagandet, vilket möjligtvis är kopplat till att allmänna val numera äger rum en vecka tidigare. Det betyder att skolval äger rum tidigare under terminsstarten. Därför bör MUCF inför planeringen av nästa skolval 2022 bedöma betydelsen av att riksdagsvalet hålls en vecka tidigare under hösten för hur skolorna förbereder sitt deltagande i skolval. Det kan till exempel göras tillsammans med några skolor och genom samtal och fokusgrupper.
- Den systematiska och stabila skillnaden mellan kommunala och fristående skolor är ett stort bekymmer för skolvalsdeltagandet. Vill MUCF bättre uppfylla sina mål bör

denna klyfta studeras noggrant. Har det att göra med att friskolorna arbetar med demokratiuppdraget på annat sätt än kommunala skolor? Eller krävs särskilda satsningar för att få friskolor att öka sitt deltagande i skolval?

- Intensifierad kontakt bör tas med de skolor som sällan deltar i skolvalen för att diskutera hur deras deltagande kan öka. En fördjupad analys som utgår ifrån de faktorer som enkätens identifierat som viktigaste förklaringar till icke-deltagande bör användas som utgångspunkt i samtalen.
- Alla skolor är inte lika och vissa skolor har andra förutsättningar än Skolsverige i stort. Särskilda insatser behövs för att öka deltagande och minska klyftorna mellan olika skolformer. MUCF bör se över hur väl de allmänna processerna kring skolval och myndighetens allmänna skolvalsmaterial passar skolornas olika förutsättningar.
- Skolvalsprocesserna bör utvecklas så att skolor med få elever och i kommuner med ett fåtal skolor lockas att delta i högre utsträckning. Små skolor behöver en process som garanterar valhemligheten och som inte tär på skolresurserna. MUCF bör överväga möjligheten för flera små skolor att hålla skolval tillsammans.
- Särskolor behöver en skolvalsprocess och ett förberedande material som tar hänsyn till deras speciella behov. MUCF bör tillsätta en arbetsgrupp som tar initiativ till didaktiska samtal med särskolorna för att ta reda på vad som behövs för att kunna delta i skolval. Förslag på anpassad process och anpassat material bör utvecklas inför nästa skolval. Bakom denna rekommendation ligger en fallande trend i särskolornas deltagande i skolval.
- Skolvalsprojektet bör ta hänsyn till att yrkesprogramelever har sin praktik förlagd utanför skolområdet. Andra processer bör utvecklas som möjliggör högre deltagande bland yrkesprogramskolorna i skolvalen. Streaming av samtal med de politiska partierna, poddar och bloggar för att göra skolvalsprocessen mer dynamisk är några exempel som bör övervägas. Förhandsröstning, som utnyttjas allt oftare i de allmänna valen, bör införas som alternativ till röstning på en bestämd plats och bestämd valdag. Det är viktigt att åtgärder utvecklas eftersom yrkesprogrammets deltagande inte har stabiliserats, snarare har deras deltagande ökat för att sedan falla igen.
- MUCF bör tillsätta en projektgrupp med uppgift att utveckla nya sätt att locka skolor att delta i skolvalet inför valen till Europaparlamentet. Nya didaktiska metoder som konkretiserar betydelsen av europeiskt samarbete för elevernas vardag och framtid men även varför det är viktigt att delta i skolval inför EU-valet bör utvecklas.
- Skolval hålls i ett flertal länder. MUCF bör ta initiativ till samarbete mellan länderna, exempelvis de nordiska länderna, om hur skolvalsprocesser ska kunna utvecklas.

Bilaga 1: Enkäten till skolor som inte deltog i skolvalet 2018

SKOLVALET INFÖR ALLMÄNNA VAL

Forskare vid Stockholms universitet har fått i uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att utvärdera skolvalet inför 2018 års riksdagsval och inför EU-valet 2019. Ett viktigt syfte är att se vad som kan göras för att öka intresset för skolvalet och göra skolvalet mer användbart i skolans arbete med demokratiuppdraget och i samhällsundervisningen.

Denna enkät riktar sig till rektorer som leder de skolor som enligt tillgängliga uppgifter inte ordnade något skolval vid det senaste riksdagsvalet. Rektorn kan svara på enkäten själv eller överlämna till den person i skolan som är ansvarig för aktiviteter som skolval.

Svaren på dessa frågor kommer endast att användas för statistisk bearbetning. Vi i undersökningsledningen kommer att veta vilka skolor som besvarat enkäten och enkätsvaren kommer att kopplas till den offentliga statistik som vi har om skolan. Skolans namn kommer inte att publiceras.

Enkäten tar ca 15 minuter att besvara. Jag är tacksam om ni svarar på enkäten helst inom en vecka, d.v.s. senast 13 dec.

Har du några frågor angående enkäten kan du kontakta oss på nedanstående e-post, adress eller telefonnummer.

Projektledare

Michele Micheletti

Lars Johan Hierta professor i statsvetenskap
Stockholms universitet

E-post: michele.micheletti@statsvet.su.se

Mobil: 070 344 79 60

1. Vilka är, enligt din bedömning, de viktigaste anledningarna till att er skola inte anordnade något skolval? Markera med ett kryss per rad.

	Mycket viktig anledning	Ganska viktig anledning	Inte särskilt viktig anledning	Inte alls någon viktig anledning	Vet ej
Eleverna					
Eleverna saknar intresse för att hålla skolval					
Eldsjäl för att hålla skolval saknas bland eleverna					
Ett aktivt elevråd saknas i skolan					
Eleverna saknar tillräcklig information om varför skolvalet är viktigt					
Eleverna saknar tillräcklig information om hur skolval genomförs					
Lärarna					
Lärarnas saknar intresse för att hålla skolval					
Eldsjäl för att hålla skolval saknas bland lärarna					
Lärresurser (t ex tid och bemanning) räcker inte till att genomföra skolval					
Lärarna saknar tillräcklig information om hur skolval ska hållas					
Skolan					
Skolledningen saknar intresse för att hålla skolval					
Skolan måste prioritera andra delar av sitt uppdrag					
Det finns inte någon tydlig koppling mellan skolvalet och undervisningen i övrigt					
Det är praktiskt svårt att genomföra skolvalet					
Skolan vill undvika att bjuda in alla riksdagspartier					
Genomförandet av skolval ökar risken för polarisering och dålig stämning i skolan					
Publicering av skolvalsresultatet kan vara dåligt för skolan					
Skolan arbetar med demokratiuppdraget på annat sätt					
Myndigheterna					
Kommunen är ointresserad					
Skolnämnden/skolförvaltningen prioriterar inte skolval som del av demokratiuppdraget					
Skolan blev inte tillräckligt kontaktad / uppmuntrad av ansvarig myndighet och utförarorganisationer för att hålla skolvalet					
Samhället i övrigt					
Medierna är ointresserade av att skolan håller skolval					

De politiska partierna är ointresserade					
Föreningslivet är ointresserat					
Skolvalsresultatet publiceras inte förrän efter riksdagsvalet					
Andra skäl					
Öppen fråga					

2. Får vi kontakta er om vi har ytterligare frågor? I så fall ange ditt namn, e-post och telefonnummer

Namn: _____

E-post: _____

Telefon: _____

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor

Kompletterande tabeller

Till rapporten "Skolvalen 2018 och 2019. En
statsvetenskaplig utvärdering"

Michele Micheletti och Annasara Agfors

Innehåll

Kapitel 2. Riksdagsvalet 2018.....	3
Kapitel 3. EU-valet 2019.....	8
Kapitel 4. Yrkesprogram.....	11
Kapitel 5. Särskolan.....	13
Kapitel 6. Utsatta områden.....	15
Kapitel 7. 2002-2018.....	19

Inledning

Utvärderingen av skolvalen 2018 och 2019 genomfördes under juli 2019-januari 2020 på uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Den är den första totalundersökningen av Skolsveriges deltagande i skolval. Utvärderingen tar sin utgångspunkt i statsvetenskaplig forskning om politiskt deltagande (se kapitel 1 i huvudrapporten). Både de skolor som deltar i skolval och de som avstår från att delta undersöks med hjälp av befintlig statistik om skolorna och deras kommunala kontext, med särskilt fokus på faktorer som deltagandeforskare identifierat som viktiga förklaringar till politiskt deltagande. Det är första gången som icke-deltagande skolor undersöks systematiskt i en skolvalsutvärdering. Målgrupper som tidigare visat lägre deltagande i skolval, framförallt särskolor, yrkesgymnasier och skolor i utsatta områden, undersöks särskilt. För att få en mer komplett bild av Skolsveriges engagemang i skolvalen jämförs även de deltagande och icke-deltagande skolorna bakåt i tid, från 2002 och framåt. I huvudrapporten hänvisas till kompletterande tabeller. Dessa tabeller samlas i denna rapport.

Kapitel 2. Riksdagsvalet 2018

Skolvalsdeltagande efter skolans könssammansättning. Andel skolor med ojämn könsbalans med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Skolform	Deltagande (%) efter könssammansättning		
	Mer än 60 % flickor	40-60% endera kön	Mer än 60 % pojkar
Grundskolor	50	64	42
Gymnasier: Endast högskoleförberedande	80	73	66
Gymnasier: Både högskoleförberedande- och yrkes	67	73	65
Gymnasier: Endast yrkes	57	49	51
Samtliga gymnasier	69	67	59
Samtliga skolor	67	65	57
N Grundskolor	28	1574	48
N Gymnasier: Endast högskoleförberedande	119	179	67
N Gymnasier: Både högskoleförberedande- och yrkes	87	176	158
N Gymnasier: Endast yrkes	81	73	153
N Samtliga gymnasier	292	458	459
N Samtliga skolor	320	2032	507

Källor: MUCF, Skolverket. Saknade värden: 268 Kommentar: Särskolan ej inkluderad.

Skolvalsdeltagande efter skolans elevsammansättning. Andel skolor med ojämn könsbalans med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Elevsammansättning	Andel skolor med skolval %	Antal
Andel elever med utländsk bakgrund %*		
< 14	69	624
14-42	67	1461
> 42	55	678
Andel med högskoleutbildade föräldrar % **		
< 35	59	478
35-70	63	1835
> 70	70	561

Saknade värden: *762 **651

Skolval efter lärartäthet. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

Elever per heltidstjänst	Andel skolor med skolval %	Antal
< 10	53	743
10-15	65	1762
> 15	65	480
Genomsnitt för alla skolor	62	2985

Källor: MUCF, Skolverket. Saknade värden: 540

Skolval efter skolresultat. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

Grundskolor: Andel som klarar kunskapskraven i alla ämnen, %	Andel skolor med skolval %	Antal
< 70	65	464
70-90	68	745
> 90	65	279
Genomsnitt för alla skolor	66	1486

Källor: MUCF, Skolverket. Särskolan ej inkluderad. Saknade värden: 287

Tabell 10. **Skolval efter kommun.** Andel skolor med skolval i procent. Riksdagsvalet 2018.

Andel av kommunens skolor som deltog i skolvalet 2018						
100 %	80-99 %	60-79 %	40-59 %	20-39 %	1-19 %	0 %
Arjeplog	Alingsås	Avesta	Aneby	Ale	Höör	Arboga
Bjurholm	Arvika	Berg	Arvidsjaur	Alvesta	Krokom	Askersund
Borgholm	Eksjö	Borås	Bjuv	Danderyd	Ljungby	Bengtsfors
Bräcke	Hallsberg	Botkyrka	Boden	Enköping	Ljusdal	Boxholm
Burlöv	Karlskoga	Bromölla	Bollebygd	Gnesta		Essunga
Degerfors	Kumla	Dals-Ed	Bollnäs	Gällivare		Filipstad
Dorotea	Kungälv	Ekerö	Borlänge	Haparanda		Forshaga
Färgelanda	Kävlinge	Finspång	Båstad	Hedemora		Götene
Grums	Lerum	Flen	Eda	Hjo		Hallsthammar
Grästorp	Lidköping	Gagnef	Emmaboda	Hofors		Heby
Habo	Lomma	Gislaved	Eskilstuna	Hudiksvall		Kungsör
Hammarö	Lycksele	Gnosjö	Eslöv	Hylte		Laxå
Herrljunga	Mora	Gotland	Fagersta	Håbo		Ljusnarsberg
Hultsfred	Nybro	Göteborg	Falköping	Härnösand		Malå
Härryda	Partille	Hagfors	Falun	Högsby		Mullsjö
Jokkmokk	Rättvik	Halmstad	Gullspång	Hörby		Mörbylånga
Kil	Tidaholm	Hässleholm	Gävle	Karlshamn		Norberg
Kristinehamn	Tierp	Höganäs	Haninge	Kinda		Nordmaling
Lekeberg	Tranås	Järfälla	Helsingborg	Kiruna		Skinnskatteberg
Leksand	Trollhättan	Jönköping	Huddinge	Köping		Svalöv
Lysekil	Uddevalla	Karlstad	Hällefors	Lessebo		Tibro
Markaryd	Ulricehamn	Knivsta	Härjedalen	Ludvika		Vadstena
Mjölby	Vetlanda	Kristianstad	Kalix	Nora		Älvstena
Munkfors	Vännäs	Kungsbacka	Kalmar	Nordanstig		Årjäng
Orsa	Värnamo	Laholm	Karlsborg	Norrtälje		
Oxelösund	Åtvidaberg	Landskrona	Karlskrona	Nynäshamn		
Perstorp		Lindesberg	Katrineholm	Ovanåker		
Skurup		Linköping	Klippan	Sandviken		
Surahammar		Lund	Kramfors	Sigtuna		
Söderköping		Malmö	Lidingö	Skövde		
Timrå		Malung-Sälen	Lilla Edet	Smedjebacken		
Tyresö		Mariestad	Luleå	Solna		
Upplands-Bro		Mellerud	Malmö	Storfors		
Vaggeryd		Motala	Mark	Storuman		
Valdemarsvik		Mönsterås	Munkedal	Svenljunga		
Vaxholm		Norrköping	Möndal	Södertälje		
Vimmerby		Osby	Nacka	Sölvesborg		
Vindeln		Pajala	Norsjö	Tanum		
Vingåker		Piteå	Nykvarn	Tjörn		
Ydre		Ragunda	Nyköping	Torsås		
Åre		Salem	Nässjö	Tranemo		
Åsele		Skellefteå	Ockelbo	Trelleborg		
		Sollentuna	Olofström	Trosa		
		Stenungsund	Orust	Töreboda		
		Stockholm	Robertsfors	Vallentuna		
		Strömstad	Ronneby	Ånge		
		Sundbyberg	Sala	Åstorp		
		Sunne	Simrishamn	Älvdalen		
		SävsjöTorsby	Sjöbo			
		Umeå	Skara			
		Varberg	Sollefteå			
		Vilhelmina	Sorsele			
		Vänersborg	Sotenäs			
		Värmdö	Staffanstorps			
		Älmhult	Stockholm			
		Älvkarleby	Strängnäs			
		Öckerö	Strömsund			
		Örnsköldsvik	Sundsvall			
		Österåker	Svedala			
		Östhammar	Säffle			

Andel av kommunens skolor som deltog i skolvalet 2018						
100 %	80-99 %	60-79 %	40-59 %	20-39 %	1-19 %	0 %
			Säter Söderhamn Tingsryd Tomelilla Täby Upplands Väsby Uppsala Uppvidinge Vansbro Vara Vellinge Vårgårda Västervik Västerås Växjö Ystad Åmål Ängelholm Ödeshög Örebro Örkelljunga Östersund Östra Göinge Överkalix Övertorneå			
Antal skolor						
N 141	N 258	N 1161	N 1415	N 405	N 35	N 59
Antal kommuner						
42	26	61	85	48	4	24

Källor: MUCF, SKR

Skolval efter befolkning i kommunen. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

Befolkningsegenskaper	Andel skolor med skolval %	Antal
Folkmängd		
< 50 000	56	1437
50 000-200 000	60	1441
> 200 000	59	647
Invånare per kvadratkilometer		
< 20	57	589
20-1000	59	2190
> 1000	57	746

Källor: MUCF, SCB

Skolval efter ekonomiska förhållanden i kommunen. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

Kommuninvånarnas ekonomiska förhållanden	Andel med skolval %	Antal skolor
Hushållsekonomi*		
Andel invånare i hushåll med låg ekonomisk standard, %		
< 12	60	606
12-18	59	2325
> 18	54	684
Andel invånare i hushåll med hög ekonomisk standard; %		
< 4	53	653
4-8	60	2139
> 8	59	733
Andel försörjda via social ersättning och bidrag, %		
< 10	60	694
10-17	59	2124
> 17	56	707
Genomsnittlig disponibel inkomst, tkr		
< 400	54	434
400-500	59	2313
500-800	59	755
> 800	48	23
Genomsnittlig inkomst av tjänst, tkr		
< 305	56	481
305-350	59	2256
> 350	58	788
Andel sysselsatta, %		
< 56	54	693
56-64	59	2209
> 64	59	623
Ojämlighetmått (gini-koefficient)**		
< 0,28	55	864
0,28-0,32	60	1646
> 0,32	58	1015

Källa. MUCF, SCB. * Ekonomisk standard är hushållets ekonomiska standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet). Låg ekonomisk standard: mindre än 60 procent av medianvärdet för riket. **Hög ekonomisk standard: mer än 200% av medianvärdet för riket. ** Gini-koefficient: 0 står för maximal jämlikhet, 1 för maximal ojämlikhet. Beräknad på disponibel inkomst per konsumtionsenhet inklusive kapitalvinst.

Skolval efter bostadsbestånd. *Andel skolor i olika boendeform som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.*

Kommuninens bostadsbestånd	Andel med skolval %	Antal skolor
Andel hyresrätter		
< 30 %	57	673
30-47 %	58	2228
> 47 %	60	624
Andel bostadsrätter		
< 10 %	57	674
10-30 %	60	2012
> 30 %	54	839
Andel villaägare		
< 20 %	57	616
20-60 %	59	2391
> 60 %	53	518
Andel flerbostadshus		
< 30 %	54	529
30-70 %	59	2380
> 70 %	57	616

Källa. MUCF, SCB

Kapitel 3. EU-valet 2019

Skolval efter skolans könsammansättning. Andel skolor med skolval i procent. EU-valet 2019.

Skolform	Deltagande (%) efter könsammansättning		
	Mer än 60 % flickor	40-60% endera kön	Mer än 60 % pojkar
Grundskolor	7	7	6
Gymnasier: Endast högskoleförberedande	50	35	21
Gymnasier: Både högskoleförberedande- och yrkes	34	42	25
Gymnasier: Endast yrkes	20	14	17
Samtliga gymnasier	37	33	22
Samtliga skolor	34	13	20
N Grundskolor	28	1573	48
N Gymnasier: Endast högskoleförberedande	119	179	67
N Gymnasier: Både högskoleförberedande- och yrkes	87	176	158
N Gymnasier: Endast yrkes	81	73	153
N Samtliga gymnasier	292	457	460
N Samtliga skolor	320	2030	508

Skolval efter ekonomiska förhållanden i kommunen. Andel skolor som deltog i skolval. EU-valet 2019

Kommuninvånarnas ekonomiska förhållanden	Andel med skolval %	Antal skolor
Hushållsekonomi*		
Andel invånare i hushåll med låg ekonomisk standard, %		
< 12	16	605
12-18	16	2234
> 18	11	684
Andel invånare i hushåll med hög ekonomisk standard, %		
< 4	13	653
4-8	16	2138
> 8	13	732
Andel försörjda via social ersättning och bidrag, %		
< 10	14	694
10-17	15	2123
> 17	14	706
Genomsnittlig disponibel inkomst, tkr		
< 400	11	434
400-500	16	2312
500-800	15	754
> 800	9	23

Genomsnittlig inkomst av tjänst, tkr		
< 305	9	481
305-350	16	2255
> 350	14	787
Andel förvärvsarbetande, %		
< 56	12	692
56-64	16	2209
> 64	15	622
Ojämlighetmått (gini-koefficient)**		
< 0,28	14	864
0,28-0,32	15	1644
> 0,32	14	1015

Källa. MUCF, SCB. * Ekonomisk standard är hushållets ekonomiska standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet). Låg ekonomisk standard: mindre än 60 % av medianvärdet för riket. **Hög ekonomisk standard: mer än 200% av medianvärdet för riket. ** Gini-koefficient: 0 står för maximal jämlikhet, 1 för maximal ojämlikhet. Beräknad på disponibel inkomst per konsumtionsenhet inklusive kapitalvinst.

Tabell 14. **Skolval efter bostadsbestånd.** Andel skolor i olika boendeform som deltog i skolval. EU-valet 2019.

Kommunens bostadsbestånd	Andel med skolval %	Antal skolor
Andel hyresrätter, %		
< 30	12	672
30-47	16	2227
> 47	15	624
Andel bostadsrätter, %		
< 10	13	673
10-30	16	2011
> 30	14	839
Andel villaägande, %		
< 20	15	1000
20-60	15	2416
> 60	7	107
Andel flerbostadshus, %		
< 30	11	529
30-70	16	2378
> 70	15	616

Källa. MUCF, SCB

Skolval efter kommunens ekonomiska förutsättningar. Andel skolor som ordnade skolval. EU-valet 2018.

Kommunens ekonomi	Andel med skolval %	Antal skolor
Kommunens ekonomiska resultat per invånare, kr*		
< 0	15	498
0-3000	15	2380

> 3000	16	645
Kommunens inkomst från utjämningsystemet per invånare , kr		
< 0	13	438
0- 13 000	16	2332
> 13 000	12	753

Källa. MUCF, SCB. * Kommunens ekonomiska resultat är kommunens intäkter minus kommunens utgifter.

Kapitel 4. Yrkesprogram

Skolval efter gymnasiestorlek. Enbart gymnasier med yrkesprogram eller högskoleförberedande program. Riksdagsvalet 2018.

Elevantal	Yrkesprogram		Högskoleförberedande program	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
< 10	1	100	4	25
10-100	82	46	65	49
101-300	227	52	137	76
301-500	33	58	118	76
501-1000	5	80	43	86
> 1000	2	50	8	88

Skolval efter gymnasiestorlek. Enbart gymnasier med yrkesprogram eller högskoleförberedande program. EU-valet 2019.

Elevantal	Yrkesprogram		Högskoleförberedande program	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
< 10	1	0	3	0
10-100	82	24	65	28
101-300	227	14	137	36
301-500	33	15	118	36
501-1000	5	20	43	53
> 1000	2	0	8	50

Skolval efter könssammansättning. Gymnasier med enbart yrkesprogram eller högskoleförberedande program. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

	Andel skolor som deltog i skolvalet 2018		Andel skolor som deltog i EU-skolvalet 2019		Antal skolor	
	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Högskoleförberedande
Andel flickor						
< 30	54	61	20	14	107	36
30-70	52	75	16	38	146	288
> 70	48	78	15	54	54	41

Skolval efter program. Program listade efter genomsnittligt deltagande bland de gymnasieskolor som har programmet, Genomsnitt för skolvalen 2018 och 2019, från högst till lägst.

Program
Humanistiska
International Baccalaureate
Naturvetenskap
Ekonomi
Samhällsvetenskap
Barn och fritid
Estetiska
Teknik
Vård och omsorg
Handel och administration
Industri tekniska
Restaurang och livsmedel
El och energi
Hotell och turism
Fordon och transport
Bygg och anläggning
Hantverk
Endast introduktionsprogram
VVS och fastighet
Naturbruk

Kapitel 5. Särskolan

Skolval bland särskolorna efter kommungrupp. Andel särskolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Kommungrupp	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Storstäder	47	47	47	9
Pendlingskommun nära storstad	56	27	55	2
Större stad	91	40	91	5
Pendlingskommun nära större stad	43	21	43	2
Lågpendlingskommun nära större stad	41	34	41	12
Mindre stad/tätort	49	35	48	13
Pendlingskommun nära mindre ort	35	31	35	6
Landsbygdskommun	33	39	33	6
Landsbygdskommun med besöksnäring	6	67	6	0
Samtliga	401	35	399	7

Källor: MUCF, SKR

Skolval bland särskolorna efter socioekonomi i kommunen. Andel särskolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Hushållens ekonomi	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Andel invånare i hushåll med låg ekonomisk standard %				
< 12	56	23	55	7
12-18	246	39	245	7
> 18	99	32	99	5
Andel invånare i hushåll med hög ekonomisk standard, %				
< 4	104	30	104	5
4-8	248	40	247	9
> 8	49	20	48	0
Andel med eftergymnasial utbildning, %				
< 25	75	27	75	1
25-50	286	40	286	9
> 50	40	18	38	0
Genomsnittlig disponibel inkomst per hushåll, tkr				
< 400	67	27	67	3
400-500	288	39	287	8
> 500	46	22	45	2

Källor: MUCF, SCB

Skolval bland särskolor efter kommunens ekonomiska förutsättningar. Andel särskolor som deltog i skolval.
Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Inkomst från kommunala utjämningsystemet, kr/inv	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
< 0	26	12	24	0
0-13,000	288	37	266	8
> 13,000	87	36	109	4

Källor: MUCF, SCB

Skolval bland särskolor efter kommunens befolkning och livsvillkor. Andel särskolor som deltog i skolval.
Riksdagsvalet 2018 och EU-valet 2019.

Befolkning och livsvillkor	Riksdagsvalet		EU-valet	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Antal anmälda brott per person				
< 500	120	34	120	7
500-7000	234	33	232	6
> 7000	47	47	47	9
Andel utrikesfödda i kommunen, %				
< 12	70	36	70	4
12-26	263	33	261	7
> 26	68	43	68	6
Befolkningsökning, antal personer				
< 0	59	32	59	8
0-5000	285	34	284	6
> 5000	57	42	56	7

Källor: MUCF, SCB

Kapitel 6. Utsatta områden

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter skolans storlek. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

Elevantal	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
< 10	2	0	51	18
10-100	13	23	649	45
101-300	50	70	1476	65
301-500	6	67	588	73
501-1000	3	100	150	79
> 1000	0	-	33	79

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter elevantal. Andel skolor som deltog i skolval. EU-valet 2019.

Elevantal	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
< 10	2	0	49	2
10-100	14	14	647	13
101-300	50	10	1475	14
301-500	6	0	588	19
501-1000	3	0	150	35
> 1000	0	-	33	48

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter elevsammansättning. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Andel elever med utländsk bakgrund %				
< 14	1	100	623	69
14-42	8	63	1453	67
> 42	65	60	613	55
Andel med högskoleutbildade föräldrar %				
< 35	26	62	452	59
35-70	43	63	1792	63
> 70	3	67	558	70
Andel flickor %				
< 40	4	75	503	57

40-60	64	63	1968	65
> 60	5	40	315	68

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter elevsammansättning. Andel skolor som deltog i skolval. EU-valet 2019.

	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Andel elever med utländsk bakgrund %				
< 14	1	0	623	14
14-42	8	0	1451	18
> 42	66	11	613	17
Andel med högskoleutbildade föräldrar %				
< 35	28	7	449	19
35-70	42	12	1792	16
> 70	3	0	557	18
Andel flickor %				
< 40	3	0	505	21
40-60	66	11	1964	13
> 60	5	0	315	35

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter lärarresurser. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Andelen lärare i alla skolor med pedagogisk högskoleexamen, %				
< 70	24	63	757	48
70-90	48	69	1538	64
> 90	5	0	796	67
Andel samhällskunskapslärare med lärarexamen och behörighet i ämnet, %				
< 50	24	38	647	49
50 - 99	40	73	1115	68
100	5	80	907	68
Lärartäthet, elever per heltidstjänst				
< 10	19	42	724	54
10-15	50	64	1712	65
> 15	4	100	476	64

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter lärarresurser. Andel skolor som deltog i skolval. EU-valet 2019.

	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Andelen lärare i alla skolor med pedagogisk högskoleexamen, %				
< 70	25	16	755	10
70-90	49	8	1539	16
> 90	5	0	798	21
Andel samhällskunskapslärare med lärarexamen och behörighet i ämnet, %				
< 50	25	8	645	9
50 - 99	41	7	1115	14
100	5	20	908	26
Elever per heltidstjänst				
< 10	19	0	727	15
10-15	52	12	1710	16
> 15	3	0	478	21

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter skolresultat. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalet 2018.

	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Grundskolor: genomsnittligt meritvärde , antal poäng				
< 200	23	52	178	55
200-250	33	64	941	68
> 250	6	83	348	67
Grundskolor: andel elever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen, %				
< 70	39	59	425	65
70-90	14	79	731	68
> 90	3	67	276	64

Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Skolval i utsatta områden och icke utsatta områden efter skolresultat. Andel skolor som deltog i skolval. EU-valet 2019.

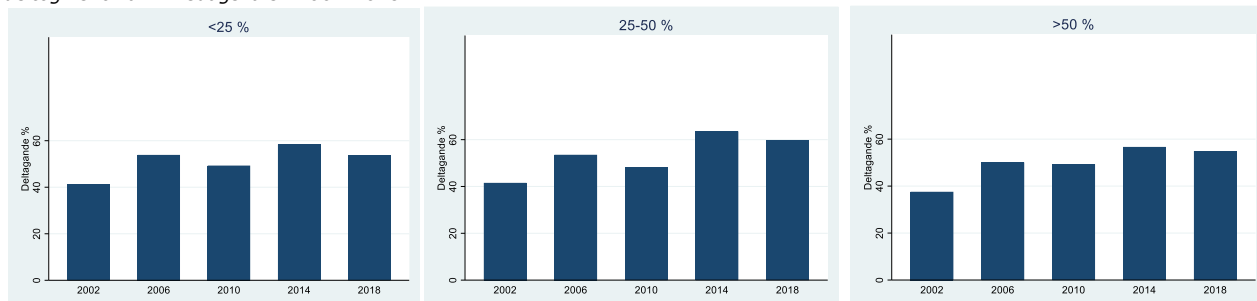
	Utsatt område		Inte utsatt område	
	Antal skolor	Deltagande %	Antal skolor	Deltagande %
Grundskolor: genomsnittligt meritvärde , antal poäng				
< 200	24	8	176	4
200-250	34	9	940	6
> 250	6	0	348	9
Grundskolor: andel elever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen, %				
< 70	40	5	423	6

70-90	14	14	731	7
>90	3	0	276	7

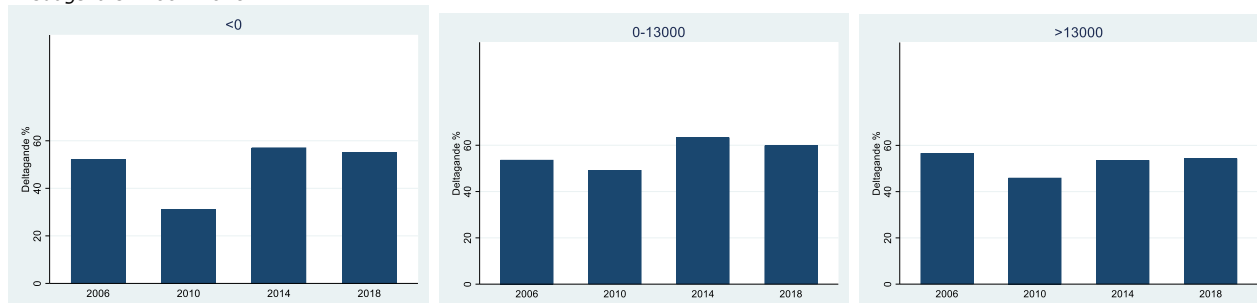
Källor: Skolverket, MUCF, Polismyndigheten

Kapitel 7. 2002-2018

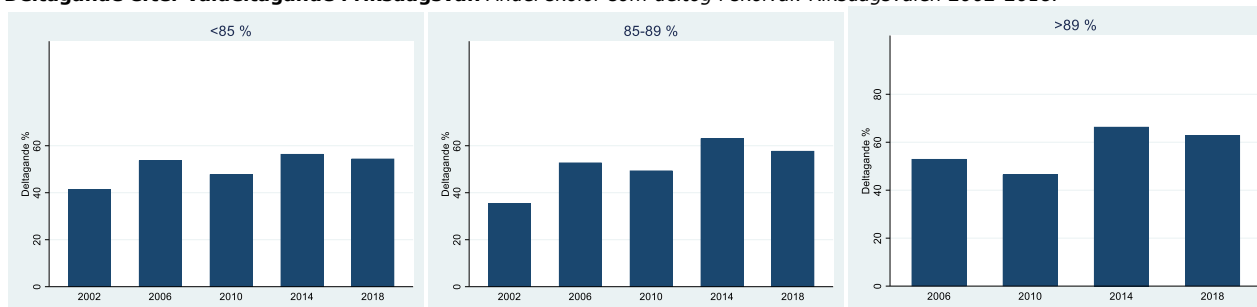
Deltagande efter andel invånare i kommunen med eftergymnasial utbildning, inklusive forskarutbildning. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

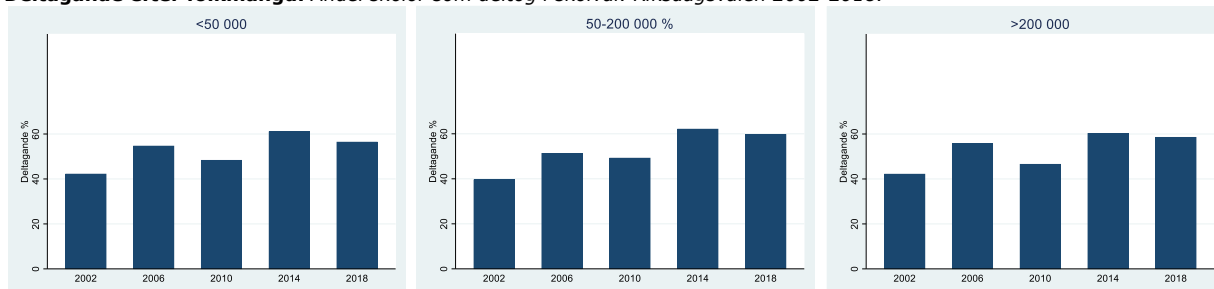
Deltagande efter kommunens inkomster från kommunala utjämningsystemet, kr/inv. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

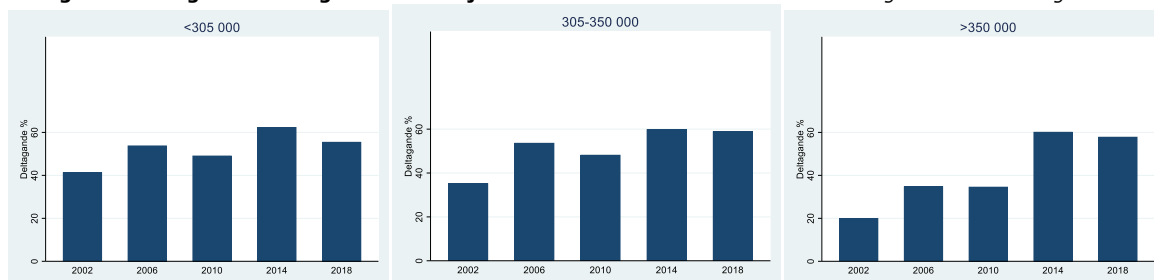
Deltagande efter valdeltagande i riksdagsval. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

Deltagande efter folkmängd. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

Deltagande efter genomsnittlig inkomst av tjänst i kommunen. Andel skolor som deltog i skolval. Riksdagsvalen 2002-2018.

Genomsnittligt elevantal per skolenhet efter typ av skola. Riksdagsvalen 2002-2018.

Typ av skola	Genomsnittligt elevantal
Grundskolor	172
Gymnasier	310
Enbart högskoleförberedande	309
Enbart yrkesprogram	184
Kommunala	254
Friskolor	146
Enbart särskola	11
Ej särskola	236

Genomsnittligt deltagande bland kommunens skolor 2002-2018						
100 %	80-99 %	60-79 %	40-59 %	20-39 %	1-19 %	0 %

Ydre	<p>Öckerö Vetlanda Degerfors Lysekil Hammarö Tranås Karlskoga Pajala</p>	<p>Vilhelmina Vimmerby Mariestad Åtvidaberg Hallsberg Mönsterås Söderhamn Härryda Herrljunga Kil Säter Tomelilla Valdemarsvik Upplands-Bro Värnamo Strömsund Söderköping Bengtstors Eksjö Gislaved Vaggeryd Gnosjö Habo Nässjö Rättvik Salem Arvika Bräcke Umeå Lidköping Skellefteå Höganäs Sävsjö Vännäs Piteå Vellinge Askersund Dals-Ed Hultsfred Ljusnarsberg Markaryd Orsa Robertfors Tjörn Lerum Tyresö Botkyrka Tidaholm Halmstad Lindesberg Jokkmokk Malung-Sälen Falköping Osby Oskarshamn Mark Timrå Jönköping Färgelanda Karlsborg Lekeberg Berg Eda Svedala Stenungsund Sundbyberg Järfälla Borås Bjurholm Borgholm Knivsta Vindeln Örnsköldsvik Tierp Örkelljunga Vänersborg Munkfors Alingsås Nybro Finspång Karlstad</p>	<p>Avesta Värmdö Östersund Torsby Burlöv Kinda Vingåker Falun Ekerö Motala Östhammar Bollebygd Skara Trollhättan Lund Eslöv Leksand Göteborg Töreboda Växjö Falkenberg Nyköping Ovanåker Storuman Alvesta Smedjebacken Hagfors Tingsryd Staffanstorps Huddinge Högsby Kalix Mörbylånga Nacka Vara Österåker Mjölby Sollentuna Nora Gotland Ångelholm Kristianstad Kalmar Kristinehamn Lycksele Ronneby Sunnå Hofors Stockholm Haninge Katrineholm Vårgårda Uppsala Uddevalla Linköping Haparanda Trelleborg Sölvesborg Örebro Arjeplog Boden Gulspång Hällefors Mora Ockelbo Oxelösund Perstorp Sollefteå</p>	<p>Simrishamn Nordanstig Götene Hylte Surahammar Ånge Ljungby Tranemo Hudiksvall Skövde Västerås Storfors Säffle Gagnef Täby Södertälje Essunga Malå Norberg Karlshamn Härjedalen Hallstahammar Lilla Edet Härnösand Åmål Klippan Forshaga Vansbro Åsele Nynäshamn Kiruna Överkalix Solna Trosa Sala Dorotea Hjo Höör Arboga Ljusdal Aneby Filipstad Lessebo</p>	<p>Sjöbo Fagersta Gnesta Heby Nordmaling Kungsör Sorсле Svenljunga Svalöv</p>	<p>Boxholm</p>
------	--	--	---	--	---	----------------

Genomsnittligt deltagande bland kommunens skolor 2002-2018						
100 %	80-99 %	60-79 %	40-59 %	20-39 %	1-19 %	0 %
		Årjäng Kungsbacka Kumla Östra Göinge Ludvika Norrköping Älmhult Hässleholm Partille Grästorp Laholm Ragunda Kungälv				
Antal kommuner						
1	8	94	135	43	9	1

Teknisk rapport

Till rapporten "Skolvalen 2018 och
2019. En statsvetenskaplig
utvärdering"

Inledning

Utvärderingen av skolvalen 2018 och 2019 genomfördes under juli 2019-januari 2020 på uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) och är den första totalundersökningen av Skolsveriges deltagande i skolval.

Utvärderingen tar sin utgångspunkt i statsvetenskaplig forskning om politiskt deltagande (se kapitel 1 i huvudrapporten). I statistiken och den tekniska rapporten används begreppet ”skolenhet”. I huvudrapporten används istället ordet ”skola”. Vi kartlägger både de skolenheter som deltar i skolval och de som avstår från att delta. De undersöks med hjälp av befintlig statistik om skolenheterna och deras kommunala kontext, med särskilt fokus på faktorer som deltagandeforskare identifierat som viktiga förklaringar till politiskt deltagande. En enkätundersökning, riktad till de skolenheter som inte deltog i skolvalet inför riksdagsvalet 2018, genomfördes också (se kapitel 2.4 och bilaga 1 i utvärderingsrapporten). Det är första gången som icke-deltagande skolor undersöks systematiskt i en skolvalsutvärdering. Målgrupper som tidigare visat lägre deltagande i skolval, framförallt särskolor, yrkesgymnasier och skolor i utsatta områden, undersöks särskilt. För att få en mer komplett bild av Skolsveriges engagemang i skolvalen jämförs även de deltagande och icke-deltagande skolorna bakåt i tid, från 2002 och framåt.

Den tekniska rapporten inleds med en beskrivning av populationen. Därefter följer en genomgång av avvägningar kring datainsamling, dataanvändning och metod. Slutligen listas samtliga variabler som används i utvärderingen.

Populationen

Populationen består av samtliga gymnasieskolor och gymnasiesärskolor i Sverige, samt alla grundskolor och grundsärskolor med minst en elev i årskurs 7-9. Komvux och folkhögskolor, som också har möjlighet att delta i skolvalen, ingår inte i utvärderingen. För att identifiera populationen används skolenhetsregistret. Eftersom enstaka skolenheter kan finnas kvar i skolenhetsregistret trots att de inte är aktiva har skolenheter som uppges ha 0 elever och som inte förekommer i Skolverkets övriga statistik för samma läsår uteslutits.

Skolenheter med flera skolformer

De olika typerna av skolor överlappar ibland. I de fall där samma skolenhet har både årskurs 7-9 och gymnasium, eller både särskola och icke särskola, har elevantalet från de båda skolformerna räknats samman. För de enheter som har både särskola och icke särskola används uppgifter om elevsammansättning, lärare och resultat för icke-särskolan eftersom det finns betydligt mindre data för särskolan. För de skolenheter som har både grundskola och gymnasium används i första hand uppgifter om elevsammansättning och personal för gymnasiet, eftersom uppgifter om grundskolan gäller hela årskurs 1-9 och därmed är mindre exakta. Skolor med både grundskola och gymnasium analyseras därför som gymnasier om inget annat anges.

Att identifiera skolenheter över tid

En ID-kod används för att identifiera skolenheterna i datasetet och för att följa skolenheter över tid. 2013 byttes de tidigare skolkoderna ut mot skolenhetskoder i den officiella statistiken. ID-koden i vårt dataset utgörs därför av skolenhetskoden för de

skolenheter som under tidsperioden tilldelats en sådan, och av skolkoden för de skolor i tidsnedslag före 2013 där den äldre skolkoden inte kan knytas till en senare skolenhetskod. Ett fåtal skolor (främst utlands- och specialskolor) som saknas i skolenhetsregistret men förekommer i deltagardatan och har kunnat bekräftas som aktiva skolor har tilldelats egna unika koder.

Skolors sammansättning av skolenheter har i vissa fall förändrats under perioden, vilket gör det svårare att följa skolor över tid. I första hand identifieras skolenheter genom sin skolenhetskod. Skolverket har varit behjälpligt med ”nycklar” där de äldre skolkoderna kopplas till de nyare skolenhetskoderna. För de skolenheter från tidsnedslagen 2002-2010 som inte kunnat förses med en skolenhetskod på detta sätt har även skolenhetens namn (i de fall där namnet är identiskt) använts för att koppla samman äldre skolkoder med nyare skolenhetskoder. I vissa fall tyder skolenhetens namn på att det rör sig om samma skola, men att uppdelningen i skolenheter och tillhörande kod ändrats så att ingen senare skolenhet exakt motsvarar den tidigare skolenheten. Det är därför möjligt att kontinuiteten över tid underskattas i utvärderingen så att det verkliga antalet skolor som funnits under hela tidsperioden är större, medan antalet skolor som förekommit i populationen någon gång under perioden är lägre.

Datainsamling, metod och metodproblem

Datan har i första hand samlats in från offentliga källor. Statistik över antal studiecirklar och antal ideella föreningar samt uppgifter om årskurser i grundsärskolan har beställts från SCB. Eftersom detta är den första totalundersökningen av deltagande i skolval används ett stort antal variabler för att göra en bred kartläggning av vilka egenskaper som kännetecknar deltagande och icke-deltagande skolor. Särskilt fokus har lagts på faktorer som i statsvetenskaplig forskning har kopplats till skillnader i politiskt deltagande (se kapitel 1 i huvudrapporten). Det handlar om socioekonomiska faktorer på skol- och kommunnivå och kontextuella faktorer om civilsamhälle och politiskt deltagande i kommunen. Ytterligare diskussion om begränsningar utifrån tillgänglig data följer nedan.

Deltagande

Den beroende variabeln i analysen är deltagande i skolval. Deltagandevariabeln har utifrån MUCF:s riktlinjer till deltagande skolor kodats efter antagandet att om en *skola* rapporterat in ett genomfört skolval så har samtliga *skolenheter* som ingår i skolan deltagit. Variabeln deltagande kodas som 1 om skolenheten kunnat identifieras i MUCF:s data över skolor som rapporterat in skolvalsresultat det aktuella skolvalet och 0 om en skola har inte rapporterat in skolvalsresultat.

Skolor kan genomföra en del av skolvalsprocessen utan att fullfölja den. Därför hade utvärderingen gärna inkluderat till exempel skolor som anmält sig men inte genomfört skolvalet, eller som genomfört skolvalet men inte rapporterat in resultatet. I samband med enkäten till ej deltagande skolor har det framkommit flera exempel på skolor som deltagit, men som inte rapporterat in resultatet. Det saknas dock data för att kunna avgöra hur många skolor som deltar i någon del av processen men inte hela. Även valdeltagande i skolval analyseras i viss mån. Valdeltagande syftar här på här andelen av eleverna på deltagande skolor som avgett giltig röst vid skolvalet.

Deltagande skolor identifierats vid de flesta tidsnedslag i skolenhetsregistret genom sitt namn. Undantaget är 2002, där även skolkoden anges för många av de deltagande

skolorna. För att knyta MUCF:s data över inrapporterade skolvalsresultat där resultat som regel anges per skola med skolenhetsregistret där en skola ofta är uppdelad i flera skolenheter har en separat variabel för ”hela” skolans namn använts. Flera skolenheter kan alltså dela samma skolnamn. Genom att jämföra skolenheternas namn och övriga uppgifter (kommun, besöksadress m.m.) har till exempel skolenheter med särskola kunnat identifieras som en del av en större skola.

Även det motsatta problemet förekommer. I vissa fall har en specifik del av en skola rapporterat in att man deltagit i skolvalet, trots att skolan är listad som en enda skolenhet i skolenhetsregistret. I dessa fall har hela skolan kodats som deltagande. I vissa fall försvåras identifiering av skolorna i resultatrapporteringen av att skolor bytt ägare och därmed namn i skolenhetsregistret men att namnet inte ändrats i resultatrapporteringen, eller vice versa.

Det finns alltså en viss felmarginal i deltagandevariabeln. Därför är vi försiktiga med att dra slutsatser utifrån små uppmätta skillnader i deltagande bland skolorna.

Data från angränsande år

För vissa variabler och tidsnedslag används data från angränsande år. Framförallt används 2018 års data ofta för 2019 eftersom undersökningen gjordes 2019 och uppgifter i många fall saknades för 2019. Det rör sig överlag inte om variabler som kan förväntas förändras dramatiskt från år till år, framförallt inte i fördelningen mellan kommuner och mellan skolor, som är det som i huvudsak undersöks i utvärderingen.

Begränsningar av undersökningen utifrån tillgänglig data

Vissa av de faktorer som vi skulle ha velat undersöka i utvärderingen har fått exkluderas på grund av att data saknas. Elevengagemang och elevråd har en central roll i anordnandet av skolval. För att undersöka närmare hur kopplingen mellan skoldemokrati och deltagande i skolval ser ut skulle vi ha velat använda statistik över förekomsten av elevråd och upplevelser av demokratiskt ”klassrumsklimat”. Uppgifter om vilka skolor som har elevråd är dock inte tillgängliga. Klassrumsklimat uppskattas i Skolenkäten som genomförs av Skolinspektionen, men enkäten omfattar endast ett urval skolor. För att undersöka betydelsen av skolans kvalitet ur fler perspektiv än skolresultat hade vi velat använda data över skolskolk och skattningar av nöjdhet bland elever och föräldrar. Heltäckande data saknas dock.

Betydelsen av engagerade lärare och ”eldsjälar” har tidigare betonats som viktig i relation till skolval. För att undersöka om arbetssituationen för lärare och det interna samarbetet på skolan har betydelse för vilka resurser och vilket engagemang som finns för att anordna skolval skulle vi ha velat inkludera dessa faktorer i analysen. Även här saknas dock heltäckande data.

För att undersöka betydelsen av nätverk som uppmuntrar till deltagande hade vi velat använda fler mått på politisk mobilisering och aktivitet i civilsamhället, till exempel andel av kommunens befolkning, i synnerhet ungdomar, som är aktiv i en förening eller ett politiskt parti och samverkan mellan kommun och föreningsliv. Eftersom data saknas används istället antal föreningar och studiecirkel i kommunen, facklig anslutningsgrad, valdeltagande i allmänna val och lokala demokratisatsningar i form av ungdoms- och medborgarråd.

Metod

Eventuella bivariata samband mellan deltagande i skolval och olika faktorer på skol- och kommunnivå har till att börja med kartlagts genom att jämföra genomsnittligt deltagande bland skolor med olika nivå på den oberoende variabeln (t.ex. hög, medelhög och låg andel behöriga samhällslärare). Indelningen har som regel gjorts så att minst 10-25% av skolorna finns i varje kategori, för att undvika att avvikande observationer påverkar resultatet.

Många av faktorerna som har samband med deltagandet i skolval är sinsemellan korrelerade. Därför görs en fördjupad analys genom multivariat regressionsanalys (OLS). När den närmare analysen görs över tid används genomsnittliga värden för skolorna under perioden. Vi undersöker alltså endast skillnader mellan skolor och inte skillnader över tid för samma skola. De effekter som jämförs är de uppskattade effekterna av skillnaden mellan 10:e och 90:e percentilen av den oberoende variabeln, eftersom det i flera fall finns avvikande observationer som gör det mindre lämpligt att utgå från högsta och lägsta värden.

Variabelförteckning och statistikkällor

Skolegenskaper

Grundläggande uppgifter om skolan, främst hämtade ur skolenhetsregistret

- Grundskola. 1 om skolenheten har grundskola, 0 om enheten ej har grundskola.
Källa: Skolverket
- Gymnasium. 1 om skolenheten har gymnasium, 0 om enheten ej har gymnasium.
Källa: Skolverket
- Särskola. 1 om skolenheten har särskola/särskoleklasser, annars 0. Skolor tilldelas 1 om de finns i skolenhetsregistret över grundsärskolor eller gymnasiesärskolor. Källa: Skolverket
- Ej särskola. 1 om skolenheten finns i skolenhetsregistret över grundskolor eller gymnasieskolor (till skillnad från registret över grundsärskolor och gymnasiesärskolor) annars 0. Källa: Skolverket
- Huvudmannatyp: kommunal, enskild, statlig eller landsting.
Utifrån Skolverkets uppgift om typ av huvudman skapas variabeln "offentlig huvudman" som kodas som 1 om skolenheten drivs av kommun, stat eller landsting och 0 om skolenheten drivs av enskild huvudman. I rapporten kallas alla skolenheter med offentlig huvudman kommunala om inget annat anges.
Källa: Skolverket
- Högskoleförberedande program (endast gymnasier). Variabeln har kodats som 1 om skolenheten har ett eller flera nationella högskoleförberedande program enligt Skolverkets statistik, annars 0.
Högskoleförberedande program: Ekonomi, Estetiska, Humanistiska, Naturvetenskap, Samhällsvetenskap, Teknik, International Baccalaureate. Källa: Skolverket
- Yrkesprogram (endast gymnasier). Variabeln har kodats som 1 om skolenheten har ett eller flera nationella yrkesprogram enligt Skolverkets statistik, annars 0.

Yrkesprogram: Barn och fritid, Bygg och anläggning, El och energi, Fordon och transport, Handel och administration, Hantverk, Hotell och turism, Industritekniska, Naturbruk, Restaurang och livsmedel, VVS och fastighet, Vård och omsorg, Riksrekryterande utbildningar. Källa: Skolverket

- Introduktionsprogram (endast gymnasier). Variabeln har kodats som 1 om skolenheten har ett eller flera nationella introduktionsprogram enligt Skolverkets statistik, annars 0.

Introduktionsprogram: Individuellt alternativ, Preparandutbildning, Programinriktat individuellt val, Språkintröduktion, Yrkesintröduktion. Källa: Skolverket

- Skolor med enbart högskoleförberedande program/enbart yrkesprogram/enbart intröduktionsprogram.

Variabeln har beräknats från Skolverkets uppgifter. "Enbart högskoleförberedande program" innebär att skolenheten har minst ett högskoleförberedande program och 0 yrkesförberedande program. "Enbart yrkesprogram" innebär att skolenheten har minst ett yrkesprogram och 0 högskoleförberedande program. "Endast intröduktionsprogram" innebär att enheten har minst ett intröduktionsprogram, 0 högskoleförberedande och 0 yrkesprogram.

- Elevantal: antal elever i gymnasieskolan eller årskurs 7-9. Data saknas för samtliga skolenheter med enbart särskola 2018-2019. Källa: Skolverket, SCB

- Utsatta områden: Utsatt område, riskområde, särskilt utsatt område.

Variabeln har kodats utifrån SCB:s geografiska avgränsning av polisens listade utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. Endast 2018-2019. Den första listan över utsatta områden upprättades 2015 och uppdaterades 2017 och 2019. För 2018 används 2017 års indelning. Källa: SCB, Polismyndigheten.

Elevsammansättning

Källa: Skolverket

- Andel flickor bland eleverna, %. Data saknas för särskolan. För grundskolor anges andel av elever i årskurs 1-9.
- Andel elever med utländsk bakgrund, %. Data saknas för grundskolor år 2002 samt särskolan. För grundskolor anges andel av elever i årskurs 1-9.
- Andel elever med högutbildade föräldrar, %. Data saknas för grundskolor år 2002 samt särskolan. För grundskolor anges andel av elever i årskurs 1-9.

Skolresultat

Källa: Skolverket

- Andel avgångselever med examen, nationella program (endast gymnasier); %. Data saknas för 2002-2010.
- Genomsnittlig betygspoäng för elever med examen eller studiebevis, nationella program (endast gymnasier). Data saknas för 2002-2010.
- Andel avgångselever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen (endast grundskolor), %
- Genomsnittligt meritvärde för avgångselever (endast grundskolor)
- Andel avgångselever som uppnått godkänt betyg i samhällskunskap (grundskolor och gymnasier), %

Lärrarresurser

Källa: Skolverket

- Andel lärare (beräknat per heltidstjänst) med pedagogisk högskoleexamen
- Andel samhällskunskapslärare med pedagogisk högskoleexamen och behörighet i ämnet. Data saknas 2002-2010. Ämnesseparat statistik tillgänglig från läsåret 2014-15, för båda tidsnedslagen 2014 används läsåret 14/15 års värden.
- Genomsnittligt antal elever per lärare (beräknat per heltidstjänst)

Kommunegenskaper

Grundläggande kommunegenskaper

- Kommungrupp. I delar av analysen används variabeln "Kommungrupp enligt senaste indelning (från 2017)" för att kunna se geografiska mönster trots att kommungruppskategorierna förändrats under perioden. Källa: SKR

Befolkningsegenskaper

- Befolkningstäthet. Invånare per kvadratkilometer. Källa: SCB
- Folkökning. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. Källa: SCB
- Folkmängd. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. För 2019 används 2018 års värden. Källa: SCB
- Andel utrikes födda invånare. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. För 2019 används 2018 års värden. Källa: SCB
- Kommunmottagna i flyktningmottagandet med uppehållstillstånd, antal. Data saknas för 2002. För 2019 används 2018 års värden. Källa: SKR
- Andel småhus i kommunens bostadsbestånd, % Småhus avser friliggande en- och tvåbostadshus samt par-, rad- och kedjehus (exklusive fritidshus). Källa: SCB
- Andel flerbostadshus i kommunens bostadsbestånd, %. Flerbostadshus avser bostadsbyggnader innehållande tre eller fler lägenheter inklusive loftgångshus. Källa: SCB
- Andel hyresrätter, alla hustyper, %. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. Källa: SCB
- Andel hyresrätter, alla hustyper, %. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. Källa: SCB
- Andel äganderätter, alla hustyper, %. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. Källa: SCB
- Antal anmälda brott mot person. För 2019 används 2018 års värden. Källa: BRÅ

Ekonomiska förhållanden

Källa: SCB

- Andel sysselsatta av befolkningen 16+ år. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. Data saknas för 2002. För 2019 används 2018 års värden.
- Antal helårsekvivalenter i åldrarna 20-64 år som försörjdes med sociala ersättningar och bidrag, % Data saknas för 2002-2010. För 2019 används 2018 års värden.

- Genomsnittlig årlig disponibel inkomst för hushåll, tkr. Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar, per konsumtionsenhet. Variabeln har beräknats genom SCB:s statistikdatabas. Data saknas för 2002-2006. För 2010 används 2011 års data, för 2018 och 2019 används 2017 års data.
- Inkomst av tjänst, tkr. Genomsnittlig årlig inkomst av tjänst, invånare 20-64 år. Medelvärde för de med värde. För 2018 och 2019 används 2017 års data.
- Andel invånare i hushåll med hög ekonomisk standard %. Andelen invånare i hushåll vars disponibla inkomst per konsumtionsenhet inklusive kapitalvinst är mer än dubbelt så hög som medianinkomsten för samtliga i riket. För 2010 används 2011 års data. För 2018 och 2019 används 2017 års data.
- Andel invånare i hushåll med låg ekonomisk standard %. Andel invånare i hushåll vars disponibla inkomst per konsumtionsenhet inklusive kapitalvinst är lägre än 60% av medianinkomsten i riket. För 2010 används 2011 års data. För 2018 och 2019 används 2017 års data.
- Gini-koefficient. Gini-koefficient för fördelningen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet inklusive kapitalvinst i kommunen. Data saknas 2002-2006. För 2010 används 2011 års värden, för 2018 och 2019 används 2017 års värden.
- Andel invånare med förgymnasial utbildning, %
- Andel invånare med gymnasial utbildning, %
- Andel invånare med eftergymnasial utbildning, %
- Andel invånare med forskarutbildning, %
- Andel invånare med eftergymnasial utbildning, inklusive forskarutbildning, %. Variabeln har skapats genom sammanslagning av andelen invånare med eftergymnasial och forskarutbildning i SCB:s statistik.

Kommunens ekonomiska förutsättningar

Källa: SCB

- Ekonomiskt resultat för kommunen per invånare. Kommunens ekonomiska resultat är kommunens skatteintäkter minus verksamhetens nettokostnader. För 2019 används 2018 års värden.
- Kommunalekonomisk utjämning, utfall kr/invånare. Data saknas för 2002. För 2019 används 2018 års värden.

Kommunens skollandskap

- Totalt antal skolor i kommunen. Data saknas 2002-2006. Beräknad från Skolverkets statistik över antal kommunala och enskilda grund- och gymnasieskolor. Källa: Skolverket
- Andel grundskoleelever (studerande i kommunen) i kommunal skola. Data saknas för 2002-2006. Beräknad från Skolverkets statistik över antal grundskoleelever i kommunal respektive enskild skola. Källa: Skolverket
- Andel gymnasieelever (studerande i kommunen) i kommunal skola. Beräknad från Skolverkets statistik över antal grundskoleelever i kommunal respektive enskild skola. Källa: Skolverket
- Andel avgångselever grundskolan, samtliga huvudmän, som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, %. Källa: Skolverket

- Genomsnittligt meritvärde för avgångselever grundskolan, samtliga huvudmän. Källa: Skolverket
- Andel avgångselever gymnasiet med examen, nationella program, samtliga huvudmän, % Data saknas 2002-2010. För 2018 och 2019 används värden från läsåret 2017/18. Källa: Skolverket
- Genomsnittligt betygspoäng för avgångselever gymnasiet med examen eller studiebevis. Avgångselever från nationella program, samtliga huvudmän. Data saknas 2002-2010. För 2018 och 2019 används värden från läsåret 2017/18. Källa: Skolverket
- Genomsnittlig kostnad per elev, grundskolan. Endast kommunal huvudman. För 2019 används 2018 års värden. Källa: Skolverket
- Genomsnittlig kostnad per elev, gymnasieskolan. Endast kommunal huvudman. För 2019 används 2018 års värden. Källa: Skolverket
- Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, grundskolan. Per heltidstjänst. Alla huvudmän. Källa: Skolverket
- Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, gymnasieskolan. Per heltidstjänst. Alla huvudmän. Källa: Skolverket
- Antal elever per heltidstjänst, grundskolan. Alla huvudmän. Källa: Skolverket
- Antal elever per heltidstjänst, gymnasieskolan. Alla huvudmän. Källa: Skolverket
- Antal beslutade anmälningsärenden med konstaterad brist. Totalt antal beslutade ärenden där Skolinspektionen konstaterat en brist i någon av kommunens skolor, alla typer av brister. Data saknas 2002-2006. För 2019 används 2018 års värden. Källa: Skolinspektionen

Politiska förhållanden

Källa: SCB

- Valdeltagande. Valdeltagande i val till riksdagen eller Europaparlamentet, %
- Politiskt styre under föregående/pågående mandatperiod. Data saknas för 2002. För 2019 används värden från mandatperiod 2014-2018.
Beräknad från SCB:s data enligt SKR:s definitioner. Borgerligt styre: 1 om kommunen har styre där ett eller flera borgerliga partier ingår, annars 0. Vänsterstyre: 1 om kommunen har styre där Socialdemokraterna och/eller Vänsterpartiet ingår, annars 0. Blocköverskridande styre: 1 om kommunen har styre där Socialdemokraterna och/eller Vänsterpartiet samt ett eller flera borgerliga partier ingår, annars 0. Övrigt styre: 1 om kommunen har styre bestående av antingen Sverigedemokraterna och ett eller flera andra partier, enbart Sverigedemokraterna eller enbart partier som inte finns i riksdagen, annars 0.
- Andel invalda i kommunfullmäktige under föregående/pågående mandatperiod som hoppat av sitt uppdrag, %. Data saknas för 2002. För 2019 används värden för mandatperiod 2014-2018.
- Ungdomsråd. 1 om kommunen under föregående eller pågående mandatperiod haft minst ett medborgarråd för ungdomar, annars 0. Data saknas för 2002. För 2019 används värden från mandatperiod 2014-2018.
- Medborgarråd. 1 om kommunen under föregående eller pågående mandatperiod haft minst ett medborgarråd, annars 0. Data saknas för 2002. För 2019 används värden från mandatperiod 2014-2018.

- Medborgarkontor. 1 om kommunen under föregående eller pågående mandatperiod haft medborgarkontor, annars 0. Data saknas för 2002. För 2019 används värden från mandatperiod 2014-2018.

Lokalt civilsamhälle och medielandskap

- Medienärvaro. Totalt antal lokala redaktioner.
Redaktionell närvaro definieras av Institutet för mediestudier som: ”Antingen en fysisk, permanent bemannad redaktion eller (...) en publikation som huvudsakligen är ägnad åt att bevaka lokalsamhället i en specifik kommun.” Data saknas 2002-2010. För 2014 används 2015 års värden. Källa: Institutet för mediestudier
- Föreningar. Totalt antal registrerade ideella föreningar. För 2019 används 2018 års värden. Källa: SCB
- Studiecirklar. Totalt antal studiecirklar. Data saknas 2002-2010. Beräknade från SCB:s data. Källa: SCB
- Facklig anslutningsgrad, andel av de förvärvsarbetande, %. Data saknas 2002-2014. För 2019 används 2018 års värden. Källa: Nyhetsbyrån Sirén i samarbete med Anders Kjellberg

